अवतरण – निग्गथत्त जीवस्स पंचवाराई नववासेत्ति एटले संसारमां वस तां थकां निर्ग्रंथपणु जीवने पांचवार आवे तेनु एकशो वीशु द्वार कहेछे मूल – उवसमसेणिचउक्क, जायइ जीवस्स आजव नूंण ॥ ता पुण दोएगजवे, ख वग्गसेणी पुणो एगा ॥ ७१६ ॥ अर्थः – उपशमश्रेणीनो चतुष्क एटले जीवने उप शमश्रेणी चारवखत, आजवके० जव जे संसार तेमां नानाजव आश्रयी उत्कृष्टथी उपशमश्रेणी चारवखत आवे आ शब्द मर्यादापणे करी जाणवो, एनो ए अर्थ जे संसारमांहे वसतांथकां नूनइति निश्चय थकी जीवने उपशमश्रेणी चारवखत प्राप्तथाय, अने उत्कृष्टथी एकज जवमां वेवार थाय, अने क्षपकश्रेणी वली एकज थाय, इहां ए जाव जेउपशांतमोह क्षीणमोह गुणगणे निर्ग्रंथपणुहोय त्यां चार उपशमश्रेणी ने एक क्षपकश्रेणी थाय तेथी पांचवार थाय इति॥७१६॥द्वार समास

अवतरण – साहुविहारसरूवत्ति एटले साधुना विहारनुं जे स्वरूप तेनुं एक शो ने त्रीशु द्वार कहेछे मूलः – गीयछोय विहारो, बीउ गीयछमीसिउ जणिउ ॥ इत्तो तइय विहारो, नाणुन्नाउ जिणवरेहिं ॥ ७१७ ॥ अर्थ – गीत शब्दे जाण्योछे जेणे कृत अकृत लक्षण अर्थ, तेने गीतार्थ बहुश्रुत कहियें तेमां एक गीतार्थनो विहार ते एकला गीतार्थनोज विहार अने बीजो गीतार्थ मिश्रित विहार ते केटलाक गीतार्थ ने केटलाक अगीतार्थनो विहार जाणवो इत्तोके० एथकी तइय वियारोके० त्रीजो जे विहार ते नाणुन्नाउके० श्रीतीर्थंकर देवे अनुज्ञातपणे कीधो नथी.

ए विहार द्रव्यादिकना जेद थकी चार प्रकारे छे ते कहेछे मूल – दव्वउ च क्खुसापेहे, जुगमेत्तं तु खेत्तउ ॥ कालउ जावरीएज्जा, उवउत्तोय जावउ ॥७१८॥ अर्थ – चक्षुर्येकरी जूमिका सारी रीते जोवी ते द्रव्यथकी विहार जाणवो पछी ते जोइ करीने जुगमात्र जूमि जागे जोईने पगजरतो चाले ते क्षेत्रथकी विहार जाणवो अ ने घडी पहोर प्रमुख ज्यांलगे जइ आववु ते कालथकी विहार जाणवो अने जे उपयुक्तपणु समस्त द्रव्यादिकने विषे सावधानपणु ते जावथकी विहार जाणवो द्रव्यथकी विहार न करे पण जावथकी विहार करतो थको आराधक कहेवाय उक्तंच धाससयपि धर्मंता, मुणिणो आराहगा जणिया ॥ इति गाथा द्वयार्थः द्वार समाप्त

अवतरण – अपडिबद्धविहारोत्ति एटले अप्रतिबद्ध ते जे रागादिके रहित एवो विहार तेना स्वरूपनुं एकशो चारमु द्वार कहेछे मूल – अपडिबद्धोम सया, गुरूवएसेण सव्वजावेसु ॥ मासाइ विहारेण, विहरेज्जहोचिय नियमा ॥७१९॥ अर्थ – अप्रतिबंधविहार ते गुरुना उपदेशथकी सदागुरुनी अनुज्ञा लेईने द्रव्यादि

हवि हु विसुद्धचरणा, विसुद्ध आलंबणा जेण ॥ ७७४ ॥ अर्थः— एक क्षेत्रे जे वास करे ते एक क्षेत्रनिवासी एवाजे कालातिक्रांतचारी एटले कालने अतिक्रमिने अर्थात् चतुर्मासादिक कालनुं उल्लंघन करीने कदाचित रह्या. तोपण जे विशुद्ध निर्मल चारित्रना धरनार छे ते विशुद्ध छता शठभावना अभावे करी अदूषित होय. तेथी तेने एवो आलंबनआव्यो जे वृद्धावस्था थइ किंवा जंघाबल परिक्षीण थयो अथवा तथाविध क्षेत्रनो अभाव होय एवा आलंबन जे कारणे थाय. तो एकत्र स्थानके रहे.

हवे आलंबन क्यां जोवुं ते कहे छे. मूलः— सालंबणो पडंतो, अप्पाणं दुग्ग मेवि धारेइ ॥ इय सालंबण सेवी, धारेइ जई असढभावं ॥७७५॥ अर्थः— पडतां थकां जेने आलंबिये आश्रय करिये तेने आलंबन कहिये, ते द्रव्य अने भावना भेदेकरी बे प्रकारे छे. ते वली एकेको पुष्ट अने अपुष्टना भेदेकरी बे प्रकारे छे. तेमां सबल वेली प्रमुख ते पुष्ट द्रव्यालंबन कहिये. अने जेना थकी पडतां थकां घणुं आलंबन न होय एवा भाजना छोडा सरखुं होय ते अपुष्ट द्रव्यालंबन जाणवुं. अने पुष्ट भावालंबन जे तीर्थ अव्यवछेदादिक ते आगल अनंतर गाथा नेविषे कहेशे. तेमज अपुष्टभावालंबन ते जे पोतानी मतिमात्रे करीने उपेक्षा करिये.

हवे गाथार्थ कहे छे सालंबण के० सबल आलंबन जेणे लीधुं छे एवो प्राणी पोतापासे दुग्गमेवि के० खाडा प्रमुख मांहे पडतो थको ते सबल आलंबन ने धारणकरे. तेम सालंबन सेवानो करनार यति ते अशठ मायाये रहित भाव थको आत्माने धरीराखे एटले आत्माने दुर्गतिमां पडतां वारीराखे एअभिप्रायछे.

हवे पुष्ट भावालंबन देखाडे छे. मूलः—काहं अछित्तं अदुवा अहिस्सं, तवोविहाणे सुयउज्जमिस्सं ॥ गणंच नीए सुयसारइस्सं, सालंबसेवी समुवेइ मुस्कं ॥ ७७६ ॥ अर्थः— हुं इहां रह्योछतो जिन शासन संबंधी अछित्तं के० अव्यवछेद करीश, वली इहां रह्यांथकां अमुक एक राजादिकने प्रतिबोध आपी जैनशासनने विषे प्रवर्त्तावीश, अथवा अमुक शास्त्र मूल सूत्र तथा तेनो अर्थ दर्शननी प्रभावना नो करनार छे ते अहिस्सं के० पठन करीश, अथवा तपोलब्धि युक्तपणा थकी, नाना प्रकारना तपने विषे उज्जमस्सं के० उद्यम करीस. वाके० अथवा गणजे गछ ते हुं सूत्रोक्त न्यायेकरीने सारइस्संके० सारिश. इत्यादिक अनंतरोक्त आलंबनेकरी यत्ने कोइएक नित्यवासादिक सेवतो श्रीभगवंतनी आज्ञा ने न उल्लंघतो थको मोक्षपद समुवेइ के० पामे ते कारण माटे तीर्थ अव्यवछेदादिकेज अथवा ज्ञानादिकनी वृद्धि करवी मांहेलुं कोइपण कारण होय तेज आलंबन

जेवुं पण अन्य आलंवन लेवुं नहीं अन्यथा तो आवीरीतेंछे आलबणाए नरिछ, लोर्डजीवस्स अजउ कामस्स ॥ जंजं पेच्छइलोए, तंतं आलबण कुणइ ॥१॥७८६॥

अवतरण—जायाजायकप्पति एटले जातअने अजात कल्पनुं एकसोने पांचमुं द्वार कहेछे मूल—जाउ यअजाउ य, दुविहो कप्पोय होइ नायवो ॥ एकेकोवि य दुवि हो, समत्तकप्पो य असमत्तो ॥७८७॥ अर्थः— जेने जातके० होय श्रुतनी संपदानो लव्यात्म एटले लान तेना अव्यतिरेकपणाथकी कल्प जाणवो ते कल्पने जात कल्प कहिये अने एनाथीजे विपरीत होय तेने अजातकल्प कहिये एरीते बे प्रकारे कल्प थायछे ते वली एकेकना बे बेनेदछे एक जात समाप्त कल्प अने बीजो अजातसमाप्तकल्प तेमज जात असमाप्त कल्प अने अजात असमाप्त कल्प॥७८७॥

हवे जात कल्प अजातकल्प समाप्त कल्पादिकनु स्वरूप कहेछे मूल— गीय छजायकप्पो, अग्गियउ खलुनवे अजाउंय ॥ पणग समत्तकप्पो, तदूणगो होइ असमत्तो ॥७८८॥ अर्थः—गीतार्थ पूर्वोक्त अर्थ तेनोजे आचार तेने जातकल्प कहिये एमज अगीतार्थनो आचार ते अजात कल्प कहिये ते पांच जण एकगा थाय तेवारें ते समाप्तकल्प कहेवाय, अने पांचथकी ओछा होय तेअसमाप्त कल्प जाणवो ॥७८८॥

मूल – उउबद्धेवासासु सत्तसमत्तो तदूणगो इयरो ॥ असमत्ताजायाण, उंहेण नकिंचि आहवं ॥ ७८९ ॥ अर्थ – ए पांचनी संख्या कही ते उउबद्धके० चोमासु टालीने आठ महिनानेविषे जाणवी अने वासासुके० चोमासाने विषे तो एटलु विशेषछे जे नवानुं आववुं नथाय ग्लानादिक नावना सनवथकी सातेजणाये करी कल्प समाप्त थाय अने तेथकी न्यूनहोय तो असमाप्त कल्प जाणवो असमाप्त कल्प अने अजातकल्प साधु तेनेकारणे उंहेणके० उत्सर्गे कोइक्षेत्र ते क्षेत्रगत शिष्य नक्त पान वस्त्र पात्रादिक आगम प्रसिद्ध किंचि आहवके० कांइ छे नही ॥

अवतरण —परिठवणुद्धार करण दिसत्ति एटले अचित्त साधुने परिठवधानुं अने उद्धार करवानी दिशिनुं एकशो ने छठुं द्वार कहेछे मूल —दिसा अवर दक्खिणाय, दक्खिणाय अवराय दक्खिणा पुव्वा अवरुत्तराय पुव्वा, उत्तर पुव्वोत्तराचेव, ॥७९०॥ अर्थः—एक नैऋतकोण, बीजी दक्षिणदिशि, त्रीजी पश्चिमदिशि चोथी अग्निकोण, पांचमी वायव्यकोण, छठी पूर्वदिशि, सातमी उत्तरदिशि, अने आठमी ईशानकोण

मूल – पउरन्नपाण पढमा, बीया ए भत्तपाण नलहंति ॥ तइयाए उवहिमाइ, नत्थिचउत्थीअसज्झाउ ॥ ७९१ ॥ अर्थ— जे क्षेत्रे मास कल्प वास कर्यो होय, अथवा चउमास कल्प वास साधुये कर्यो होय तेणे मृतक साधु परठवधा

रहिये. केमके तेटलो काल वीत्यापछी ते मलना जीवो पोताने योगेज परिणत थाय. अन्यथा उष्णताना योगेकरी ते जीवोने घणीज बाधा थाय. ॥ ७९५ ॥

हवे ते वखत पोतानां उपकरण केवीरीते धरवा ते कहेछे. मूलः— उवगरणं वामजाणु, गंमी मत्तोय दाहिणेहत्थे ॥ तछणछवपुछेतिहि आयमणं अदूरंमि ॥ ॥७९६ अर्थः—उपकरणमां मांमो, उगो ए मावी सांथल उपर राखे, अने मात्रक पाणीनो गामडो ते जमणा हाथनेविषे राखे,मावे हाथे माटीनुं दगडु लुछवाने अर्थे राखे तेनाथी त्यांलुंछणुकरी सुचीकरे तिहां लुंछणुकरी पछी त्रणवार शौचने अर्थे आचमनकरे ते अदूरके० ढुंकडुज आचमनकरे परंतु अलगुं आचमन नकरे. जो करे तो उड्डाह थाय. कोइ जाणेके ए शौच करतोनथी इति गाथा चतुष्टयार्थ

अवतरणः— अठारस पुरिसेसुत्ति एटले अढार पुरुषो दीक्षाने अयोग तेनुं एकशो ने सातमुं द्वार कहेछे. मूलः— बाले बुड्ढे नपुंसेय, कीवे जड्डेय वाहिए ॥ तेणेरायावगारीय, उमत्तेय अदंसणे ॥ ७९७ ॥ अर्थः— प्रथम जन्मथकी मांमीने आठवर्ष पर्यंतनी उमर वालाने बालक कहिये. तेने दीक्षा आपवीनही. क्यांएक वली गर्नमां रह्यो ते दिवसथी आठवर्ष गण्यांछे, एम श्री निसीथ चूर्णि प्रमुखमां कह्योछे. अने श्रीवयरस्वामि छ मासना हता तेवारे चारित्रनो परिणाम थयो. तेवी वात क्वचितज बनेछे माटे एथी व्यनिचार जाणवो नही.

बीजो बुढ्ढेके० वृद्धते सित्तेर वर्षनी उमर पछी नो जाणवो. इहां इंद्रियादिकनी न्यूनता कोइएकने वेलासर थायछे. तेथी कोइक साठ वर्ष पछी वृद्ध कहेछे. एवा वृद्धने चारित्र संबंधी समाधानादिक करतां डुर्लन थाय. यडुक्तंः— उच्चासणं समीहइ, विणयं नकरेइ गव्वमुव्वहइ ॥ बुड्ढो नि दिक्खियव्वो, जइजाउ वासुदेवेण॥१॥ अन्यथा शो वर्षना आयुष्यथी उपरांत जेवारे आयुष्य थाय तेवारे ते आयुष्यना वर्षनी संख्याना दश नाग करिये तेमां आठमा नवमा अने दसमा, नागनेविषे वर्त्तमान थको वृद्ध कहेवाय.

त्रीजो नपुंसक ते पुरुष ने स्त्री बन्नेना उपर अनिलाषनो करनार. तेमां पुरुषने आकारे पुरुष नपुंसक अने स्त्री निमित्रणा मात्रे जाणवी, अथवा असंवृत स्त्रीना अंगोपांग देखीने तेना शब्दादिक सांनली कामानिलाष उत्पन्न थयाथी रही शकेनही तेवाथकी घणा दोषोनो संनव थाय. माटे एवाने दीक्षा न आपवी.

चोथो पुरुषाकृति पुरुष क्लीब तेने वेदनो उदय घणो थाय, अथवा पुरुषवेदना उदयथी बलात्कारे स्त्रीने आलिंगनादिक करे तेवो क्लीब पण उड्डाहकरे.

पांचमो जड ते त्रणप्रकारेछे एक नाषाजड,बीजो शरीरजड, अने त्रीजो करणजड तेमां वली नाषाजडना त्रणजेदछे एक जलमूक, बीजो मन्मनमूक, त्रीजो एलमूक, तेमां जे पाणीमां बुडतानीपरे बुडबुडाटकरतो थको बोले ते जलमूक जाणवो अने जे वचन बोलतो थको खंचाय ते मन्मनमूक, अने जे एलके०बोकडानीपरे अव्यक्त मूकपणा थकी शब्दमात्र बोले ते एलमूक ए प्रमाणे नाषाजड त्रण प्रकारे कह्यो हवे शरीरजड ते जे विचरतां तथा वांदणा प्रमुख क्रिया कलाप करतां अति स्थूलपणा थकी असक्त थाय तेने शरीरजड कहिये अने जेने शिखामण आपतां छतां जडपणाने योगे शिखामण लागे नही तेने करणजड कहिये ए त्रण जातीना जडमां नाषा जड जे छे ते ज्ञान लेवाने असमर्थ, माटे एने दीक्षा न आपवी अने शरीरजड तो मार्गे गमन करतां तथा नक्त पानादिक लेइ आववाने असमर्थ थाय, माटे एने दीक्षा आपवी नही. वली ते जाडो होय माटे जाडाने कास प्रमुख मांहे कोह्यो परसेवो होय ते धोतांथकां कीडी प्रमुखना विनाश थकी सयम विराधना थाय, वली लोक पण निंदाकरे के ए घणा अन्ननो नक्षण करनारोछे जो वधारे अन्न न खातो होय तो आवुं पुष्ट शरीर केम होय? एनुं गलुं फुली गयुं छे ते कांइ कवमालाथी फूल्युं नथी एवुं लोक बोले वली तेने श्वास घणो चडतो होय तेथी सर्प, जल, अने अग्निप्रमुख वुकडां आव्याथी दूर जइ शके नही अने जे करण जड होय तेने समिति गुप्त्यादिक शिखवाडिये तो शिखे नही तेथी एने दीक्षा न देवी

छठो वाहियके०नगवर,अतिसार,कोढ,फेफरु,अने हरस,ज्वर प्रमुख रोगसहित होय तेनी चिकित्सा करतां सयम विराधना थाय,स्वाध्याय पलिमथादिक दोषनो संनव थाय

सातमो तेण शब्दे चोर जे खातरनो पाडनार अने वटेमार्गुने लुटनार होय, एवाने दीक्षा आपवाथी गछने वध बंधन ताडनादिक कदर्थना थाय माटे दीक्षा न आपवी

आठमो रायावगारी एटले राजाना नंमार अंतःपुर, शरीर, तथा राजाना कुंवर प्रमुखना द्रोहनो करनार जे होय ते राजापकारी कहेवाय तेने दीक्षा आपवा थकी राजा देशथी बाहेर काढी मूके अथवा राजा रीशाणोथको मार पण आपावे इत्यादिक दोषोनो संनव थाय

नवमो उन्मत्त, गांडो ते जे यक्षादिकने वशथयेलो होय अथवा प्रबल मोहना उदयथी परवश थयो होय, तेवा उन्मत्तने दीक्षा आपवे करी यक्षादिक थकी कष्टनो संनव थाय तेथी तथा ध्यान संयमादिकनी हाणी थाय

दशमो अदर्शन, एटले जेने दर्शन दृष्टि नथी तेने अदर्शन आंधलो कहिये, अ

णा हाथे गाल देइ अथवा घणो हाथ उलालतो थको वातकरे. केम उपर हाथ राखे अने प्रावरणने अजावे स्त्रीनीपरे बांहे करी हृदय ढांके. बोलतोथको सवि ज्रमणपणे पांपण हलावे. केशबंधन तथा वस्त्र प्रमुखनुं पहेरवुं प्रमुख ते स्त्री नी परे करे. स्त्रीनां आजरण प्रमुख पहेरवानो घणो हर्ष करे. स्नानादिकनुं एकां ते आचरण करे. पुरुषोनी सजामां जयसहित शंका पामतो संचार करे. स्त्रीउ मांहे निशंकपणे तेमनु जे रांधवुं, खांमवुं, दलवुं प्रमुख कार्यछे ते करे. इत्यादिक महिलाने स्वजावे पंमकनुं लक्षण कह्युं. ए प्रथम लक्षण. बीजुं स्वर अने वर्णमां जेद. तेमां स्वर ते साद अने वर्णते शरीर संबंधी, एना उपलक्षणथकी गंध रस स्पर्श ते पण स्त्री पुरुषनी अपेक्षाये विपरीतथाय. त्रीजुं मेढंमहंतं एटले जेनो मेंढय शब्दे पुरुषाकार ते महंत शब्दे महोटो थाय. चोथो स्त्रीनीपरे मृडु जेनी सुकुमाल वाणीथाय. पांचमो सद्दगं एटले जेनो शब्देकरी सहित स्त्रीनीपरे मूत्र प्रस्रवण थाय. बहो वली फेनके० फीणरहित मूत्रथाय ए ठ पंमकनां लक्षण कह्यां.

बीजो वाइये जेने वास होय ते वातिक जाणवो. इहां ए जाव के जेने पोतानी मे ले अथवावायुयेकरी पुरुषाकार स्तब्ध होय ते स्त्री सेवाकस्याविना वेद धरी शके नही.

त्रीजो, क्लीब जे असमर्थ ते चार प्रकारेछे. दृष्टिक्लीब शब्दक्लीब, आलिंगन क्लीब, अने निमंत्रण क्लीब. तेमां जे विवस्त्र स्त्री देखी क्षोज पामे ते दृष्टिक्लीब. स्त्री नो शब्द सांजली क्षोज पामे ते शब्दक्लीब, स्त्रीने आलिंगन कर्युं तथा निमंत्रण कर्युं बतां व्रत धरी शके नही ते अनुक्रमे आलिंगनक्लीब. तथा निमंत्रणक्लीब.

चोथो कुंजी एटले जेहना मोहोत्कटपणाए करीने सागारिक अने वृषण ए कुंज एटले घडानी परें स्तब्ध थाय तेने कुंजी कहेछे.

पांचमो ईर्षालु ते प्रतिसेवन करेली स्त्री देखी घणी रीस करे अथवा जेने रीस उपजे ते ईर्षालु जाणवो.

बहो सोणी के० शकुनि ते चडकला पक्षी विशेषनी परे उत्कृष्ट वेदपणा थकी निरंतर स्त्री सेवानेविषे प्रसक्त होय.

सातमो तक्कम्मसेवी एटले जे मैथुन सेवा करी पढी वीर्य निशरवाथी वटोत्क टपणा ने लीधे कुतरानी परें ते वीर्यने चाटे इत्यादिक निंद्य कर्मोथकीज पोताने सुख मानी लिये ते तत्कर्मसेवी जाणवो.

आठमो परकेके० चांदणे परववाडे जेने मैथुन नो अधिक अजिलाष थाय, तेमज अपक्खे एटले अंधारे परववाडे मैथुननो अल्पअजिलाष थाय, ते पक्षापक्षीक.

नवमो पोताना लिंगमां सुगंध मानतो तेनी गंध लिये ते सोगंधिक
दशमो आसक्त, एटले जे वीर्य पड्यापठी पण स्त्रीने विशेषे आलिंगन आपी तेनी कक्षा प्रमुखमां प्रवेशकरे ते दशमो आशक्त कहिये
एमुं जाणपणुं मित्रादिकना कथन थकी थाय सकिल्के० एने नगर दाह समान काम होय अध्यवसायपणा थकी ने स्त्री पुरुष सेवा आश्रयथी एवुं अत्यत मलिन चित्त होय ठे तेमाटे ए साधुने दीक्षा देवासारु अकल्पनीयठे एमां जे पुरुषने आकारे नपुंसक ते पुरुषमांहे गण्या अने स्त्रीने आकारे नपुंसक ते स्त्रीमां गण्या इहां जे नपुंसकने आकारे होय ते नपुंसक जाणवा एटलुं विशेषठे
हवे ए नपुंसकना सोल नेदठे तेमां दश नेद दीक्षा आपवाने अयोग्य ठे ते कह्या हवे ठ नेद दीक्षा आपवाने योग्य ठे ते कहेठे उक्तंच वड्डिए चिप्पिए चेव, मतउ सहिठवहे ॥ इसिसत्ते देवसत्ते, पक्खविक्खनपुंसए ॥ १ ॥ अर्थः— जेना राजाये अंतःपुरनी रखवाली कराववाने अर्थे बाल्यावस्थामां वृषण गलाव्यादोय ते वड्डिक बीजो चिप्पिएके० जे जन्मतांज अंगुठ अंगुलीए वृषणनुं समर्दन करी नहीं सरखा करे ते चिप्पित कहिये एरीते कर्या थकीएने नपुंसक वेदनो उदय थाय तेमज त्रीजो तथा चोथो कोइकने मंत्रनी शक्तिये अने उसहके० औषधने प्रनावे पुरुषवेद अथवा स्त्रीवेद उवहेके० हणायो ठतो तेने नपुंसक वेदनो उदयथाय पांचमो इसिसत्तेके० इसिजे रुषि प्रमुख ते रीशाणो थको कोइकने शाप दीधो होय के महारा तपना प्रनावथी अमुक नपुंसक थाजो इत्यादिक शाप नपुंसकपणुं लाणवुं ठहो एवी रीते वली कोइ देव नवनपत्यादिकना शापे करी त्रीजा वेदनो उदय थाय एवा नपुंसकने निषेध सबधी लक्षणनो असंनव ठे तेथी दीक्षा आपवी योग्यठे ॥ ८०१ ॥
अवतरणः— विगलगति एटले विकलेंद्रिनुं एकशोने दशमुं द्वार वखाणेठे
मूल.— हठे पाए कन्ने, नासाउठेविवज्जिए चेव॥ वामणग वडनखुज्जा, पंगुल कुंटा य काणाय ॥ ८०२ ॥ अर्थ — जे हाथ, पग, कान, नासिका, होठ, एणेकरी वर्जित होय तथा वामणगके० जे हाथ पगादिक अवयवहीन होय तेने वामणो कहिये, वली जेने आगल अथवा पाठल खुंध निकली होय तेने वडन कहिये अने जे एकपासे हीन होय तेने कुबडो कहिये जे पगे चालीशके नही तेने पांगलो कहिये जेना हाथ न्यून होय तेने टूंटो कहिये एक आंख जेने होय तेने कांणो कहिये एवाने दीक्षा आप्या थकी प्रवचननी निंदा रूप दोष थाय माटे एवाने दीक्षा आपवी नही
हवे जो कोइ व्रत ग्रहण कर्यापठी विकलांग थाय ते संबंधी कथन करे ठे

मूलः—पच्छावि होंति वियला, आयरियत्तं न कप्पए तेसिं॥सीसो ठावेयव्वो, काणग म हिसोव नन्नंमि ॥ ८०३ ॥अर्थः— पच्छाविके० जे दीक्षालीधापछी विकलके० हीनां ग थाय तो तेने शिष्यपणामांज राखवो पण तेने आचार्यपणु कल्पे नही. अने जो कदाच कर्मनी विचित्रगतिपणाना योगे आचार्यपद पाम्यो अने पछी विकलांग थाय तो ते पोताना पाटे गुणोपेत शिष्यने स्थापीने पोते जेम काणगके० चोरेलो महिष (पाडो) एनो एवो अर्थ के जेवो चोरेला पाडाने कोइ न देखे ते सारु गुफानी अंदर किंवा नगरनी बहार एकांत स्थलमां किंवा वनमां गुप्त स्थले राखे छे ते म एने पण प्रवचन हीलना जिन आज्ञाभंगादिक दोषना प्रसंगथकी एकांतेज रहेवुं. परंतु ए आचार्यनुं जे कार्यछे ते सर्व स्थविर करे इति गाथा द्वयार्थ. ॥ ८०३ ॥

अवतरणः— जंमोल्लंजइकप्पंवछंति एटले जेटला मूल्यनुं वस्त्र यतिने कल्पनी य होय तेनुं एकशो ने अग्यारमुं द्वार कहेछे. मूलः—मुल्लजुअं पुण तिविहं, जहन्नयं मज्झिमं च उक्कोसं ॥ जहन्नेणठारसगं, सयसहस्सं च उक्कोसं ॥ ८०४ ॥ अर्थः— मो ल्यकरीने युक्त जे वस्त्र ते त्रण प्रकारेछे. ते जघन्य, मध्यम, अने उत्कृष्ट ना भेदथ की जाणवां. तेमां जघन्य ते अढार रूपक अने उत्कृष्ट ते एक लक्ष प्रमाणरूपक ना मूलनुं अने तेनी वचमांनुं ते मध्यम जाणवुं. एमां जघन्य, उत्कृष्ट अने म ध्यम ए त्रणे प्रकारना वस्त्र साधुने कल्पे नही. परंतु ए त्रणमां जघन्य करतां प ण थोडा मूल्यनुं वस्त्र साधुने कल्पे. ॥ ८०४ ॥

हवे कोनो केटला रूपकनो मान होय ते कहेछे. मूलः— दोसाभरगादीविच्चगाउ सोउत्तरा वहो एक्को ॥ दोउत्तरावगा पुण, पाडलिपुत्तो हवइ इक्को॥ ८०५ ॥अर्थः— द्वीपते जे इहां सौराष्टदेशमांहे दक्षिणदिशिये योजनमात्र समुद्र अवगाहीने रह्योछे ते द्वीप संबंधी जाणवो. ते बिहुं साभरका एटले बे रुपकनुं नाणुं होय तेज उत्तरार्द्धनो एक रूपक थाय अने ते उत्तरपथसंबंधी बिहुं रूपक स हित थाय तेवारे पाडलीपुरनो एक रूपक साभरक नाणुं थाय.

हवे प्रकारांतरे रुआनो मान कहेछे. मूलः—दोदक्खिणावहोवा, कंचीए नेलउ सड गुणाउ ॥ एक्को कुसुमनगरउ, तेण पमाणं इमं होइ ॥ ८०६ ॥ अर्थः—अथवा प्रकारांत रे दक्षण पथ संबंधी बे रूपके कांची नगर संबंधी नेलउके० रूपक एकनाणुं थाय ते रूपक डगुणके० बमणो करिये तेवारे एक कुसुमनगर पाडलीपुरनो रूपक ते नाणुं थाय, ते रूपकने प्रमाणे इहां वस्त्रनुं प्रमाण जाणवुं. ॥८०६॥

अवतरणः— सेज्जायरपिंडोत्ति एटले सिद्यात्तरना पिंडनुं एकसो ने बारमुं

द्वार कहेछे मूल – सेज्जायरो पहूवा, पहुसंदिठ्ठोय होइ कायवो ॥ एगथ्थणेगेयपहूप हुसदिठ्ठोवि एमेव ॥७०७॥ अर्थ –सज्जा शब्दे साधुने आप्युं जे उपाश्रय तेणेकरीने तरे तेने सज्जातर कहिये ते घरनो धणी अथवा घरधणीये बीजा कोइने प्रमाण करी आप्यु होय तेणे त्यां सज्जातर कीधु होय, ते एकने आप्यु होय अथवा घणाने आप्युं होय तो तेना प्रभुपणे एक होय, अथवा अनेक पण होय संदिष्ट पणे एक अनेक होय एज अर्थ विशेषे कहेछे ॥ ७०७ ॥

मूल– सागारियसंदिठ्ठो, एगमणेगे चउक्कभयणाउ ॥ एगमणेगावज्जा, णेगेसुय ठावए एग ॥ ७०८ ॥ अर्थ – सागारिक शब्दे उपाश्रयनो स्वामि तथा बीजो तेण णीये संदिष्ट. ए बेहु एकने अनेक थाय इहां चतुर्भंगनी भजनाछे ते आवी रीते १ एकप्रभु एकप्रभुसंदिष्ट २ एक प्रभु अनेक प्रभुये संदिष्ट ३ अनेकप्रभु एकप्रभुए सं दिष्ट ४ अनेकप्रभु अनेकप्रभुसंदिष्ट इहां एक पण अने अनेक पण वर्जवोज इहां अपवाद कहेछे जो णेगेसुयके० अनेक सय्यातर थाय एटले सघ समुदाय मलि उपाश्रय कराव्यो होय, ते इहां अपवादपदे एगेके० कोइ एक ते मांहेला वडे राने सयातर स्थापेछे अने अनेराथाकताने घरेभिक्षा लियेछे ए भावना प्रसिद्धछे

हवे सियातरक केवारे ते कहेछे मूल – अन्नथ्थवसेऊण, आवस्सगचरिममण्णु हिंतुकरे ॥ दोण्णवितरानवती, सज्झाइसु अन्नहा भयणा ॥ ७०९ ॥ अर्थ – अनेरे गामे अथवा साथमांहे वसेऊणके० सुइने आवस्सगके० पाछली रात्रनुं पडिक मणु अनेरेस्थाने करे तो बे सयातर थाय एटले एकतो जे स्थानके रात्रेसूता ते अने बीजो जिहां पाछली रात्रनुं पडिकमणुं कयु ए बेउ सयातर थाय आ दि शब्दथकी चोर श्वापद भयनो परिग्रह थायछे अन्नहाके० अन्यथा प्रकारे भ जना सयातरनी जाणवी सयातरनी विकल्पना ते जे घरमां रह्यो ते अथवा अनेरो सयातर थाय तेहज भजना आगली गाथाये कहेशे ॥ ७०९ ॥

मूल –जइजग्गंति सुविहिया,करंति आवस्सयंतु अन्नथ्थ ॥सेज्जायरोनहोई, सुत्तेवक एथ सोहोई ॥७१०॥ अर्थ– सुष्टुके० भलुछे जेनुं विहितके० अनुष्ठान तेने सुवि हित कहिये ते रात्रीना चार पहोर जागरण करे अने जागीने अन्यस्थानके प्रभा तनुं पडिकमणुकरे तो जिहां जाग्यो ते सयातर न होय अने जिहां सुतो होय अथवा प्रभातनुं पडिकमणु करे ते सयातर थाय अने जो उपाश्रय न्हानो होय अने साधुउ बे त्रण स्थानके रहेला होय तो तेमां जे स्थले आचार्य दिक मदेरो रहे तेज सयातर होय पण बीजा सयातर न होय ॥ ७१० ॥

परदेशे गयेलो उपाश्रयनो स्वामि सयातर थाय किंवा नथाय ते कहेछे. मूलः— दाऊण गेहंतु सपुत्तदारो, वाणिज्जमाईहिउ कारणेहिं ॥ तंचेव अन्नंच वइज्जदेसं सेज्जायरो तत्र सएव होइ॥८११॥अर्थः—दाऊण गेहंके० साधुने पोतानुं घर देइने पछी ते गृहस्थ पुत्र कलत्र ने पोतानी साथे लेइ तेज देशमां अथवा अन्य देशांतरे जतो रहे, तोपण तेज सयातर थाय, परंतु दूरदेश जणी सयातर पणुं नज थाय एम न जाणवुं.

हवे कयोकयो सयातर वर्जवो ते दृष्टांते करी कहेछे. मूलः— लिंगछस्स विव ज्जासेतं, परिहरउवज्जुंजउवावि ॥ जुत्तस्स अजुत्तस्स, विरसावणो तछ दिठंतो ॥८१२॥ अर्थः—लिंगमात्रने विषे जे रह्योछे केवल वेष मात्रनो धरनार पण ते साधुने गुणेकरी रहितछे तो तेनो पण सय्यातर वर्जवो. तो लिंगधारीना सय्यातरनो पिंम परहरेवो ज. वाके० अथवा भुंजउके० जागववो जोजन करवो ते साधुजनने अवश्य वर्जवोज.

इहां शिष्य पुछेछे के जो ते साधुने गुणे रहितछे तो तेनो सयातर शावास्ते परिहरिये? तेनो उत्तर दृष्टांते करी कहेछे. मद्येकरीने सहित होय किंवा रहित होय परंतु मदिरानुं हाटतो खरुं. तेनुं दृष्टांत ते आमछेः—जे माहाराष्ट्र देशने विषे समस्त मदिराने हाटे ध्वजा बंधायछे, मदिरा हो अथवा न हो पण ते ध्वजा देखी जिक्षाचर पोतानी मेलेज ते वर्जेछे. तेम इहां पण वेषदेखी वर्जवुं ॥ ८१२ ॥

सज्जातर पिंमना बार जेद कहेछे. असणाईया चउरो, पाउंछणवछ पत्तकंबलयं सूइछुरकन्नरोहण, नहरणिय सागारिय पिंमो ॥ १ ॥तृण मगलादिक अपिंमछे. यडुक्तं. तणमगलछारमल्लग, सेज्जासंथार पेढलेवाइ ॥ सज्जायर पिंमोसो, नहोइ से होय सोवहिउ ॥ २ ॥ ए बे गाथा परकृत छे ते सुगमपणाने लीधे वखाणी नथी.

हवे सय्यातर पिंमने ग्रहणेदूषण देखाडेछे. मूलः— तिछयर पमिकुछो, अन्नायं उग्ग गोवियन सुझे ॥ अविमुत्तिअलाघवया, दूलह सेज्जाउ वोछेउ ॥८१३॥ अर्थः— तिछयरके० समस्त तीर्थंकरे सय्यातर पिंमने पडिकुछोके० निषेध्योछे. ए सय्यातरपिंम लेवाथकी जगवंतनी आज्ञानो जंग थायछे. माटे अन्नायंके० जे यतिहोय तेणे अज्ञात पिंम लेवो. जिहां कोइ जाणे नही उलखे नही एवो पिंम लेवो, अने सयातर पिंम लेतां तो ते पिंमनो आपनार उलखे जे ए साधु अमारा घरमां रहेछे. वली सज्जातर पिंम लेतां थकां उजम दोष पण लागे. केमके पिंमनो आपनार जे सज्जातर ते रागवंत छतो दही दुध प्रमुख संनिग्ध अहार आपे, ते लेतां अविमुक्ति एटले मूकी न शके. केमके रसगृद्धि मूकतां दुर्लजछे. तेथी तेनो अजाव नहोय. वली अलागवयाके० उपधी तथा शरीरनो बहुलपणो थाय सज्जातर पिं

न लेता हता ते सय्यातर रागी हतो वस्त्रादिक माग्यांथकां तरतज आपे तेथी उप धिनी वृद्धिथाय वली ते पिंम लेतां थकां गाममां फरवा थकी छुटे तेथी शरीर जाडुंथाय वली दुर्लन सयाते आवीरीते के जे गृहस्थ साधुने उपाश्रय आपे ते णे उपधि आहारादिक पण आपवां जोइये, एवा विचार थकी सया जे उपाश्रय तेपण कोइ विरलोज आपे तेथी सया मलवी पण दुर्लन थाय वली वुछेदके० विनाश थाय एटले दानना नयथकी सयातरे सयानो विछेद थाय ते उपाश्रय ना अनावथकी नक पान शिष्यादिकनो पण विछेद थाय ॥ ८१३ ॥

एवा ए सयातरना दोष देखाडी हवे तीर्थंकरना उद्देसे एनुं अग्रहण देखाडे ठे मूल — पुरपछिमवज्जेहिं, अविकम्म जिणवरेहिं लेसेण ॥ जुत्तं विदेह एहिय, नय सागारियस्स पिंमोउ ॥८१४॥ अर्थ—पहेला अने ठेला तीर्थंकर वर्जी वचमांना बावीश तीर्थंकरना वाराना साधु तेणे अविकम्म एटले अपि एवो शब्द संनावना ये लेवो, श्री जिनवरेंद्र युक्तके० जोगव्यो लेसेणके० लेशमात्र एकवेंजो ते आवीरीते के, जेने अर्थे आहारादिक कीधा होय ते तो मात्र तेनेज न कल्पे पण शेष यतिने तो कल्पे एवी रीते महाविदेह वासी साधुठनी पण एज मर्यादाठे, परतुं नयके० सागारी उपाश्रयदाता सयातर तेनो पिंम तो लेवोज नही ए संनावनाठे ॥८१४

हवे अपवादे ग्लानादिक कारण उपने थके सयातर पिंम लेवो कल्पे एम जे कारणे कसुंने ते देखाडेठे मूलंच दुविहे गेलन्नमी, निमतणे दव्वदुल्लहे असिवे ॥ उमोयरीयपउसे, नयए गहण अणुन्नायं ॥ १ ॥ अर्थ— एक आगाढ ने बीजा अ नागाढ ए बे प्रकारना ग्लानपणाने विषे, तेमां अनागाढ ग्लानने अर्थे त्रणवार नि क्षाने अर्थे जाय त्यां ग्लान योग्य निक्षा न मले तो सय्यातरनो पिंम लिये अने अगाढ ग्लानने अर्थे तो तत्काल सय्यातरनो पिंम लेवो अथवा निमतणे एटले वली जो घणो आग्रह करीने तेडे तोपण एकवारज लेवो पठी प्रसंगे निवारवो एमज डुव्यने दुर्लनपणे आचार्यादिकने योग्य खीरादिक जो अन्य स्थानकथी न मले तो सयातरने घेर जइ वोहोरी आवे तथा अशिव एटले दुष्ट व्यंतरादिके जो उपद्रव कर्यो होय तोपण लेवो वली अवमोदर्ये एटले दुर्निक्षने योगे क्यांये निक्षा न मले तोपण सयातर लेवो तथा राजाये प्रद्वेषेकरी सर्वत्र निक्षानुं नि वारण कर्युं होय तो प्रछन्नपणे सयातरनी निक्षा लेवी. वली नयए एटले चोर प्रमुखना नयथकी पण ए लेवानी अनुज्ञाठे इत्यादिक कारणे सयातरनो पिंम लेवो ए गाथा ग्रंथकारनी नथी पण अन्य शास्त्रनी वखाणीने

हवे उग्गमादिक दोष केवीरीते लागे ते कहेछे. मूलः—बाहुल्लागछस्सउ, पढमा लियपाणगाइ कज्जेसु ॥ सज्झायकरण आउट्टिआ करे उग्गमेगयरं ॥ ८१५ ॥ अर्थः गछना बाहुलपणाथकी प्रथमालिका शिष्यने सिरामणी अथवा ग्लानने अर्थे पाणगाइके० उष्णपाणी प्रमुख कार्ये वली वली जातां सघातर आवर्ज्यो होय, स ज्झाय करतां देखी अने घणे परिचये सघातरीपणे आवर्जित चित्तपणाथकी उग्ग मादिक मांहेलो अन्यतर दोष करे ॥ ८१५ ॥ इतिगाथा दशकार्थ द्वारसमाप्त.

अवतरणः— जत्तिअसुत्ते सम्मंति एटले जेटला सूत्रे सम्यकत्व होय एवुं एकशोने तेरमुं द्वार कहेछे. मूलः— चउदस दसयअभिन्ने, नियमासम्मंतु सेसए भयणा ॥ मइउहिविवद्यासे, होइ हुमिछं न सेसेसु ॥८१६॥ अर्थः— चउदपूर्व अने दशपूर्व जे ने विषे श्रुत होय तेने निश्चेयकी सम्यक्त्व होय, अने शेष श्रुत जेने विषे होय तेने विषे सम्यक्त्वनी भजना जाणवी. एटले सम्यक्त्व होय किंवा न पण होय. एवो विकल्पछे. अने मतिज्ञान अवधिज्ञान तेना विपर्यासे विपरीत पणे यये थके मतिअज्ञान ने विभंगज्ञान ए बे छतां मिथ्यात्व पण निश्चे थकी थाय. ॥ ८१६ ॥

अवतरणः— जहनिग्गंथावि चउगइयत्ति. एटले जेम निर्ग्रंथपण चतुर्गतिक था य तेनुं एकशो ने चउदमुं द्वार कहेछे. मूलः— चउदस उही आहारगावि मण नाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमायपरवसा तयणंतरमेव चउगइया ॥८१७॥ अर्थः— चउदपूर्वधर, अवधिज्ञानी, आहारक लब्धिवंत, इहां चउद पूर्वधर ते आहार कलब्धिवंत होय किंवा न पण होय. तेथी बेहुनुं जूडंजूडुं ग्रहण कीधुं छे. तथा त्रीजो मनपर्यवज्ञानी, उपशांत वीतरागादिक, एवा पण प्रमाद विषय कषायादि केकरी कलुषित चित्तथका तदनंतर तत्काल चतुर्गतिना भोगीथाय. ॥ ८१७ ॥

अवतरणः— खेत्रातीत, मार्गातीत, कालातीत, अने प्रमाणातीत एवा चार वा नाना एकशो पन्नर, एकशो सोल, एकशो सतर, अने एकशोने अढार, एवा चार द्वार साथे वखाणेछे. मूलः— जमणुग्ग एरविम्मि अतावखेत्तंमि गहिय मसणा इ ॥ कप्पइ न तमव भोत्तुं खेताईयंति समउत्ती ॥ ८१८ ॥ अर्थः— जे सूर्य उदय थयाविना अतापखेत्रेके० रात्रे लीधुं जे अशनादिक चार ते मांहेलुं कोइपण अश नादिक साधुने भोगववुं कल्पे नही. अने जो भोगवे तो खेत्रातीत कहेवाय. एवी सिद्धांतनी युक्तिये आगमनुं भाषितछे. ए एकशो पन्नरमुं द्वार थयुं. ॥ ८१८ ॥

मूलः— असणाईयं कप्पइ, कोसदुगब्भंतराउ आणेउं ॥ परउ आणिअंतं, मग्गाइयंतीतमकप्पं ॥ ८१९ ॥ अर्थः— बे कोशथकी आणेलुं अशनादिक

मोकेलुं कोइपण अशनादिक यतिने कल्पनीयछे पण ते कोशथी उपरांतनुं आणेलुं अशनादिक ते मार्गातीत अकल्पनीयछे माटे लेवुं नही ए एकशो शोलमुं द्वार

मूल—पढमपहराणीयं, असणाइ जईणकप्पए नोनुं॥जावतिजामेअह, तमकप्पं कालइक्कत ॥ ७१० ॥ अर्थ—पहेला पहोरनुं लावेलुं अशनादिक यतिने जम वुं कल्पे, ते जिहांसुधी त्रीजो पहोर तिहांसुधी जाणवुं उपरांत चोथा पहोरमां ते अकल्पनीय थाय पडिलेहण कर्या पछी ते कालातिक्रांत पणाने लीधे जमवु नहीं ए एकशो सत्तरमुं द्वार समाप्त थयुं. ॥ ७१० ॥

मूल—कुक्कुडिअंमयमाणा, कवला बत्तीस साहुआहारो॥अहवा नियआहारो, की रइ बत्तीस नाएहिं॥७११॥अर्थ—कुकडी ते पक्षी विशेष, तेना ईंडाने प्रमाणे बत्रीश कवल प्रमाण साधुनो आहार जाणवो अथवा निजके०पोतानो आहार एटले जेटला आहारथी जेनुं पेट नराय, तेनो बत्रीशमो नाग करिये ए पण कवल प्रमाणछे

मूलः—तोइ पमाणाईयं, तदहियकवलाण नोयणे जइणो ॥एगकवलाइऊणो, ऊणो यरिया तवोवंमि ॥ ७१२ ॥ अर्थ—ते बत्रीश कवल थकी अधिक कवलनुं नोजन कर्याथी यतिने प्रमाणातीत थाय अने बत्रीश थकी एकादिक कवल ओछो लीधा थकी उणोदरता नामे तप ते साधुनेविषे थाय ॥७१२॥ इति गाथा पंचकार्थ

अवतरण — सुख सयानुं एकशो ओगणीसमुं द्वार तथा दुःख सयानुं एक शो वीसमु द्वार ए बे द्वार साथे कहेछे मूल — पवयण असद्दहाण, परलानेछा य कामआसंसा ॥ एहाहाइ पत्तण इय, चत्तारिवि दुःख सेज्जाओ ॥ ७१३॥ अर्थ जेनेविषे शयन करिये तेने सया कहिये तेमां दुःखनी देवावाली सया ते दुःख सया ते द्रव्य अने नावना नेद थकी बे प्रकारनीछे तेमां द्रव्यदुःख सया ते अमनोहर स टुादिरूपजाणवी. नावे दुस्थित चित्तपणे करी दुःश्रमणपणु करे ते इहां नाव प कां ते चार प्रकारे छे तेमां प्रथम प्रवचन जिनशासननो असद्दवो बीजी अनेरा के० बीजाने वस्त्रादिकना अलाजनी प्रार्थनानु करवुं इहां चकार समुच य ने अर्थे छे. त्रीजी तेमज काम मनोहर शब्दादिकनी आशसा अनिलाषानु कर वुं चोथी स्नानादिके करी शरीर प्रमुखनुं मर्दन करवुं चोवा विछलवानी प्रार्थना करवी ए रीते चत्तारिवि के० ए चारे नावदुःखसया जाणवी एने विषे वर्तमान उतो ते प्राणी कोइरीते पण सुख पामे नही. ॥ ७१३ ॥

ए जेम दुःखसयाये दुःख तेम इहां सुख सयाते पण द्रव्य नावना नेदे करी पूर्वोक्त रीते कहेवी मूल — सुहसेज्जाइ वि चउरो, जइणो धम्माणु राय रत्तस्स ॥

विवरीयायरणाउ, सुहसेज्जा उत्तिजसुंति ॥ ८२४ ॥ अर्थः—जेम पूर्वोक्त दुःखसद्या चार कही तेमज जइणो के० यतिने सुखसद्या पण चार थाय. ते पूर्वोक्तथीविपरीत जाणवी. इहां यतिने गाढतर धर्मनो अनुराग जे अभिलाष रूप तिहां रक्तके० आसक्तछे चित्त जेनुं, एवाने प्रथम जे प्रवचन असद्दहणा प्रमुख बोल कह्या ते थी विपरीत प्रवचननी सद्दहणा जाणवी. तेमज बीजी परलाभनी वांछानुं करवुं. त्रीजी मनोज्ञ शब्दादिकनी आशंसानो अभाव. चोथी स्नानादिकनुं अप्रार्थवुं. एम विपरीत आचरण करवाथी सुखसद्या थाय. एमां वर्त्ततो थको साधु सदा काल सुखी थाय. ए बे द्वार साथे वखाण्या. ॥ ८२४ ॥

अवतरणः— तेरसकिरियागणोइंति एटले तेर क्रियाना स्थानकनुं एकशोने एकवीसमुं द्वार वखाणेछे. मूलः— अट्ठाणट्ठा हिंसा, कम्मादिट्ठीय मोसदिन्नेय; अप्झत्थमाणमित्ते, मायालोभेरियावहिया ॥ ८२५ ॥ अर्थः— जे करिये ते क्रिया. कर्मबंधनुं कारण चेष्टारूप तेना स्थानक जे भेद ते तेर छे. एक अर्थक्रिया, बीजी अनर्थक्रिया, एम क्रिया शब्द सर्वत्र जोडवो. त्रीजी हिंसा, चोथी अकस्मात्, पांच मि दृष्टिविपर्यास, छट्ठी मोसमृषाप्रत्यय, सातमी अदत्तवृत्ति, आठमी अध्यात्म की, नवमी मानवृत्ति, दशमी मित्त, अग्यारमी माया, बारमी लोभ, तेरमी ईर्या पथिकी, ए तेरक्रियानां नाममात्र कह्यां. ॥ ८२५ ॥

हवे सूत्रकार गाथाये करी वखाणेछे. मूलः— तसथावर भूएहिं, जोदंडंनिसरई उकज्जेण ॥ आयपरस्सवअट्ठा, तमट्ठदंडं तयंबिंति ॥ ८२६ ॥ अर्थः—त्रस, थाव र रूप भूतके० प्राणी तेहने जो दंड निसरईउके० दंडकरवो. पोताना आत्माना धर्मरूप धनने अपहारे ते दंड कहिये. दंड शब्दे हिंसा जे कोइकरे ते कज्जेणके० कोइ कार्यने करवे करीने, ते पोताना शरीरने कार्ये अथवा पर जे बांधवादिक ते ने कार्ये जे करे तेने अर्थ दंड एटले अर्थक्रिया श्री तीर्थंकर देव कहेछे. ॥ ८२६ ॥

मूलः— जोपुण सरडाईयं, थावरकायं चवणलयाईयं ॥ मारेउछिंदिऊणं, छड्डे ईसो अणट्ठाए ॥८२७॥ अर्थः— जे शरड शब्दे काकीडो, आदिशब्दथकी उंदर प्र मुख त्रसकाय, अने स्थावर काय जे वनस्पति ते वेली. सूरादिकने जे मारे एमज त्रस जीवो मारे तथा वन लता छेदी छांमीने नाखे. अर्थात् ते छेदीने नाखी दिये तेने अणट्ठाएके० बीजी अनर्थ क्रिया कहिये. ॥ ८२७ ॥

मूलः— अहिमाइ वइरियस्स वहिंसी सेहीसईववहिंसेही ॥ जोदंडं आरभई, हिं सादंडो हवइएसो ॥८२८ ॥ अर्थः— सर्प प्रमुख अथवा एववरीए अमारूं अमु

क कोइकहणुंछे, ए अमने पूर्वे मारतो हतो अथवा सांप्रतके० हमणा मारशे, अ थवा आवती कालेमारशे एमजाणीतेने दमपीडाकरे तो हिंसादंमक्रियाजागे ॥०२०

मूल — अन्नछाए निसिरइ, कंमाई अन माहणो जोव ॥ जोवनियंतो सस्स, छंदिज्जा सालिमाईयं ॥ ०२ए ॥ अर्थ — एकने मारतां बीजाने मारे अनेरा मृग, पक्षी, काकीमाने अर्थे निसिरई के० नाखे कम शब्दे बाण नाखे आदियकी पत्थर प्रमुखपकी अनेरा गमे ते प्राणीप्रत्ये जे कोइ मारे अथवा जे कोइ शाली मांहे अनेरा तृण प्रमुख छेदतो थको ते शाली प्रमुखने छेदे ॥ ०२ए ॥

मूल — एसअकम्हादंमो, दिछिविज्जासउ इमो होइ ॥ जोमित्त ममिसंतिय ॥ कावंघाएज्ञ अहवावि ॥ ०३० ॥ अर्थ — ए चोथी अकस्मात्दंम क्रिया जाणवी हवे पांचमी दृष्टि विपर्यास क्रिया एवीरीते थाय के जे कोइ मित्रने अमित्र कार्यके० करीने घाएज के० विनाश करे अहवावि के० अथवा ॥ ०३० ॥

मूल — गामाईघाएज्जव, अतेणतेण विचावि घाइज्जा ॥ दिछिविवज्जा सेसे, कि रिया गण सुपंचमयं ॥ ०३१ ॥ अर्थः — गाममां रहेनारा कोइएक पुरुषे कांइ एक अपराध कयो हतो तेनायोगे जे संपूर्ण गामने मारे छे, आ वागदृष्टि विप र्यास दम अथवा वली चोर न होय तेने चोर कही मार आपे ए पांचमुं दृष्टि विपर्यास नामे क्रियानुं स्थान कहिये. ॥ ०३१ ॥

मूलः — अयछनायमाईण वावि अछाइ जो मुस वयइ ॥ सो मोसप्पच्चइउंदमो छ छो हवइ एसो ॥ ०३२ ॥ अर्थ — अपछके० पोताने अर्थे अथवा ज्ञाति वडेरा प्रमु खने अर्थे जे कोइ असत्य बोले ते मृषा प्रत्ययिक नामे दम छठो थाय ॥०३२॥

मूलः — एमेव आयनायग, अहा जो गिएहई अदिन्नसु ॥ एसोअदिन्नविती, अमहोउ इमो होइ ॥ ०३३ ॥ अर्थ — ए पूर्वोक्त मृषावादनी पेरेज जे पोतानो नायक एटले स्वामि तेना अर्थे जे गिएहइ के० ग्रहण करे तथा स्वजन प्रमुख ए पाठ थकी एवो अर्थ थायछे के स्वजन ने अर्थे जे कोइ अदत्तादान लिये ते अद त्तादानवत्तिकी नामे सातमी क्रिया जाणवी अने आठमी अध्यात्मकी क्रिया आ वीरीते थाय ते आगलि गाथाये देखाडे छे ॥ ०३३ ॥

मूलः — नवि कोइकिंचिजणई, तह वि हु हियएण दुम्मणो किंचि ॥ तस्स प्रज्ञी सी सइ, चचरोगणा इमे तस्स ॥ ०३४ ॥ अर्थ — जेने कोइये कांइपण न कर्यु छतां पण पोताना हृदयमां दुर्मन आमणो दुमणो थाय तेने आठमी अध्यात्मकी क्रि या सीसइके० कहिये एना चार गण छे ते आगली गाथाये देखाडे छे ॥ ०३४ ॥

मूलः—कोहो माणो माया, लोहो अप्पत्तिकिरियए चेसा ॥ जोपुण जाइमयाई, अठ विहेणंतु माणेणं॥ ७३५॥अर्थः—क्रोध, मान, माया, ने लोभ ए अध्यात्मकी क्रियानां कारण छे. पुणके० वली जात्यादिक आठ प्रकारना मानके० अभिमाने करीने.

मूलः— मत्तो हीलेइ परं, खिंसइ परिभवइ माणवत्तेसा ॥ माई पियनायगाइण जो पुणअप्पेवि अवराहे ७३६ ॥ अर्थः— मत्तोके० मदोन्मत्तथको परंके० बीजा ने हीलेइके० हीलना करे. परने ठगे, परनी निंदा करे, खिंशाकरे, कदर्थनादिके करी पराभव करे ते नवमी मानप्रत्ययकी क्रिया जाणवी. माईके० माता पिता ज्ञाती, नाति स्वजन, सगां प्रमुख तेमने थोडे अवराहेके० अपराधे पण जे पुरुष ते मातादिकने शुं करे? ते आगली गाथाये कहेछे. ॥ ७३६ ॥

मूलः— तिव्वं दंम कुणई, दहणंकणबंध ताडणाईयं ॥ तम्मित्तदोसवित्ती, किरियाठाणं नवेदसमं ॥ ७३७ ॥ अर्थः— तीव्र एटले महोटो दंम पीडा करे. दहन एटले मांम देइ चिन्ह करे. बंध एटले दोरडेकरी बांधे. ताडना प्रमुख करे. ते मित्र द्वेष वृत्तिनामे दशमुं क्रिया स्थान जाणवुं. ॥ ७३७ ॥

मूलः—एगारसमं माया, अन्नं हियर्यम्मि अन्नवायाए ॥ अन्नं आयरईवा, सकम्मणा गूढसामछो ॥ ७३८ ॥ अर्थः— अग्यारमी माया क्रिया तेपोताना मनमां एक चिंतवणा करीहोयअने मुखथी बीजुं बोले. वली आचरण त्रीजुंज करे.एम सयाके०सदाकाल दुष्टचित्तवंत थकोआपणे कर्मेकरीशक्ति गुप्त राखे परने नजणावे. ७३८

मूलः— मायावत्ती एसा, इत्तोपुण लोहवत्तिया इणमो ॥ सावज्जारंभ परिग्गहे सुसत्तो महंतेसु ॥ ७३९ ॥ अर्थः— ए अग्यारमी मायावृत्ति क्रिया जाणवी. इहां थकी आगल हवे वली लोभ प्रत्ययकी क्रिया बारमी कहेछे, ते आवीरीते छे. सावज्ज जे सपाप आरंभ करे तो तेमां घणा जीवोनुं उपमर्दन थाय ते महंतके० परिग्रह धन धान्य रूप तेने विषे आसक्त थयो थको घणो सपाप आरंभ करे. ॥७३९

मूलः— तह इत्थी कामेसुं, गिद्धो अप्पाणयं च रखंतो ॥ अन्नेसिं सत्ताणं वह बंधं मारणे कुणइ ॥ ७४० ॥ अर्थः— तह के० तेमज स्त्रीना कामुक मनोहर शब्दादिकने विषे पोतानुं चित्त गृद्ध आसक्तवंत राखतो थको ते कारणने लीधे अन्य प्राणीउने पण वध, बंधन, मरणांत उपसर्ग करे. ॥ ७४० ॥

मूलः— एसेह लोहवत्ती, इरियावहियं अउ पचरकामि ॥ इहखलु अणगारस्सा, समिई गुत्तीसु गुत्तस्स ॥ ७४१ ॥ अर्थः— एसा के० ए इहां जिनशासनने विषे लोभवृत्ति नामे बारमी क्रिया जाणवी. तेरमी इरियाविहिनामे क्रिया ते अउ

के० इहां एनी व्युत्पत्ति एवीछे के ईरण के० गमन तेणेकरी जे सहित विशेष जे मार्ग ते इरिया पथ तिहां थइ जे क्रिया ते इरियापथिकी कहिये ए शब्दनो अर्थ कह्यो हवे गाथानो अर्थ कहेछे इहां खलु इति निश्चे अणगार जे साधु ते इरिया समिति प्रमुख पांच समिति अने मनोगुप्त्यादिकत्रण गुप्ति तेणे करी सहितहोय एवा

मूलः— सययं तु अप्पमत्तस्स नगवर्ड जाव चक्कु पम्हमि ॥ निवयइ ता सुहु माहू, इरिया वहिआ किरियएस्सा ॥ ७४२ ॥ अर्थ — सततं के० निरंतरपणे अ प्रमत्त साधुने विषे तथा वली उपशांत मोह क्षीणमोह, अने सयोगी लक्षण ए त्रण गुणठाणाने विषे वर्त्तता एवा साधु नगवत ते शरीर संबधी बीजी समस्त क्रियानुं ज्यां लगी रुंधन करे चक्कु के० नेत्र तेनो पक्ष्ममात्र मेषोन्मेष करे, एक सामायिक सात षयलक्षण अतिअल्प क्रिया थाय छे एवाने प्रगटपणे इरि या पथिकी क्रिया तेरमी होय ॥ ७४२ ॥ इति गाथा अष्टादशकार्थ

अवतरणः— आगरिसा सामइए चउण्हिहेविवि एगनवेवि जे आकर्षिये ते आ कर्ष प्रथम लेवुं, अथवा प्रथम लेइने मूक्यु होय तेनुन फरीथी जे ग्रहण कर वु ते आकर्ष कहिये ते चारप्रकारना सामायक तेनेविषे एक नवमां केटला आ कर्ष थाय? तेनुं एकशोने बावीसमु द्वार कहे छे मूलः—सामाईयं चउव्हा, सुयदं सण देस सव्वेएहिं ॥ ताणइमे आगरिसा, एगनव पप्प नणियव्वा ॥७४३॥ अर्थ — एक श्रुतसामायक, बीजो, सम्यक्त्वसामायक त्रीजो देशविरति सामायक, चोथो सर्व विरति सामायक, ए चार प्रकारना सामायक छे ए चारे सामायकना आकर्ष पूर्वोक्त शब्दार्थ एक नव पामीने एकनव आश्रीने आकर्ष नणियव्वा के० कहेवा तेज देखाडेछे मूल —तिण्हं सहसपुहुत्त, सयं पुहुत्तंच होइ विरईए॥एगनवे आग रिसा, एवइया होंति नायव्वा ॥ ७४४ ॥ अर्थ —प्रथमना त्रण सामायक तेने सहस्र पृथक्त्व एटले बेहजारथी मांमीने नवहजार सुधी एकनवमां आकर्ष थाय इहां पहेलोज सामायक पडिवजे, अथवा प्रथम लीधोछे ते मूक्यो अने फरी लेवो ते आकर्ष कहिये अने विरईएके० सर्व विरतिनो आकर्ष तो शतपृथक्त्व एटले ब सेंथी मांमीने नव सें सुधि एक नवमां थाय ॥ ७४४ ॥

हवे नाना नव आश्री कहेछे मूलः—तिण्हमसंखसहस्सा, सहसपुहुत्तच होइ विरईए ॥ नाणानव आगरिसा, एवइया हुंति नायव्वा ॥ ७४५ ॥ अर्थ— प्रथम ना त्रण सामायकना आकर्ष असख्याता सहस्र जाणवा केमके ए त्रणे सामा यकना आकर्ष एक नवमां सहस्र पृथक्त्व होय ते गुणाकार कयाथी असंख्या

त सहस्र थाय. इहां ए क्षेत्र पल्योपमने असंख्यातमें नागे जेटला आकाश प्रदेश होय तेटला नव जाणवा. सर्व विरतिना एक नवे शत पृथक्त्व अने उत्कृष्ट आ ठ नवे साधिक गुणाकार कीधे सहस्र पृथक्त्व होय. एरीते नानाजवने विषे आकर्ष जीवना अध्यवसाय रूप एटलाज होय ते जाणवा. हवे ए चार सामायक नुं स्वरूप कहेछे. तेमां प्रथम सम्यक्त्व सामायक ते सद्दहणारूप, बीजुं श्रुतसामायक ते समस्त सिद्धांतनुं पठनकरवुं तत्व ज्ञान लक्षण जाणवुं. त्रीजुं देशविरति सा मायक ते श्रावकना बारव्रतरूप जाणवुं. चोथुं सर्वविरति सामायक ते सावद्य योग विरमण यतिधर्म रूप जाणवुं इति गाथा त्रयार्थ ॥ ७४५ ॥ ए एक शो बावीसमुं द्वार समाप्त.

अवतरणः– सीलंगाणठारस सहस्सत्ति एटले सीलांग ना अढार सहस्रनुं ए कशो ने त्रेवीसमुं द्वार कहेछेः– मूलः– सीलंगाण सहस्सा, अठारस एछ हुंति निअमेणं ॥ नावेणं समणाणं, अखंम चारित्त जुत्ताणं ॥ ७४६ ॥ अर्थः– शील एटले चारित्रना अंश अथवा चारित्रना कारण तेना अढार हजार नेद ते एछके० इहां यतिधर्मे अथवा जिनशासनने विषे नियमके० निश्चे संघाते नावेणंके० वि शुद्ध परिणामे थाय. बाह्य वृत्ते वली प्रतिसेवाये करी कांइक न्यून पण थाय, ए वा अढार सहस्र ते श्रमणने थाय पण श्रावक ने न थाय, केमके सर्व विरतिने विषेज एनो संनव छे. अथवा जे नावथी श्रमण छे तेनेज ए होय. पण इव्य श्रम णने न होय. किंतु जे अखंम चारित्र युक्त संपूर्ण चारित्रे सहितछे तेने होय.॥७४६॥

इहां शिष्य चालना करेछे के जे अखंम चारित्रना धरनार तेनेज सर्वविरति कहिये. पण जे किंचित मात्र खंमाय ते तो असर्वविरति केवाय. पडिवज्जइ अइक्क मेपंच एवा आगमना वचन थकी ते पांचे महाव्रत पमिवजे, पण तेमां एक व्रतने अतिक्रमे तो पांचनो अतिक्रम कह्यो. माटे सर्वविरतिने देशथी खंमना नथाय इति.

हवे गुरु उत्तर कहेछे. हे शिष्य तें नलो प्रश्न पुछ्यो, परंतु जेवारे पडिवजे ते वारे सर्वविरतिपणु पालवा आश्री अन्यथा पण होय केमके संज्वलनना उद यथकी अतिचारनो संनव थाय. यडुक्तं. सव्वेविय अइयारा, संजलणाणं तु उदयओ हुंति. इति अतिचार ते चारित्रनी देशथी खंमना जाणवी. तेम एक व्रतने अतिक्र मे सर्व व्रतने अतिक्रमाय. तेमां पण विवक्षाछे ते आवीरीते.

छेयस्स जावदाणं, ताव अइक्कमइ नेव एगंपि ॥ एगं अइक्कमंतो, अइक्कमइ पं च मूलेण ॥ १ ॥ एनो ए नावार्थ छे के छेदनो ज्यांसुधी दान छेदे तेवारे

सर्वनो अतिक्रम थाय. मूलगुण आश्री एक अतिक्रमे तो पांचेनो अतिक्रम थाय ए कारणथी वद्य प्रायश्चित्त सफल थाय व्यवहार नय मत आश्री चारित्रियाने अति चारनो संजय ठे,अने निश्चे नयमतो जंगेज यक्क एकइमविरेयं,अइद पक्लु वुद्धिमं तेहिं॥एकपि सुपरिसुद्ध, सीलग सेससप्नावे ॥ एनो अर्थ करे ठे ईहां शीलांगना अ धिकारने विषे अइदपर्य केण्ए रहस्य वुद्धिमंते जाणवुं जे कारण माटे एक सुप रिसुद्ध शीलांग समस्तने सद्भावे होय, पण श्रावकनी परे हायावे तेथी जंगे वर्त्ततो श्रावक कहिये, तेम ए न समजवुं जो समस्त जगे सहित होय तो सर्व विरति कहिये, पण एकादि जगे वर्त्ततो सर्वविरति न कहेवाय तेमाटे शीलांगना जांगा श्रावकने न थाय मननी स्थिरता राखवाने अर्थे श्रावक गुणे तो जले गुणो

मूल॰— जोए करणे सन्ना, इंदिय जोमाइ समणधम्माय ॥ सीलंगसहस्साण, अघरसगस्स निप्पत्ती ॥ ७४४ ॥ अर्थ —योगत्रण, करणत्रण, सज्ञाचार, इंद्रियपां च, जोमाइके॰ पृथ्वीकायादिकदश, श्रमणधर्मदश, एरीते शीलांगना जे अढार ह जार जेद तेनुं नि·पत्तीके॰ निपजवुं थाय तेज कहेठे ॥७४४॥

हवे विशेषे एनी संख्या देखाडेठे मूल — करणाइ तिन्निजोगा, मणमाईणी हवति करणाइ ॥ आहाराईसन्ना, चय सोयाइंदिया पंच ॥ ७४७ ॥ अर्थ —इहां प्र थम योग पठी सूत्रना बंध सारु बीजा वखाणियेठे योग त्रण, ते मनोयोगादिक जाणवा इहां गाथाने धुरे करणाइ एटले करवु जेनी आदिमांठे एवा त्रण करण तथा आहारादिक चार सज्ञा जाणवी. अने सोयाके॰ श्रोत्रादिक पांचइंद्रिठे जाणवी

मूल — जोमाई नव जीवा, अजीवकाठंय समण धम्मोय ॥ खताइ दस पया रो, एव ठिई जावणा एसा ॥ ७४९ ॥ अर्थ —जोमाइके॰ पृथवीकायादिक नव जी व अने अजीव साथे दश थाय श्रमण धर्म ते खांत्यादिक दश प्रकारे एवके॰ ए रीते ठिइके॰ यंत्र पटादिक उपर लखवो जावनाते एसाके॰ आगल कहेशे ॥७४९॥

तेहिज देखाडेठे मूल॰—न करइ मणेण आहार सन्नविप्पजढगोयनिअमेण ॥सोइ दिय संवरणे, पुढविजिए खंति संजुत्तो॥७५०॥इय मद्दवा इजोगा, पुढवीकाए हवंति दसजेआ ॥ आउक्कायाईसुवि,इय एए पिंमिअं तु सयं॥७५१॥सोइंदिएण एव, सेसेहिं वि जइम तर्ठ पंच ॥ आहारसन्नजोगा, इय सेसाहिं सहस्सडुग ॥७५२॥ एवमणेण वयसाइएसु एव तुठ सहस्साई ॥ नकरे सेसेहिं पिय, एए सवेवि अढारा ॥ ७५३ ॥ अर्थ॰— इहां नकरइके॰ करण लक्षण प्रथमयोग लिखाथो ठे, ते मनसा ए प्रथ म करणठे आहारसन्न विप्पजढ गोठत्तिके॰ आहारसज्ञा विरहित थतोज प्रथम

संज्ञाः तथा आवश्यताए करी निरोधन कर्योछे रागादिक गुण जेनो, एवी श्रोत्रेंद्रियनी प्रवृत्ति तेथी प्रथमेंद्रिय कहेली छे. एवीरीतीए शुं न करे? ते कहेछे. पृथ्वीकाय जीवारंभ करे नही एवुं तात्पर्यछे. एणे प्रथम जीवस्थान क्षमायुक्तके० क्षांतिसंपन्न एणेकरी प्रथम श्रमण धर्मभेद जाणवो. ए प्रकारे करी एक शीलांग आविर्भावित छे. एटले मने करी आहार संज्ञा रहित थको श्रोत्रेंद्रियनो संवर करी क्षमायुक्त पृथ्वीकाय जीवारंभ करे नही. ए शीलनुं प्रथम अंग आविर्भावित एटले प्रगटछे. हवे शेष छे ते पण अतिदेशे करी देखाडेछे. ॥ ८५० ॥

एज प्रकारना पूर्वोक्त अभिलापे करी मार्दवादियोगात्के० मार्दव आर्जवादि दश पद संयोगेकरी, एटले जेम पूर्वे क्षमायुक्त एक भेद थयो तेम मार्दवने संयोग बीजो भेद, तेमज आर्यवने संयोगे त्रीजो भेद, एरीते पृथ्वी कायनो आश्रयकरी एटले पृथ्वी कायारंभ एवा अभिलापे करी, दश यतिधर्मेकरी, दश भेद ते दश शीलविकल्प थायछे. ते वली अप्पकायादि नव स्थानकनेविषे पण अपि शब्दे करी दशमा स्थानकनीपेरे आक्रमण करीए, तेवारे सर्व भेद प्राकृतपणेकरी एकत्र कर्याथी एकशो संख्या थायछे ॥८५१॥ ते मात्र श्रोत्रेंद्रियने सो भेद थाय छे. तेमज वाकीनी चक्षुरादिक इंद्रिउना पण ए पूर्वोक्त रीतिये शो शो भेद थायछे. ए एम सर्व संख्या एकठी करिये तेवारे पांचशें थायछे. केमके इंद्रियोना पांच प्रकार छे. माटे पांचशें थाय. ते मात्र एक आहार संज्ञा योगेकरी आ भेद थयाछे. हवे शेष भय संज्ञादिक त्रणेना पण पांचशें पांचशें भेद ए पूर्वोक्त रीतेज थाय. एम सर्वना मलीने बे हजार भेद थायछे.॥८५२॥ एबे हजार तेमात्र मनोयोगने प्राप्त थएला छे. तेमज वचन अने काय एना पण ब बे हजार भेद थाय छे. एम एकंदर संख्या छ हजार थायछे. ए छ हजार मात्र न करोति ए मर्यादाये प्राप्त थया. तेमज शेष न करावे तेनापण छ हजार. अने अनुमति न आपे एना पण छ हजार भेद छे. ए सर्व मेलविये त्यारे शीलना भेद एकत्रकर्यां छतां अढार हजार थायछे ॥ ८५३ ॥ एक योगेकरी अढार हजारज थायछे एम कांइ नथी; पण बे इत्यादिक संयोगजन्य भंग जो आ स्थले लीधा होय तो एना घणाल भेद थायछे. एटले एक बे इत्यादिक संयोगे करी संयोगनेविषे सातविकल्प थायछे. एवाज करणने विषे, संज्ञाने विषे; इंद्रियोने विषे, पृथ्वीकायादि विगेरेनेविषे एक हजार तेवीस भंग थाय. ए प्रमाणे क्षमादिकने विषे पण आ राशीनो परस्पर गुणाकार कर्यो होयतो त्रेवीश अबज चोराशी करोड एकावन लाख त्रेसठ हजार बेशेने पांसठ २३ ८४ ५१ ६३ २६५

नेद थाय ते तो पछी अढार हजारज केम कह्या? एवु कोइ पुछे तेने उत्तर कहे छे के जो श्रावक धर्मनी पेठे बीजा नंग करी सर्व विरतिनी प्रतिपत्ति थायन्तो ते गणना योग्यछे एक पण शीलांगना नंगना शेष सद्भाव छे एटले नेद थता नथी एवुं नजाणवुं कारण अन्यथा सर्व विरतीन थनारनही एना यंत्रनीस्थापना करियेछे

जेनोकरंति ६०००	नेनोकरावंति ६०००	जेनाणुमयंति ६०००							
मणसा २०००	वयसा २०००	तणुणा २०००							
निज्जिभा हारसन्ना ५००	निज्जियभय सन्ना ५००	निज्जियपरि ग्रह सन्ना ५००	निज्जियमेहु णसन्ना ५००						
सोइंदी १००	चक्खुंदी १००	घाणिंदी १००	जीव्हाइंदी १००	स्पर्शेंदी १००					
पुढवीका यारंभ १०	आपकाया रंभ १०	तेउकाया रंभ १०	वायुका यारम १०	वनस्पति कायारंभ १०	बेंद्रिया रंभ १०	तेंद्रिया रंभ १०	चौरिंद्रि यारंभ १०	पंचेंद्रि यारंभ १०	अजीवा रंभ १०
खंतिजुआ तेमुणी वंदि १	समद्दवाते मुणीवंदि २	अज्जवजुआ तेमुणीवंदि ३	मुत्तिजुआ तेमुणीवंदि ४	तवजुआते मुणीवंदे ५	संजमाते मुणीवंदि ६	सच्चजुआ तेमुणीवंदि ७	सोयजुआ तेमुणीवंदि ८	आकिंचणा तेमुणीवंदे ९	बंभजुआते मुणीवंदि १०

अवतरण — नयसत्तगति एटले सात नयनुं एकशो ने चोवीसमु द्वार कहेछे मूल — नेगम संगह ववहार उज्जुसु चेव होइ बोधव्वे ॥ सद्देय समनिरूढे, एवंनूए यमूलनया ॥ ८५४ ॥ अर्थ — त्यां प्रथम नय शब्दनो अर्थ आवीरीते छे के अ नत धर्मात्मक वस्तु अवधारण पूर्वक एकादि कोइक नित्यत्वादिक धर्म कहीने पोतानी बुद्धि प्रत्ये पमाडे तेने नय अनिप्रायनो विशेष कहिये इहां जे नय नयां तरने सापेक्षपणे आपणपाने अनिप्रेत धर्म स्याद्वादपूर्वक वस्तु पडिवजे ते पर मार्थ वृत्ते संपूर्ण वस्तुपामे अने प्रमाण मांहे अतरनवे

एमज जे नयने निरपेक्षपणे आपणपाने अनिप्रेत धर्म अवधारण पूर्वक व स्तुनुं जाणपणु वांछे, तेस वस्तुना एकदेश ग्राहकपणा थकी नय कहिये परंतु ते मिथ्यादृष्टी अयथावस्थितार्थ वस्तुना ग्राहकपणा थकी जाणवो एज कारणे कह्योछे के सव्वेनयामिछावाइणोइति जे कारणे नयवाद ते मिथ्यावाद छे,

ते कारणे जिनप्रवचनना जे जाण ते मिथ्यावाद परिहारनी वांछाये सर्व स्याद्वाद पूर्वकज बोले. अने यद्यपि लोक व्यवहारे साक्षात् स्याद्वाद प्रयुंजे तथापि त्यां पण तेनुं ग्रहण करवुंज जोइये. उक्तंच अप्रयुक्तोपि सर्वत्र स्यात्कारोर्थात्प्रमीयते॥ विधौनिषेधेन्यत्रापि, कुशलश्चेत्प्रयोजकः ॥ १ ॥

अनुवाद वचन अने अतिदेशवचनने विषे पण ते नैगमादिक सात नयछे. तिहां नेकके० घणा प्रमाणे एटले महासामान्य अवांतर सामान्य विशेषादि विषयिक ए प्रमाणे करी वस्तुनुं विशेषपणुं ते मिणीतेके० मिणिये एटले जाणिये तेने नैगम कहिये. अथवा निश्चितछे ज्यां गम एटले मांहोमांहे जूदीजूदी सामान्यादिक वस्तुनुं ग्रहण ते नैगम कहिये. अथवा गमके० मार्ग ते जेनेविषे एक नथी तेने गम जाणवो. एटले घणाप्रकारे करी वस्तुनुं ग्रहणके० अंगीकार करे. ते आवीरीतेः– सत्तालक्षण महासामान्य, अवांतर सामान्य, द्रव्य गुण कर्मत्वादिक अंत्यविशेष सकल असाधारण स्वरूप अवांतर विशेष रूप थकी निवर्त्तन क्षम, ए सर्व मांहो मांहे विशंकलित स्वरूप माने. तेमाटे नैगम कहिये.

इहां शिष्य चालना करेछे के जो ए सामान्य विशेषनो अंगीकारक कह्यो, परंतु जे सामान्य ते द्रव्य अने विशेष ते पर्यायने कहिये तो ए द्रव्यास्तिक पर्यायास्तिक नय मतना अवलंबनपणा थकी तेने सम्यक्दृष्टि प्रतिपन्न जिनमतनी परे कहियें तोज रूडुं पण मिथ्या दृष्टी केम कहिये?

हवे एनो उत्तर कहेछे. ए मिथ्या दृष्टि ते सामान्य विशेषने मांहोमांहे जूदा जूदा मानेछे. जेम गुण अने गुणी, अवयव ने अवयवी क्रिया ने कारक. जेम एना भेदतेम त्यां पण भेद माने. तेमाटे कणादनीपरे एने मिथ्यादृष्टिज कहिये. ए नैगम नय कह्यो.

बीजो संगृह्णाति अशेष विशेषने परिहारे करी जगत्रयने सामान्यरूप पणे लिये ते संग्रह नय कहिये.

त्रीजो व्यवहरिये ते व्यवहार अथवा विशेषे करी अवहरिये निरा करिये एटले व्यवहारे करी सामान्य पणे निरा करिये. तेथी एने व्यवहार नय कहिये. जेम भ्रमरने विषे छता पांचेवर्ण छे, तथापि लोक व्यवहारे करी तेने कालो वर्णज कहिये. तेम ए नय जे छे ते अनेरावर्ण छतां पण तेने न माने, मात्र एकनीज मुख्यता करे.

चोथो ऋजु शब्दे सरल. ते अतीत अनागत वक्र ने परिहारे वर्त्तमान क्षण वर्त्तिं सूत्रे निष्टंकितपणे वस्तु देखाडे, ते ऋजु सूत्र अथवा ऋजुसूत्र एटले ऋजुशब्दे पूर्वोक्त वक्रना परित्याग थकी सन्मुख थयुं छे जे श्रुतज्ञान तेणे ऋजुसूत्रे ते

श्रुत ज्ञान ग्रहण एटले अंगीकार करी शेषनुं अग्रहण कर्युं ए नय अतीतनो विनष्ट अने अनागतना अनुत्पन्नपणाथकी अलब्धात्म लाभपणा ने लीधे अर्थ क्रियाने विषे असमर्थपणाना सद्भाव थकी वर्त्तमानज माने वली जे पारकी वस्तु ते पण परमार्थ वृत्तिये अछता समान निःप्रयोजनपणाने लीधे जेम परनुं धन काम न आवे तेनीपेरे माने वली लिंग, वचन, भिन्न पणे छतां एकज माने अने निक्षेपाचारे माने ते ऋजुसूत्रनय जाणवो

पांचमो शब्दते के० पडिवजिये शब्द वाच्येज जेनो अर्थ ते शब्द जाणवो ते सांप्रत वस्तुना आश्रवा थकी सांप्रतपणे एनुं नाम छे ए नय पण ऋजुसूत्रनी पेरे अतीत अनागतने परिहारे सांप्रत वस्तु माने अने ए पारकी वस्तु पण न माने तथा चार निक्षेपामांहे एक नाव निक्षेपोज माने. पण नाम, स्थापना, ने द्रव्य ए त्रण निक्षेपा घटादिकनी पेरे घटादि कार्यना करनार न थाय माटे माने नही वली ए नय ते लिंग तथा वचनना भेद थकी वस्तुनो पण भेद माने जेम तटी ते जूदो अर्थ कहे अने तट ते जूदो अर्थ बोले एमज वली एकवचन तथा बहुवचनादिक शब्दे भेद जाणवो अने जे शक्र पुरंदरादिक शब्द ते पण सुरपतिप्रमुख शब्दने अभिन्न लिंग वचनपणाथकी तेनो अर्थ पण अभिन्नज कहे तेथी ए एकार्थ जाणवो ए पांचमो शब्दनय कह्यो

छठो स एटले एकीनावे शब्दनी प्रवृत्तिने विषे जे आरूढ थयोछे, प्रवर्त्योछे ते समनिरूढ कहिये. ए नय पर्याय शब्दना जूदा जूदा अर्थ मानेछे ते आवीरीते—घटनात् घट स्त्रीना मस्तकने विषे अरोहलक्षण चेष्टा करे तेवारे घट तेमज कुट एटले कौटिल्य वाच्य कहे ठ्हां नीचे पहोलो, उपर सांकडो एवा आकारनो धरनार ते कुट एमज कुंभ अने उंन धातु पूरणार्थे छे तेवारे कुके० पृथ्वी तेने विषे रह्यो थकोउंभके० पूरिये ते कुंन कहिये जेवारे नूमिकानेविषे रह्यो छतो पाणी प्रमुख साथे पूरिये तेवारे कुंन कहिये. एम समस्त पर्याय शब्दनी साथे नानाप्रकारे पडिवजे अने वली एवुं कहे पण शब्दांतरे जे अभिधेय ते द्रव्यने पर्यायपणे अन्य शब्द वाच्य वस्तुरूपपणु न पडिवजे अने एकपणाने पडिवजे तेथी सकल लोक प्रसिद्ध व्यवहारनो उच्छेद थाय जेम शब्दनय लिंग वचनादिकने भेदे भेद कह्यो तेम एने पण पर्याय शब्दनो भेद अंगीकार कर्यो ए छठो समनिरूढनय कह्यो

सातमो एवं शब्द प्रकारनुं वचन छे ते जेहवो व्युत्पत्तिनो प्रकार तद्रूप पणे नूतके० पहोंचे ते एवंनूत नय कहिये एवंनूत शब्द कहिये ते साधवाने जे नय सम

थीवान थाय तेने पण एवंभूत कहिये. ए नय शब्दने अर्थे साथे विशेषित करेछे. अर्थना वशथकी शब्दनुं निश्चितपणुं थाय. घट शब्दे तत्वथकी तेज के जे चेष्टावंत शब्दना वशथकी ते शब्द वाच्य निश्चितपणुं थाय. शेष ते आपणे अभिधेये शून्यपणा थकी न कहिये. एमज पांचेंद्रिय, त्रिविध बलादिक दशविध प्राणने जे धारण करे ते प्राणीनेज संसारी जीव कहिये. पण शेष प्राण धारण व्युत्पत्तिये रहित सूत्रोक्त सिद्धनेविषे आत्मा कहिये. जे कारणे अतीतके० ज्ञान दर्शन सुखादिक पर्याय प्रते जाय. तेथी आत्मा कहिये. एवी शब्दनी व्युत्पत्ति त्यांज छे. ए सात मूल नय कह्या.

हवे ए नयोना भेदोनी संख्या कहेछे. मूलः—एक्केक्कोय सयविहो, सत्तनय सया हवंति एवंतु ॥ बीउविय आएसो, पंचेव सया नयाणंतु ॥८५५॥ अर्थः—नैगमादिक जेनुं प्रथम स्वरूप कह्युं ते सात नय मूल जाणवा. तेवारपछी नैगमनयना शोभेद एमज संग्रहना पण शो भेद एरीते एकेका नयना शो शो भेद करतां सात नयना सात शो भेद थायछे. अने बीजोपण आएसो एटले आदेश शब्दे मतछे. त्यां पंचेव के० पांचज नयना शो शो भेद थायछे. ते आवीरीते के समभिरूढ ने एवंभूत ए बे नय शब्दपणाथकी शब्द नयमां अवतरे. तेवारे त्रण नय मली एकनी विवक्षा करिये तो पांच मूल नय थाय. तेना प्रत्येके शो शो भेद करतां पांच शो भेद थाय. अने अपिशब्दथकी छ शो तथा चार शो अने ब शो भेद पण थायछे. ते आवी रीते. जो सामान्य ग्राहि नैगम नय संग्रहने विषे प्रक्षेपिये अने शेष विशेष ग्राही नैगम जे छे ते व्यवहारमां प्रक्षेपिये तेवारें सातमांथी नैगमनो लोप कर्यो तेथी छ नयना छ शो भेद थाय. एमज नैगमनो लोप तथा समभिरूढ ने एवंभूत ए बे नय पूर्वे शब्द नयमां समवतार्या छे तेथी बाकीना संग्रह, व्यवहार, ऋजुसूत्र ने शब्द. ए चारमूल नयना शो शो भेद करतां चारशो भेद थाय. तेमज द्रव्यार्थिक ने पर्यायार्थिक ए मूल बे नयज छे. तेनी अपेक्षाये बशो भेदज थाय. तेमां नैगम, संग्रह ने व्यवहार ए त्रण नय द्रव्यार्थिकमां अंतरभवेछे. अने शेष ऋजुसूत्र, शब्द, समभिरूढ ने एवंभूत ए चार नय पर्यायार्थिक नयमां अंतरभवेछे. अथवा सात नयना असंख्याता भेदपण थायछे. जावइया वयण पहा, तावइयाहुंति नयवाया इत्यादिवचनात्.

वस्तु अनंत धर्मात्मक छे, तेमां एक धर्म माने बीजा धर्म न माने; जेम दीवो एकांते अनित्यज माने तेने दुर्नय जाणवो. अने सर्वनय स्याद्वाद दीवो ते नित्यानित्यज माने ए प्रमाण छे. इति गाथा द्वयार्थ॥८५५॥सात नयनुं द्वार समाप्त थयुं.

अवतरण – वत्थग्गहण विहाणति एटले वस्त्र लेवानी विधिनुं एकशो ने पची शमुं द्वार कहेछे मूल – जन्न तयट्ठकीयं, नेयच्चुयं नेयगहिय मन्नेसि ॥ आहड पामिच्चयिय कप्पए साहुणोवत्थं ॥ ७५६ ॥ अर्थ— प्रथम वस्त्र त्रण प्रकार नांछे एकतो एकेंद्रियना अवयवथी उत्पन्न थयां, जेम खुमो कपाश थकी थयो ते जाणवो बीजां विकलेंद्रियना अवयव थकी थयां एवां कोशेयादिक एटले कृमी जे जीवना तेओथी उत्पन्न थनारां, जेवां के रेशमादिक जाणवां त्रीजां पंचेंद्रियना अवयव थकी निप्पन्न थयां जे कंबल जोवल्ल प्रमुख वली एक यथाकृति, एटले जेमांहे सीववानुं काम पडे नही जेवुंमळ्युं तेवुंज उपयोगमां आवे, बीजुं अल्प प रिकर्म ते जेमां एकज सीवणी थाय त्रीजुं बहुल परिकर्म ते जेमां सीवणी घणी थाय अने ते घणा कटका करीने सीवेलुं होय इत्यादिक नेद जाणवा ॥७५६॥

तेमां पहेलुं यथाकृत मळे तो अल्प परिकर्म न लेवुं अने अल्प परिकर्म मळ तुं होय तो बहुल परिकर्म न लेवुं एम वेठने अनावे बहुल परिकर्म लेवुं जेम जेम संयमनो व्याघात न थतो होय तेंम तेम लेवुं ए गछवासि जिये त्यां जे न तयट्ठ के० ते वस्त्र साधुने अर्थे क्रीत एटले वेचातुं मूल आपी लीधुं न होय वली यतिने अर्थे थयुं पण न होय तथा नयगहिय के० जे वस्त्र आपणा पुत्र कलत्र कर्मकरादिक पासेथी ठीनवी लीधेलुं न होय वली अहड शब्दे अन्याहृत ते स्व ग्राम ने परग्रामना नेदे करी बे प्रकारनुं छे

त्यां जे क्षाटे वस्त्र थाय पछी मनमां जाणे के यति वस्त्र वोहोरवा आवशे एम जाणी घेरे लावी राखे ते स्वग्राम अन्याहृत जाणवुं अने परग्राम अन्याहृ त ते बीजा गामथकी लावी आपे ते परग्राम अन्याहृत थाय

प्रामिच्य ते जे बीजा पासेथी उधीनुं लेइ साधुने आपे इहां पिंम विशोधिना दोष समस्त वली विशोधि कोटी अविशोधि कोटी जाणवी. त्यां जे साधुने अर्थेज वस्त्र वणाव्युं होय ते अविशोधि कोटी अने जे धोवरावबुं प्रमुख साधुने अर्थे कराव्ये ते विशोधिकोटी इत्यादिक दोष रहित जे वस्त्र होय ते साधुने लेवुं कल्पे

हवे कल्पनीय वस्त्रमां पण जे वस्त्र लेतां सारु नगारु थाय ते देखाडेछे मूल – अंजण खंजण कद्दम, लित्ते मूस नक्खिय अग्गिविदड्ढे ॥ तुन्निय कुट्टिय पज्जवलीढे होइ विवाग्ग सुह असुहोवा ॥ ७५७ ॥ अर्थ—अंजन ते सुरमो, खं जन ते दीपमल, अने कर्दम एटले कादव अथवा गाराप्रमुखनी मली ते प्रसि द्ध छे तेणे करी लिप्त एटले खरडायलुं वस्त्र होय, अथवा उंदरे करडेलुं होय,

तथा उदेहिए करमेलुं होय, तथा आगमां बल्युं होय, तूंएेलु होय अथवा धोबी ये कूटतां थका कांकरी साथे कूटाणु होय. ठिद्र पडयुं होय, वली पज्जव के० पु राणादिक पर्याये करी एटले जीर्णपणाए जे युक्तने. एवा वस्त्रना ग्रहण थकी विपाक जे परिणाम ते नलो अथवा नूंमो जेवो होय ते विधि विशेषे देखाडे ले.

पहेलो. जेवारे वस्त्रनो आपनार वस्त्र वहोरावबा आवे तेवारे ते वस्त्र त्यांज उखेडी जोइये. जो तेने ठेडे कांइ सुवर्णादिक बांध्युं होय तो गृहस्थने कहे के आ गांठ उखेडी जूउ. तेवारे ते गृहस्थ पोतेज जोइने ते गांठमां बांधेली चीज लइ लीये. अने पोते साधु देखे तो पोतेज तेने आपे. यद्यपि गृहस्थने कहेतां थकां अधिकरण दोष थाय ते थोडुं समजवुं, पण जो नज कहे तो सवल उड्डाहादिक दोष प्राप्त थाय. अने सुवर्णादिक न होय तो अंजनादिक जोइ गुण दोष विचारणा करे.

मूलः—नवनाग कए वच्छे, चउरो कोणाय दोन्नि अंताय ॥ दोकस्सा वट्टीउ, म ज्झेवच्छस्स एक्कंतु ॥ ७५७ ॥ अर्थः— नवनाग वस्त्रना करिये तेमां चार खूणा, अने दोन्निके० बे ठेहेडा, तेमज बे नीचे तथा उपरनी किनारीना नाग. अने एक मज्झे के० वस्त्रनो मांहेलो नाग. एरीते नवनाग करिये. ॥७५७॥

मूलः— चत्तारि देवयान्नागा, डुवेन्नागाय माणुसा ॥ आसुराय डुवेन्नागा, एगोपु ण जाण रक्कसो ॥७५९॥ अर्थः—चारकुणाना चारनाग ते देवताना नाग जाण वा, बे ठेडाना नाग ते मनुष्यना जाणवा, बे कीनारीना नाग ते असुर देवोना जाणवा. अने वचमांनो एक नाग ते राक्षसनो जाणवो. ॥७५९॥

हवे एनुं फल देखाडेले. मूलः—देवेसु उत्तमो लाभो, माणुस्सेसु य मज्झिमो ॥ आ सुरेसु य गेलन्नं, मरणं पुण जाण रक्कसे ॥७६०॥ अर्थः—चार देवताना नागने विषे जो कदाचित् पूर्वोक्त अंजनादिक लाग्यांहोय तो त्यां उत्तम लाभ जाणवो. अने मनुष्यना नागमां जो पूर्वोक्त अंजनादिक लाग्यां होय तो सारूंपण नही ने मातुं पण नही. मध्यम फल जाणवुं. अने असुरना नागमां अंजनादिक लाग्यां होय तो ते वस्त्र वोहोरवा थकी ग्लानत्व रोगनी उत्पत्ति थाय. अने राक्षसना नागमां अंजनादिक आवे तो मरण प्राप्ति जाणवी.॥इति गाथा पंचकार्थः.॥७६०॥

अवतरणः— ववहारा पंचत्ति एटले पांच व्यवहारनुं एकशो ने ठवीसमुं द्वार कहेले. मूलः—आगमसुय आणा धारणाय जीयंच पंच ववहारा ॥ केवल मणोह चउदस, दस नव पुव्वाइं पढमोड ॥ ७६१ ॥ अर्थः— ववहरिये जीवादिक जेणेक रीने तेने व्यवहार कहिये. अथवा साधुने प्रवृत्ति निवृत्ति रूप ते व्यवहार. तेनां

कारण पण जे ज्ञान विशेष तेपण व्यवहार कहिये ते व्यवहार पांच प्रकारेछे ते मां प्रथम आगम व्यवहार ते आगम्यतेके० जाणिये जेणेकरीने पदार्थोने तेने आगम कहिये बीजो जे सांभळीये ते श्रुतव्यवहार जाणवो त्रीजो जेणेकरी आज्ञा, आदेश आपिये ते आज्ञाव्यवहार जाणवो चोथो धारिये ते धारणाव्यवहार जाणवो पांचमो जीत शब्दे आचार ते जीत व्यवहार जाणवो

तेमां प्रथम जे आगम व्यवहार ते केवलज्ञानी मनःपर्यवज्ञानी, अवधिज्ञानी, चउदपूर्वधर, दशपूर्वधर. अने नवपूर्वधर एनो व्यवहार ते एज छ प्रकारनो छे तेमां प्रथम इहां केवलीना ग्रहण थकी आलोचना केवली पासेथी लेवी केवलीने अनावे मनःपर्यवज्ञानी पासेथी आलोचना लेवी एम पाछला पाछलाने अनावे आगला आगला पासेथी आलोचना लेवी त्यां केवली प्रमुख जे छे ते आगम व्यवहारी समस्त अतिचार पोतेज जाणे. तेनी पासे गयां छतां ते पोतेज अतिचार प्रगट करी आलोचना आपे किंवा अन्यथा प्रकारे एवी आशंका चित्तमांहे आणे न कहबे

मूल.—कहहि सब जा वुत्ता, जाणमाणो विगूहई ॥ नतस्सदिति पच्छित्त बिंति अन्नसोहय ॥७६२॥ अर्थः—किंवा अन्यथा प्रकारे एवी आशंका चित्तमांहे लावीने ते आगम व्यवहारी पुरुष जे आलोचनानो आपनार ते आलोचना लेनारने कहे के तुं तारा सर्व अतिचार कहे पण ते जाणमाणोके० पोताना दोष सर्व जाणतो थको पण जो मायाये करी विगूहईके०गोपवी राखे तो तेने प्रायश्चित्त आपे नही अने बिंतिके० एवु कहेके अन्यत्र स्थानके जइ प्रायश्चित्तनी शुद्धि करो ॥७६२॥

मूल—न संभरेइ जे दोसे, सन्नावा नय मायउ ॥ पच्चक्खी साहए तेउ, मायणोउन साहए ॥ ७६३ ॥ अर्थ— वली जेने दोसके० अतिचार ते नसभरइके० सांभरे नही, चित्तमां आवे नही सन्नावाके० स्वनावेज न सनारे, परंतु नयमायउके० माया एटले कपटे करीज नथी केतो, एम नथी तो तेवाने पच्चक्खीके० केवल ज्ञानना धरनार ते जागेला छूपण सर्व वर्णन करीने साहएके० कहे, अने मायावतने कहे नही केमके ते एवुं जाणे जे एने कहीश तो पण पछी व्यर्थ थशे तेमाटे मायावतने कहे नही अने स्वनावे जेने विसर्जन थया होय पण निष्कपटी होय तेने कहे इहां चउद पूर्वधरने यद्यपि परोक्ष ज्ञान छे तोपण उपयोग दीधाथी जेटलु केवली कहे तेटलु ए पण कहे इहां कोइ एवु कहेशे के आगम व्यवहारी जाणे तो तेने एटलुज कहिये जे मने आलोयणा आपो पछी आपणां प्रायश्चित्त ते पोता

नी मेले आपणने कहीने ते माफक आलोयणा पण आपशे, माटे आगम व्यव हारीने लागेला दोष विस्तारीने कहेवानी जरूर नथी. ॥ ७६३ ॥

एने उत्तर कहेछे के, ते रुडुं कह्युं परंतु आलोयणाथी घणा गुणछे. एथकी सम्यक् आराधना थाय अने आलोयणहारने उत्साहने अर्थे गुरु एम कहे के, हे वत्स, तुं धन्य जाग्यवंत छे के, एम मानने हणीने पोताना आत्माना हितने अर्थे पोतेज रहस्य प्रगट करेछे. ए वात महाउर्ज्जनछे एम कहे तेथी ते समस्त प्रकारे निःशल्य थइने जे गुरु प्रायश्चित्त आपे ते हर्षवंत छतो करे. एम करतो थको अल्प कालमां निर्वाणपद पण पामे. ए प्रथम आगम व्यवहार कह्यो.

हवे बीजो श्रुत व्यवहार कहेछे. मूलः—आयारपकप्पाई, सेसं सवं सुयं विणिद्दिठं॥ देसंतरठियाणं, गूढपयालोयणाआणा ॥ ७६४ ॥ अर्थः— आचारप्रकल्प ते निसीथ सूत्रछे आदे जेने, एवा व्यवहारसूत्र, वृहत्कल्प, दशश्रुतस्कंध, अग्यार अंग, अने नवपूर्वथकी शेष पूर्व पण श्रुतव्यवहारमांहेज छे. ए सर्व विनिर्दिष्टके० कह्याछे.

हवे श्रूतव्यवहारी जे थाय ते प्रगटपणे आगलाना अजिप्राय जाणवाने अर्थे तेना मुख थकी त्रणवार दूषण कहेवरावे; पण एकवार न कहेवरावे. केम के श्रुतव्यवहारी जे होय ते एवुं पण न जाणे के आ जुग मनथी आलोचेछे. किंवा साचा मनथी ए आलोचेछे, एवो तेनो अजिप्राय जाणी शके नही तेथी एकज वार न कहेवरावे. पेहेली वारे कहे छते एम कहेके मने निड़ा हती माटे सांजल्युंनही. तेथी बीजीवार कहेवरावे तेवारे फरी कहेके मे बराबर हैयामां धार्युं नही. माटे फरी त्रीजीवार कहेवरावे ते समये बरोबर कहेतो पछी ए निर्मायिछे; अने जो विपरीत कहेतो समजवुं के आ परिणामे करी कुटिलछे. त्यारे तेनो पांच दिवस सह वास कर्यो छतां आ मायावीछे के नथी? तेनी खातरी करी, जो मायावी छे एम जणाय तो अथवा जो जुठुं कहेतो प्रथम तेने जुगनुं प्रायश्चित्त आपी पछी आलोयणा आपे.

हवे त्रीजुं आज्ञाव्यवहार कहेछे. देसंतरके०जे बेहु आचार्य अने सूत्र अर्थना आसेवा थकी महागीतार्थ होय, पण जंघाबलना क्षीणपणाथकी विहारक्रम करी शकता नथी, अने दूर देशांतरे रह्या छे पण मांहोमांहे मली शकता नथी. अने ते बेमां एक प्रायश्चित्त लेवा वांछे छे, अने तेवा गीतार्थ शिष्यने अजावे धारणा कुशल अगीतार्थ शिष्यने सिद्धांतनी जाषाये गूढार्थ अतिचार आसेवनाना पद कही बीजा आचार्य पासे मोकले. पछी ते आचार्य तेना अपराध श्रवण करी द्रव्य, क्षेत्र, काल, जाव तथा संघयण धृति बलादिक विचारी पोते त्यां जाय.

अथवा तथाविध गीतार्थ शिष्य तेनी साथे कहेवरावी मोकले,अथवा तेना अभावे जे आव्योछे तेनेज फरी अतिचार विशोधि कहीने मोकले, ए आज्ञाव्यवहार जाणवो

हवे चोथो धारणाव्यवहार कहेछे. मूल – गीयत्थेण दिन्नं, सुद्धि अवराहिऊण तह चेव॥दिंतस्स धारणा तह, उद्धियपयधरण रूवावा॥८६५॥ अर्थ –कोइक गीतार्थ संविग्न आचार्ये कोइएक शिष्यादिकने कोइक अपराधने विषे द्रव्यादिक चारे जोइने जे विशुद्धि दीधि होय, पछी ते शिष्य गुरुनी आपेली शुद्धि मनमांहे धारी ने बीजा कोइकने तेवाज अपराधे तेज शुद्धि आपे एम देतां थकां धारणा व्यवहार कहेवाय तहके० तेमज उद्धतपद धरणरूप अथवा धारणा ते आवी रीते. कोइएक वेयावच्चनो करनार शिष्य छे,पण ते समस्त छेद श्रुत योग्य नथी, ते वारे तेने आचार्य प्रसाद करीने केटला एक प्रायश्चित्तना पदनो उद्धार करीने कहे, पछी ते पदने ते शिष्य धारी राखीने अन्यने तेज पद मांहेली आलोय णा आपे ते धारणाव्यवहार कहिये ॥ ८६५ ॥

हवे पांचमो जीतव्यवहार कहेछे मूल'–दवाइ चिंतिऊण,संघयणाईणि हाणिमास ज्ज ॥ पायच्छित्तंजीयं रूढवा जं जहिंगछे॥८६६॥अर्थः–जेअपराध उपन्याथी पूर्वे सा धुओ घणु तप करीने तेनी शुद्धि करता हता तेज अपराध उपन्या छतां सांप्रत एटले हमणाने काले द्रव्यादिक चारने चितवी संघयण धृति तथा बलनी हाणी जाणी जे योग्य तपनुं प्रकार प्रायश्चित्त आपे,तेने समय नापाये जीत एवो गीतार्थ महंत पुरुषो कहे छे अथवा जे प्रायश्चित्त जे आचार्यना गछमां सूत्रथकी अधिक न्यून प्रवर्त्यु होय अने ते बीजा अन्य घणा गीतार्थोंने मान्य होय तेने रूढ जीत व्यवहार कहिये ए पांच व्यवहार मांहेला कोइ पण व्यवहारे सहित गीतार्थ थाय तेनी पासेथी प्रायश्चित्त लहिये, परंतु अगीतार्थ पासेथी प्रायश्चित्त लेवा थ की दोषनी उत्पत्ति थायछे, उक्तंच, अगीओ नवियाणाइ, सोहिं चरणस्स देइऊणहि यं ॥ तो अप्पाण आलोयगंच पाडेइ संसारे ॥ १ ॥ इतिपदगाथार्थः ॥८६६॥

अवसरण.– अहालापंति एटले पांच प्रकारना यथाजात कहिये तेनुं एकशो ने सत्तावीसमुं द्वार कहेछे मूलः– पंच अहाजायाई, चोलगपट्टो तहेव रयहरण ॥ उन्निय खोमिय निस्सेज्ज, जुअलयं तहय मुहपत्ती ॥८६७॥ अर्थ –यथाजात एणु जन्म श्रमण पणा आश्रयी ने जाणवुं ज्यां जेवारे चारित्रनुं ग्रहण करे तेवारे ए पांच वानां थाय ते कहेछे. पहेलो चोलपटो,ते प्रसिद्धछे तेमज बीजो रजोहरण,त्रीजो उर्णि क, एटले ऊनसंबंधी,चोथो क्षौमीक एटले रुतर्संबंधी अने नसीजनो युगल तेमां एक

नसीज तो उनिमांहे थाय. दांमी उपर त्रण विटली जेनी वले ते पहेली नसीज. अने बीजी हाथने त्रीजे नागे आयाम दसीये करी सहित ते रजोहरण कहिये आगल दांमीये दसी न हती. ते उपरे वली बीजी सूत्र नसीज ते एक हाथ फाळेरुं प्रमाण आयामे थाय. ते त्रीजी जाणवी. अने ते उपर एक हाथ अने चार अंगुल प्रमाणे घणी वीटली वले ते बेसवाने काम आवे तेने चोथुं पादप्रोंछन रूढीथी कहिये. तेमज पांचमी मुहपति ते मुखने ढांके. जे पोतके० वस्त्र ते मुखपोत्तिका ए एक वेंत ने चार आंगल प्रमाणनी जाणवी. ए पांच यथाजातकह्या. ॥ ८६७ ॥

अवतरणः– निसिजागरणविहत्ति एटले रात्री जागरण करवानी विधिनुं एक शोने अठावीसमुं द्वार वखाणेछे. मूलः–सव्वेवि पढमजामे, दोन्निवि वसहाणआयमा जामा ॥ तइउ होइ गुरूणं, चउत्थ सव्वे गुरुसुयइ ॥८६८॥अर्थः–सर्वे साधुउ पेहेला पहोरने विषे सज्झायादिक करतां जागे, अने पेहेली रातनो बीजो एक पहोर अने पाछली रातनो पहेलो पहोर, एवे पहोर ते वृषजना जाणवा. त्यां जे वृषजनी परे वृष न एवा साधु गीतार्थ तेमां जे सूत्रना धरनार होय ते शयन करे, अने अर्थना जाणनार ते जागे. पन्नवणादि सूत्रार्थ परावर्त्तन करे. त्यां त्रीजे पहोरे वृषन शयन करे, तेवारे गुरुनुं जागवुं थाय. ते वखत गुरु उठी सूत्रार्थ गुणे, चिंतवे. अने चोथा पहोरे तो वली सव्वेविके० सर्वे उठीने वैरात्रिक एटले परोढीयानो काल ग्रहण करी कालिक श्रुत परावर्त्ते, तेवारे वली गुरु शयन करे. इहां ए कारणछे के प्रजाते निद्राघूर्णित नेत्रथका गुरु जव्यजीवोने उपदेश प्रमुख आपी शके नही, माटे ते गुरु चोथे पहोरे शयनकरे. ॥ ८६८ ॥

अवतरणः– अलोअणदायगन्नेसत्ति एटले आलोयणाना देनार जे गुरु तेने जोवानुं एकसो ने उगणत्रीसमुं द्वार कहेछे. मूलः–सल्लुद्धरणनिमित्तं. गीयस्सन्नेसणाउ उक्कोसो॥जोयण सयाइ सत्तउ, बारसवासाइं कायव्वो॥८६९॥अर्थः–सल्लुधरणनिमित्तके० सव्य उद्धरवासारु आलोयणा लेवाने अर्थे गीतार्थ गुरुनी गवेषणा करवा सारु जोवा निकलवुं. ते उत्कृष्ट खेत्र सातशें योजन सीम फरवुं. अने वरस आश्री बारवर्ष सीम शोध करवी. एम आलोचना लेवाने अर्थे गुरु शोधवा सारु भ्रमण करतो कदापि मरण पामे तोपण ते आराधकज कहेवाय. उक्तंच. आलोयणा परिणउ, सम्मं संपढिउ गुरुसगासे ॥ जइ अंतरावि कालं करेज्ज आराहउ तहवि ॥ १ ॥ हवे जो समस्त गुण सहित गुरु न पामे तो संविज्ञ गीतार्थ मात्रने पण आलोयण कहेवी. जे कारण पणा माटे कह्युंछे के अपवाद पदे गीता

थी संविज्ञ पाक्षिक लिङ्ग पुत्र प्रवचन देवताने अभावे सिद्धने पण आलोचना आपवी परंतु सशल्य मरणते संसारनुं कारण छे उक्तंच सविग्गोगीयछे, असई पासछमाइ सारूवी ॥ इतिगाथार्थ ॥ ७६७ ॥

अवतरण – गुरुपमुहाण कीरइ असुद्धसुद्देहिजेत्तियं कालेति एटले गुरुजे आचार्यादिक तेनी अशुद्ध ते आधाकर्मादिक दोषे दूषित अने शुद्ध ते सम्रतालीस दोषे रहित एवा अशनादिके जेटला काल सुधी प्रति जागरणा करीये तेना अर्थनुं एकशो ने त्रीशमुं द्वार कहेछे मूल – जावज्जीवगुरुणो, सुद्धमसुद्धेहिवाविका यव ॥ वसहे वारसवासा, अट्ठारस निग्गणो मासा ॥ ७७० ॥ अर्थ – जावज्जीव सुधी चारे अशनादिक औषध प्रमुख सुजतां लेवां अथवा ते न मले तो असुज ता अहारादिक पंचक परिहाणे लेइने पण समस्त गछने आधारभूत सूत्रार्थना निर्णयना करनार एवा श्रीआचार्यनी प्रति जागरण जाव जीव सुधी श्रावके करवी एमज वृषभके० उपाध्यायनी बारवर्ष लगी प्रति जागरणा करवी केमके एट ला काल पछी बीजो वृषभ गछभार धारक थाय तेमज सामान्य साधुनी अढार मास प्रति जागरणा करवी पछी ते अनशननुं ग्रहण करे. ए रोगादिक कारणे प्रति जागरणा कही अन्यथा आरोग्य शरीर छतां न करवी, ॥ ७७० ॥ ए व्यवस्था व्यवहार नाम्यने विषे सामान्य ग्लाननी क्रियाने अधिकारे कहीछे, तेज कहेछे उक्तंच छम्मासे आयरिओ, कुलंच संवछराइं तिन्नि भवे ॥ संवछरंगणोसमुं, जा वज्जीव भवे संघो अर्थः– इहां ए भावछे के छ महीनासुधी आचार्य चिकित्सा करा ववा वांछे पछी अनशन लइ शके तो ले अने एटलामां साजो न थाय तो ते कु लने आपे पछी ते कुल तेनी त्रण वर्ष परिचर्याकरे तेम छतां पण निरोगी न था य तो वली संवछर सीम तेनी गण परिचर्या करे तेथी पण निरोगता न थाय तो ते गण संघने आपे पछी ते संघ तेनी जाव जीव पर्यंत परिचर्या करे इतिगाथार्थ

अवतरणः– उवहिधोयण कालोत्ति एटले उपधि धोवाना काल माननु एक शो ने एकत्रीसमुं द्वार कहेछे मूल –अप्पत्तेचिय वासे, सव्वं उवहिं धुवंति जयणाए असईएउदगस्सउ जहन्नउं पायनिज्जोगो ॥ ७७१ ॥ अर्थ –अप्पत्तेके० वर्षाकाल आव्याविना जो पाणीनो योग मलेतो सव्वके० सर्व उपधि जेटलुं उपकरण थाय ते ज यणाये करीने धोवुं अने उदकने अभावे जघन्यथी पात्रानां वस्त्र ते तो जरूर धोवांज

इहां विशेष देखाडेछे मूल– आयरिय गिलाणाण, मइलामइला पुणोवि धो इजा ॥ माहुगुरूण मवन्ना, लोगंमि अजीरण इयरे ॥ ७७२ ॥ अर्थ – आचार्य,

सिद्धांत अने अर्थना वखाणनार अनेक गुण सहित होय, जेमनी पासे देशनादिक सांजलवा सारुं घणा लोक आवे, एनां उपलक्षण थकी उपाध्यायादिक पण लइये. एवाने जो मलीन वस्त्र होय तो तेथी लोकमां अश्लाघा थाय. तेमज ग्लानने मलीन वस्त्रना योग थकी टाढ वायराने योगे शीत उपजे, तेथी आहार पाचक थाय नही. घणी रोग वृद्धि थाय. ए कारणथकी वस्त्र मलीन होय तो अवर्णवाद दोष टालवाने अर्थे वस्त्र धोवां जोइये. शेष यतिना वस्त्र शेष काले धोवा थकीप्राणीनो विनाश तथा बकुश पणानो संजव थाय. इत्यादिक दूषण जाणी धोवां नही एमकोइ कहेशे तो वर्षाकाल आव्या थका पण ए दोष छेज. एटले मूलथी धोवांज नही.

तेनो उत्तर कहेछे के त्यां जो न धोइये तो वर्षा काले मलने योगे फूलणी था य. तेथी घणा दूषण लागे. अने श्रीजिनेश्वरनी आज्ञा पण एमजछे. यद्यपि प्रा णीउंनुं उपमर्द थाय तोपण जे सूत्रना वचन मान्य करी सूत्रोक्तमार्गे प्रवर्त्ते तो तेवा जयणाये प्रवर्त्तनारने दूषण नथी. जाजयमाणस्सजवे इत्यादि जगवंत जापे छे. इति गाथा द्वयार्थ ॥ ७७२ ॥

अवतरणः— जोयणजायत्ति एटले जोजनना जागनुं एकशो ने बत्रीसमुं द्वार कहेछे. मूलः—बत्तीसं किर कवला, आहारो कुछिपूरउ जणिउ ॥ पुरिसस्स म हिलियाए, अठावीसं जवे कवला ॥ ७७३ ॥ अर्थः— बत्रीश कवल ते किल श ब्दे ए मध्यम निरतोछे, एटले कोइ दरिद्री घणुं खाय अने कोइ अल्प आहारनो धणी थोडा कवल करे, तेथी इहां ए कूखनो पूरनार प्रमाण कह्यो. ते पुरुषने ब त्रीश कवल अने महिलियाके० स्त्रीने अठावीस कवल प्रमाण थाय. ॥ ७७३ ॥

हवे एना जाग आवी रीते थाय कहेछे. मूलः— अद्धमसणस्स सवंजणस्स कुज्जा दवस्स दो जाए ॥ वायपवियारणठा छब्जायं कणयं कुज्जा ॥७७४॥ अर्थः— छ जाग उदरना करी तेमांहे अर्द्ध एटले त्रण जाग तो अशन मग कूर प्रमुखना तथा सवंजनस्सके०सालणो अने छाशे करी सहितना कुज्जाके० करवा. अने द्रव्य के० पाणीना बे जाग करवा, वली वायुनो प्रतिचार एटले संचारवो तेने अर्थे छ ठो जाग ते उणो करवो ॥ ७७४ ॥

हवे ए वात कालविशेषे देखाडेछे. मूलः—सीउ उसिणो साहारणोय कालो ति हा मुणेयव्वो ॥ साहारणंमि काले, तडाहारे इमा मित्ता॥७७५॥अर्थः— शीत उष्ण अने साधारणना जेदेकरी काल त्रण प्रकारे छे. त्यां साधारण कालने विषे आ हारनी ए मात्रा कहीछे ॥ ७७५ ॥

मूलः—सीए दवस्स एगो, नत्ते चत्तारि अद्धव दो पाणो॥उसिणे दवस्स दुन्नी, ति न्नि विसेसाव नत्तस्स ॥ ७३६ ॥ अर्थ – अति शीतकालनेविषे दवस्सके० पाणी नो एक नाग, अने नत्तेके० नक्तना चार नाग, मध्यम शीतकालनेविषे पा णीना बेनाग अने नक्तना त्रण नाग, तेमज मध्यम उष्णकालनेविषे पाणीना बे नाग अने नक्तना त्रण नाग, अति उष्णकालनेविषे पाणीना त्रण नाग अने नक्तना बे नाग मलीने पांच नाग नक्त अने पाणी, एणे पूर्णकरी उठो नाग वा युसचारने अर्थे मुकवो ॥ ७३६ ॥

हवे अवस्थित नाग कहेछे मूलः—एगो दवस्स नागो, अवट्ठिओ नोयणस्स दो नागा, वड्डति वक्षायंतिव दोवो नागाउ एक्केके ॥ ७३७ ॥ अर्थ – एक द्रव्य एट ले पाणीनो नाग,तथा अवस्थित निश्चित नोजनना बे नाग, अने बाजा बे नागते ते वधे, अने क्षायंतिके० घटे एटले पानकमां वधे तो नोजनमां घटे अने नोज नमां वधे तो पानकमां घटे इति गाथा पंचकार्थ ॥ ७३७ ॥

अवतरणः– वसहिसुद्धित्ति एटले वसतिजे उपाश्रय तेनी शुद्धि एकसो ने ते त्रीशमुं द्वार कहेछे मूल – पठीवसो दो धारणाउ चत्तारि मूलवेलीउं ॥ मूलगुणे हि विसुद्धा, एसा हु अहागडावसही ॥७३८॥ अर्थ – पटीवंस शब्दे आमसर क हिये, अने दोधारणा शब्दे थुणी जेना उपर आमसर धरायछे तेवी बेथूणी जाण वी अने वली चत्तारिके० चारे खूणे मूलवेलिउंके० न्हानी थूणीओ चार होय ए सात धानां गृहस्थे पोताने अर्थे कर्या होय तो मूलगुणविशुद्धि कहिये अने जे गृहस्थ साधु आश्रि यतिने वहेसे करे ते वस्ति निश्चयकी आधाकर्म कृत थाय

हवे उपर गुणविशुद्धि कहेछे मूलः– वसग कडगो कन्नण, ठायण लेवण दु वारनूमीय ॥ परिकम्म विप्पमुक्का, एसामूलुत्तरगुणेसु॥ ७३९॥ अर्थः–उत्तरगुण बे नेदे छे एक मूलोत्तरगुण अने बीजा उत्तरोत्तरगुण त्यां प्रथम मूलुत्तरगुण ते जे न्हानी थुणी उपर आडी आपिये ते वसग कहिये अने आमा वरा आपि ये ते कडग कहिये वली उपर बांधवाने अर्थे कांब आपिये ते कन्नण, तथा ठाय ण ते उपर आबादन करवासारु जे मानादिक शिण आपिये, ए सर्वेने ठादन क हिये. अने उपर गारा प्रमुख साथे लेपन एटले लीपण करवुं, तथा द्वार पठ वाडे ढांकवा सारुं नानुं मोटुं बारणानुं करवुं पछी नूमीके० उंची नीची नूमी नागीने आंगणुं समु करवुं ए सात मूलोत्तरगुणनी परिक्रमणाये रहित जे उपा श्रय ते मूलोत्तर गुणनेविषे विशुद्धि कहिये ॥ ७३९ ॥

हवे उत्तरोत्तरगुण विशुद्ध कहेछे. मूलः—दूमिय धूमिय वासिय, उज्जोइय बलि कडा अवत्ताय ॥ सित्ता संसठाविय, विसोहि कोडिंगया वसही ॥ ७७० ॥ अर्थः— दूमिय तेने कहिये जे सकोमल लेपन करी कोमल नीतो करवी, अने धवलवुं एटले उज्वल करवुं. वली धूमियते सुगंधपणाने अर्थे अगर धुपादिके धूप करवो, तथा वासिय ते फूल प्रमुखे करी वासित करवो अने उज्जोइयके० रत्न दीवादि के करी ज्यां उद्योत कर्यो होय, बलिकडाके० बाकला लापसी प्रमुख बलि ज्यां करी होय अवत्तायके० छाण माटीये करी नूमिकाये तथा आंगणे ज्यां लेप कर्यो होय, सित्ताके० केवल पाणीये करी सिंचीहोय संसठाके० बुहारिये करी पूं जीने कचरो प्रमुख दूर कर्यो होय. एटलां ए आठ वानां साधु उद्देसीने कर्यां हो य तो विशोधिकोटिगत वस्ति कहिये.

अने प्रथम सात मूलगुण अने सात मूलोत्तरगुण ए चउद ज्यां यति आ श्रयि कर्या होय तो ते अविशोधि कोटिगत वस्ति जाणवी. तेमज वस्त्रपात्रादि कनेविषे पण मूलोत्तर गुण विनाग जाणवा. पण ते इहां सूत्रमां जे कह्या नथी तेनुं कारण एछे के जे बहुल पणे साधु विहार करतां गामडानेविषे जाय त्यां जेवी सूत्रमांहे कही तेवी थाय. तेथी तेनुंज ग्रहण कीधुं. ॥ ७७० ॥

इहां वली विशेष देखाडेछे मूलः— मूलुत्तरगुणसुद्धं. थी पसु पंमग विवज्जि अं वसहिं ॥ सेविज्ज सव्वकालं, विवज्जए होंति दोसाउ ॥७७१॥ अर्थः— प्रथम क ह्यां जे मूलगुण ने उत्तरगुण तेणेकरीने विशुद्ध अने स्त्री, पशु, पंमग तेणेकरी वि वर्जित एटले रहित एवीजे वस्ति तेने सेविज्जके० साधु सर्वकाल सेवे, नोगवे, पण एथी विपरीत जेमां मूलुत्तर गुण विशुद्धि न होय अने स्त्री पशु पंमगे सहित होय एवी वस्तिनुं सेवन कर्याथी साधुने दूषण प्राप्त थायछे. इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः— संलेहणा डुवालस वरिसेत्ति. एटले संलेषणा बार वर्ष सुधी कर वी तेनुं एकशोने चोत्रीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—चत्तारि विचित्ताइं, विगई निज्जूहि याइं चत्तारि ॥ संवछरे य दोन्निउ, एगंतरियंच आयामं ॥ ७७२ ॥ अर्थः— आग मोक्त विधियेकरी शरीरादिकनुं अपकर्ष एटले कृशपणु करे तेने संलेषणा कहि ये. ते जघन्य, मध्यम, अने उत्कृष्टना नेदे करी त्रण प्रकारे छे. तेमां जघन्य तो एक मास सीम, अने मध्यम एक वरस सीमः उत्कृष्ट बार वर्ष सीम जाणवी.

इहां प्रथम उत्कृष्टनी विवक्षा करेछे. चत्तारि के० प्रथमना चार वर्ष सीमतो विचित्र एटले चतुर्थ, अष्टम दशम, द्वादशादिक विचित्र प्रकारनां तप करे. अने

पारणे सर्व काम गुणित आहार लिये ते वार पछी बीजा चार वर्ष सीम वली पूर्वोक्त विचित्र तप करे परंतु पारणे विगइ रहित निवी करे, उत्कृष्ट रस वर्जे पछी वली बे वर्ष लगी चतुर्थ करे पारणे आंबिल करे. एवी रीते दश वर्ष पुरां कह्या पछी बे वर्षमां जे करे ते कहेछे ॥ ८८२ ॥

मूल— नाइविगिठोय तवो, छम्मासे परिमियंच आयाम ॥ अवरेविय छम्मासे, होइ विगिठं तवो कम्मं ॥ ८८३ ॥ अर्थ — हवे अग्यारमा वर्षना छ मास सुधी च तुर्थ पष्ठ तप करे, अने पारणे आंबिल करे परंतु कांइक कणो आहार लिये व ली आगला छ मासमां अष्टम, दशम अने द्वादशादिक तप करे अने पारणे आंबि ल संपूर्ण करे एटले अग्यार वर्ष पूरण थाय ॥ ८८३ ॥

हवे बारमा वर्षनी करणी कहे छे मूल — वासंकोडी सहियं, आयाम कहु आणुपुव्वीए ॥ गिरिकंदरंच गंतु, पाउवगमं पवज्जेइ ॥ ८८४ ॥ अर्थः— वासंके० बारमा वर्ष सीम कोटीसहित निरंतर आंबिल करे जे कारणे निसीथनी चूर्णि मां कह्युं छे दुवालसमंवरिसं निरंतरहायमाण, चसिणोवएण आयंबिलं करेइ तं कोमीसहियं नवति जेण आयंबिलस्स कोडी कोडीएमिलइत्ति एक आचार्य वली एम कहेछे के बारमे वर्षे चतुर्थ करीने पारणे आंबिल करे, इहां बारमा वर्ष संबंधी घणा मत छे, परंतु ग्रंथगौरवना नय थकी इहां लखता नथी ॥ ८८४ ॥

हवे बारमे वर्षे आंबिल करे तेवारे जोजननो कवल न्यून करतो ज्यां सीम छे हेलो एक कवल थाय त्यां सीम करीने पछी ते कवलमां पण कवलना कणिया ठंगा करतो जाय ते ज्यां सीम एक सीथे एटले एक कणीये आवे त्यां सीम जाणवी. एनुं उदाहरण कहेछे जेम दीपकमां समकाले तेल ने वाटनो क्षय थाय तेम इहांपण शरीर अने आयुष्यनो क्षय समकाले थाय

फरी बारमा वर्षना जेवारे छेहेला चार महिना रहे तेवारे एकांतरे तेलनो कोगलो नरी घणो वखत मुखमांहे राखी राखमांहे नाखि दिये पछी उन्हा पाणी साथे कोगलो करे. जो एम न करे तो छेहेडे मोढुं लुखुं थाय मिलीजाय अने तेथी नवकार मात्रनो उच्चार न थाय एरीते बार वर्ष संलेषणा करी पछी गिरिगह्वर पर्व त तेनी गुफामां जइने अथवा षट्काय जीव रहित एवा एकांत स्थानके जइ त्यां पादोपगमने नक्त परिज्ञाइ अथवा गिनी मरणादिक पडिवजे इहां मध्यम थकी जे एक वर्ष कह्यो ते एकवर्षना बार महिना थाय, त्यां पण बारवर्षनी क्रिया ते महिनाछने अनुक्रमे बार महिनामांज पूरण करे छ मासे बार पक्ष जाणवा

अवतरणः– वसहेण वसहिगहणंति एटले ग्रामादिकने विषे उपाश्रय लेवुं ते वृषभ ने आकारे लेवुं तेनुं एकशोने पांत्रीसमुं द्वार कहेछे. मूलः– नयराइएसु घिप्पइ, वसही पुव्वामुहं ठविय वसहं ॥ वामकडीइ निविट्ठं, दीहीकय अग्गि मिल्लपयं ॥७७५॥ अर्थः–नगरादिकने विषे जे वस्ति एटले उपाश्रय लेवुं ते पूर्वाभिमुखे बेठेलो वृषभ अने माबे पासे कुक्षिना जोरे निविष्टके० रह्योछे. वली दीर्घपणे लंबाइमां जेनो आगलनो एक पग करेलो होय. एवी भूमिनी कल्पना करी उपाश्रय लेवुं.

एवी वस्ति लेवा थकी जे फल थाय ते देखाडेछे. मूलः– सिंगखोडे कलहो, ठाणं पुण नेव होइ चलणेसु ॥ अहिठाणे पुटरोगो, पुछंमिय फेडणं जाणं ॥७७६॥ मुह मूलंमिय चारी, सिरेयकउहेय पूयसक्कारो ॥ खंधे पिठीयभरो, पुट्टंमिय धायउ वसहो ॥ ७७७ ॥ अर्थः– सींगडाने स्थानके बेसतां थकां साधुने मांहोमांहे क्लेश थाय अने ते स्थाने यतिने वसवुं पण न थाय. एमज चरणने विषे तथा अधिष्ठान एटले पश्चिम गुरु प्रदेशने विषे वसतां यतिने पेट रोग थाय. अने पूंछडानेविषे वसतां फेडणंके० उपाश्रयनुं पडवुं थाय एटले उपाश्रय तूटी पडे. एम तुं जाणंके० जाण ॥७७६॥ मुहमूलंमिके० मुखस्थाने वस्ता थकाचारेआहारादिकनो घणो लाभथाय. सिरेके० बन्ने सिंगडानी वचाले अने ककुद थूंभी त्यां जो वसे तो पूजा वस्त्रादिकनो सत्कार, अभ्युत्थानादिक थाय. तथा कांधे अने पुंठने स्थानके वसतां थकां भर एटले आवता जता यतिओनी वस्तिए व्याप्त थाय. अने पेट स्थानके वसतां थकां जेम वृषभ धरायो होय एटले खुब खाइने पेट भर्युं होय तेम यतिपण आहारादिके तृप्त थको रहे. एरीते कल्पना करीने उपाश्रयमां रहेवुं. इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरणः– उसिणस्स फासुयस्स, जलस्स सच्चित्तया कालोत्ति एटले उष्ण अने प्रासुक जल ने सचित्तपणाना कालनुं एकशो ने छत्रीसमुं द्वार कहेछे. मूलः– उसिणोदगं तिदंडु, क्कलियं फासुयजलंति जइकप्पं ॥ नवरि गिलाणाइ कए, पहरतिगोवरि वि धरियव्वं ॥ ७७८॥ अर्थः– उष्ण एटले ज्यां त्रण उकाला वाल्या होय, तेमां पहेले उकाले थोडाक जीव प्रासुक थाय, पण घणा रही जाय. अने बीजे उकाले घणा प्रासुक थाय अने थोडाज सचित्त रही जाय; तथा त्रीजे उकाले तो सर्व जीव अचित्त थाय.परंतु एवा त्रण उकाला वाल्या विना यतिने पान अग्राह्यछे. अने प्रासुक ते जे स्वकाय परकायादिक शस्त्र परिणाम थयो. एवो यतिने कल्पनीय होय, ते त्रण पहोर सुधी राखवुं पण उपरांत कालातिक्रांत दोषनो सं

नव थाय माटे न राखवुं. कदाचित अपवादे राखे तो नवरके० एटलुं विशेषठे के ग्लानादिकने अर्थे त्रण पहोर उपरांत पण राखवुं ॥ ८८८ ॥

मूल — जायइ सचित्तया से, गिम्हंमि पहरपंचग स्सुवरिं ॥ चउपहरुवरिं सिसिरे, वासासु पुणोति पुहरुवरिं ॥ ८८९ ॥ अर्थ — गिम्हम्मिके० ग्रीष्मकाल वनालाने विषे अतिरुक्ष पणाने लीधे पांच पहोर उपरांत ते पाणी सचित्त थाय अने सिसिरेके० सीतकालने विषे कालना स्निग्धपणा थकी चार पहोर उपरांत सचित्त थाय अने ए कहेला काज पछी राखवुं पडे तो तेमां खार नाखीने राखवुं के जे थकी ते सचित्त न थाय इति गाथा द्वयार्थ ॥ ८९ ॥

अवतरण — तेरिछीउं माणवीउं देवीउंय तिरिय मणुयदेवाण जगुणातय मत्ताहियाउंत्ति एटले तिर्यंच, मनुष्य, अने देवतानी स्त्रीउं ते जेना थकी जेटला गुणी अधिकछे तेनुं एकशो ने साडत्रीसमुं द्वार कहेछे मूल — तिगुणा तिरूवअहिया, तिरियाण इछिया मुणेयवा ॥ सत्तावीस गुणा पुण, मणुयाण तदहिआ चेव ॥ ८९० ॥ बत्तीसगुणा बत्तीसरूव, अहिआय तहय देवाण ॥ देवीउं पन्नत्ता, जिणेहिं जिअरागदोसेहिं ॥ ८९१ ॥ अर्थ — त्रिगुणा एटले त्रणरुपे अधिक तिर्यंच थकी तिर्यंचनी स्त्री जाणवी सत्तावीश गुणी सत्तावीशे अधिक मनुष्य थकी मनुष्यनी स्त्री जाणवी ॥ ८९० ॥ बत्रीश गुणी बत्रीशे अधिक देवताथकी देवतानी स्त्री जाणवी, एरीते राग द्वेषना जीतनार श्री जिनवरे कह्युंछे इतिगाथा द्वयार्थ ८९१

अवतरण — अछेरयाण दसगति एटले दश आश्चर्यनुं एकशोने आडत्रीशमुं द्वार कहेछे. मूल —उवसग्ग गप्भहरण, इछीतिछ अभाविया परिसा ॥ कण्हस्स अवरकंका, अवयरण चंदसूराण ॥ ८९२ ॥ अर्थ — उपसृज्यतेके० धर्म थकी प्राणीने चलायमान करीये इएके० एटला माटे उपसर्ग कहिये देवमनुष्यादिकना करेला उपद्रव ते ज्यां श्रीतीर्थंकर जगवान विहार करे त्यां सवासो योजनमांहे रोग मारी जय प्रमुख उपशमावे समस्त सुर नर नागेंद्रने वंद्य एवा श्री महावीर परमेश्वर तेना छद्मस्थ कालने विषे अने केवली कालने विषे जे प्राकृत गोवालिया प्रमुख तेणे पण महोटा मरणांत उपसर्ग कर्या ए प्रथम आश्चर्य जाणवुं

बीजुं एम श्री महावीर जगवानने देवानंदाना उदरमांथी व्यासी दिवस व्यतिक्रमे थके इंद्रना आदेशथकी हरणीगमेषी, देवे गर्ज हरण करी त्रिसला राणीनी कुखे संक्रमाव्यो ए पण बीजुं आश्चर्य जाणवुं

त्रीजुं इछी तिछके० स्त्रीने तिर्थंकरपणुं उपन्युं एटले इहां ए जावछे के ती

र्थ शब्दे द्वादशांगी अथवा चतुर्विध संघ ते त्रिभुवनने अतिशायी निरुपम म हिमाना धणी एवा पुरुष थकीज प्रवर्त्तवुं जोइये. ते आ वर्त्तमान चौवीसीमां कुं नराजानी प्रजावती राणीनी पुत्री श्रीमल्ली एवेनामे कुमरी थई तेणेज उगणीसमो तीर्थंकर थइने तीर्थ प्रवर्त्ताव्युं. ए पण त्रीजुं आश्चर्य जाणवुं.

चोथुं. श्रीमहावीर जगवानने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं; तेवारे देवकृत समव सरणे वेसीने पोताना कल्प जणी देशना दीधी. पण ते देशना निष्फल थइ. केम के त्यां कोइये सम्यक्त्वादिकनो अंगीकार कस्यो नही, तेथी ए अजावित पर्षदा लक्षण चोथुं आश्चर्य जाणवुं.

पांचमु. ड्रौपदीने व्यतिकरे श्रीकृष्णने घातकी खंममां अमरकंका नामनी न गरीनेविषे गमन थयुं, समुद्र उलंघी ड्रौपदीने लइ आव्या. ए पाचमुं आश्चर्य.

उठुं. श्रीमहावीर देव कौसंबी नगरीये समवसस्था. त्यां चंद्रमा अने सूर्य जेनां शाश्वत विमान ज्योतिष चक्रमांहे. ते तेज विमानमां वेसीने वांदवा आव्या. इहां कोइक एवुं कहेले के उत्तर वैक्रिय विमानमां वेसी वांदवा आव्या; परंतु तेम न जाणवुं. ए मूलगे विमाने वेसीनेज वांदवा आव्याछे. माटे ए छठुंआश्चर्य जाणवुं.

मूलः—हरिवंसकुलप्पत्ती, चमरुप्पाउ अ ठ्ठसय सिद्धा॥अस्संजयाणपूया, दसविय णं तेण कालेण ॥ ८८३ ॥ अर्थः— सातमुं हरि शब्दे हरिवर्ष क्षेत्र तेनो जुगलिउं तेनो वंश पुत्र पुत्रादिकनी परंपरा लक्षण जे कुल तेनी उप्पत्तीके० उपजवो ते हरिवंश कुलोत्पत्ति कहिये. तेनी कथा आमछे. के, आ जंबुद्वीपमांना जरतक्षेत्र नेविषे कौशांवी नगरीनो सुमुख नामे राजा हतो. एकदा प्रस्तावे वसंत ऋतुंये ते राजा हाथी उपर आरूढ थइ ते नगरनी नजीकना वनमां रमवाने अर्थे जतो हतो. मार्गे जतां वीरकनामे कुविंदनी जार्या अत्यंत स्वरूपवान देखीने मांहो मांहे सराग दृष्टिये जोतां प्रीति जाव उत्पन्न थयो. तेथी राजा त्यां थकी आगल जाय नही. ते वारे सुमतिनामा प्रधान कहेवालाग्यो के हे स्वामि, समस्त लोजन आव्या उतां तमे आगल केम चालता नथी? ते सांजली राजा पोताना प्रधाननी लाज आणी आगल वनमां गयो. पण शून्य चित्त थको मनमांहे केवल ते स्त्री नुं चिंतवन छे तेथी कहींए पण चेन पामतो नथी. ते जोइने प्रधाने पुछ्युं के हे महा राज, तमे आज आवा शून्य चित्त केम देखाउगो? एम फरीथी फरी घणो आग्रह करी पुछ्या थकी पोताना मननी सर्व वात राजाये प्रधानने कही. ते सांजली प्र धान बोल्यो के, तमे कांइ चिंता करशो नही; हुं तमने ए स्त्री मेलवी आपीश.

पछी घेर आवी प्रधाने आत्रेयिकानामे परिव्राजिकाने बोलावी सर्व वात समजा वी वनमालानी पासे मोकली तेपण त्यां जइ जुएछे तो वनमाला पण विरहविव्ह ल थकी मुखे निश्वास नाखती क्षणेक बेसे, क्षणेक उठे, क्षणेक पडे एरीते महा विरह णी देखी तेने ते परिव्राजिका केहेवा लागी के हे वत्से, तुं आज एम दुःखितके म देखायछे? तादृश दुःख मने कहे तो हुं ते दुःखथी तने पार उतारु ते सांजली वनमालाये गुह्यनी वात कही तेवारे परिव्राजिका बोली के हुं तने राजानी साथे का ले मेलवीश, तुं कांइ चिंता करीश नही, पछी ते परिव्राजिकाये हर्षवंत थकी त्यांथी जई सर्व वात प्रधानने कही प्रधाने जई राजाने सर्व वृत्तांत संजलाव्यो

तेवार पछी प्रजाते परिव्राजिका वनमालाने राजा पासे तेडी आवी राजाये हर्प वत थइ अंत पुरमां तेने राखी अने तेनी साथे ते पंच विध विषय सुख जोगववा लाग्यो हवे वीरककुविंद घेर आव्यो ते वारे तेणे स्त्रीने दीठी नही पछी पडोसी प्रमुखने पूछतो थको नायीना विरहथी घेलो थयो थको आखा गाममां फरतो फरतो एक दिवसे राजाना प्रासाद नीचे आवी उनो रह्यो तेवामां राजा अने वनमाला ए बन्ने जणां पण गोखमां आवी बेठां राजाये वीरककुविंदने देखीने मनमां विचार्युंजे में अत्यंत लोकविरुद्ध अनार्यकार्यकीधुं माटे मनेधिक्कारछे एम मनमां घणीज पोतानी निंदा करवा लाग्यो तेवामां अकस्मात् उपरथी वीजली पडी तेथी बेउ जणां शुज ध्याने मरण पामि हरिवर्ष क्षेत्रे युगलिया थयो उपन्यां त्यां समस्त मनोवांछित कल्पवृक्ष पूरण करेछे तेथी सुखे रहेछे

पछी वीरककुविंद ते बेहुनुं मरण जाणी अज्ञान तपस्या करी सौधर्म देवलो के किल्बिषया देवमां उपन्यो अवधिज्ञाने ते युगलने देखी मनमां चिंतववा ला ग्यो के ए युगलिया इहां तो मरशे नही अने ज्यारे मरण पामशे तेवारे पण देव लोके जाशे माटे एने इहांथी उपाडीने अन्य स्थानके लइ जाउं एम चिंतवी त्यां थकी अपहरण करी चंपानगरिये ते युगलने लाव्यो त्यां राजा अपुत्रीउ मरण पाम्यो हतो तेथी ते देव, त्यांना लोकोने कहेवा लाग्योके हुं तमारा वास्ते राजाने लाव्योछुं एने मांस मद्यनो आहार करावजो एम कही तेने राजपणे स्थापन करी ते देव पोतानी शक्तिये करी तेमनुं आयुष्य तथा देह मान घटाडीने पोताने स्थानके गयो पछी ते युगल थकी हरिवंश कुलोत्पत्ति थइ ए आश्चर्य जाणवुं

आठमुं पातालवासी चमरेंद्रनो उत्पात एटले उंच जवुं थयुं ते आवीरीते जरतक्षेत्रे बिनेलनामा ग्रामने विषे पूरणनामे महा धनाढ्य रहेतो हतो ते ए

क दिवसे रात्रे चिंतववा लाग्यो के, में पूर्वजन्मे पुण्य कर्युंछे; तेथी हमणां अत्यं त ऋद्धिनो धणी महासुखी थयोछुं. हवे गृहवास छांडी तपस्या करुं तो वली ज न्मांतरे विशेष फल पामुं. एवुं चिंतवी प्रभात समये स्वजन संबंधीने पूछी पोता नो पुत्र पाटे स्थापी प्राणायाम नामा तापसी दीक्षा लेइ ते दिवसथकी जावजी व लगी छठ तपस्या करवानी प्रतिज्ञाकरी. अने पारणुं करवाने दिवसे एक लाक डानो चारपुडो गामडो राख्यो. ते गामडामां मध्यान्हसमये फरी भिक्षा लेइ ते मांथी पहेला पुडमां पडेली भिक्षा पंथीउंने आपे, बीजा पुडमां पडेली भिक्षा काग प्रमुख पक्षिउंने आपे, तथा त्रीजा पुडमां पडेली भिक्षा जलचर मछ प्रमुख जी वोने आपे अने चोथा पुडमां पडेली भिक्षा पोते रागद्वेषरहित थको आरोगे. एरीते बार वर्ष पर्यंत तपस्या करी अंते मासनी संलेषणाये काल करी चमरचंचा राजधानीने विषे भुवनपति देवोनो इंद्र चमरेंद्र पणे उपन्यो. ते पोताना उपर सोधर्म इंद्रने देखी आमर्ष थकी देवोप्रत्ये बोल्यो के कोण दुरात्मा मारा मस्तकउ पर रहीने शोभेछे? ते समये देव बोल्या के, पूर्व जन्मने विषे संपादन करेला पुण्ये क री सर्वना करतां अतिशय छे समृद्धि अने पराक्रम जेनुं एवो आ सौधर्माधिप छे. ते सांभली अतिशय क्रोधयुक्त थई बोल्यो के मारा परिवारे मारुं जो पण निवारण कर्युं तो पण युद्ध करवाने माटे इछा करनारो हुं अपराध करनारा आ इंद्रने शिक्षा करीश. एवुं बोली हाथमां परिघ धारण करी विचार करवा लाग्यो के को इ पण प्रकारे ते इंद्रे मारो पराभव कर्यो छतां हुं कोने शरणे जाउं? एवो विचा र करी सुसुमारनगरने विषे प्रतिमास्थित श्री महावीरनी समीप जई वंदनपूर्वक बो ल्यो के हे भगवन्, तमारा प्रसादथी हुं इंद्रने पण जीतीश. ए प्रमाणे प्रार्थना करी लाख योजन प्रमाण विस्तीर्ण शरीर करी परिघायुध फेरवतो गर्जना करी देवोने त्रास उत्पन्न करतो गर्वे करी अंध थइ सौधर्मेंद्र सन्मुख धायो. पछी पोतानो एक पग सौधर्मा वतंसक विमाननी वेदिकाने विषे अने बीजो पग सुधर्म सभानी उपर राखी परि घेकरी इंद्रकीलउपर ताडन करी अनेक प्रकारे इंद्रने आक्रोश करवा लाग्यो. सौधर्मेंद्रपण अवधिज्ञाने तेने जाणीने कोपे करी देदीप्यमान एवुं वज्र छो ड्युं. चमरपण पोतानी पाछल आवनारा वज्रने जोइ असमर्थ थइ विस्तार करेला पोताना शरीरनो उपसंहार करी शरणं शरणं एवुं बोली सूक्ष्म थइ श्रीमहावीर स्वामिना चरणनी वचमां प्रवेश करतो हवो. सोधर्मेंद्रपण अरहंत चरणने विषे प्रवेश करतो जाणी त्वराथी आवी ज्यांसुधि त्यां वज्र प्राप्त थयुं नथी

एटलामां वज्रनो उपसंहार करी श्रीमहावीर स्वामिनी पासे क्षमा मागी चम रेंद्रप्रत्ये बोल्योके, में तारा उपर वज्र मूक्युं हतुं पण तु श्रीमहावीर स्वामिने शरण आव्यो तेमाटे में वज्रनो उपसंहार कर्यो श्रीमहावीर स्वामिनी कृपाये त ने हवे जय नथी एवीरीते ते चमरेंद्रनु आश्वासन करीने पछी महावीरस्वामिने वंदन करी आज्ञा लेइ पोताना स्थानप्रत्ये गयो पछी चमरेंद्र पण नाना प्रका रे करी श्रीमहावीरस्वामिनी स्तुति करी अने आज्ञा लेइ पोतानी चमरचंचाराजधा नीप्रत्ये गयो ए आठमुं चमरोत्पात नामा आश्चर्य जाणवुं

नवमु उत्कृष्टी अवगाहना वाला नवाणु दीकरा अने आठ पौत्रा तथा एक पोते श्रीआदीश्वर जगवान एरीते बधा मली एकशो ने आठ ते एक समये अ जिजित् नक्षत्रमां सिद्ध थया ते एकज समये उत्कृष्टी अवगाहनावाला एकशो आठ त्यां सिद्धि पाम्या ते नवमुं आश्चर्य जाणवु

दशमु असयति आरंजी परिग्रहवंत अब्रह्मचारी गृहस्थना वेषे रहेला, तेनो पूजा सत्कार ते असयति पूजा नामे दशमुं आश्चर्य ते आवीरीते छे श्रीसुविधि नाथना निर्वाण पछी केटलोक काल व्यतिक्रम्यानंतर हुंमावसर्प्पणीना दोषने ली धे साधुउंनो विच्छेद थयो तेवार पछी जे स्थविर श्रावको हता, तेमनी पासे जई बीजा लोको धर्म पूछवा लाग्या तेपण जेवुं जाणता हता तेवु तेउने कहेवा लाग्या तेथी लोकपण तेमने धनवस्त्रादिक देवा लाग्या तेथी तेउ गर्वित थया थका पोता ना मनकल्पित नवीन शास्त्र बनावी कहेवा लाग्या के, जे कोइ पृथ्वी, शय्या, मंदिर, सुवर्ण, रूपुं, लोढ, कपास, गाय, कन्या, अश्व अने गज अमने आपे, ते आ लोके तथा पर लोके महा फल पामे अने अमेज सुपात्र छइये एवो उपदेश सांजली लोके तेमने गुरु करी मान्या एवी असंयतिनी पूजा चाली प्रथम सदासर्वदा संयतिनी पूजा थती हती तेथी विपरीतपणाये करीने श्रीशीतलनाथजिनना तीर्थसुधि आश्चर्य थयुं एरीते ए दश आश्चर्य आ चोवीसीमां थयां वली अनंते काले थशे ॥८८३॥

हवे जे तीर्थंकरना वखतमां जे आश्चर्य थयुं ते कहेछे.— मूल— सिरिरि सहसीयलेसुं, एक्कक्कं मल्लिनेमिनाहेय ॥ वीरजिणिंदे पंचउ, एगं सव्वेसु पाएण ॥८८४॥अर्थ—श्रीऋषजदेव अने श्रीशीतलनाथनी वारे एकेक आश्चर्य थयुं तथा श्रीमल्लीजिनेश्वरने वारे एक थयुं अने एक श्रीनेमिनाथने वारे एक थयुं अने श्री वी रजिनेंद्रने वारे पांच थयां वली असंयतिनीपूजा लक्षण तो श्रीआदिनाथना वखत मां मरीचि कपिलादिकनी सांजलीये छैए एम घणुकरीने बीजा तीर्थंकरोना वा

रामां पण प्रवाहे थाय ले. तेनो स्पष्ट रीते करी आगली गाथामां खुलासो कहेले.

विशेषे नाम पूर्वक एज वात कहेले. मूलः— रिसहे अछहिअसयं, सिद्धि सीय लजिणंमि हरिवंसो नेमि जिणे अवरकंका, गमणं कन्हस्स संपत्तं ॥ ७९५ ॥ इत्थी तित्थं मल्ली, पूआ अस्संजयाण नवम जिणे ॥ अवसेसा अछेरा. वीरजिणिंदस्स तित्थंमि ॥ ॥ ७९६ ॥ अर्थ. श्रीरूषनदेवना वखतमां एकशोने आठ सिद्ध थया. श्रीशीतलजिनना वखतमां हरिवंशकुलनी उत्पत्ति थई. श्रीनेमिनाथना वखतमां अपरकंकानगरिये श्रीकृष्णनुं गमन थयुं. ॥ ७९५ ॥ अने स्त्रीनुं तीर्थ मल्लीनाथना वखतमां थयुं. नवमा जिनना वारामां असंयतिनी पूजा थई; अने अवशेष थाकतां आश्चर्य श्रीवीरपरमेश्वरना वारामां थयां. इति गाथा पंचकार्थ ७९६

अवतरणः— चउरोनासाउत्ति एटले चार नाषानुं एकशोने ओगणचालीसमुं द्वार कहेले. मूलः— पढमानासासच्चा, बीयाउ मुसा तयछिया तासि ॥ सच्चामुसा असच्चा, मुसापुणो तह चउछित्ति ॥ ७९७ ॥ अर्थः— त्यां प्रथम नाषा ते सत्या कहिये. त्यां संतके० मूलुत्तरगुणयतिने सर्व विश्वने मुक्तिपद प्रापकपणा थकी अथवा संतविद्यमान जे जीवादिकपदार्थ तेना हेतुये जे बोलवी ते सत्या नाषा जाणवी. बीजी ए थकी जे विपरीत नाषा ते मृषा नाषा जाणवी. त्रीजी ए मांहेला सत्यने पण मले अने मृषाने पण मले; ते उनय स्वनाव सत्यामृषा नाषा जाणवी. चोथी असत्याअमृषा ते जे पूर्वोक्त त्रणे नाषाने न मले ते चोथी नाषा जाणवी.

हवे सत्यादिक चार नाषाना नेद कहेणहार उतो तेमां प्रथम सत्याना नेद कहेले. मूलः— जणवय संमय ठवणा, नामेरूवे पडुच्चसच्चेय ॥ ववहार नाव जोगे, दसमे उवम्मसच्चेय ॥ ७९८ अर्थः— जे देशमां जे वस्तुनुं जेवुं नाम रूढी थी कहेवातुं होय अने तेज नाम परदेशमां जइने पण कोइ कहे तो तेने जनपदसत्य कहिये. जेम कोंकणदेशमां पाणीने पिच्च नीर इत्यादिक कहेले.

बीजुं संमयके० ते जे समस्त लोकने सम्मत. ते आवीरीते के कुमुद, कुवलय उत्पल अने तामरस इत्यादिकने विषे सरखे पंकज शब्दने संनवे. पण गोवालादिक अरविंदनेज पंकज केहेले. परंतु अन्यशब्दने सम्मत नही. तेनी परे बीजाने न कहिये. ए बीजुं सम्मतसत्य जाणवुं.

त्रीजुं ठवणाके० स्थापनासत्य. ते आवीरीते के जेम एकडो मांमीने तेना आगल एक मींडुं मांमीये तेवारे दश थाय, तेमज बे मींमां मांमिये तेवारे एक शो थाय, त्रण मींमा मांमिये तो हजार थाय. ए पण स्थापना जाणवी. तेमज मु

हा, मासो, तोल प्रमुख स्थापिये जे, आ अमुक पांचशेर किंवा दश शेरछे ते पण स्थापना छे, अथवा आचार्यनी स्थापना करिये ते सर्व स्थापना सत्य जाणवुं

चोथुं नामसत्य, ते नाम तथा कुलनी वृद्धि न करतो होय तोपण कोइकनुं कुलवर्द्धन एवुं नाम होयछे एमज धननी वृद्धि न करतां छतां पण धनवर्द्धन नाम होयछे इत्यादिक सर्व नामसत्य जाणवुं

पांचमुं रूवेके० रूपसत्य, ते कपटे करी साधुनो वेष लीधो होय तोपण तेने साधु कहिये एरीते नवाइया प्रमुख जेनो वेष धारण करे तेवारे ते वेषनुं रूप वे खीने तेने ते नाम कहेछे ते रूपसत्य जाणवुं

छठुं पाडुच्चके० प्रतीत आश्रीने सत्य कहेवायछे जेम पांच अंगुली मांहेली अनामिकाने वेखी मध्यमा अंगुलीने तेनी अपेक्षाये महोटी कहियेछेए तेमज कनिष्ठिका आश्री अनामिकाने मोटीकहियेछेए एम जेने जे आश्री कहिये ते प्रतीतसत्य जाणवुं

सातमुं व्यवहारसत्य ते पर्वत उपर तृणादिक बलतां वेखीने एवुं कहेवामां आवे छे के पर्वत बलेछे तेमज पाणीना वासणमांथी पाणी श्रवतुं वेखीने कहेके पाणीमुं वासण श्रवेछे इत्यादिक व्यवहारसत्य कहेवायछे

आठमुं नावसत्य ते ज्यां पांचे वर्णनो संभव छतां जे वर्णनी अधिकता होय ते वर्ण कहेवो जेम भ्रमरमां पांचेवर्ण छतां श्याम कहेवायछे तेमज बला हिकाने उज्वल कहेवाय छे ए नाव सत्य जाणवो

नवमुं योगसत्य ते जेम दंमना योगथकी दमी कहेवाय छत्रना योगथकी छत्री कहेवाय लिंगना योगथकी लिंगी कहेवाय तेना अनावे तथा अछते पण एम कहेवाय ते योगसत्य जाणवुं

दशमुं उपमासत्य ते जेम महोटुं तलाव वेखीने कहिए के ए समुद्र जेवुं महोटुं तलाव छे ते उपमासत्य कहेवायछे ए दश प्रकारनी नाषा सत्य कही.॥८८८॥

हवे सुसत्ति एटले मृषानाषाना दश प्रकार कहेछे मूलः—कोहे माणे माया, लोहे पेज्जे तहेव दोसेय ॥ हास नये अक्खाइय, उवघाए निस्सिया दसहा॥ ८८९॥

अर्थः— मृषानाषा दश प्रकारे ते आवी रीते छे एक क्रोधनिसृत, एमज माना दिक शब्दोनी साथे निसृत शब्द सर्वत्र जोमवो ते आवीरीते क्रोधेकरी अदासने दास कही बोलावे क्रोधनि श्रृत आश्रयो थको जो बीजो कोइ सत्य नाषण करे तोपण ए जुवुं माने तेमज बीजुं माने करी पोते अधन थको धनवंत कहे ते मान निःसृत जाणवुं त्रीजुं बीजाने वंचवाने अर्थे इन्द्रजालियानी पेरे कहे ते

मायानिःसृत जाणवुं. चोथुं लोनेकरी वाणीयानी पेरे वस्तु क्रय विक्रय कर तां असत्य बोले, ते लोननिःसृत. पांचमुं पिज्जेके० अति प्रेमथकी बीजाने क हे के, हुं तारो दासछुं, इत्यादिक बोलवुं ते प्रेमनिःसृत जाणवुं. ठतुं दोसेय के० द्वेषेकरी गुणवंत पुरुषने निर्गुणी कहे ते द्वेषनिःसृत. सातमुं ठती वस्तुने क हेके, अमे नथी दीठी ते हास्यनिःसृत. आठमुं चोरप्रमुखने मुखथकी अति असंबंध वचन बोले ते नयनिःसृत जाणवुं. नवमुं अरकाइयके० आख्याननने विषे एटले वखाणने विषे रसपोषण, करवाने अर्थे कांइक कल्पित वचनो बोल वा थकी आख्यायिकानिःसृत थाय. दशमी उवघाएके० अचोरने चोर कहेवो, एम कहेवा थकी तेने उपघात थाय तेथी ए उपघातनिःसृत जाणवुं. ए दशे प्रकारे मृषानाषा जाणवी. ॥ ७९९ ॥

हवे सच्चामुसत्ति कहेठे. मूलः— उप्पन्न विगय मीसग, जीव अजीवेय जीव अज्जीवे ॥ तह मीसगा अणंता, परित्त अद्धाय अद्धा. ॥ ८०० ॥ अर्थः— इहां मिश्र शब्द सर्वत्र जोडवो. तेवारे अणउपन्यानी साथे संख्या पूरण करवाने अर्थे मिश्रपणे कहिये, तेमां प्रथम उत्पन्नमिश्रा ते आवीरीते. जेम नगरादिकनेवि षे अधिक न्यून पुत्रोनो जन्म थयो ठतां एम कहेवामां आवेठे के, आज दश दीक रानो जन्म थयो. इत्यादि जाणवी. बीजी. एज रीते विगत एटले मृतक साथे मि श्रपणे कहेतां थकां विगतमिश्रनाषा थाय, जेम आजे अमुक गाममां दशनो विनाश थयो, एमज त्रीजी जन्म अने मृतक बंनेनो परिमाण अधिक न्यून कहे ते त्रीजी मिश्रतानाषा जाणवी. चोथी घणी जीवती अने थोडी मृतक थयेली एवी कृमी नी राशी देखी घणा जीवो कहे, अने एवुं कहेके, अहो आ केवडी मोटी जीवरा शी ठे!!! एम जीवमिश्र चोथी नाषा जाणवी. पांचमी घणी कृमी मरण पामे ली ठे अने थोडी जीवती ठे ते देखी कहेके, ए अजीवराशी ठे, एम कहेतां थकां अजीवमिश्र कहेवाय. ठही जीव अजीव एटले तेमज वली तेज रा शी देखी अधिक न्यून ठते एम कहेके, एमांहे एटली कृमी मरण पामी ने एटली जीवेठे. ते जीवाजीवमिश्रता जाणवी. सातमी तहमीसगा एटले अनंत काय नो ढगलो पड्यो थको ते तेना पत्रादिक साथे मिश्रठतां पण एवुं कहेके, आ अनंत कायनो ढगलो पड्योठे. तो ते अनंतमिश्रता नाषा जाणवी. आठमी तेमज प्रत्येक वनस्पति घणी होय, अने ते थोडी अनंत काय साथे मिश्र थये ली होय, तेम ठतां एवुं कहेके, ए प्रत्येक वनस्पतिकायनो ढगलो पड्योठे. ते

प्रत्येकमिश्र नाषा जाणवी नवमी अद्धा ते काळविशेष रात्र दिवस प्रमुख जाणवी ज्यां कोइएक बीजा कोइने उतावळथी दिवसछते एवुं कहेके, उठ उठ रात्र पडी अमुक काम करवानुं छे, अथवा रात्रि छतां कहेके, उठ उठ न हवी दिवसोदय थई चूक्यो ए अद्धामिश्र नामे नवमी नाषा जाणवी दशमी ते मज दिवस अथवा रात्री तेनो एक देश ते अद्धद्धामिश्रित नाषा जाणवी जेम प्रथम पहोर वर्त्तमान छते कहेके, मध्यान्ह थयो इत्यादिक जाणवी. ॥ ए०० ॥

हवे असत्या मोसत्ति ए चोथी नाषा बार प्रकारे कहेछे मूल —आमंतणि आणव णी, जायणि तह पुच्छणीय पन्नवणी '॥ पच्चक्खाणी नासा, नासा इच्छाणु लोमाय ॥ ए०१ ॥ अर्थः— आमन्त्रण करिये के, हे देवदत्त इहां आव इत्यादिक जे आ मंत्रण ते प्रण प्रकारे छे. प्रथम, जे कोइने न मळे, पण केवळ व्यवहार मात्र प्रवृत्तिने माटेज छे ते साची पण नही, ने जुठी पण नही, ते असत्य अमृषा जाणवी बीजी आज्ञा आपिये ते आज्ञापनी त्रीजी जायणीके० कोइ एक कोइ पासेथी मागे चोथी आगळाने पुछीये ते पुछणी पांचमी नव्यजीवोने उपदेश देतांथकां एम कहेवाय के, जे प्राणी प्राणवध थकी निवृत्ते, ते नवांतरे सुखपामे 'एनु नाम प्रज्ञापनी छठी निषेध वचन बोले ते प्रत्याख्यानी नाषा जाणवी सातमी कोइएक' कोइ कार्य करवाने प्रवृत्ते अने कोइ एकने पूछे तेवारे ते कहेके, मारे पण ते मान्य छे माटे तारी इछा आवे तेम तु कर ए इछा अनुलोमनाषा जाणवी. ॥ ए०१ ॥

मूल— अणभिग्गहियानासा, नासाय अभिग्गहम्मि बोधव्वा ॥ संसयकरणी नासा, वोयम अव्वोयडा चेव ॥ ए०२ ॥ अर्थ — आठमी, घणां कामो करवानां होय अने कोइ पूछे के कयुं काम करुं? तेवारे कहेके तारे गमे ते काम कर एम ज्यां कांइ कदाग्रह न होय ते अनभिग्रहितनाषा जाणवी नवमी, जे निश्चे थ की वचन बोलिये तेज करिए ए नाषा अभिग्रहिने विषे जाणवी दशमी, सं शयिक एटले कोइये कोइने कह्युं के सैंधव लई आव अने सैंधव शब्दे लवण, वस्त्र, पुरुष, अश्व, प्रमुख कहेवायछे एम विचारी सामाने संशय उत्पन्नथाय ते संशयकरणीनाषा जाणवी. अग्यारमी, ज्यां बोलवा थकी वर्ण एटले अक्षर अ ने तेनो अर्थ तेपण प्रगट होय ते व्याकृत जाणवी बारमी, तेमज जे अप्रगटप णे बोलिये ते अव्याकृत नाषा जाणवी इति गाथा पदार्थ ॥ ए०२ ॥

अवतरण — वयण सोळसगंति एटले वचन सोळप्रकारनां तेनुं एकशोने चा ळीसमुं द्वार कहेछे मूलः—काळतियं वयणतियं, लिंगतियं तह परोक्ख पच्चक्खं ॥

उवणय वणय चउक्कं, अप्पलं चेव सोलसमं ॥ ए०३ ॥ अर्थः—प्रथम कालत्रिक ते एक वर्त्तमाने करेछे ते. बीजो भूत ते जे पूर्वे कर्युं ते. अने त्रीजो भविष्य ते आगल करशे ते. वचन त्रिक. ते एक वचन, द्विवचन, ने बहुवचन. लिंगत्रिक ते पुरुष, स्त्री, ने नपुंसक लक्षण जाणवां. तेम परोक्षवचन, पच्चरकं के० प्रत्यक्ष व चन, उपनयअपनय वचन चार प्रकारे छे ते आवीरीतेः— उपनयगुण अने अ पनय दोष. ते ज्यां बोलिये. जेम स्त्री स्वरूपवान छे परंतु कुशीलछे ते उपनय अपनयवचन जाणवुं. तथा कुरूपवान स्त्री छे परंतु सुशीलछे ते अपनयोपनय वचन जाणवुं. त्रीजुं, स्वरूपवान अने सुशील स्त्री ते उपनयोपनय वचन जाणवुं. चोथुं, कुरूपने कुशील स्त्रीछे ते अपनयोपनय वचन जाणवुं. ए पन्नर थया अने सोलमु अप्पलंके० अध्यात्मवचन ते मनमां एक होय अने बीजाने फसाववाने अर्थे बीजुं कहे ते सोलमुं अध्यात्मवचन जाणवुं. इतिगाथार्थ. ॥ए०३॥

अवतरणः— मासाण पंचभेयत्ति एटले मासना पांच भेदोनुं एकशोने एक तालीसमुं द्वार कहेछे. मूलः— मासाय पंचसुत्ते, नरकत्ते चंदिउंय रिउमासो ॥ आइच्चोविय अवरो, निवड्डिउ तह्य पंचमउ ॥ ए०४ ॥ अर्थः— सूत्र जे श्री अरि हंत परमात्मानुं प्रवचन तेने विषे मास पांच कह्याछे. तेमां प्रथम जे नक्षत्रनी गणनाये थाय तेनी रीत कहेछेः— चंद्रमा चारके० संचरतो जेटले काले अभिजी तादिकथी विचरतो उत्तराषाढा नक्षत्र सुधी जाय तेने प्रथम नक्षत्रमास कहि ये. बीजो चंदिउयके० चंद्रथकी थाय ते अंधारा पडवा थकी आरंभीने अजवाली पूर्णिमा सुधी चंद्रमास केहेवाय. त्रीजो रिउके० रुतु ते लोक रूढिये साठ अहो रात्रीये रुतु कहिये. तेनो अर्द्धमास एटले त्रीस अहोरात्री प्रमाणनो ते रुतुमास जाणवो. चोथो, आदित्य जे सूर्य तेहनुं अयन एकशो ने त्र्यासी दिवसनुं होय. तेनो छठो भाग ते आदित्यमास कहिये. पांचमो, अभिवर्द्धित ते तेर चंद्रमासे थाय. बार चंद्रमासे संवत्सर जाणवो; परंतु जेवारेएक वधे तेवारे तेने अभिवर्द्धित मास कहिए.

एनुंज प्रमाण विशेष देखाडे छे. मूलः— अहरत्त सित्तवीसं, तिसत्त सत्तछि भागनरकतो, ॥ चंदोअ उगतीसं, बसछिभागाय बत्तीसं ॥ ए०५ ॥ अर्थः— सत्ता वीस अहोरात्री अने एक अहोरात्रीना शरुसठ भाग करिये तेवा एकवीस भागे अधिक एक नक्षत्र मासथाय. अने मासना उगणत्रीस अहोरात्री तेना उपर ए क अहोरात्रीना बासठ भाग करिये, एवा बत्रीस भागे अधिक एक चंद्रमास थाय.

मूलः— उउमासो तीसदिणो, आइच्चोवि तीस होइ अद्धंच ॥ अभिवड्डि उअमा

सो, चउवीस सएण छेएण ॥ ९०६ ॥ अर्थः— ऋतुमास ते संपूर्ण त्रीसदिवस प्रमाणनो जाणवो तथा आदित्यमास ते त्रीस दिवस अने उपर एक दिवसना साठिया त्रीस भाग करिये तेटला प्रमाणनो जाणवो अने अभिवर्द्धित मास ते चउवीसे अधिक एकशत छेद एटले भाग तेज देखाडेछे ॥ ९०६ ॥

मूल — भागाणिग वीससयं, तीसाएगाहिया दिणाणय ॥ एए जह निप्फत्तिं, लहंति समयाउ तह नेयं ॥ ९०७ ॥ अर्थः— ते पूर्वोक्त एकशोने चोवीस भाग एक अहोरात्रना करिये तेवा एकशो एकवीस भाग अने एक दिवसे अधिक त्रीस एटले एकत्रीस दिवस अर्थात् एकत्रीस दिवसने एक अहोरात्रीना एकशो चोवीस भागमांहेला एकशोने एकवीस भाग उपर, एटलुं अभिवर्द्धित मासनुं प्रमाण जाणवु एरीते ए पांचमासनी जेम नि ष्पत्ति एटले प्राप्ति थायछे ते समय के० सिद्धांत थकी जाणवी. इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥ ९०७ ॥

अवतरण — वरिसाण पंचभेयत्ति एटले वर्षना पांच भेदनुं एकशोने बेतालीसमुं द्वार कहेछे मूल— संवछराउ पंचउ, चंदेचंदेभिवड्ढिए चेव ॥ चंदेभिवड्ढए तह, बिसट्ठिमासेहिं जुगमाण ॥ ९०८ ॥ अर्थः— चड्रादिक संवत्सर पांच क ह्याछे. तेमां पूर्वोक्त चड्मासे जे नीपन्यो ते चड् संवत्सर जाणवो तेनुं प्रमाण त्रणशें चोपन दिवस अने एक दिवसना बासठ भाग करिये तेवा बार भाग उप र जाणवा तेमज बीजा चंड्सवत्सरनुं पण मान जाणवुं हवे चड्संवत्सरथी ए क अधिक मास थाय एटले तेने अभिवर्द्धित संवत्सर जाणवो तेनुं प्रमाण त्र णसे त्र्यासी दिवस अने एक दिवसना बासठ भाग करी तेमांना चुमालीश भाग एवो एक अभिवर्द्धितसवत्सर जाणवो एकत्रीश अहोरात्र अने एक दिवसना ए कशो चोवीस भाग करिये ते मांहेला एकशो एकवीस भाग उपर, ए अभिवर्द्धित मासनुं मान जाणवुं हवे पूर्वोक्त माने अभिवर्द्धित सवत्सर बे अने चड्संवत्सर त्रण एवा पांच सवत्सरे एक युगमान थायछे ते बासठ चड्मास प्रमाणक छे सा रांश एक युगमां त्रण चांड् संवत्सर ते चांड्संवत्सरना प्रत्येक बारमास मली छ त्रीश चांड्मास अने बे अभिवर्द्धित संवत्सर तेमां एक अभिवर्द्धित सवत्सरना तेर चांड्मास ए प्रमाणे बीजा वरसना पण तेर मली एकंदर छवीस मास अने पूर्वोक्त चांड्मास छत्रीश मलीने बासठचांड्मासे एक युगनुं मान थाय ॥९०८॥

अवतरण— लोगसरूवत्ति एटले लोकना स्वरूपनुं एकशो ने तेतालीशमुं द्वार प्रगट करतो कहेछे मूल — मायवईइतलाइ, ईसीपब्भा रउवरिमतलंता ॥

चउदसरज्जूलोगो, तस्साहोविच्चरे सत्त ॥ ए०ए ॥ अर्थः– माघवति जे अलोकने फरसेछे. सर्वे अधस्तन जाग तेथकी मांमीने सिद्धसिलानो उपरलो जाग त्यांसुधी चउद राज मान लोकछे. तेने अधस्तन जागे विस्तारपणे जोइये. तेवारे सातराज कांइक उणाछे. परंतु सूत्रकारे अल्पपणाने लीधे तेनी विवक्षा करी नथी॥.ए०ए॥

मूलः– उवरिं पएसहाणी, ता नेया जीवनूतले एगा ॥ तयणुप्पएसवुड्ढी, पंचमकप्पंमि जा पंच ॥ ए१० ॥ अर्थः–त्यांथकी एटले ते अधस्तन प्रदेशथकी आरंजीने जेम जेम अंगुलनो असंख्यातमो जाग उंचा जइये, तेम तेम प्रदेश प्रदेशनी हाणी जाणवी. ते ज्यांसुधी संनूतला पृथ्वी एकराजनीछे त्यांसुधी जाणवी. तयणुके० तेवारपछी वली अंगुलने असंख्यातमे जागे वृद्धि जाणवी. ते ज्यांसुधी पांचमो देवलोक पांचराजनोछे, त्यांसुधी जाणवी. ॥ ए१० ॥

मूलः– पुणरवि पएसहाणी, सिद्धिसिलाएएक्कगा रज्जू ॥ घम्माए लोगमज्झे जोयण असंखकोमीहिं ॥ ए११ ॥ अर्थः– पुनरपिके० वली ते पांचमा ब्रह्म देवलोक थकी प्रदेशनी हाणी थायछे. पहेलानी परे अंगुलने असंख्यातमे जागे प्रदेश घटे ते ज्यां सीम सिद्धसिला एकराजनी आवे त्यां सीम जाणवी. घम्मा के० रत्नप्रजा पहेली पृथ्वी तेहने समनूतले अधोजागे असंख्यात योजननी कोडी उलंघी जाइये त्यां लोकनो मध्यजाग आवे. ॥ ए११ ॥

मूलः– हिठा होमुहमल्लग, तुल्लो उवरिंतु संपुम्म विआणं॥ अणुसरय मल्लगाणं, लोगो पंचत्थिकायमउ ॥ ए१२ ॥ अर्थः– लोकने अधोजागे अधोमुख सरावलाने आकारे ते उपर वली संपुटने आकारे एटले एक सरावलुं तेना उपर बीजुं उंधुं सरावलुं दइये ते संपुट आकार स्थित के० रह्या जे सरावला तेने अनुंसारें आकार थाय. एम मल्लकने आकारे ए लोक जे पंचास्तिकाय मय ते होयछे.॥ए१२॥

मूलः–तिरियं सत्तावन्ना, उड्ढंपंचेव होंति रेहाउ ॥ पाएसु चउसुरज्जू, चउदसरज्जू य तसनाडी ॥ ए१३ ॥ अर्थः– तिरछी सत्तावन रेखा अने उन्नी पांच रेखा थाय. एम करतां प्रवाहे चार खांमूए एकराज अने चउदराज प्रमाण त्रसनाडी थायछे.

मूलः– तिरियं चउरो दोसुं, छदोसुंअछ दसयएक्केक्के॥बारस दोसुं सोलस, दोसुं वीसाय चउसुंपि ॥ ए१४ अर्थः–रुचक समनूतलाना जाग थकी उंचो बेहु पंक्तिये उगणत्रीस रेखा थकी उपरे तिरछा चार चार खांडूआ. तेमां चार त्रसनाडी मध्यगत होय. त्यां त्रसनाडी बाहिरे खांमवा नथी. तेवारपछी उपरनी बे पंक्तीनेविषे छ छ खांमूआ थाय. तेमां चार त्रसनामी मध्यगत जाणवा, अने त्रसनाडीनी बाहेर एक एक

एटले बे पमखामां एक एक पठी एक एक पंक्तिमां वली आव खांडुआ, त्यां बन्ने पासे बे बे खांडुआ वध्या तेथी पठी वली दसयके० दश खांडुआ थ या त्यां बेहुपासे त्रण त्रण वध्या, ए एकेक पंक्तिये वध्या पठी वली बार थ या बेठ पंक्तिने विषे चार चार खांडुआ बेठ पासे वध्या पठी बेठ पंक्तिने विषे शोल शोल, त्यां ठ ठ वध्या पठी चार पक्तिने विषे वीस वीस खांडुआ त्यां चारे पंक्तिने विषे आव आव बाहेर वध्या एम ऊर्ध्वलोकने विषे सघव पंक्तिये यथा संजवे वधता खांडुआ कह्या ॥ ए१४ ॥

॥ मूल – पुणरवि सोलस दोसु, बारस दोसु पि होइ नायबा ॥ तिसु दस तिसु अठ बाय-दोसुं दोसुपि चत्तारि ॥ ए१५ ॥ अर्थ – वली उपरली बे पंक्तिउने विषे सोल सोल वली बेठ पंक्तिने विषे बार बार होय ते जाणवा पठी त्रण पं क्तिने विषे दश दश, वली त्रण पक्तिने विषे आव आव तथा ठठदोसुं के० बे पं क्तिनेविषे ठ ठ वली बे पंक्तिनेविषे नाडीमां रहेला चार चार खांडुआ जाणवा. एटले ऊर्ध्व लोकनी वात कही ॥ ए१५ ॥

हवे अधोलोके सात नरक पृथ्वीने विषे ऊर्ध्व अने अधोनागे जे खांडुआ ठे ते कहेठे -मूल– उपरिय लोय मक्ष, चउरो चउरोय सबहिं नेया ॥ तिग तिग डुग डुग एकेक गोय जा सत्तमी पुढवी ॥ ए१६ ॥ अर्थ – उपरिट के० नीचे रु चकना मध्यनागथकी आरंजी चार चार खांडुआ सर्व साते पृथ्वी त्रसनाडीनी मांहे ऊर्ध्व अधोनागे जाणवा त्रसनाडीनी बाहेर द्वितीयादिक पृथ्वीने विषे अनुक्रमे त्रण त्रण बे बे अने एक एक खांडुआ जाणवा ते ज्यां सुधी सातमी पृथ्वी प्राप्त थाय, त्यांसुधी जाणवा रत्नप्रजाये त्रसनाडीनी बाहेर खांडुआनो अ जाव ठे. त्यारपठी बीजी शर्कराप्रजाये उपरना तजनो आरंज करी दक्षिण वाम जागनेविषे प्रति पंक्ति तीर्यक एवा त्रण त्रण खांडुआ ऊर्ध्व अधोनागे करी जाण वा ते सातमी पृथ्वीना अधोनागसुधी जाणवा

॥ त्रीजी वालुकाप्रजाना ऊर्ध्वनागनो आरंज करी बंने बाजुने विषे खांडुआ त्र ण त्रणनी आगल वली त्रण त्रण खांडुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत पठी पंकप्रजाना ऊर्ध्वनागनो आरंज करी बने बाजुने विषे पूर्व खांडुआनी आग ल बे बे खांडुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत पठी धूम प्रजाना ऊर्ध्वनाग नो आरंज करी बंने बाजुने विषे बबे खांडुआ जाणवा ते सातमी पृथ्वी पर्यंत. पठी तमःप्रजानो आरंज करी बने बाजुने विषे एक एक खांडुओ जाणवो ते सा

तमी पृथ्वी पर्यंत. पछी सप्तम पृथ्वीने विषे पूर्वे कहेला खांडुआनी आगल दरेक पंक्तिने विषे एक एक खांडुउं थाय छे. एम उपर थकी नीचे आवतां जे खांडुआ थया ते कह्या. ए प्रमाणे अधोलोकने विषे ऊर्ध्व अने अधोभागे खांडुआ कह्या.

हवे नीचे थकी उपर जातां जेम वृद्धि थाय तेम देखाडेछे. मूलः— अडवीसा छवीसा, चउवीसा, वीस सोल दस चउरो ॥ सत्तासुं पुढवीसुं, तिरियं खंडुयगपरिमाणं ॥ ९१७ ॥ अर्थः— अठावीस, छवीस, चोवीस, वीस, सोल, दश, ने चार ए सात पृथवीने विषे अनुक्रमे तिरछो खांडुआनो परिमाण कह्यो.॥९१७॥

हवे अर्द्ध ऊर्ध्व ए बन्ने लोकना खांडुआनो मान कहेछे. मूलः— पंचसयबारसुत्तर, हेठा तिसयाउ चउर अप्नहिया ॥ अह उड्ढं अठसया, सोलहिया खंडुआ सवे ॥ ९१८ ॥ अर्थः— पांचशेंने बार खांडुआ हेठाके० नीचे अधोलोकनेविषे जाणवा. अने त्रणशें ने चार खांडुआ उंचा ऊर्ध्व लोकने विषे जाणवा. ए अर्द्ध ने ऊर्ध्व बेना मली आठशें सोल खांडुआ थाय. ॥ ९१८ ॥

हवे चउदराज जेम थाय तेम देखाडेछे. मूलः— सत्तेवय रज्जूउ, एगा पंचेव लोगविछारो ॥ अहलोय तिरियमज्ञा, एगा रज्जू अलोगंते ॥ ९१९ ॥ अर्थः— सातराज, एकराज अने पांचराज लोकनो विस्तार जाणवो. तेमां अनुक्रमे अधोलोके सातराज, तिरछे लोके एकराज, मध्यलोके पांचराज अने तेवारपछी एकराज अलोकना अंतसुधी होय. ॥ ९१९ ॥

हवे त्रणप्रकारनो राज देखाडवाने अर्थे कहेछे. मूलः— बत्तीसं रज्जूउ, हिठा रुयगस्स होंति नायवा ॥ एगोणवीस मुवरिं, इगुवन्ना सवपिंमेणं ॥९२०॥ अर्थः— इहां त्रण प्रकारना रज्जुछे. पेहेला सुचीरज्जु. बीजा प्रतररज्जु अने त्रीजा घनरज्जु. तेमां जे आयामे चार खांडुआ अने बाहुले एक खांडुउं एम सुचीने आकारे थाय. ते सुचीरज्जु जाणवा. हवे सुचीरज्जूने सुचीरज्जुगुणो करियें तेवारे सोल खांडुआ प्रमाण प्रतररज्जु थाय. एज प्रतररज्जूने चार गुणो करीए तेवारे सोलखांडु आ, तेने चारे गुणतां चोशठ थाय. ते घनरज्जु जाणवो. जे उपरा उपर चार प्रतर थाय ते घनरज्जु जाणवो.

हवे पांचशें बार खांडुआ मान अधोलोके खांडुआनी राशीछे तेने प्रतररज्जु आणवाने अर्थे सोलेकरी भाग आपिये तेवारे बत्रीश प्रतररज्जुथाय. ते रुचक प्रदेश थकी नीचे जाणवा. तेमज ऊर्ध्वलोकना त्रणशें ने चार खांडुआ तेने शोले भाग आपिये तेवारे उर्ध्वलोके उगणीश प्रतररज्जु थाय. ते रुचक प्रदेश थकी उंचा जाणवा. अध उर्द्ध बे लोकने विषे सर्व मली एकावन्न थाय. ॥ ९२० ॥

हवे त्रण प्रकारना रज्जूनी संख्या देखाडेछे मूल:-तिन्निसया तेयाला पयररज्जूपयररज्जू इगवन्ना॥सुइरज्जु पणसहस्सा,चचा रिसया यथ्थसीया॥९२१॥अर्थ —त्रणसें तेताळी स घनरज्जु थाय,एकावन प्रतररज्जु थाय पांच हजार चारशेने अठ्यासी शुचिरज्जु थाय

मूल — सुइरज्जू चवहिं खंमगेहिं सोलसयपयर रज्जूय ॥ चउसठ्ठिखंमगेहिं, घ णरज्जू होइ विन्नेयं ॥ ९२१ ॥ अर्थ — शुचिरज्जु चार खांमूए थाय सोल खांमूए प्रत ररज्जु थाय अने चोसठ खांडुएकरी घनरज्जु थाय एवा प्रकारे विन्नेयोके० जाणवा

घनरज्जु करवाने अर्थे प्रकार देखाडेछे मूलः— दाहिणपासि दुखंमा, वामेसंधि ज्ज विहिय विवरीयं ॥ नाडीछाओ ति रज्जू, उड्डाहो सत्तउजाया ॥ ९२३ ॥ अर्थ — त्रसनाडीनी दक्षिण पासे बे खंमने. ब्रह्मलोकना मध्यथकी नीचलो अने उपरलो ए बेउ लेई विपरीतपणे नीचेनो नाग उपरकरी उपरनो नाग नीचे करी वामेके० माबे पासे सधिज्जके० सांधिये पढी ते बंने खम राजने विस्तारे त्रसनाडी सहित करिये तेवारे सर्व त्रणराज विस्तारे थाय, अने ऊंचपणे तथा नीचपणे एकठा कर्या थका सातराज थाय ॥ ९२३ ॥

मूल — हेठाघ वामखंम, दाहिणपासंमि ठवसु विवरीयं ॥ उवरिमतिरज्जुखंम, वामे गणमि संघेज्जा ॥ ९२४ ॥ अर्थ — अधोलोके त्रसनाडी थकी माबी बाजुये जे खमछे ते लेइने विपरीतपणे जमणी बाजु जोडीये, अने उपरलो त्रण राजनो जे खंम ते माबीपासे जोडीये इहां ए नावनाजे लोक ऊर्ध्व अध मली चउद राज प्र माणछे तेमां नीचे विस्तारें वेशे उणा सातराज प्रमाणछे अने तिरछा लोकने म ध्य एक राज प्रमाण छे: ब्रह्मलोकने मध्य पांच राज प्रमाणछे, वली उपर लोकांते एकराज प्रमाणछे अने बीजे ठेकाणे विस्तारनो नियम नथी एवा लोकनो घन करवाने अर्थे प्रथम अर्द्ध सवर्ण ते आवीरीते के, सर्व एकराज विस्तीर्ण त्रसना डीछे, तेनी जमणी बाजु ब्रह्मलोकना मध्यथकी उपरनो अने नीचेनो खम लेइ त्रसनाडीनी माबी पासे विपरीतपणे जोडिये एम करतां ऊर्ध्वलोक त्रणराज वि स्तारेथाय अने ऊंचपणे सातराज मातेरा थाय

हवे अधोलोके त्रसनाडीनी माबी बाजु ए जे खंम छे ते लेइ विपरीतपणे जम णी बाजुए जोडिये एम करवाथी अधस्तन लोकनु अर्द्ध देशोन चारराज मातेरा विस्तारे थाय अने ऊंचाइमां सातराज फाजेरो थाय, पढी उपरनो अर्द्ध, बुद्धिये लेइ नीचे माबी बाजुए जोडिये एम करवाथी विस्तारे कांइक सातराज मातेरा थाय छे अने ऊचपणे क्यांएक सातराज फाजेरा थाय तथा क्यांएक सातराज

मातेरा थाय पछी ज्यां आछेरा सातराज छे त्यां सातराज उपरना लेइ ज्यां उंछा छे त्यां जोडिये. एम करतां सातराज घन थयो. ए व्यवहारनयना मते स्थूल दृ ष्टिपणा थकी जो लगारेक क्यांक उणाछे तोपण सातराज कहिये. ॥ए२४॥

हवे ए घनपणे करेला लोकनी रज्जु संख्या कहेछे. मूलः– तिन्निसया तेयाला, रज्जूणं होंति सव्वलोगम्मि ॥ चउरंसो होइ लयं, सत्तएहवणेणिमासंखा ॥ ए२५ ॥ अर्थः– सर्व चउदराज लोकनो घन करिये तेवारे त्रणसे तेतालीस राज थायछे. ते आवीरीते के, घन कस्याथी समस्त समचतुरस्र थयो. संवर्त्तित लोकने आयामे विष्कंभे बाहुल्य सर्व सात राज थाय. ते सातने सातवार गुणाकार करिये ते आ वीरीते. सातने साते गुणतां उगणपचाश थाय तेवा. सात उगणपचाश आंक डा मांमीने एकंदर सरवालो करतां त्रणशे ने तेतालीस पूर्वोक्त रज्जु थायछे. ए सर्व व्यवहार नय आश्री कह्यो छे. अने निश्चय नयथकी तो बशेंने उगणचालीस घनरज्जू संभवेछे. तेज कहेछे. ॥ ए२५ ॥

मूलः– उवरिछ अहव छप्पन्न पयर पच्चरकदिछिखंमाणं ॥ वग्गं कुणहि पिहुपिहु, संजोगे तिजयगणियपयं ॥ ए२६ ॥ अर्थः– उंचपणे नीचेथकी गणिये अथवा नीचे थकी उंचपणा सुधी छप्पन्न पंक्तिनी संख्याछे अने तिरियं चउरो इत्यादि गा थाने विषे तिरछा खांमुआ कह्या ते प्रत्यक्षे दीठा एवा खंमनो वर्ग करिये. वली तद्गुणो वर्ग करिये. चार चार गुणा इत्यादिक सर्व पंक्तिनो वर्ग जूदोजूदो करी पछी एकठा करिये तेवारे त्रणे लोकनो गणित पद (१५२ए३) एटला खांमुआ थाय. एने चोसठने जागे दइये तेवारे बशेने उगणचालीस घनरज्जु थाय.॥ए२६॥

एहिज अर्थ गाथाये करी देखाडेछे. मूलः– सहसेगारसहुसया, वत्तीसहिया अहंमि खंमाणं ॥ समदीहपिहुत्तेहाण घणरज्जू चउरंसमाणेणं ॥ ए२७ ॥ अर्थ अग्यार हजार बशे ने बत्रीस एटला अधिका खांमुआ अधोलोके छे. पण ते एहेवा छे के सरखुं जेमनुं लांबपणुं पहोलपणुं ने जाडपणुं छे. घनरज्जू एथकी थाय. चतुरस्र मान होय. ॥ए२७ ॥

मूलः– चत्तारि सहस्साइं, चउसछि जुआइं कढलोगंमि ॥ पनरहसहस्स डुसयं, छन्नउय जावमुज्जणंसि ॥ ए२७ ॥ अर्थः– चार हजार ने चोसठ सहित एटला खांमुआ ऊर्ध्वलोकने विषे छे. बेउमली पन्नर हजार बशे ने छन्नु थाय. ॥ए२७॥

मूलः– चउसछिए विहत्तं, इगुवाला दोसया हविज्जेवं ॥ लोएघणरज्जूणं, तिरियं चउरोत्ति गाहहो ॥ ए२ए ॥ अर्थः– पूर्वोक्त संख्याने चोसठना आंक साथे वि

इत्यके० येंचिये एटले नाग आपिये तेवारे वशे ने उंगणचालीस थाय एम लो कनेविपे एटला घनरज्जु थाय एटले तिरियघणरो ए गाथामां जे खांमुआ कह्या छे तेहनो वर्ग करिये तेवारे ए गाथार्थ जाणवो ॥ ए२ए ॥

रुचकप्रदेश थकी जे देवलोक जेटलो दूरछे ते देखाडेछे मूल — छसु खंमगेसु पढ़ गं, पणसु छग दस सुहंति चत्तारि॥चनसु चनक गेविज्ज णुत्तराइ चनखंमि ॥ए३०॥ अर्थ — रुचकथकी उंचे मुखे छ खांमूए दोढराज थाय, त्यां सौधर्म ने ईशान ए वे देवलोकछे ते थकी उपर चार खांमूए एकराज प्रमाणे खेत्र, तेमां वली सनतकु मार ने माहेंद्र ए वे देवलोकछे. आगल दश खांमुये अढीराजमां ब्रह्म लांतक, शुक्र, ने सहस्त्रार लक्षण चार देवलोक छे तेवार पछी वली चारखांमुए आनत, प्राणत, आरण ने अच्युत ए चार देव लोकछे, ते पछी वली नवग्रैवेयक पंचानुत्तर विमान सिद्ध सिला ए सर्व चार खांमुए छे ए सातराजमां सौधर्मादिक देवलोक कह्या. ॥ए३०॥

तिरछो राजमान देखाडतो लोक प्रमाण कहेछे मूल — सयंभुपुरिमंताउं, अ परंतो जाव रज्जुमाईउं ॥ एएण रज्जुमाणेण लोगो चनदसरज्जूउं॥ए३१॥ अर्थ — स्व यंभुरमण समुद्रनी पूर्वदिशिथकी मांमीने अवरांतके० ज्यां सुधी पश्चिम दिशिनो प्रांत छे त्यांसुधी एक राजनो मान जाणवो ए राजने प्रमाणे लोक चनदराज प्रमाणछे इतिगाथा त्रयोविंशतिकार्थः ॥ ए३१ ॥

अवतरण — सन्नाउंतिन्निवि एटले त्रण संज्ञानुं एकशोने चुमालीसमुं द्वार कहेछे मूल — सन्नाउतिन्नि पढमे छ दीहकालोवएसियानाम ॥ तह हेनवाय दिठी, वाउ वएसा तदियराउं ॥ए३२॥ अर्थ — सज्ञा त्रण कहिछे त्यां जे सम्यक्प्रका रे ज्ञानपणु ते संज्ञा कहिये तेमां पढमाके० पहेली ते इहां दीर्घके० अतीत अ नागत वस्तु विषयिक उपदेश कहेवोछे जेने विपे, ते दीर्घकालोपदेशिका एवे नामे संज्ञा जाणवी तहके० तेमज वली बीजी हेमुके० कारण निमित्त तेहनो वदन के० कहेवो ते विषयिक उपदेशनी प्ररूपणा करवीछे जेनें विपे ते हेतुवादोपदेशि का नामे संज्ञा जाणवी त्रीजी ज्यां दृष्टी शब्दे सम्यक्त्वादिकनो वाद कहेवो ते विषयिक ज्यां उपदेशछे ते दृष्टिवादोपदेशिकी नामे संज्ञा जाणवी ते तदियराके० तेथकी इतर जाणवी. एनुं स्वरूप केहेनार छतो सूत्रकार गाथा कहेछे ॥ए३२॥

मूल — एयं करेमि एयं, कयंमए इम महं करिस्सामि॥ सोदीहकालसन्नि, जो इयं तिकालसन्निधरो ॥ ए३३ ॥ अर्थः — आ अमुक काम हुं करुंछु, आ अमुक काम मे कर्यु अने ए अमुक हुं करीश एरीते जे वर्त्तमान, नूत अने नविष्य एवा त्रण

कालनेविषे रेहेनारी वस्तुविषयक संज्ञाने धारण करनारो ते दीर्घकालिकी संज्ञाये करी संज्ञी. ए संज्ञाना धरनार ते गर्भज तिर्यंच अथवा मनुष्य, देव, नारकी ते मनःप र्याप्तियुक्त जाणवा. तेनेज त्रिकाल विषयिक विचारादिकनो संभव छे. एमध्ये घणुं करीने सर्व अर्थ स्पष्टरूप प्राप्त थायछे. तेज कहेछे. जेम चक्षुवालो पुरुष दीपकना प्रकाशेकरी स्पष्ट अर्थप्राप्ति पामेछे तेम आ पण मनोपलब्धिसंपन्न थइने मनोरूप द्रव्यने आधारे उत्पन्न थएला विचारे करी एटले पूर्वपरानुसंधाने करी यथास्थित स्पष्ट अर्थने पामेछे. अने जेने तेवीरीतीना त्रिकाल विषयिक वि चार नथी ते असंज्ञी. एवुं सहज सिद्ध थायछे. ते असंज्ञी समूर्छिम, पंचेंद्रिय अने विकलेंद्रियादिक जाणवा. ते अति स्वल्पमांस्वल्प मनोपलब्धी संपन्नत्वेकरी अ स्पष्ट अर्थ जाणेछे. तेज कहेछे. संज्ञी पंचेंद्रिय करतां समूर्छिम पंचेंद्रिय अस्पष्ट अर्थ जाणेछे, तेना करतां चतुरिंद्रिय अस्पष्ट जाणेछे, तेना करतां तेंद्रिय अस्पष्ट जा णेछे, तेना करतां बेंद्रिय अस्पष्ट जाणेछे अने तेना करतां एकेंद्रिय अस्पष्ट जाणे छे. तेने घणुकरी मनोद्रव्यनो असंभवछे. माटे केवल अव्यक्तज कोइ अत्यंत सूक्ष्म मन जाणवुं. जेनायोगे करी आहारादि संज्ञा अव्यक्तरूप उत्पन्न थायछे. ॥ ए३३ ॥

मूलः—जेउण संचिंतेउं, इट्ठाणिट्ठेसु विसयवत्थूसु ॥ वट्टंतिनियत्तंतिय, सदेहपरि पालणाहेउं ॥ ए३४ ॥ अर्थः— जे कोइ वली चिंतवीने इष्टानिष्ट जे कांई छाया आतप आहारादिक विषय वस्तु तेनेविषे प्रवर्त्ते अने अनिष्टवस्तु थकी निवर्त्ते. ते सदेहके० स्वदेह एटले पोताना शरीरनुं पालण पोषण करवाने हेतुके० कारणे इष्टानिष्टने विषे प्रवर्त्तन निवर्त्तन करे. ॥ ए३४ ॥

मूलः— पाएण संपइच्चिअ, कालंमि नयाइ दीहकालंमि ॥ ते हेउवायसन्नी, निच्चेठा हुंतिहु असन्नी ॥ ए३५ ॥ अर्थः— प्राये सांप्रतके० वर्त्तमान काल विषयि क ज्ञानछे. इहां प्रायना ग्रहणथकी कोइक अतीत अनागतना जाण पण होय. परंतु दीर्घकाल विषयिक जाणे नही; ते बेंद्रियादिक हेतुवादोपदेशिकी संज्ञाये सं ज्ञी होय अने निचेष्टाके० जेकोइ उष्ण आतपादिकने विषे तेनो नाश थवा सारुं छायादिकनी प्रवृत्ति निवृत्ति रहित एवा पृथीव्यादिक जीवोछे ते असंज्ञी जाणवा.

इहां ए भावजे बुद्धिपूर्वक पोताना शरीरनुं पालण करवाने अर्थे जे इष्ट अ निष्टथकी प्रवृत्ति निवृत्ति जाणे ते हेतुवादोपदेशिकीसंज्ञाये संज्ञी. ते बे इंद्रिया दिकज जाणवा. तेमज ए इष्टानिष्ट प्रवृत्ति निवृत्तिनुं चिंतववुं ते मनना व्या पार विना संभवतु नथी. मने करी पर्यालोचन ते संज्ञाछे. ते बेइंद्रियादिकने प

ण होय तेने पण प्रतिनियत इष्टानिष्ट विषय प्रवृत्ति निवृत्ति एम्ज दर्शन छे ते का रण माटे बेइन्द्रियादिक जीवोने हेतुवादोपदेशिकी सज्ञाये संज्ञीपणु प्राप्त थायछे। वली आहारादिक दश संज्ञा पृथिव्यादिकने पण आगल कहेशे. ते श्रीपन्नवणा मां कहिछे पण ते अव्यत अव्यक्तरूप मोहोदयथकी होयछे, अने वली प्रयोजन छे, तेनी अपेक्षाये त्यां पृथिव्यादिकने संज्ञीपणु कहेवुं नहीं लोकमां पण कोइक पासे थोडुं एक कार्षापण एटले सुवर्ण मात्रना अस्तित्वे करी ते धनवत कहेवाय नहीं

हवे दृष्टिवादोपदेशसज्ञाये सज्ञी अने असंज्ञी ते कहेछे मूल— सम्मदिट्ठी स न्नी संमे नाणे खओवसमिएय ॥ असन्निमिछत्तम्मि, दिट्ठीवाउवएसेण ॥ ९३६ ॥

अर्थ — जे क्षायोपशमिकज्ञानेकरी वर्त्तमान सम्यक्ज्ञानपणाथकी सम्यक्दृष्टि जाणवो अने सम्यकज्ञानसंज्ञारहितपणा थकी मिथ्यादृष्टिअसज्ञी जाणवो यद्य पि मिथ्यादृष्टि पण घटादिक वस्तुने घटादिकपणेज जाणे छे अने केहेवामांपण घटने घटज कहेछे; तथापि तेने निश्चे नय अज्ञानी कहिये केमके ते भगवत भाषित यथावस्थित वस्तुनो अंगीकार करता नथी, इहां शिष्यपूछेछे के जो विशि ष्टसज्ञाये सहित सम्यक्दृष्टिने संज्ञी कहिये तो क्षायोपशमिक ज्ञान सहित केम कह्यो? क्षायिकज्ञाने तो विशिष्टतर संज्ञा होय छे तो ते केम न लीधो?

इहां उत्तर कहेछे के जे अतीत अर्थनुं स्मरण करवु अने अनागतनी चिंतव ना करवी तेने सज्ञा कहिये अने श्रीकेवलीभगवानतो सदासर्वदा सर्वभाव जाणे ज छे तो ते केवलीने कांई अतीत अर्थनु स्मरण अने अनागतनुं चितन नथी अने एनेतो स्मरण चितनछे तेमाटे क्षायोपशमिकज्ञानी तेज सम्यक्दृष्टिसज्ञी कह्यो

वली शिष्य पुछेछे के प्रथम हेतुवादोपदेशे करी सज्ञी कहेवाने योग्यछे कार ण हेतुवादोपदेशे करी अल्पमनोपलब्धिसंपन्न एवा जे बेंद्रियादिक तेने अवि शुद्धतरपणु छे माटे संज्ञीपणाए करी अंगीकार छे पछी दीर्घकालोपदेशे करी हे तुवादोपदेशसज्ञानी अपेक्षाए दीर्घकालोपदेशसंज्ञाना मनपर्याप्तियुक्तपणाथकी अ तिशुद्धपणु छे माटे पछी कहेवी तो शावास्ते उत्क्रम उपन्यास करेछे?

तेनो उत्तर कहेछे अहींयां समस्त सूत्रोनेविषे कोइ ठेकाणे पण सज्ञी अथवा असं ज्ञी ग्रहण करेछे त्यां प्राये सर्व ठेकाणे दीर्घकालोपदेशे करी ग्रहण करेछे, पण हेतुवादोपदेशे करी अने दृष्टिवादोपदेशे करीने ग्रहण करता नथी तेनी खा तरी थवा सारुं प्रथम दीर्घकालोपदेशेकरी संज्ञीनुं ग्रहण कर्यु उक्तंच सन्निति असंनिचिय सबे सुयकालिउव एसेण, पायंस ववहारो कीरइतेणाइउं सकउ पछी

तेना अनंतरे अप्रधानत्वे करी हेतूपदेशे करी असंज्ञीनुं ग्रहण कर्युं ते पछी सर्व प्रधानत्वथी नेवट दृष्टिवादोपदेशसंज्ञानुं ग्रहण छे. इति गाथापंचकार्थ ॥९३६॥

अवतरणः– सन्नाउ चउरोत्ति एटले चार प्रकारनी संज्ञानुं एकशो ने पित्रालीसमुं द्वार कहे छे. मूलः– आहार भय परिग्गह, मेहुण रूवाउ होंति चत्तारि ॥ सत्ताणं सन्नाउ, आसंसारं समग्गाणं ॥ ९३७ ॥ अर्थः– एक क्षायोपशमिकी अने बीजी उदयिकीना भेदे करी बे प्रकारे संज्ञा जाणवी. तेमां क्षायोपशमिकी अनंतर कही आव्या. अने बीजी उदयिकी, सामान्यपणे चार प्रकारे छे, ते आहारादिक जाणवी. तेमां प्रथम क्षुधा वेदनीयना उदयथकी तथाविध आहारादिकनुं लेवुं ते प्रथम आहारसंज्ञा जाणवी. ए आहारसंज्ञा उपजवाना श्रीठाणांगमां चार कारण कह्यां छे. यदुक्तं चउहिंठाणेहिं आहार सन्ना समुपज्जइ तं जहा उमकोठयाए खुहा वेयणीयस्सकम्मस्सउदएणं मइए तदठोवउगेणं. प्रथम उमके० खाली कोठे आहारादिकनी कथा सांभलीने आहार उपर इच्छा थाय. बीजी क्षुधावेदनीय कर्मने उदये थाय, त्रीजी वली आहारनी वातो सांभलवानी मति उपजे, ते मतिना योगेकरी निरंतर पणे आहारनी चिंता थाय, अने चोथी भय मोहनीयना उदय थकी दृष्टि वदन रोमांचादिकनो विकार ते भय संज्ञा. तेनां उपजवानां चार स्थानक छे. हीणसत्तयाए, भयवेयणीयस्सकम्मस्स उदएणं, मईए तदठोवउगेणं, अर्थः– एक हीनसत्वे करी एटले बलना अभावे, बीजुं भयसूचक कर्मना उदये करी, त्रीजुं भयनी वात सांभलवी अने भयंकर दर्शनादिकथी उत्पन्न थएली बुद्धिए करी अने चोथुं आ लोकनेविषे भय लक्षणजे अर्थ तेना पर्यालोचने करी. चउहिंठाणेहिं परिग्गहणा समुप्पज्जइ. अविमुत्तयाए लोभवेयणी० मइए० तदिठो.

लोभना उदयथकी संसारनेविषे आसक्त प्राणी सचित्त अचित्तादिक वस्तुनुं ग्रहण करे इत्यादिक लोभसंज्ञा जाणवी. आलावानो अर्थ सुगम छे. बीजी मैथुनसंज्ञा ते पुरुषवेदना उदयथकी मैथुनने अर्थे स्त्रीने देखवाने प्रसन्नवदन वेपथु प्रमुख सात्विक आठगुणोनुं करवुं. तेनां चार कारण छे. चियमंससोणियाए १ मोहणिज्जस्सकमस्सउदएणं २ मइए ३ तदिठो० ४ अर्थः– उपचित एटले पुष्टपणो थयां छे एक मांस अने बीजो शोणितके० लोही ते जेना शरीरने विषे; तेना योगे सुरत कथादिक सांभली मैथुननुं चिंतन करे शेष पूर्ववत् जाणवां. एहवुं छे स्वरूप जेनुं ते चार संज्ञा समस्त एकेंद्रियादिक प्राणीने आ संसारमां ज्यां सुधी रहे त्यांसुधी थाय. एकेंद्रियादिकने ए प्रत्यक्ष देखायछे. उदाहरण, जेम वनस्प

ति प्रमुख प्रत्यक्ष प्राणी आहारने योगे नवपल्लव थायछे, नही तो सुकाइ जायछे, ते आहारसंज्ञा वली वेलो प्रमुख हस्तादिकने स्पर्शे पोताना अवयव संकोचेछे ते भयसंज्ञा अने बील पलाशादिक ज्यां धन होय त्यां जड मूके ते परिग्रह संज्ञा वली कुरुवक, अशोक, अने तिलकादिकना वृक्षो ते स्त्रीना आलिंगने, पग ना प्रहारे, कटाक्षे अने विक्षेपादिके फूलेछे ए मैथुनसंज्ञा जाणवी ॥ ९३७ ॥

अवतरण – सन्नाउंदसत्ति एटले दशसंज्ञानुं एकशो ने छेतालीसमुं द्वार क हेछे मूल – आहार भय परिग्गह, मेहुण तह कोहमाण मायाय ॥ लोभोह लोग सन्ना, दसभेया सब जीवाण ॥ ९३८ ॥ अर्थ – जेणेकरी जाणिये ओल खिये के आ जीवछे ते संज्ञा कहिये ते वेदनीय तथा मोहनीय आश्रित, ज्ञाना वरण दर्शनावरण क्षायोपशम आश्रित विचित्र आहारादिकनी प्राप्तिनी क्रिया ते दश प्रकारे छे तेमां चार तो आहारादिक पूर्वेजे कहि आव्या तेज जाणवी पांचमी क्रोधेकरी मुख नयन होठनुं स्फुरवुं इत्यादिक चेष्टाकरे ते क्रोधसंज्ञा जाणवी. छठी माने करी जे अहंकारनुं उच्चकपणु ते मानसंज्ञा जाणवी सातमी मायाये करी जुठु बोलवुं ते मायासंज्ञा जाणवी आठमी लोभेकरी सचित्तादिक द्रव्यनी प्रार्थना करवी ते लोभसंज्ञा जाणवी नवमी मतिज्ञानना आवरणरूप कर्म तेना क्षयोपशमथकी शब्दार्थगोचर सामान्यावबोधक्रिया ते ओघसंज्ञा जाणवी अने दश मी एमज विशेषावबोध क्रिया ते लोकसंज्ञा जाणवी

ए अभिप्राय गणांगनी टीकानो छे अने आचारांगनी टीकामांहे एम कह्युं छे के जे, अव्यक्त उपयोगे वेलिनी परे विस्तरवु, ऊंचे चढवु, ते ओघसंज्ञा जाणवी अ ने लोकसंज्ञा ते जे पोतानी मतिये योग्य विकल्पनारूप लौकिकाचरित जेम अ नपत्यने गति न होय श्वान ते यक्ष ब्राह्मण ते देवता काग ते पितामह, मोरने पंखवाहे गर्भसंभवे इत्यादिक ए दशसंज्ञा सर्व संसारी जीवोने थाय बीजा एम कहे छे ज्ञानोपयोग ते ओघसंज्ञा अने दर्शनोपयोग ते लोकसंज्ञा आ द श संज्ञा जे छे ते आ अमुकजीव छे एवा ज्ञाननुं कारणरूप छे एथी आ दश सं ज्ञा सर्व संसारीजीवोने जाणवी अने सुख प्रतिपत्तिने अर्थे आ दश संज्ञा स्पष्ट रूप जाणवी पंचेंद्रियोने अनधिकृत्ये करी व्याख्यान करेलीछे अने आ दश सं ज्ञा एकेंद्रियादिकने तो अव्यक्तरूप जाणवी – इति गाथार्थ ॥ ९३० ॥

अवतरण – सन्नापन्नरसत्ति एटले पन्नर संज्ञानुं एकशोने सडतालीशमुं द्वार कहेछे. मूलः – आहारभय परिग्गह, मेहुणसुह दुक्ख मोहवितिगिंछा ॥ तह

कोहमाणमाया, लोहे लोगेय धम्मोघे ॥ ए३ए ॥ अर्थः– ए पन्नर संज्ञामां दश सं ज्ञा तो पूर्वें कहीने तेज जाणवी. अने अग्यारमी शातानुं जे अनुनववुं ते सुख संज्ञा. बारमी अशातानुं जे वेदवुं ते छःखसंज्ञा, तेरमी मोहसंज्ञा ते मिथ्याद र्शन रूप जाणवी. चउदमी विचिकित्सासंज्ञा ते चित्त अविप्लुत लक्षण जाणवी. पन्नरमी धर्मसंज्ञा ते क्षमादिकनुं सेवन करवुं. ए संज्ञाउ पण संसारी जीवोने. जाणवी. तथा श्री आचारांगने विषे वली विप्रलाप वैमनस्यरूप शोकसंज्ञा सोल मी पण कहिने. इतिगाथार्थ. ॥ ए३ए ॥

अवतरणः– सत्तसछिन्नरकण नेय विसुद्ध सम्मत्तं एटले सडसठ लक्षण नेदेकरी विशुद्ध सम्यक्त्वनुं एकशो ने अडतालीसमुं द्वार कहे ने. मूलः– चउ सद्दहणतिलिंगं, दसविणय तिसुद्धि पंचगयदोस्त ॥ अठपनावण नूसण, लरकण पंचविह संजुत्तं ॥ ए४० ॥ ठव्विह जयणा गारं, ठनावणा नाविर्य च ठहाणं ॥ इय सत्तसठिन्नरकण, नेयविशुद्धंच सम्मत्तं ॥ए४१॥ अर्थः– चार संदहणा, त्रण लिंग, दश प्रकारनो विनय, त्रणशुद्धि, पांचदूषण, आठ प्रनावक, पांचनूषण अने पां च लक्षण तेणेकरी संयुक्त करिये, ॥ए४०॥ वली ठ प्रकारनी जयणा, ठ आगार, ठ नावनाउ अने ठ स्थानक ए सडसठ लक्षण नेदे करी विशुद्ध सम्यक्त्व जाणवुं.

हवे अनुक्रमे ए समस्त द्वार वखाणनार ठतो प्रथम चार सद्दहणानुं द्वार वखाणे ने. मूलः– परमन्न संथवोवा, सुदिठ परमठ सेवणावावि ॥ वावन्न कुदंसणव, ज्ज णाय सम्मत्त सद्दहणा ॥ ए४२ ॥ अर्थः– परमके० तात्विक जे जीवादिक अर्थ नेदने विषे संसत्व के० जाणवुं. एटले त्यां अन्यास करे, ए प्रथम श्रद्धान जाण वुं. तेमज बीजुं सुदृष्ट के० रुमीरीते जेणे जीवादिक परमार्थ दीगठे एवा जे आचार्यादिक गुरु तेनुं सेववुं पर्यूपासनानुं करवुं, ए बीजुं श्रद्धान जाणवुं. त्रीजुं व्यापन्न के० विनिष्ट थयुं ठे सम्यक्त्व दर्शन जेनुं एवा नन्हव अने शा क्यादिक कुदर्शनी तेनुं वर्जवुं. ए त्रीजुं श्रद्धान जाणवुं. चोथुं सम्यक् शब्द प्रशं साने अर्थे अने अविरोधने अर्थे सम्यक् शब्द जीव तेनो नाव ते सम्यक्त्व जाण वुं. अथवा प्रशस्त मोक्षने अविरोधि एवो जीवनो जे स्वनावविशेष ठे एवा स म्यक्त्वनुं सद्दहवुं अस्तिपणे पडिवजवुं ते चोथुं श्रद्धान जाणवुं. ए तत्वबुद्धिए सर्दहे तेने सम्यक्त्व होय. अन्यथा अंगारमर्दकाचार्यने पण बाह्याकारे तो हतुं पण ए चार श्रद्धान हता नही; तेथी ते अर्थसाधक न थयो. ॥ ए४२ ॥

हवे त्रण लिंग वखाणेठे. मूलः– सुस्सूसधम्मराउ, गुरुदेवाणंजहासमाहीए ॥

वेयावच्चेनियमे सम्मदिठिस्सलिंगाइं ॥ ९४३॥ अर्थः– जेथकी नवो बोध उत्पन्न थाय, एवां सफलतानां कारणभूत धर्म शास्त्र सांभलवानी वांछा थाय ते जेम कोइ चातुर्यादिक गुणोभर तरुणनरने, किन्नर गायनना श्रवणनी जेवी प्रीति होय छे तेथकी पण सांभलवानी अधिक प्रीति होय तरुणो सुहीवियड्ढो इत्यादिक गाथोक्तथी अधिक शुश्रूषा करे ते प्रथम लिंग जाणवो तथा बीजो कर्मादिक दोष थकी जो चारित्र धर्म करी शकतो नथी, तोपण अटवीथकी आवेलो महा दरिद्री अत्यंत भूख्यो एवो जे ब्राह्मण, तेने घेवर जमवा उपर जेवो अभिलाष थाय तेथकी पण अधिक धर्म उपर तेने राग थाय, ते बीजो धर्मराग नामा लिंग जाणवो हवे त्रीजो लिंग, ते गुरु धर्मोपदेशना देवावाला जे आचार्यादिक अने देव आराध्यतम श्रीअरिहंत देव तेने जेवीरीते समाधिथाय तेवीरीते विश्रामणादिक पूजाप्रमुख करवानो जे नियम, एनो अनिमह ग्रहण करे ए त्रीजो लिंग जाणवो ॥

इहां सूत्रमांहे "गुरुदेवाण" एवा पाठथी प्रथम गुरुनुं ग्रहण कर्युं छे ते गुरुनुं पूज्यपणुं जणाववाने अर्थे छे कारण के श्रीअरिहंतदेव पण गुरुना उपदेश थकीज जणायछे पण ते विना जणाय नहीं माटे गाथामां प्रथम गुरु कह्या ए त्रण सम्यक्त्वधारीनां लिंगछे एणेकरी सम्यक्दृष्टि ओलखायछे ॥ ९४३ ॥

हवे दश प्रकारनो विनय वखाणेछे मूल –अरिहंतसिद्धचेइय, सुएय धम्मेयसाहुवग्गेय ॥ आयरियउवज्झाए, सुपवयणदसणेयावि ॥ ९४४ ॥ अर्थ– प्रथम अरिहंत ते समवसरण मध्य मध्यासीन चोत्रीस अतिशय पांत्रीस वचनातिशये बिराजमान विहरता भगवंत तेने अरिहंत कहिये बीजो आठकर्मेनी, एकसो ने अडतालीस उत्तर प्रकृतिनो क्षय करी मोक्ष पाम्या ते सिद्ध कहिये, त्रीजो चैत्य, जे जिनेंद्रबिंब जे प्रतिमालक्षण ते चैत्य कहिये चोथो श्रुत, ते सामायिकादिक अथवा आचारांगादिक पांचमो धर्म, ते क्षांति प्रमुख छठो, ते क्षांत्यादिक धर्मनो आधार ते साधुनो वर्ग, समुदाय रूप सातमो आचार्य, आठमो उपाध्याय नवमो, प्रवित प्रवचन शब्दे संघ कहिये दशमो, दर्शन शब्दे सम्यक्त्व कहिये अने सम्यक्त्ववंत जे पुरुष तेने पण दर्शन शब्दे करी बोलेछे ॥ ९४४ ॥

ए पूर्वोक्त दशपदोने विषे जे कर्तव्य छे ते कहेछे मूल –भत्तीपूयावन्नजणणे नासणमवन्नवायस्स ॥ आसायण परिहारो, दसणविणओ समासेणं ॥९४५॥ अर्थ–एक बाह्य प्रतिपत्ति, ते आवता देखीने सन्मुख जावुं, तथा आसननुं देवुं, सेवा ते अजलीबंधनुं करवुं जाताने पहोचाडवा जावुं इत्यादिक भक्ति करवी. बीजुं

पूजा, ते गंध, माल्य, वस्त्र, पात्र, अन्न पानादिकनुं आपवुं. त्रीजुं वर्णके० श्लाघा तेनुं जनन एटले ज्ञानादिक गुणना गणनुं बोलवुं. चोथुं अवर्णवाद, ते अश्लाघा तेनुं नासणके० गमाववुं परिहरवुं. पांचमुं आशातना, ते मन वचन काया संबंधीनी, तेनोपरिहार एटले वर्जवुं. ए दश प्रकारे दर्शन कहेतां सम्यक्त्वनो विनय ते समासेणके० संक्षेपे कह्यो. ॥ ९४५ ॥

हवे त्रण शुद्धि कहेले. मूलः—मुत्तूणजिणंमुत्तूण, जिणमयंजिणमयठिएमोत्तुं॥संसारकंत्तवारे, चिंतज्जंतं जगं सेसं ॥ ९४६ ॥ अर्थः— एक श्री वीतराग तथा बीजा जिनमत स्याद्वादरूप तीर्थंकर प्ररुपित जीवाजीवादिक तत्वरूप प्रवचन, तथा त्रीजा तेज परमेश्वरनां प्रवचन जेणे अंगीकार कस्यांछे एवा सुसाधु. ए त्रणने मूकीने बाकी जगतना सर्व पदार्थोने संसारना कवच तुल्य असार समान चिंतवे. एवुं जाण थाय.

पांच दूषण रहितपणु कहेछे. मूलः— संकाकंखविगंछा, पसंस तह संथवो कुलिंगीसु ॥ सम्मत्तस्स इयारा, परिहरियव्वा पयत्तेण ॥ ९४७ ॥ अर्थः— प्रथम शंका, ते वीतरागना वचन उपर संशयनुं करवुं. बीजो कांक्षा, ते अन्य दर्शननो अभिलाष करवो. त्रीजो विगंछा, ते साधुनी निंदाकरवी. चोथो अन्य दर्शननी प्रसंशा, ते श्लाघानुं करवुं. पांचमो, बौध शाक्यादिक परदर्शनीउ साथे संस्तव परिचय करवो. ए सम्यकत्वना पांच अतिचार ते मलिनताना कारण जाणी प्रयत्ने परहरवा.

हवे आठ प्रभाविक कहेछे. मूलः— पावयणी धम्मकही, वाईनेमित्तिउ तवस्सी य, विज्जा सिद्धोयकवी, अठेवपभावगा भणिया ॥ ९४८ ॥ अर्थः— प्रथम प्रवचन जे द्वादशांगीरूप ते जेने छे, तेने प्रावचनिक कहिये. ते जुगप्रधान जाणवो.

बीजो आगमधर्म कथी चार प्रकारे कथन करे, एक आक्षेपणी, बीजी विक्षेपणी, त्रीजी संवेगणी, अने चोथी निर्वेदनी. तेमां जे सांभलनारने तत्वप्रत्ये आक्षेप्यते एटले आकर्षिये तेने आक्षेपणी कहिये. तेना चारभेद छे. एक, आचार लोच अस्नानादिक, तेना प्रकाशवा थकी आचाराक्षेपणी. बीजी, प्रमादने लीधे जे दूषण लाग्यां होय तेना विनाशने अर्थे प्रायश्चित्त लेवुं ते व्यवहार. तेने कहेवे. आक्षेपे ते व्यवहाराक्षेपणी. त्रीजी, सांभलनारने संशय उत्पन्न थयाथी तेनो मधुर वचने करी संशय नाश पमाडवो तेने आक्षेपे ते प्रज्ञप्त्याक्षेपणी कहिये. अने चोथी, सांभलनारने गमती नयने अनुसारे पदार्थोनी प्ररुपणा करवी ते दृष्टिवादाक्षेपणी. ए आक्षेपणीना चार भेद कह्या.

हवे विक्षेपणीना चार भेद कहेछे. विक्षु ते भलामार्ग थकी माठे मार्गे प्रव

र्तावियें, अथवा माठा मार्ग थकी नलामार्गे प्रवर्त्तावियें ते। विक्षेपणी तेना चार नेद ठे तेमां प्रथम, स्वसमय कहेतो परसमय । कहे. बीजी, परसमय कहेतो स्व समयंगावश्यानवति त्रीजी, समवार्यकहेतो। मिथ्यावार्य कहे अने चोथी, मिथ्या वार्य कहेतो समवार्यंगाविषा नवति कहे.

। हवे संवेगणीना चार नेद कहेठे जेना सांनलवाथकी सांनलनारने संवेग उत्प न्न थाय ते संवेगणी तेना चार नेदठे एक इहलोक संवेगणी, बीजी परलोक स वेगणी, त्रीजी परशरीर संवेगणी अने चोथी आत्मसंवेगणी

जे सांनलवाथकी सांनलनारने संसारथकी निर्वेद उपजावे ते निर्वेद तेना चार नेद ठे प्रथम, इहलोगदुच्चिणाकम्मा इहलोग दुहफल विवागसंजुत्तानवति बीजी, इहलोग दुच्चिणाकम्मा परलोग दुहफल विवागसंजुत्तानवति त्रीजी, परलोग दुच्चिणकम्मा इह लोग दुहफल विवाग संजुत्ता नवति अने चोथी, परलोक दुच्चिणकम्मा परलोग दु हफल विवाग संजुत्ता नवंति ।जेम ए चतुर्नंगी थइ तेमज सुख संबंधीनी चतुर्नंगी थाय, ते आवीरीते प्रथम, इहलोग सुचिन्नाकम्मा इहलोग सुहफल विवाग संजुत्ता नवंति, बीजी, इहलोग सुचिन्नाकम्मा परलोग सुहफल विवाग संजुत्ता नवति त्री जी, परलोग सुचिन्नाकम्मा इहलोग सुहफल विवाग संजुत्ता नवति अने चोथी, पर लोग सुचिन्नाकम्मा परलोग सुहफल विवाग संजुत्ता नवति हवे एनो। अर्थ करेठे इह लोकने विषे दुश्चीर्ण कर्या जे चोरी प्रमुख कर्म ।ते इह लोकने विषेज दुःकर्म रूप वृक्षथकी उत्पन्न थयां, माटे आ नवेज दु खनां आपनार थाय ते चोर प्रमु खने थाय एमज बीजो, परलोके नारकी जीवोने दुःख थाय, ते बीजो नग ।

त्रीजो, परलोकनां करेलां कर्म इहां नोगवे, जेम कोइ एक। जन्मथी मां मी व्याधि दारिद्र प्रमुखे पीडित होय तेने ।जाणवो चोथे नंगे नरक योग्य आयु पना बांधनार काक गृध्रादिकनी परे नावना करवी ।

एमज सुचिन्न ते प्रथम तीर्थंकरने दानना देनार, बीजा सुसाधु, त्रीजा तीर्थंकर, अने चोथा देवना नावने विषे रह्या तीर्थंकरादिकनी पेरे नावना करवी एवी क्षीराश्र व मध्वाश्रवादि लब्धे सहित सजल जलधरनी ध्वनिये करी समस्त लोकने प्रमोद नी करनार कथा करे, ते धर्मकथा जाणवी ते धर्मकथिक बीजो प्रनावक जाणवो ।

त्रीजो वादी, प्रतिवादी, सना, अने सनापति प्रमुख चार प्रकारनी पर्षदाने विषे जे प्रतिपक्षीनुं वचन उठापीने पोताना पक्षनुं वचन स्थापन करे, तेने निरू पवाद लब्धे संपन्न एवो वादी त्रीजो प्रनावक जाणवो .

चोथो. त्रिकाल विषयिक, लाभालाभ, सुख, दुःख, जीवितव्य मरणनो केहेवा वालो; ते निमित्ति प्रभावक चोथो जाणवो.

पांचमो. विकृष्ट अष्टमादिकथी मांभी वर्ष पर्यंत तपनो करनार; ते तपस्वी प्रभावक.

छठो. विद्या प्रज्ञप्ति प्रमुख शासनदेवता, ते जेने सहाय छे; ते विद्यावंत प्रभावक.

सातमो. अंजन, पादलेप, तिलिक, गुटिका, सर्वभूताकर्षण इत्यादिक सिद्धि छे जेने; ते सिद्ध प्रभावक जाणवो.

आठमो. संस्कृत प्राकृतादिक छए भाषाये करी गद्य पद्यादिकनो नवो बंध करे; ते कवि प्रभावक जाणवो. ए आठ प्रभावक श्री जिनशासननी प्रभावनाना करनार छे.

अथवा एज आठ प्रभावक प्रकारांतरे शास्त्रांतरथी कहिये छैए. उक्तंच. अइ से स इढि धम्म कहि, वाइ आयरिय खवगनेमित्ति ॥ विद्यारायगण सम्मउय तिहं पभाविंति ॥ १ ॥ अर्थः— अतिशय प्राप्तपणे थइने जेने जंघा चारण विद्याचारणनी रुद्धि तथा आशीविषजलौषधि, ते रुद्धि अने अवधि मन पर्यवज्ञानादिक. ते अतिशेषर्द्धि इत्यादिक रुद्धिये सहित, बीजो राजा जेने माननिक ते राजासम्मत्त अने महाजनने माननिक ते गणसम्मत्त जाणवो. शेष सुगम. ॥ ए४८ ॥

हवे सम्यक्त्वनां पांच भूषण कहेछे. मूलः— जिणसासणे कुसलया, पभावणा यथणसेवणाथिरया ॥ भत्तीयगुणासम्मत्त दीवया उत्तमापंच ॥ ए४ए ॥ अर्थः— जिनशासनने विषे कुशलता महापणपणुं, ते अनेक प्रकारे करी आगलाने प्रतिबोधिने श्रीजिनशासनने विषे दृढकरे. बीजुं, प्रथम कह्युं ते रीते श्रीजिशासननी प्रभावना करे. त्रीजुं, आयतन ते द्रव्य अने भावना भेदे करी बे प्रकारेछे. तेमां द्रव्यथी तो जिनभवनादिक अने भावथी ज्ञानादिकना धरनार साधुप्रमुख तेनी सेवना पर्युपासनानुं करवुं. चोथुं, थिरयते श्री अरिहंतना शासननेविषे चलचित्त थय लाने स्थिर करे अने पोते पण परतीर्थिनी समृद्धि देखी स्थिरपणे रहे; पण चलायमान न थाय. पांचमुं, भक्तिके० प्रवचननो विनय व्यावृत्तरूप प्रतिपत्ति. ए सम्यक्तिना पांच गुण ते प्रभासकके० उत्तम प्रधान गुण आभरण लक्षण पांच प्रकारनां छे. तेणे करी सम्यक्त्व दीपेछे, शोभेछे. ॥ ए४ए ॥

हवे सम्यक्त्वनां पांच लक्षण कहेछे. मूलः— उवसम संवेगोविय, निव्वेउ तह्य होइ अणुकंपा॥अह्रिक्किचियएए, सम्मत्ते लरकणा पंच ॥ए५० ॥ अर्थः— जेनेविषे रसंथकुं सम्यक्त्वपणुं इये एटले लखिये; ते कारणे तेने लक्षण कहिये. तेमां प्रथम उपशम लक्षण छे. ते कोइये घणोज अपराध कर्यो होय तोपण तेना उप

र क्रोध करे नही ते उपशम, ते बे रीते छे कोइकतो कषायना परिणामनें विचारी कटुफल जाणी उपशम पामेछे अने कोइकने तो सहज स्वभावे उपशम थायछे बीजो, मनुष्य तथा देवताना सुखने दुःखरूप जाणीने मोक्षसुखनो अभिलाष धरे. ते संवेग नामा गुण त्रीजो, नारकी अने तिर्यंचादिक दुःखित प्राणी देखी संसार छांडवानी इच्छा करे; ते निर्वेद सम्यग्दर्शी. एटले दुःखादिके करी गहन एवा संसार कारागृहमां मोटा कर्मदंडपाशे करी नाना प्रकारे पीडित थकां तेनो परिहार करवा विषे समर्थ थई ममत्वरहित पणाना योगे करी निर्वेद युक्त थाय छे, ते निर्वेद केटलाक ग्रंथकार संवेग के० वैराग अने निर्वेद के० मोक्षाभिलाष एवो विपरीतपणे अर्थ कहेछे चोथो अनुकंपा, ते दुःखित प्राणिउने विषे पक्षपात रहितपणे करी तेनां दुःख निवारण करवानी जे इच्छा ते अनुकंपा तेमां पक्षपाते करी पुत्रादिकने विषे अनुकंपा, अथवा आत्मारक्षणार्थे व्याघ्रादिकनुंन सेवन करवुं, तेपण पक्षपात अनुकंपा ते, द्रव्य अने भावथी बे प्रकारनी छे तेमां, शक्ति छतां पारकाना दुःखना प्रतिकारने अर्थे जे अनुकंपा ते द्रव्यानुकंपा अने धर्मथी हीण थयेलाने दुःखी जोइने हृदयमां दया आणवी ते भावानुकंपा जाणवी पांचमो आस्तिक्य के० पोताने सद्गति छे एवी मति जेने छे ते आस्तिक, तेनो जे धर्म ते आस्तिक्य ते अन्यतत्त्वनुं श्रवण थयुं छतां पण जिनेश्वरभाषित तत्त्वमां निराकांक्ष प्रतिपत्ति जाणवी आ उपशमादिक पांच सम्यक्त्व विषय लक्षणो जाणवां एणे करी परोक्ष सम्यक्त्व पंचम प्रकारेकरी उपलक्षित थायछे

हवे यत्ना छ प्रकारनी कहेछे, मूल – नो अन्नतित्थिए अन्नतित्थि, देवेय तह सदेवेवि ॥ गहिए कुतित्थिएहिं, वदामि नवा नमसामि ॥९५१ ॥अर्थः–अन्य तीर्थिते परदर्शनी परिव्राजकभिक्षु भौतिकादिक तथा तेना देव जे रुद्र, विष्णु, अने सौगतादिक तेम जे स्वदेव ते श्री अरिहंत देवनी प्रतिमा, ते कुतीर्थिउ जे सौगतादिक दिगम्बर अथवा बीजा कोइ पण दर्शन वाले ग्रहण करी होय तेने जे एम केहेके हुं वांदु नही, तथा मस्तके करी प्रणाम मात्र पण करूं नही बीजो, नमस्कार ते प्रणामपूर्वक गुणनुं बोलवुं ते पण करुं नही ॥ ९५१ ॥

मूल – नेवअणालित्तो, आलवेमि नोसलवेमि तह तेसिं ॥ देमि न असणाईयं पेसेमि न गंधपुप्फाइ ॥९५२॥ अर्थ –त्रीजुं, तेमज अन्य तीर्थिउना बोलाव्या विना बोलवुं नही. तेमां जे अल्पमात्र एक वखत बोलवुं तेने आलाप कहिये तथा चोथो वारंवार बोलावबुं तेने संलाप कहिये ते पण करु नही अने पहेलो मिथ्यात्वी बोलावे तो तेनीसाथे अल्प बोलवुं पण घणो परिचय करवो नही केमके

घणो परिचय कस्याथी मिथ्यात्वनो उदय थाय. पांचमो, अन्य तीर्थिउने अशनादिक ते अन्न पान खादिम स्वादिम वस्त्र पात्रादिकनुं दान जे आपवुं ते अनुकंपाए आपुं पण अनुकंपा टालीने धर्मबुद्धिये आपु नही. उक्तंच. यतः सर्वेहिंपि जिणेहिं, डुज्जयजिय रागदोस मोहेहिं ॥ सत्ताणुकंपणठ्ठा, दाणंन कहिंच पडिसिद्धं ॥ १ ॥ छठो, ते अन्य तीर्थिउना देवोने तथा अन्य तीर्थिउए ग्रहण करेली जिन प्रतिमाने पण पूजाने अर्थे गंध पुष्प यात्रा स्नात्रादिक करुं नही. ए छ यत्नाये यत्नवंत थको ते जीव सम्यक्त्वने उलंघे नही. ॥ ९५२ ॥

हवे छ आगार वखाणेछे. मूलः— रायाभिउगोय गणाभिउगो बलाभिउगोय सुराभिउगो॥कंतारवित्ती गुरुनिग्ग होय छछंडिआउ जिणसासणंमि ॥ ९५३ ॥ अर्थः— प्रथम राजा, देशनो धणी तेनो अभिउग एटले बलात्कार तेणे करी कांइ अकार्य करवुं पडे, बीजो गण, ते स्वजनादिकनो समुदाय तेनो अभियोग, त्रीजो, पोता थकी बलवंत होय तेनो अभियोग, चोथो देव, कोइक शरीर अधिष्टी कांइक दूषण लगाडे ते सुराभिउग कहिये, पांचमो. कांतार शब्दे अरण्य अटवी, तेमां निर्वाह करवाने अर्थे अथवा कांतार शब्दे बाधा जाणवी. ते बाधा उपन्या थकी प्राणनो वर्त्तन एटले निर्वाह करवो ते कांतारवृत्ति जाणवी. छठो गुरु, ते माता पिता प्रमुख वडेरा जाणवा. यडुक्तं. माता पिता कलाचार्या एतेषां ज्ञातयस्तथा ॥ वृद्धा धर्म्मोपदेष्टारो गुरुवर्गः सतांमतः ॥ १ ॥ तेना निग्रह आग्रह थकी कांइ अकार्य करवुं पडे. ए छ छिंमी जिनशासनने विषे अपवादे कहिछे. ॥ ९५३ ॥

हवे छ भावना कहेछे मूलः— मूलं दारं पइठाणं, आहारो भायणंनिही ॥ डुछक्कस्साबि धम्मस्स, सम्मत्तं परिकित्तियं ॥ ९५४ ॥ अर्थः— प्रथम, जेम मूलरहित वृक्ष होय ते प्रचंम वायुये कंपाव्युं थकुं पृथ्वीने विषे पडी जाय; तेम धर्मरूप वृक्ष जे छे ते जो सम्यक्त्वरूप मूल थडथी रहित होय तो कुतीर्थिकरूप वायुये करी प्रेर्युंथकुं स्थिर रहे नही; एवी भावना भाववी. बीजी, जेम नगरने पोल प्रमुख द्वार थाय तेम धर्म रूप नगरने सम्यक्त्व ते द्वार समानछे. ए सम्यक्त्वरूप द्वार विना धर्मरूप नगरमां प्रवेश थाय नही. त्रीजी पइठाणं एटले धर्मरूप प्रासादने प्रतिष्टान ते पिठिका समान सम्यक्त्व छे. जेम घर बांधतां नीचे सबल पिठिका होय ने उपर घर बांध्युं होय तो ते घर निश्चल थाय; तेम धर्मरूप घर ते सम्यक्त्वरूप पिठिकाये करी निश्चल थाय, एम भावना भाववी. चोथी आहारो, एटले आधारनी पेरे आधार. जेम समस्त जगतने पृथ्वी आधार भूतछे; तेम धर्मे

रूप जगतने सम्यक्त्वरूप पृथ्वीनो आधारछे, एम जोवतुं पांचमी, भाजननीपरे भाजन, जेम भाजन जे ठामडो तेमां क्षीरादिक वस्तु रही शकेछे, तेम सम्यक्त्व रूप भाजनमां धर्मरूप वस्तु रही शकेछे छठी जेम निहीके० निधानजे भंडार ते थकी मणि मोक्तिक कनकादिक सर्व पामिये, तेम सम्यक्त्वरूप निधानथकी ज्ञानादिक रत्नत्रय स्वर्गापवर्गादिक सुख सामग्री पामिये, बारव्रतरूप श्रावकनो धर्म, तेहनुं सम्यक्त्व ते श्रीतीर्थंकरे एवु कह्युछे हवे ए नाविये सम्यक्त्व मूळसमान, द्वार समान इत्यादिक तेथी ए भावना कहिये ॥ ९५४ ॥

हवे छ स्थानक कहेछे मूळः— अत्थि अनिच्चो कुणई, कयंच वेएइ अत्थिनिव्वाणं॥ अत्थियमोक्को वार्ड, छसम्मत्तस्सठाणाई ॥ ९५५ ॥ अर्थः— चेतना लक्षण ते जीवछे एवुं कहेवा थकी नास्तिकना मतनुं निराकरण कर्युं ते प्रथम स्थानक वळी ते जीव नित्य उत्पत्ति विनाश रहित छे, ते बीजुं स्थानक कुणईके० ते जीव मिथ्यात्व अविरति कषाय योगेकरी ज्ञानावरणीयादिक कर्मनो कर्ताछे, ते त्रीजुं स्थानक ते जीव पोताना कयंके० करेलां शुभाशुभ कर्मने वेदेछे, अनुभवेछे, ते चोथुं स्थानक ते जीवने निरवाण ते सर्व राग द्वेष मद मोह जन्म जरा रोगादिक दुःख क्षयरूप जे अवस्था विशेष मोक्ष लक्षण पण छे, ए पांचमुं स्थानक जाणवुं ते जीवने मोक्ष पामवानो उपाय सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्ररूप साधन, ते पण छे, ते छठुं स्थानक ए छ सम्यक्त्वनां स्थानक जाणवां एरीते चार सद्दहणादिक चार द्वारे करी सडसठ भेदे विशुद्ध सम्यक्त्व वखाण्युं इतिगाथार्थ

अवतरणः— एगविहाइ दसविहसम्मं एटले एकविध आदेदेइने दशप्रकारना सम्यक्त्वनुं एकशोने छेंगणपचासमुं द्वार कहेछे मूळः— एगविह दुविह तिविहं, चउहा पंचविह दसविहं धम्मं ॥ दवाइ कारगाई, उवसमभेएहिं वासम्मं ॥९५६॥ अर्थः— एकविध ते तत्वार्थश्रद्धान लक्षण सम्यक्त्व सामान्ये जाणवुं द्विविध ते द्रव्य अने भावना भेदेकरी जाणवु तेमां जे विशोधित्ते विशेषे करी मिथ्यात्वना पुद्गल निर्मळकरे ते द्रव्यथी जाणवुं अने श्री जिनोक्त तत्व सद्देहे तेने विषे रुचि करे ते भावथी जाणवुं, तथा आदिशब्दथकी प्रकारांतर जाणवो, ते निश्चय अने व्यवहारना भेद थकी पण बे प्रकारे सम्यक्त्व थायछे तेमां देश काळ अने संघयणने अनुमाने यथाशक्तिए साधुना अनुष्ठानरूप ते निश्चयिक जाणवो अने जे जिनशासनने विषे प्रीतिनुं करवुं एवोजे आत्मानो शुभ परिणाम, ते व्यवहार सम्यक्त्व कहिये तेथकी पण परंपराये मोक्ष पामिये उक्तंच, जं मोणं तं सम्मं, जं स

म्मं तमिह होइ मोणंतु ॥ निच्छयई ईरसउ, सम्मं सम्मत्त हेउत्ति ॥ १ ॥ ए व्य वहार नय ते पण प्रमाणछे. एना बलथकी तीर्थ प्रवर्त्ते; अन्यथा तीर्थनो विछेद थाय. यडुक्तं; जइ जिणमयं पवज्जह, तामाववहार निछए मुयह ॥ ववहारनयछेउ, तिछ्छेउजउ अवस्समिति ॥ १ ॥ तथा पुज्ञलिक अने अपौज्ञलिकना नेदे करी पण बे प्रकारनुं सम्यक्त्व छे. तेमां शुद्धपुंजना वेदवा थकी क्षायोपशमिक सम्य क्त्वनुं वेदवुं ते अपौज्ञलिक सम्यक्त्व जाणवुं. अथवा निसर्ग अने अधिगमना नेदे करी बे प्रकारेछे. ते बेहु आगल वखाणशे. अने त्रिविध ते कारगाइके० कार क, रोचक, अने दीपक अथवा उपशमिक, क्षायिक, अने क्षायोपशमिकना नेद थकी पण त्रण प्रकारे जाणवो. अने चउहा इत्यादिक पदोनो अर्थ सुगमछे माटे लख्यो नथी. सम्मंके० आगममां जे प्रकार कह्योछे तेने मूकीने अविपरीत पणे पण स्वमति कल्पितनेदेकरी जाणवुं नहीं. ॥ ए५६ ॥

एज गाथा हवे विशेषे देखाडेछे. मूलः— एगविहं सम्मरुई, निसग्गनिगमेहिंतं नवे डुविहं ॥ तिविहं तं खइयाई, अहवा विहु कारगाईयं ॥ ए५७ ॥ अर्थः— सम्यक् ज्ञान संशयविपर्ययज्ञानने अनावे तेनुंज तत्वनिश्चय पूर्वक श्रीवीतरागनुं कहे लुं तत्वरूप सद्दहे; ते एकविध सम्यक्त्व कहिये. गुरुना उपदेशविना जेम नारकी प्रमुखने सम्यक्त्व छे; तेम सम्यक्त्व प्राप्त थाय ते निसर्ग जाणवुं. अने गुरुना उ पदेश थकी अथवा प्रतिमादिकना दर्शन थकी जे थाय ते अधिगम सम्यक्त्व जाणवुं. अने तिविहंके० त्रण प्रकारनुं जे क्षायकादिक अथवा कारकादिक तेनुं स्वरूप गाथाये कहेछे. ॥ ए५७ ॥

मूलः— सम्मत्तमीसमिछत्त कम्मरकयउ नणंति तं खइयं ॥ मिछत्तखउवसमा खा उवसमं ववइसंति ॥ ए५८ ॥ अर्थः— अनंतानुबंधी चार कषायनो क्षयकरी पछी मिथ्यात्व, मिश्र, अने सम्यक्त्व पुंज लक्षण त्रण प्रकारनां दर्शन मोहनीयकर्म नो सर्वथा क्षय थयाथी क्षायिक सम्यक्त्व तीर्थंकरादिक कहेछे. तेमज मिथ्यात्व मोहनीय कर्म उदय आव्यो ते विपाकोदय वेदि खपाव्यो; अने जे उदय नथी आव्यो, हजी सत्तामांछे तेने उपशमाव्यो. मिथ्यात्व मिश्र आश्रयी विष्कंनोदय. शुद्ध पुंज आश्रयी अपनीत मिथ्यात्व स्वनाव ते बीजुं क्षयोपशम सम्यक्त्व करि ये. एरीते ववइसंतिके० गीतार्थ कहेछे. ॥ ए५८ ॥

हवे उपशमिक सम्यक्त्व कहेछे. मूलः—मिछत्तस्सउवसमा, उवसमं तं नणंति समयन्नू ॥ तं उवसमसेढीए, आइमसम्मत्तलानेवा ॥ ए५ए ॥ अर्थः— मिथ्यात्व

मोहनीयकर्मनुं, विपाके तथा प्रवेशे ज्यां उपशम थयुंछे तेने उपशमिक सम्यक्त्व समयचूके० सिद्धांतना जाण पुरुष कहेछे ते उपशमश्रेणी पडिवजे तेवारे सतक ने उपशमे थायछे अथवा आइमके० प्रथम जीव जेवारे सम्यक्त्व जानेयाके० पामे, ते पामवानो प्रकार लखियेछैये

अनादि मिथ्यादृष्टि, कोइक जीव एक आयुकर्म वर्जिने शेष सातकर्मनी प्रकृति यथाप्रवृत्ति करणेकरी खपावे, ते ज्यां सुधी जेवारे पल्योपमने असंख्यातमे भागे कणी सागरोपम एक कोडाकोडी प्रमाण कर्मस्थिति थाय; तेवारे अपूर्वकरणे करी घन राग द्वेष परिणाम रूप वज्रनीपरे भेदन करवाने अतिदुर्लभ, एवी कर्मग्रंथी भेदे पछी अनिवृत्तिकरणे प्रवेश करे त्यां समय समय अतिविशुद्ध परिणामे करी कर्म खपावतो उदय आव्युंछे जे मिथ्यात्व, तेने वेदे, अने अनुदीर्ण जे छे ते उपशम लक्षण अंतर मुहूर्त कालमान अंतर करण करे ते आवीरीते

अंतर करण स्थितिथकी ते कर्म दलिक लेइने पहेली अने बीजी स्थितिनेविषे प्रक्षेपे, ते त्यांसुधी, ज्यांसुधी समय समय अंतर करणना दलिक अंतर मुहूर्तकाले समस्त क्षपावी अनिवृत्तिकरणने विषे वासित अने उदीरणने मिथ्यात्व अनुभव थकी खपाव्यो, अने अनुदीरण ते विशुद्ध परिणामना विशेषथकी विष्कंभितोदय ऊखर देश समान मिथ्यात्व विवर पामी उपशम सम्यक्त्व लहे एम इहां थोडुंज लख्युछे विशेष विस्तार, कृमियकी जाणवो ॥ ८५५ ॥

हवे कारकादिक त्रण सम्यक्त्व कहेछे मूलः— विहियाणुठाणपुण, कारगमिह रोयगंतु सद्दहण ॥ मिछदिट्ठीदीवइ, जं तत्तेदीवगसंतु ॥ ८५६ ॥ अर्थ —जेवी रीते आगममांहे अनुष्ठान कह्युंछे, तेवीरीतेज शक्तिने अणगोपवतो थको जे अनुष्ठान करे तो, ते कारक सम्यक्त्व साधुने थाय अने बीजु जे सर्दहणारूप ते रोचक सम्यक्त्व श्रेणीकादिकनीपरे जाणवुं तथा मिछदिट्ठीके० पोते मिथ्यादृष्टि छतें अनव्य अथवा दुर्नव्य छतो पण अंगारमर्दकाचार्यनीपरे धर्मोपदेशे करी बीजाने जिनोक्त तत्व दीपावे, तेथी ते सम्यक्त्व पमाडवानुं कारण थाय, तेथी कारणे कार्यनो उपचार करिये आयुर्घृतं एवा न्यायथकी मिथ्यादृष्टिवंत छतां पण तेने दीपक सम्यक्त्व कहिये ॥ ८५७ ॥

हवे चार प्रकारनुं सम्यक्त्व कहेछे मूलः— खइआईसासायण, सहियं तं चउविहंतु विन्नेयांतं सम्मच पुंसे, मिछत्तापत्तिरूवतु ॥ ८५१ ॥ अर्थ— चार प्रकारना सम्यक्त्वमां तो पूर्वोक्त क्षायिकादिक त्रण सम्यक्त्व जाणवां तेने चोथो सास्वाद

ने सहित करिये तेवारे चार थाय; परंतु ते सम्यक्त्व जेवारे अंतरकरणे उपशमिक सम्यक्त्वथकी पडेछे; अने हजी मिथ्यात्व पाम्योनथी, त्यांसुधीमां जघन्यथी तो एक समय अने उत्कृष्टो छ आवलि प्रमाण सास्वादन सम्यक्त्व कहिये. पछी ते जीव मिथ्यात्वे जाय. तेमाटे ज्यांसुधी मिथ्यात्व पाम्यो नथी, त्यांसुधी जघन्ये मिथ्यात्वनी आपत्तिके० पामवुं तद्रूप ए थायछे. ॥ ए६१ ॥

हवे पांचविध सम्यक्त्व कहेछे. मूलः— वेययसंमत्तं पुण, एयंचिय पंचहा विणिद्दिठं ॥ सम्मत्तचरमपोग्गल, वेयणकाले तयं होइ ॥ ए६२ अर्थः— पूर्वोक्त चार सम्यक्त्व, तेमां वेदक सम्यक्त्वनुं उमेरण कखाथकी पांच प्रकारनुं सम्यक्त्व थायछे; ते वेदक सम्यक्त्व. ते सम्यक्त्वनुं पुंज तेनुं चरमके० छहेलुं पुजल वेदे, तेवारे थाय. ते आवीरीते छे; जे क्षपकश्रेणी पडिवज्याने अनंतानुबंधीनी चोकडी तथा मिथ्यात्व ने मिश्र पुंज खपावीने सम्यक्त्वना पुंजना पुजल उदीरी उदीरीने अनुनवे तेनिर्जरावतो छहेले जे सम्यक्त्वना पुजल वेदे, तेवारे वेदक सम्यक्त्व कहिये.

इहां कोइ केहेशे के क्षायोपशमे अने वेदके पण सम्यक्त्वना पुजल वेदे तो एमां शुं विशेपछे? तेनो उत्तर आमछे के, क्षायोपशमे समस्त काल सम्यक्त्व पुजल वेदे अने वेदक सम्यक्त्वतो चरमके० छेला सम्यक्त्व पुजल वेदे; पण परमार्थे तो क्षायोपशमिकेज छे. चरम पुजलनो ग्रास छे, ने शेप पुजलनो क्षयछे. चरमग्रास वर्जिने तो मिथ्यात्वनावनुं अपगम एवा उपशमनो सद्नावछे. ॥ ए६२ ॥

हवे दश प्रकारनुं सम्यक्त्व कहेछेः—मूलः—एयं चिय पंचविहं, निस्सग्गा निगमनेयउ दसहा ॥ अहवा निसग्गरुई, इच्चाइजमागमेनणियं ॥ ए६३ ॥ अर्थः— एज पूर्वोक्त पांच नेद जे कह्या, तेने एकेकना एक निसर्ग, अने बीजो अनिगम एवा वे वे नेदे करतां दश प्रकार थायछे. अथवा निसर्ग रुचि, उपदेश रुचि, इत्यादिक दश प्रकारनुं सम्यक्त्व जे आगम पन्नवणा प्रमुखनेविपे कह्युंछे तेज देखाडेछे.

मूलः— निसग्गुउवएसरुई, आणारुइ सुत्त वीय रुइमेव॥अनिगम विछाररुई, किरिया संखेव धम्मरुई ॥ ए६४ ॥ अर्थः— इहां रुचि शब्द सर्वत्र जोडवो. तेमां प्रथम निसर्ग, ते स्वनावे रुचि एटले श्रीजिनोक्त तत्वनेविपे जे अनिलाष ते निसर्ग रुचि जाणवी. वीजी, गुरुप्रमुखनो जे उपदेश, तेनाथी जेने रुचि होय ते उपदेश रुचि जाणवी. त्रीजी, आज्ञा ते सर्वज्ञना वचन उपर रुचि ते आज्ञारुचि. चोथी सूत्र ते आचारांगादिक अंग प्रविष्ट अने अंगबाह्य ते आवश्यक दशवैकालिकादिक तेना उपर रुचि ते सूत्ररुचि. पांचमी, बीजनी परे जे होय ते बीज, एटले एकवचन ते

अनेक अर्थनो उपजाववणहार थाय ते बीजरुचि छठी अनिगम विशिष्ट परिज्ञान, त्यां जे रुचि ते अनिगमरुचि सातमी, समस्त द्वादशांगीने नयेकरी विचारी, तेथ की उपनी जे रुचि ते विस्ताररुचि आठमी, संयमनुं जे अनुष्ठान, त्यां जे रुचि ते क्रियारुचि नवमी, संक्षेपनेविषे रुचि, पण विस्तारार्थ न जाणे ते संक्षेपरुचि जा णवी दशमी, श्रुतधर्म उपर रुचि ते धर्मरुची ए दश रुचि,संक्षेपथी शब्दार्थ मात्रेकही

हवे ए दश रुचिने विस्तारेकरी सूत्रकार कहेछे· मूलः—जो जिणदिट्ठे नावे, चउ वि हे सद्दहाइ सयमेव ॥ एमेवनन्नहत्तिय, निस्सग्गरुइत्ति नायव्वो ॥ ९६५ ॥ अर्थ – जे कोइ जिनेश्वरना दीठेला नाव जे जीवादिक पदार्थ तेने द्रव्य, क्षेत्र, काल अ ने नावना नेदथकी चारप्रकारे अथवा नाम, स्थापना, द्रव्य, अने नाव ए चार प्रकारे ते कोइना उपदेशविना सयमेवके०पोतानी मेळेज जातिस्मरणेकरी अथवा पोतानी बुद्धियेकरी श्रीनगवते दीठा जे नाव, ते तेमज छे, पण अन्यथा नथी एवी रीते सद्दहे ते प्रथम निसर्गरुचि जाणवी. ॥ ९६५ ॥

मूलः—एए चेवउ नावे, उवइट्ठे जो परेण सद्दहइ ॥ छउमत्थेण जिणेणव, उवएसरु इत्ति नायव्वो ॥ ९६६ ॥ अर्थ – एज पूर्वोक्त चउव जीवादिक पदार्थ तेने छद्म स्थ अथवा केवलीनगवानना कहेला उपदेश थकी सद्दहे, ते बीजी उपदेशरु चि जाणवी इहां सूत्रमां प्रथम छद्मस्थ कह्युं तेनु कारण के केवलीपण प्रथम छद्मस्थ होय, पछी केवली थाय तेथी प्रथम छद्मस्थ कह्युं अथवा उपदेशना आ पनार छद्मस्थ घणा होय, तेथी प्रथम तेनो उपदेश सांनलीने सद्दहे ॥ ९६६ ॥

मूल —रागो दोसो मोहो, अन्नाण जस्स अवगयं होइ॥आणाएरोयंतो, सो खलु आणारुईनाम ॥ ९६७ ॥ अर्थः—राग, द्वेष, मोह, शेष मोहनीयनी प्रकृति अज्ञा न मिथ्यात्वरूप ते जेने देशथकी अपगतके० गया होय पण सर्वथा गया न हो य, एवो जे होय ते श्रीजिनेश्वरनी आज्ञाये कुमहना अनावथकी जिनोक्त वचन सत्यकरी माने ते त्रीजी आज्ञारुचि जाणवी ॥ ९६७ ॥

मूलः—जो सुत्तमहिज्जंतो सुएणओगाहई उ सम्मत्तं॥अंगेण बाहिरेणय, सोसुत्तरुइ त्ति नायव्वो ॥९६८॥अर्थ -जेप्राणी आचारांगादिक अंगप्रविष्टश्रुत अने आवश्यकादिक अंगबाह्यश्रुतने जाणता थका ते श्रुतेकरी सम्यक्त्व पामे ते चोथी सूत्ररुचि जाणवी

मूलः— एगपएणेगाई, पयाइ जो पसरई उ सम्मत्ते ॥ उदएव्व तिल्लबिंदू, सो बीयरु इत्ति नायव्वो ॥ ९६९ ॥ अर्थः— जे जीवादिक एक पद जाणीने तेज जाणेला पदेकरी अनेकपद जेने सम्यक्त्वने विषे पसरे जेम उदकने विषे तेलनुं बिंदु पस

रे तेनीपरें प्रसारने पामे, ते पांचमी बीजरुचि सम्यक्त्वनेविषे जाणवी. ॥ᴗ६ᴗ॥

मूलः— सो होइ अहिगमरुई सुअनाणं जस्स अब्भ दिठं ॥ एक्कारस अंगाइं ॥ पयन्नगा दिठि वाउय ॥ ᴗ७० ॥ अर्थः— जेणे श्रुतज्ञानने अर्थ थकी दृष्टके० जाण्युंछे, एटले अग्यार अंगरूप तथा पयन्ना उतराध्ययनादिक दृष्टिवाद. इहां प्रकरण ते सूत्रथकी जुदां कह्यां ते प्रधानपणु जणाववाने अर्थे कह्यां. वली च शब्दथकी उववाइ प्रमुख उपांग, तेनो पण अर्थ जाण्योछे. ते छठी अहिगमरुचि थाय.

मूलः— दव्वाण सव्वभावा, सव्वपमाणेहिं जस्स उवलद्धा ॥ सव्वाहि नयविहीहिं, विछाररुई मुणेयव्वो॥ᴗ७१॥अर्थः— इव्य जे धर्मास्तिकायादिक छ, तेना समस्त पर्यायादिक जे भाव, तेनो प्रत्यक्षादिक समस्त प्रमाणे करीने जेने उपलब्ध के० जाणपणुं थयुंछे, तथा सर्व नयोनुं विधिये करीने जाणपणुं थयुंछे, ते विस्ताररुचि जाणवी.

मूलः—नाणे दंसणचरणे, तवविणए सव्वसमिइगुत्तीसु ॥ जो किरियाभावरुई, सो खलु किरियारुईनाम ॥ ᴗ७२ ॥ अर्थः— ज्ञान, दर्शन, चारित्रनेविषे. अने तप, ते बार भेदनुं, विनय ते आचार्यादिक संबंधी, समिति ते इर्यादिक पांच, गुप्ति ते मनोगुप्त्यादिक त्रण, तेने विषे जे किरिया, त्यां जेनी भावथी रुचिछे; ते खलु के० निश्चये क्रियारुचि नाम जाणवुं. गाथामां चारित्र थकी तप प्रमुख जुदा आण्या. ते विशेषे ए मोक्षांगछे एवुं जणाववाने अर्थे आण्याछे. ॥ ᴗ७२ ॥

मूलः— अणभिग्गहियकुदिठी, संखेवरुइत्ति होइ नायव्वो ॥ अविसारउपवयणे, अणभिग्गहिउय सेसेसु ॥ ᴗ७३ ॥ अर्थः— जेणे कुदृष्टि के० सौगतादिकनी दृष्टि ते अनभिगृहीत एटले अंगीकार करी नथी, तथापि श्रीवीतरागना प्रवचनने विषे अविशारद एटले अजाणछे, किंतु माह्यो नथी. तेमज शेष कपिलादिकप्रणीत जे प्रवचन, तेनेविषे पण अनभिगृहीत छे. शेष ए बोलथकी सर्व दर्शनांतरनुं ज्ञान निषेध्युं. अभिके० अभिमुखपणे उपादेयपणे जे ग्रहणके० ज्ञान, तेज्यां नथी, तेने अनभिगृहीत कहियें. एम कुदृष्टिरूप समस्त दर्शनांतरना अंगीकारने जे चिलाती पुत्रनी पेरे निषेध्यो ए संक्षेपरुचि जाणवी. ॥ ᴗ७३ ॥

मूलः—जो अछिकाय धम्मं सुअधम्मं खलु चरित्त धम्मं च ॥ सद्दहइ जिणाभिहियं, सोधम्मरुइत्ति नायव्वो ॥ᴗ७४॥ अर्थः—जे जीव अस्तिकायादिकनो धर्म जे गति उपष्टंभादिक, अने श्रुतधर्म जे अंगप्रविष्टादिक आगमनुं स्वरूप, तेमज चारित्रधर्म जे सामायिकादिक जे जिणके० श्रीतीर्थंकरदेवनो अभिहित के० कहेलो तेने सर्द्दहे, सत्यकरी माने, ते दशमी धर्मरुचि जाणवी. ए दशबोल जे कह्या ते शिष्यना परि

ज्ञानने अर्थे भेदेकरी देखाडया अन्यथा निसर्गरुचि, उपदेशरुचि, अने अधिगम रुचिने विषे ए सर्वभेदनो समावेश थायछे ॥ ए४४ ॥

हवे पूर्वोक्त क्षायिकादिक त्रण सम्यक्त्व, ते इहां प्रसंगथकी नरकादिक जीवोने विषे कहेछे मूल —आइपुढवीसु तीसं, खयउवसमवेयगं च सम्मत्तं ॥ वेमाणियदेवाण पणिंदितिरियाण एमेव ॥ ए४५ ॥ सेसाण नारयाण, तिरयत्थीणच तिविह देवाण ॥ नहिहु खइयं सम्मं, अन्नेसिं चेव जीवाण ॥ ए४६ ॥ अर्थ — आदिके० पहेली रत्नप्रभादिक त्रण पृथ्वीमां क्षायिक, उपशमिक, अने वेदक ए त्रण सम्यक्त्व थाय जे शुद्धसम्यक्त्व पुंजना पुद्गलने वेदे ते वेदक सम्यक्त्व जाणवो अने तेनेज क्षायोपशमिक कहिये, अने उपशमिक क्षायिके उपशमिकत्वने विषे पुद्गल वेदवानो सर्वथा अनावछे तेमाटे वली त्रण पृथ्वीने विषे क्षायिक, उपशमिक अने क्षायोपशमिक ए त्रणज संनवे एनो संनव जेरीते होय तेरीते कहेछे

जे नारकी अनादि मिथ्यादृष्टि प्रथम सम्यक्त्व पामे तेने अंतकरण काले अंतरमुहूर्त्तसुधी उपशमिक सम्यक्त्व होय पठी सम्यक्त्वना शुद्धपुंज संबंधी पुद्गल वेदतो उतो क्षायोपशमिक सम्यक्त्व पामे अथवा मनुष्य तिर्यंच क्षायोपशमिक सम्यक्दृष्टि नारकीमां उपजे तेने पारिनाविक क्षायोपशमिकना लानथकी विराधित सम्यक्दृष्टि, उठी नरक पृथ्वीये ग्रहण करेला सम्यक्त्वे जाय ए सिद्धांतिकनो मतछे

अने कर्मग्रंथिकनो तो आवीरीते मत छे के, वैमानिक देव थकी अनेरा मनुष्य तिर्यंच तेज क्षायोपशमिक सम्यक्त्वे उपजे. परंतु ग्रहण करेला सम्यक्त्वे न उपजे वली कोइक मनुष्य, नरक योग्य आयुष्य बांधी पठी क्षपकश्रेणी मांमे, ते बद्धायुष्कपणा माटे पुरी करे नहीं, मात्र दर्शन सप्तक खपावी क्षायिक सम्यक्त्व पामे, ते हवे मनुष्यना आयुष्य त्रूटथाथी मरण पामीने नरकमां उपजे तेवारे प्रथमनी त्रण नरक पृथ्वीये क्षायिक सम्यक्त्व लाने, ते ताद्भविक मनुष्यनेज होय मनुष्यना नवमां तेनो प्रारंन होय जेम नारकीने तेम वैमानिक देवताने अने असंख्यात वर्षना आयुष्य वाला तिर्यंचने पूर्वोक्त त्रण सम्यक्त्व जाणवां

त्यां वैमानिक देवोने उपशमिक अने क्षायिक ते नारकीनीपरे क्षायोपशमिक अने उपशमिक सम्यक्त्व पठी थाय अथवा तिर्यंच मनुष्य क्षायोपशमिक सम्यक्दृष्टि थकां जो वैमानिकमां उपजे तो तेने पारनविक होय मनुष्य बे प्रकारनां, एक संख्यातावर्षनां आयुष्यवालां अने बीजां असंख्यातावर्षनां आयुष्यवा

त्ां, तेमां संख्यातावर्षने आयुष्ये मनुष्यने उपशमिक नामा प्रथम सम्यक्त्वने लाने होय. अथवा उपशम श्रेणीये होय. पछी क्षयोपशमिक ताद्भविक होय.

क्षायोपशमिक सम्यकदृष्टि देवता मनुष्यमां उपजे; तेवारे पारभविक क्षायोपशम होय. क्षपकश्रेणिये ताद्भविक क्षायिक होय. अने देवता तथा नारकी क्षायिकसम्यक्दृष्टि मनुष्यमां उपजे, तेवारे पारभविक क्षायक होय, अने असंख्याता वर्ष आयुष्क मनुष्यने उपशमिक क्षायक, ते देव तथा नारकीनी परे जाणवुं. अने क्षायोपशमिक तेवार पछी होय. ते ताद्भविक जाणवो. अने तिर्यंच तथा मनुष्य क्षायोपशमिक सम्यक् सहित वैमानिकमां जाय पण अन्य स्थानके न जाय. अने जेणे मिथ्यादृष्टि थकी आयुष्य बांध्युंछे; पछी क्षायोपशमिक सम्यक्त्व पाम्यो. ते एमांज उपजे, तेवारे अवश्य मरण समये मिथ्यात्वे जइने उपजे. पारभाविक क्षायोपशमिक एमां न उपजे. अने क्षायोपशमे सहित देवतामां उपजे. ए कार्मग्रंथिकनुं मत कह्युं.

सिद्धांतिक मते क्षायोपशम सहित पूर्वबद्धायुष्क थकाज क्षायोपशमिक जीधे एमां उपजे; तेवारे पारभविक पण लाने. असंख्यातावर्षायुष्क तिर्यंचने त्रणे सम्यक्त्व होय. असंख्याता वर्षायुष्क मनुष्यनीपरे जाणवो. सेसाणंके० शेष त्रण पृथ्वी विना बाकीना नारकीनो असंख्यातावर्षायुष्क संज्ञी पंचेंद्रिय तिर्यंचने तेनी स्त्रीने, तथा तिविहके० त्रण प्रकारना देव जे भवनपति व्यंतर तथा ज्योतषी तेने नछिके० नहोय, क्षायिक सम्यक्त्व एने ताद्भविक नहोय. केमके संख्येय वर्षायुष्क मनुष्यनेज तेनो प्रारंभ होय; अने पारभविकपणे नहोय. क्षायक सम्यक्दृष्टि एमां नउपजे. पण उपशमिक क्षायोपशमिक उपजे. अन्य जीवोने सम्यक्त्व नहोय.

एकेंद्रियादिक चार तथा असंज्ञी पंचेंद्री एमने ताद्भविक अने पारभविक ए बे मांहेलो कोइ न होय; अने सास्वादन सम्यक्त्व वली बादर पृथ्वी, आप, वनस्पति, बेंद्रि, तेंद्रि, चउरेंद्रि, असंज्ञीपंचेंद्रि, संज्ञीपंचेंद्रि एटलाने अपर्याप्तावस्थाये पारभविक होय. पर्याप्ति संज्ञीपंचेंद्रिने तादभविक पण लाने. सूक्ष्मएकेंद्रिय अने बादर तेज, वायुमांहे सम्यक्त्वनो लेश जेने छे; तेने उपजवानो अभावछे. तेमाटे एमां सास्वादन न थाय. ए कर्मग्रंथिकनुं मत जाणवुं. अने सिद्धांतिक मतेतो एकेंद्रिय सर्वमांहे सम्यक्त्व कहे नही. जे कारणे श्रीपन्नवणा उपांगमां कह्युंछे. पुढविकाईयाणंपुछ्छागोयमा पुढविक्काइया नो समदिठ्ठिनो सम्मामिछ्छा दिठ्ठिमिछ्छा दिठ्ठि विएवं जाववणस्सइकाइया इतिएकविंशति गाथार्थ. ॥ ए७५ ॥ ए७६ ॥

अवतरण — कुल कोडीण संखा जीवाणति एटले जीवोनी कुलकोटीनी सं रूया तेनु एकशोने पचासमुं द्वार कहेले: मूल — बारस सत्तय तिन्निय, सत्तय कुलकोडिसय सहस्साइ ॥ नेया पुढवि दगा गिणि, वाऊण चेव परिसखा॥९७४॥ कुलकोडिसयसहस्सा, सत्त छय नवय अठवीसंच ॥ बेइंदिय तेइंदिय, चउरिंदि य हरियकायाण ॥ ९७० ॥ अर्थ — बारलाख कुलकोटी पृथ्वीकायमांहे जाणवी सातलाख कुलकोटी अपकायमांहे जाणवी एरीते सतसहस्रलाख सर्वत्र जोडीये तेवारे त्रणलाख तेउकायमांहे, सातलाख वायुकायमांहे, कुलकोडीना सतसहस्र लाख ते अनुक्रमे सातलाख बेंद्रियमांहे, आठलाख तेंद्रियमांहे, नवलाख चउरेंद्रि मांहे अने अठावीस लाख सर्व वनस्पतिकायमांहे जाणवी ॥ ९७४ ॥ ९७० ॥

मूलः— अद्धतेरस बारस, दस दस नवचेव सय सहस्साइ ॥ जलचर पखि चउप्पय, उर भुय सप्पाण परिसखा ॥९७५॥ अर्थ—साडाबारलाख कुल कोडी जळचरमां, बारलाख कोडी खेचर पक्षीने विषे जाणवी, दशलाख चतुष्पद एटले हस्ति, तथा घोडा प्रमुखमांहे जाणवी, दशलाख उरपरिसर्प्प ते परड कानखजूरा प्रमुखमां जाणवी तथा नवलाख भुजपरिसर्प्प गोह नोळियादिक मांहे जाणवी ए रीते कुलकोडी लाख ए बे बोल सर्वत्र केहेवा. ॥ ९७५ ॥

मूल — छवीसा पणवीसा, सुर नेरइयाण सयसहस्साइ ॥ बारसयसयसहस्सा, कुलकोडीण मणुस्साण ॥९८०॥ अर्थ — छवीसलाख देवतामां, पचीसलाख नार कीमां अने बारलाख कुलकोडी मनुष्यमां जाणवी ॥ ९८० ॥

हवे ए सर्वमली जेटला कुलकोडीना लाख थाय ते कहेले. मूल — एगाकोडा कोडी, सत्ताणउई जवेसयसहस्सा ॥ पन्नासं च सहस्सा, कुलकोडीण मुणेयवा ॥ ॥ ९८१ ॥ अर्थ— एककोडाकोडी सत्ताणु सतसहस्र पचासहजार सर्व म ळी एटली कुलकोडी थाय एकक्रोडने साडीसत्ताणुलाख कुलकोडीनी संख्या थाय इतिगाथा पंचकार्थ. ॥ ९८१ ॥,

॥ अवतरण— हवे जोणिलक्खचुलसीइंति एटले चोराशी लाख योनीनुं एकशो एकावनमुं द्वार कहेले मूलः— पुढविदग अगणि मारुय, एकेके सत्तजोणि लक्खा उं ॥ वणपत्तेय अणते, दस चउदस जोणिलक्खाउं ॥ ९८२ ॥ अर्थ — पृथ्वी, अा प, तेउ, वायु ए चारमांहे एकेकने सात सात लाख योनिछे अने प्रत्येक वनस्प तिमांहे दशलाख योनिछे अनत एटले साधारण वनस्पतिमांहे चउदलाख योनिछे

मूलः— विगलिंदिएसु दोदो, चउरो चउरोय नारय सुरेसु ॥ तिरिएसु हुंति चउरो,

चउदसलरकाउ मणुएसुं ॥ ए७३ ॥ अर्थः— विकलेंद्रिय जे बेंद्रियादिक तेमांहे प्रत्येके बे बे लाख योनिछे. अने चारलाख नारकीने, तथा चारलाख देवोने, तथा शेष तिर्यंचमांहे चारलाख योनी जाणवी. वली मनुष्यनेविषे चउदलाख योनी जाणवी. योनी शब्दनो ए अर्थछे के, यु मिश्रणे यु धातु मिश्रणे अर्थे; तेथी एवो अर्थ थायछेके, जीव नवांतरे संक्रमे तेवारे तेजस कार्मण शरीरवंत थको औदारिक शरीर योग्य पुजलनी साथे मिश्र थाय. ते योनी कहिये. ॥ ए७३ ॥

इहां कोई कहेशे के अनंताजीवोने उत्पत्तिस्थानक पण अनंता जोइये. अथवा जीवोने सामान्य आधारजूत जे असंख्यात प्रदेशात्मक लोकछे; तो असंख्याता उत्पत्ति स्थानक थाय, एमपण न कहेवुं. केमके केवलीनगवान केवलदृष्टे करी घणा स्थानक पण वर्णादिक धर्मे सरखा जाणी तेने एक योनी कहेछे. ते कारण माटे अनंताजीवोनी पण चउरासी लाखज योनी जाणवी. तेज गाथाये करी कहेछे.

मूलः— समवन्नाइ समेया, बहवोविय जोणि लरक नेयाउ ॥ सामन्ना घिप्पंति हु, एक्कग जोणीय गहणेण ॥ ए७४ ॥ अर्थः— समके० सरखे वर्णे प्रमुखेकरी एटले वर्ण, गंध, रस स्पर्शादिकना समपणाथकी समेयाके० सहित एवा बहवोविके० घणाजे योनीना लाख तेना नेदथकी सामान्यपणे घिप्पंतिके० घणा सरिखे वर्णादिके पण एक योनीनुं ग्रहण करी लइये, योनी ते उत्पत्तिस्थानक समजवुं. जेम वृश्चिकादिकने गोबर; तेम ए जाणवुं. अने एक योनीनेविषे घणां कुल होय. एवा विशेषपणाने लीधे योनी अने कुल ए बे जूदां जाणवां. इति गाथात्रयार्थ.ए७४

अवतरणः— तिक्कालाई वितह्न विवरणंति एटले त्रैकालि इत्यादिक वृत्तिना अर्थनो विवरोकरवो एवुं एकशोने बावनमुं द्वार कहेछे. मूलः—स्रग्धरा वृत्तं. त्रैकाल्यं इव्यषट्कंनवपदसहितं जीवषट्कायलेश्या, पंचान्ये चास्तिकाया व्रतसमितिगतिज्ञानचारित्रनेदाः ॥ इत्येते मोक्षमूलं त्रिज्ञुवनमहितैः प्रोक्तमर्हद्भिरीशैः, प्रत्येति श्रद्दधाति स्पृशति चमतिमान् यः सवै शुद्धदृष्टिः ॥ए७५॥ अर्थः—त्रणकाल ते अतीतादिक, इव्यषट्क ते धर्मास्तिकायादिक, नवपदते जीवादिक नवतत्व करी सहित, एकेंद्रियादिक पांच अनिंद्रिय नेला करवा थकी जीव षट्क थाय, एमज पृथ्व्यादिक काय छ, लेश्या ते कृष्णादिक छ, पांच अनेरा धर्मास्तिकायादिक अस्तिकाय जाणवा. वली व्रतते प्राणातिपात विरमणादिक पांच, समिति ते इर्यादिक पांच, गतिते नारकादिक चार. अने तेनी साथे सिद्धमोक्ष नेलिये तेवारे पांच थाय, ज्ञान ते मत्यादिक पांच, चारित्र ते सामायिकादिक पांच, ए प्रत्येके पांच पांच नेद इति. एणे सहित

करी, पूर्वोक्त त्रणकालाविक पदार्थ मोक्षनुं मूल ते त्रिभुवन के० त्रणलोकने म हित के० पूजनिक एवा श्रीअरिहंत तीर्थंकर ते केवाछे? स्वनाविक कर्मक्षय सुरक त एवा अतिशये आठप्रातिहार्यें विराजमान, एवा ईशे के० आश्चर्यवंते कयुंछे ते काग्णे एने प्रत्येति के० स्वरूपथकी जाणे, जाणीने पछी श्रद्धातिके० सद्दहे पो ताना आत्माने रुचावे तेनुं स्पृशतिके० सम्यक्प्रकारे सेवन करे, ते जीव स्फुटके० प्रगटपणे शुद्धदृष्टि मिथ्यात्वमूलथी रहित पणाथकी शुद्ध सम्यक्त्ववंत जाणवो

हवे एज सूत्रकार वखाणे छे मूल – एयस्स विवरण मिण, तिकाल मईय व हमाणेहिं ॥ होइ नविस्स ञ्जुएहिं, दवञ्चकं पुणो एयं ॥ ए०८ ॥ अर्थ – ए हमिनुं विवरणके० व्याख्यान करवुं, ते आवी रीते, त्रणकाल, तेमां अतीत जे थई गयो, वर्त्ततें वर्त्तमान, होइके० थाय, अने त्रीजो नविष्य ते थाशे, तेणेकरी युक्त ए काल त्रिक अने द्रव्यनुं षट्क वली तेज हवे आगली गाथाये कहेछे ॥ ए०८ ॥

मूल – धम्मत्थिकायदवं, दवमह म्मत्थिकायनामच ॥ आगास काल पोग्गल, जीवादवस्सरूवच ॥ ए०७ ॥ अर्थ – जीव अने पुजल जे पोतानी गतिक्रिया प रिणीत छे, तेने तेज स्वनाव घरे, तेथी धर्मकहिये अने अस्ति शब्दे प्रदेश, तेनो का य जे संघात, ते धर्मास्तिकाय द्रव्य कहिये, तेमज ए जीव तथा अजीवने विपरी त जे स्थिति क्रियापरिणीत द्रव्य छे, तेने स्थिति आपनार जे द्रव्य ते अधर्मास्ति काय कहिये त्रीजुं, समस्त लोकालोक व्यापी अनंत प्रदेशात्मक अमूर्त्तद्रव्यविशे ष आकाश द्रव्य जाणवुं चोथुं, समस्त वस्तुना समूहनुं कलन के० मान जेथ की थायछे, ते कालद्रव्य जाणवुं अथवा कलिये समय आवलिका मुहूर्त्तादिक प्रकारे करी सर्व सचेतन अने अचेतन वस्तु जेणेकरीने जाणिये ते काल कहिये पांचमुं जे पूराय अने गलि जाय ते पुजल जाणवुं बहो, जे जीव्या, जीवेछे अने जीवशे; ते जीव जाणवो. तेज अस्तिकाय ते जीवास्तिकाय जाणवो ॥ ए०७ ॥

इहां ए नावछे के, जो धर्मास्तिकाय द्रव्य न होय तो; जीव पुजलने गतिपण नहोय, अने जो अधर्मास्तिकाय द्रव्य न होय तो जीव पुजलने स्थितिपण न होय तथा जो आकाशास्तिकाय द्रव्य न होयतो; जीवादिपदार्थोने आधार पण न होय वली जो कालद्रव्य न होयतो बकुल, अशोक चंपकादिकने फूल फल पण न होय; तथा जो पुजलद्रव्य न होय तो घटपटादिकनी वस्पर्शपण न होय, अने जो जीव द्रव्य न होय तो प्राणी प्राणिमात्रप्रत्ये चैतन्यपणुं न होय. ए छ द्रव्यनुं स्वरूप कयुं

हवे नवपदनुं स्वरूप कहेछे. मूल – जीवाजीवा पुन्नं पावासव संवरोय निक्करः

णा ॥ बंधो मुक्खो इमाइ, नवपयाइं जिणमयंमि ॥ ७७७ ॥ अर्थः— जे सुखडुःख ने जाणे ते जीव; बीजुं तेथकी विपरीत ते धर्मास्तिकायादिक अजीव जाणवो. त्रीजुं शुभप्रकृतिरूप कर्मते पुण्य, चोथुं तेथकी विपरीत कर्म ते पाप जाणवुं. पांचमुं जेणेकरी शुभाशुभ कर्मरूप जल, ते जीवरूप सरोवरमां प्राप्त थाय; ते आश्रव जाणवो. छठुं गुप्त्यादिके करी ते पूर्वोक्त आश्रवनुं जे रुंधन करवुं ते संवर कहियेः सातमुं विपाके अथवा तप प्रमुखेकरी, देशथकी जे कर्मोने खपाविये, ते निर्ज्जरा जाणवुं. आठमुं कर्मोने जीवनीसाथे एकमेक करिये ते बंध जाणवुं. नवमुं समस्त कर्मोनो क्षयकरीने ज्यां जीव पोताना स्वरूपमां स्थित थाय, ते मोक्ष कहिये. एरीते ए नवपद श्रीजिनशासनने विषे कह्यांछे.

इहां आश्रव, बंध, पुण्य अने पाप ए चार ते मुख्य संसारनां कारणछे, तेने हेय पणे जाणवां. अने संवर, तथा निर्ज्जरा एबेते मुख्य मोक्षनां कारणछे अने मोक्ष ते मुख्यपणे साध्यछे, तेमाटे ए त्रण उपादेय जाणवां.

एम शिष्यने हेय उपादेय जणाववाने अर्थे नवपदार्थ कह्या. अन्यथा संक्षेप अपेक्षायेतो जीवाजीवने विषे पुण्यपापादिकनो अंतर भाव संभवे. द्वित्व संख्याये श्री स्थानांगने विषे कह्युंछे. “उक्तंच जंदत्थि वणं लोए, तं सव्वं दुप्पडोयारं” तंजहाजीवाचेव अजीवाचेवत्ति एना विस्तारे उत्तरोत्तर भेद करे तो अनंता थाय.

हवे जीव अजीवने विषे पुण्य पापनुं शी रीते अंतरभवे? ते कहेछे. पुण्यपाप रूप कर्मना जे बंधछे ते पुजल परिणामछे. अने पुजल अजीवछे ने आश्रव मिथ्या दर्शनरूप ते जीवनुं परिणामछे. वली संवरपण आश्रव निरोध लक्षण देश अने सर्वना भेदेकरी आत्मानुं परिणाम छे. निर्ज्जरा ते कर्मनो परिसाट एटले जे जीव पोतानी शक्तियेकरी कर्म दूर करे ते जाणवुं. तथा मोक्षपण समस्त कर्मरहित, तेपण आत्मानेज जाणवुं. वली अन्यत्र स्थानके पुण्य अने पाप ए बे बंधने विषे अंतर भवेछे तेवारे सात पदार्थ थायछे. ॥ ७७७ ॥

हवे जीव षट्क कहेछे. मूलः— जीव छक्कं इग विति चउ पंचिंदिय अणिंदियसरूवं छकाया पुढविजला निज वाउ वणस्सइ तसेहिं ॥ ७७७ ॥ अर्थः— एकेंद्रियादिक पांच छठो अनेंद्रियजे समस्त कर्मेकरी रहित, वली शरीर अने इंद्रियादिक जेने नथी एवो सिद्धरूप जाणवो; ए जीव षट्क कह्यो. अने छकाय ते पृथ्वीकाय आदि देइने त्रसकाय पर्यंत थायछे ते जाणवी. ॥ ७७७ ॥

हवे लेश्या छ कहेछे. मूलः— छल्लेसाउ कन्हा, नीला काऊय तेयपम्हसिया ॥

कालविहीणं दव्वं, उक्तं इह अत्थिकायाउं ॥ ८८० ॥ अर्थ —जेणेकरी जीवने अने कर्मने मांहोमांहे आश्लेषाय तेने लेश्या कहिये, जेम स्फटिकने कृष्णादिक द्रव्य सार्थे जोडिये तो तेवोज वर्ण देखाय, तेम जीवने पण जाणवु अन्य वली कृष्णा दिक द्रव्यने योगांतर्गत द्रव्य कहेछे एक वली समस्त कर्मनी प्रकृतिनु निस्यंदरूप क हेछे वली कोइकतोकार्मण शरीरनी परें जुदा आवकर्मथकी कार्मण वर्गणा थकी नी पच्या कृष्णादिक द्रव्य, तेने लेश्या शब्दे कहेछे इहां तत्व केवली जाणे. इहां जीवने शुभ परिणामे शुभलेश्या जाणवी एम बीजी नीलादिक लेश्याउं पण जाणवी.

कालविहीणके० एक कालद्रव्येकरी रहित जे द्रव्यनो षट्क ते इहां अस्तिका य जाणवो एटले ब द्रव्यने एक कालद्रव्य रहित करिये, तेवारे पंचास्तिकाय थाय, अने एक कालद्रव्यने अस्तिकाय न कहिये केमके प्रदेशनो समूह कालनेविषे नथी, जे कारणे कालनो अतीत समयते विनिष्ट, अने अनागत समय ते अनु त्पन्नपणे करीने प्रज्ञापक समय एक होय, एम कहेशोतो शिष्य कहेछे के, थाय ली, मुहूर्त दिवसादिकनी प्ररूपणा ते मिथ्या थाशे अने आवलिका कहेशो तो असख्याते समये एक आवलिका थायछे, तेवारे घणा प्रदेशनी उत्पत्ति थाशे तेनो उत्तर आमछेके, यद्यपि ए वात सत्यछे, तथापि आवलिकादिक जे छे, ते व्यवहार नय आश्री कहीछे पण निश्चे नय नथाय ॥ ८८० ॥

हवे व्रत कहेछे मूलः— पाणिवह मुसावाए, अदत्त मेहुण परिग्गहेहिं इम ॥ पंचवयाई नणिया पंचसमिईउ साहेमि ॥ ८८१ ॥ अर्थ — एक प्राणातिपात बी जुं मृषावाद, त्रीजु अदत्तादान, चोथु मैथुन, पांचमुं परिग्रह ए पांचेने विरमण रूपे व्र तो, ए पांच महाव्रत इहां श्री जिनशासनने विषे कह्यांछे हवे पांच समिति कहुछु

मूलः— इरिया नासा एसण, गहण परिठ्ठवण नामिया ताउ ॥ पंच गईउ नारय, तिरिय नर सुर सिद्धिनामाउ॥८८२॥अर्थ —ईर्यानाषादिक पांच समिति जाणवी ताउ के० तेनुं सरूप व्रत तथा समितिनुं स्वरूप ते पेहेलां पासठ, ठासठ तथा शहसठमा द्वारमां सविस्तरपणे वखाण्युछे तेथी इहां नाममात्र कर्यु, अने पांच, जे नारकादिक स्थांगम्यते एटले पोताना कर्मरूप दोरडे खेचीने, प्राणीने जे स्थलेपमाडिये, ते गति जा णवी ते एक नारकी संबंधीनी, बीजी तिर्यंच संबंधिनी, त्रीजी मनुष्य संबंधीनी, चो थी देवता संबंधीनी, अने पांचमी ज्यां सर्वकर्मनो क्षय थाय ते सिद्धनी गति जाणवी

ज्ञान पांच कहेछे मूलः—नाणाइ पंच मइ सुय उवही मण केवलेहिं नणियाइ सामाइय छेय परिहारे सुहुम अहखाय चरणाइ ॥ ८८३ ॥ अर्थ — ज्ञान पांच

ते एक मति, बीजुं श्रुत त्रीजुं अवधि, चोथुं मनपर्यव अने पांचमुं केवलज्ञान तेणे करी जणियाके० कह्याछे चारित्रना नेद ते आवी रीतेछे. प्रथम सामाइयके० समपणु, राग द्वेषना अनावथकी जे समता ते समनावे आयके० जावुंछे ज्यां, ते समाय तेने विषे अथवा तेणेकरी जे निपन्युं ते सामायिक कहिये. अथवा सम जे ज्ञानादिक, तेनो ज्यां आयके० लान छे; ने सामायिक कहिये. यद्यपि ए समस्त चारित्र ते सामायिकज कहिये, तथापि छेदादिक विशेषणे विशेषिये; तेवारे नाना पणु नजे, ते इत्वर ने यावत्कथिकना नेदे करी बे प्रकारे थाय.

तेमां इत्वर ते जे थोडा कालसुधी होय. ते नरत ऐरवतादिक दश खेत्रोमां, प्रथम अने छेला तीर्थंकरना तीर्थमां ज्यांसुधी शिष्यने महाव्रतनुं आरोपण कर्युं न होय त्यांसुधी होय. अने यावत्कथिक ते यावज्जीव सुधीहोय. ते नरत ऐरवतना मध्यम बावीश जिनेश्वरना साधुने जाणवी, कारण. तेने उपस्थापना न थाय.

इहां कोइ पूछेजे, इत्वर सामायकनो पण उच्चारतो यावज्जीवसुधी उच्चरेछे, पछी उपस्थापनाने वखते ते छांमेछे. तेवारे केम प्रतिज्ञानंग न थाय? उत्तर कहेछे. प्रथम कह्युंछे जे समस्त चारित्र, अवशेष सामायिक कहिये. एम जे कोइ चारित्र आगल आगल छे ते विशुद्धरूपछे. तेमाटे पाछल पाछलनुं ते नंग न पामे.

तेम जे पूर्वपर्यायनो छेद करे, अने उपस्थापना महाव्रतनेविषे करे, ते छेदोपस्थापनीय चारित्र बे नेदेछे. एक सातिचार ने बीजुं निरतिचार, तेमां सातिचार ते जे अपराध उपन्याथी मूलगु चारित्र गमावीने नविन व्रत उच्चार कराविये. अने निरतिचारते जे, इत्वर सामायकवंत शिष्यने व्रतनेविषे आरोपण करिये, अथवा तीर्थांतरे संक्रमे. जेम श्री पार्श्वनाथना तीर्थथकी श्रीमहावीरना तीर्थने विषे आवे तेवारे चतुर्याम धर्मथकी पंचयाम रूप धर्म पडिवजे. तेवारे थाय.

त्रीजुं परिहार विशुद्धि चारित्र बे प्रकारेछे. एक निर्विशमान अने बीजुं निर्विष्टकायिक. त्यां जे ए चारित्रनो सेवनार ते निर्विशमान. अने जेणे ते चारित्र विशेषे करी सेव्युं ते निर्विष्टकायिक जाणवो.

चोथुं सूक्ष्म लोनांशविशेषरूप संपराय के० कषाय छे जेनेविषे, ते सूक्ष्मसंपराय चारित्र. ते विशुद्धमान अने संक्लिशमानना नेदे करी बे प्रकारेछे. अने पांचमुं यथाख्यात चारित्र, ते सर्वोत्तमछे ए पांच चारित्र कह्यां इति गाथानवकार्थः एटले वृत्तनुं वखाण कर्युं. ॥ ५५३ ॥

अवतरणः– सड्डपडिमाउत्ति एटले श्रावकनी प्रतिमानुं एकशोने त्रेपनमु

द्वार कहेछे. मूलः— दंसण वय सामाइय, पोसह पडिमा अबंभ सच्चित्ते ॥ आरंभपेस उद्दिठ वज्जए समणभूएय ॥ ९९४ ॥ अर्थः— एक दंसणप्रतिमा, बीजी व्रतप्रतिमा, त्रीजी सामायक प्रतिमा, चोथी पौषध प्रतिमा, ते अष्टम्यादिक पर्व दिवसे अनुष्ठानविशेष जाणवो. पांचमी पडिमा के० काउसग्गनु करवुं ए पांचनेविषे प्रतिमा अनियमढ जाणवो छठी अब्रह्मसेवा ते नियमेकरी करवी सातमीसचित्त वर्जन प्रतिमा, आठमी कृषिप्रमुख आरंभ वर्जन प्रतिमा नवमी प्रेष्य ते अनेरा नृत्यादिक पासेथी आरंभ कराववानुं वर्जन करवुं, ते प्रतिमा जाणवी दशमी उद्दिष्ट एटले श्रावक सहेतोने जे असनादिक करवुं तेनुं वर्जन करवाथी प्रतिमा थाय अने अग्यारमी प्रतिमामां तो श्रमणभूत एटले साधुवत् साधुनीपरे रहे, ते प्रतिमा जाणवी इहां सूत्रमांहे दंसण इत्यादिक सर्वपदो आगल प्रतिमा शब्द जोडिये

यद्यपि श्रीदशाश्रुत स्कंधमां ए प्रतिमाउनो कालमान साक्षात्कारे देखातो नथी तथापि उपासकदशांगमांहे आणंद श्रावकने अधिकारे साडापांचवर्ष कह्याछे तेथी तेन कालमान अनुष्ठान विशेषे सहित देखाडेछे. ॥ ९९४ ॥

मूलः— जस्संखा जो पडिमा, तस्संखा तीण हुंति मासावि ॥ कीरंतिसुवि कज्जा उ तासु पुव्वुत्तकिरियाउ ॥ ९९५ ॥ अर्थः— जे संख्याये जे प्रतिमा छे, तेज संख्याये तेनेविषे मास पण तेटलान होय जेम प्रथम प्रतिमा एक मासनी, बीजीबेमासनी, त्रीजी त्रणमासनी एम यावत् अग्यारमी अग्यार मासनी जाणवी एम ए सर्वे अग्यारे प्रतिमानुं कालमान एकठु करिये तो छासठ मास थाय तेम पूर्वोक्त मान जाणवु कीरंती सुविकज्जाउके० प्रतिमानेविषे करवी, तेनेविषे ते पूर्वोक्त क्रिया जेम दर्शन प्रतिमानेविषे दर्शन पालवु तथा बीजी व्रत प्रतिमाछे तो त्यां पेहेली प्रतिमानो बीधि जे दर्शनछे, ते दर्शन पण पालवुं अने व्रतपण पालवां एरीतेपेहेली पहेली प्रतिमानी क्रिया ते पण आगली आगली प्रतिमानेविषे करता जवु

एज प्रतिमानुं विशेष अनुष्ठान देखाडे छे मूलः— पसमाइगुणविसिठ, कुग्गहसंकाइसल्लपरिहीण ॥ सम्मद्दंसण मणहं, दंसण पडिमा हवइ पढमा ॥९९६॥ अर्थः— प्रसम शब्दे उपशम अने आदिशब्दथकी संवेद, निर्वेद, अनुकंपा आस्तिक्य लक्षण ए पांच सम्यक्तना गुण, तेणेकरी विशिष्टके० सहित थाय तेमज कुग्रह जे माठा एवा सम्यक्त्वने विषे जे कदाग्रह तथा शंकादिक पांच अतिचार, तद्रूप शल्यथी परिहीणके० रहित थाय एवुंजे सम्यक् दर्शन ते पापरहित जाति योगादिक अपवादे रहित पाले, ते दर्शन प्रतिमा पहेली थाय ॥ ९९६ ॥

हवे अनुक्रमे बीजी प्रमुख कहेछे. मूलः— बीया णुव्वयधारी, सामाइ कडोइ होइ तइयाए ॥ होइ चउत्थी चउद्दिसि, अठमिमाईसु दिवसेसु ॥ एएउ ॥ अर्थः— बीजी प्रतिमाने विषे अणुव्रत ते स्थूल, प्राणातिपात विरमणादिक पांच, तथा एनां उपलक्षणथकी त्रण गुणव्रत अने चार शिक्षाव्रत. ते पण वध बंधादिक अतिचारे करी रहित, अपवादे वर्जित, सम्यक्प्रकारे पेहेली प्रतिमामां ग्रहण करेलां सम्यक्त्व सहित धारण करे; ते बीजी प्रतिमा जाणवी.

सामायिक जे सावद्ययोग वर्जन अने निरवद्ययोग सेवनरूप पौषधविना दर्शन तथा व्रत सहित छतो सदासर्वदा उन्नयकाल सामायिकनो करनार ते, त्रीजी प्रतिमानेविषे थाय. होइचउत्थी के० चोथी प्रतिमा थाय. चतुर्दश अष्टमी प्रमुख तिथिना दिवसोनेविषे पोसह करे. तेना प्रकार आगली गाथाये कहेछे. ॥एएउ ॥

मूलः—पोसह चउव्विहं पिय पडिपुन्नं सम्म सोउ अणुपाले ॥ बंधाई अइयारे, पयत्तउ वज्जइ इमासु ॥एएद॥ अर्थः—पोसह चार प्रकारनांछे. एक आहारवर्जनरूप पोसह, बीजुं शरीरसत्कारवर्जनरूप पोसह, त्रीजुं अब्रह्मसेवावर्जनरूप, अने चोथुं सावद्य व्यापारपरिवर्जनरूप. ए चार पोसह ते परिपूर्ण सम्यक्प्रकारे पाले. तु शब्द अवधारणेछे. एटले एरीते पालण करेछे. ते वध बंधादिक सात अतिचार अने पांच सम्यक्त्वना अतिचार; ते प्रयत्न एटले उद्यमेकरी आ चारने विषे वर्जे. ॥ एएद ॥

मूलः— सम्ममणुव्वय गुणवय सिक्खावयवंथिरोय नाणीयं ॥ अठमि चउद्दसीसुं पडिमंग ए गराईयं॥एएए॥ अर्थः—एक सम्यक्त्व, बीजा अणुव्रत, गुणव्रत, ने शिक्षाव्रत वंत थको तथा उपनाउपसर्गें पण स्थिर शब्दे, अविचल सत्व वंतहोय. वली ज्ञानी होय प्रतिमाना कल्पानो जाण होय ते अष्टमि चतुर्दशिने विषे प्रतिमां काउसग्गे रहे, एकरात्री दिवशें पोसह लेइने रात्रे शून्य गृहे चतुःपथादिकें प्रतिमाए रहे.

मूलः— असिणाण वियडन्नोई, मउलियडो दिवसबंनयारीयं ॥ रत्तिं परिमाणकडो, पडिमावज्जेसु दिवसेसु॥ १००० ॥ अर्थः—अस्नान एटले स्नाननुं परिवर्जन करनारो, अने विकटन्नोजी एटले दिवसे प्रकाशयुक्त स्थलने विषे न्नोजन करेछे ते. एमां पूर्वें रात्री न्नोजन विषे नियम कहेलो न हतो, ते सारु आ रीते कह्युं. मउलियडो त्ति एटले अबद्ध परिधान कच्छ एवो अर्थ. तेमज दिवसनेविषे ब्रह्मचारी एवो जेनो स्वन्नाव ते दिवस ब्रह्मचारी. ते रात्रीने विषे रति करेछे. परिमाण के० स्त्रीउंना अने तेउंना न्नोगनुं जेणे एक किंवा बे वखत एवुं प्रमाण करेलुंछे, ते परिमाणकृत जाणवुं. हवे तेनो काल कहेछे. पडिमा वज्जेसुदिवसेसु के०काउसग्ग रहित अ

ने पर्वादिक रहित एवा दिवसोने विषे रति करे ते चोथी पोसह पडिमा कही
मूल — कायइ पडिमाइठिउ, तिजोयपुज्जे जिणे जियकसाए ॥ नियदोसपच्च णीयं अहव वापंच जामासा ॥ १ ॥ अर्थः— हवे पांचमी काउसग्ग प्रतिमा कहेछे ए प्रतिमाने विषे स्थित थको काउस्सग्गमां, त्रणभुवनना पूज्य वली जितकषाय एवा जिनेश्वरनुं चिंतन करे. अथवा निजदोष एटले जे पोताना काम क्रोधादि क दोष छे तेना प्रत्यनिक एटले प्रतिपक्षीभूत, एवा जे क्षमाप्रमुख तेने ध्यावे, ए म पांच मास सुधी करे तेवारे ते पांचमि प्रतिमा थाय ॥ १ ॥
मूलः— सिगार कहविभूसुक्करिस इच्छीकहंच वज्जितो ॥ वज्जइ अबंजमेग, त ज्ञंच छठाइ छम्मासे ॥ २ ॥ अर्थ — छठी ब्रह्मचर्यप्रतिमा कहेछे शृंगारनी कथा अने विभूषानो तथा स्नान, विलेपन धूप प्रमुखनुं उत्कर्ष एटले अधिकपणुं वर्जे तथा स्त्रीनी कथा ते आवीरीते के, स्त्री एकली होय, तेनी साथे सराग वातो क रवी, तेपण वर्जवुं, एक अब्रह्ममैथुन ते वर्जे प्रथम तो दिवस वर्जिने, रात्रे स्त्री सेवननुं प्रमाण कर्युं हतुं, तेपण इहां पांचमी, पछी छठी प्रतिमाने विषे छम हीना सुधी त्याग कर्युं तथा कामकथा चित्तविकारनी करनार, तेनो पण इहां प्र तिषेध कर्यो एम जाणवुं ए छ मासनी छठी प्रतिमा कही ॥ २ ॥
सातमी प्रतिमा कहेछे मूल— सत्तमिसत्तउमासे, नवि आहारइ सचित्त माहा रं ॥ जंजं हेठिल्लाण, तंतो परिमाणसव्वपि ॥ ३ ॥ अर्थ — सातमी प्रतिमा, सातमा ससुधी सचित्त आहारने आहारेनहीं एटले सचित्त वस्तुनुं भोजन करे नहीं अ ने जंजंहेठिल्लाणंके० जे जे पाछली पूर्वोक्त प्रतिमानुं अनुष्ठान, तेते आगले आ गले सर्व जाणवुं एटले आगली प्रतिमानी क्रिया पण करतो रहे ॥ ३ ॥
आठमी नवमी प्रतिमा कहेछे. मूल— आरंभ सयं करण, अठमिआ अठ मास वज्जेइ ॥ नवमा नवमासे पुण, पेसारंभेवि वज्जेइ ॥४॥ अर्थ— आठमी प्रति माये आठमास सुधी पोते आरंभनुं करवुं वर्जे इहां शिष्यपूछेछे के, आरंभने करण करावणे सरखो दोषछे माटे करावणनो दोष तेने थाय तेने उत्तर कहेछे के, ए वात सत्यछे तथापि करवा करतां करावावामां अल्प दोषछे, माटे थोडीपण आरंभनी निवृत्ति ते भलीज जाणवी जेम महोटी व्याधि थइ हतां तेमां किंचित् मात्र पण उ पशमे तेवारे सुख थाय छे, तेम इहां पण जाणवुं तथा नवमी प्रतिमाये पहेलो परनो कारभार बधो पुत्रादिकोने स्वाधिन करी, नवमहीना सुधी प्रेष्य दासादिकनो करेलो आरंभ पण वर्जे. दासादिक पासेने पण आरंभ करावे नहिं, इतिभाव ॥४॥

मूलः— दसमा दसमासे पुण, उद्दिष्ठकयं तु नत्तुनविञ्जुंजं ॥ सो होइयखुरु मुं मो, सिहिलिं वा धारए कोइ ॥ ५ ॥ अर्थः— दशमी प्रतिमाये उद्दिष्टकृत एटले तेना उद्देशी जे नक्तादिक कस्या होय तेपण जमे नही. तो शेष आरंजनुं वर्जन करवुं तेमां शुं केवुं? वली ते पुरुष केवो होय ते दशम प्रतिमा प्रतिपन्न जे होय ते कोई तो बुरेकरी मुंम करावे अथवा कोइ तो लगारेक चोटली धारण करेढे.॥५॥

मूलः— जं निहिय मत्त्रजायं; पुच्छंत सुयाण नवरि सोतछ ॥ जइ जाणइ तो सोहइ अह नवि तो बेइ नवियाणे ॥ ६ ॥ अर्थः— वली जे हिरण्यादिकने निहितके० नूमिकादिकमां राख्युं होय. एवो जे अर्थजात एटले इव्यनो समूह, तेना विषे तेना सुयाण के० सुत जे ठोकरा प्रमुख पूछे, तो तेने ते दशमी प्रतिमानो धरनार जो जाणेके अमुक जगाये इव्यढे. तो कहे. केमके जो जाणतो थको पण कहे नही तो, सुतादिकनी वृत्तिछेदादिक दोष थाय. पण जो न जाणतो होयतो कहेके हुं जाणतो नथी. ए प्रतिमा दशमाससुधीनी जाणवी. ॥ ६ ॥

हवे अग्यारमी प्रतिमा कहेढे. मूलः— खुरमुंमोलोएणय, रयहरण पडिग्गहंच गिरिहत्ता ॥ समणो हूउ विहरइ, मासे इक्कारमुक्कोसं ॥ ७ ॥ अर्थः— कुरे एटले अस्त्रेकरी मुंमित ते कुरमुंमित अथवा हस्तेकरीने अने लोचेकरी मुंम थइने रजोहरण तथा पात्रो तेना उपलक्षण थकी समस्त साधुना उपकरण लेइने श्रमणनूत एटले यतिनीपरे समस्त अनुष्ठान करतो, समिति गुप्त्यादिक पालतो, निक्षाने अर्थे गृह कुलादिकने विषे जइने एवुं कहेके प्रतिमा प्रतिपन्न श्रावकने निक्षा आपो. एवुं कहे त्यां फरताने कोइपूछे के तुं कोणढे? त्यारे ते कहेके, हुं श्रमणोपासक प्रतिमा प्रतिपन्न छुं. एरीते ग्राम नगरादिकने विषे, अग्यारमी प्रतिमा प्रतिपन्न ते अग्यारमास उत्कृष्टे विचरे विहारक्रम मासकल्पे करे. ए सर्व प्रतिमाउनुं उत्कृष्ट कालमान कह्युं; अने जघन्यतो प्रत्येक प्रतिमा अंतरमुहूर्त्त कालमान जाणवी. ते मरणे अथवा प्रवर्जितने थाय. अन्यथा नथाय. ॥ ७ ॥

मूलः— ममकारे वोछिन्ने, वच्चइ सन्नाइपल्लिदछुं जे ॥ तछवि साहुव जहा, गिम्हे फासुंतु आहारं ॥ ८ ॥ अर्थः— हजीसुधी ममकारनो विछेद थयोनथी, स्वजनादिके उपर ममत्वनावढे. तेथी ते कदापि स्वज्ञातिके०पोतानां स्वजनादिक देखवा सारु वच्इके०जायतो अने जे शब्द ढे ते पादपूरणने सारुंढे. तछविके०त्यांपण स्वजनादिकने आग्रहे ग्रहचिंता करे नहीं; तेमज स्वजनना स्नेहेकरी अनेषणीय आहार आग्रह पूर्वक जो आपे तोपण ते लिये नही. पण केवलीतथा यतिनीपरे शुद्ध आहार लिये. ८

इहां आवश्यकनी चूर्णिमां आगली सात प्रतिमामांहे विशेषता कहिछे, ते आ रीतिछे राईभत्त परिन्नाएत्ति पंचमी, सचित्ताहारपरिन्नाएत्ति छठी, दिया बंभयारि राउपरिमाणकडेत्ति सत्तमी, दियाराउविबंभयारी असिणाणएवो सिही केस मस नह रोमणहेत्ति अठमी, सारंभ परिन्नाएत्ति नवमी, पसारंभ परिन्नाएत्ति दसमी, उ द्दिठभत्त समण भूएत्ति एकादशमी, ॥ ८ ॥ इतिगाथापंचकार्थ

अवतरण – धन्नाण मबीयत्तत्ति एटले धान्यना अबीजपणानुं एकशो ने चो पनमुं द्वार कहेछे मूलः–जव जवजव गोहुम सालि वीहिधन्नाण कोठ्याईसु ॥ खि विकाण पिहियाण, लित्ताण मुद्दियाणच ॥ ९ ॥ अर्थ –एक यव, बीजा यवयव, ते ए यवनोज विशेष जे गोधूम, त्रीजो साली कलमसाली प्रमुख, चोथुं व्रिहि ते सामान्य चोखा, एटला जातना धान्यने कोठाप्रमुखमांहे नाखीने, ढांकणाथी ढां की गण प्रमुखथी लेपनकरी, उपरांत माटी साथे मुद्रि मूक्या होय तो तेनी ॥९॥

मूल –उक्कोसेणठिइहोइ तिन्निवरसाणि तयणुएएसि॥ वि६सिजइजोणी,तत्तोजायइ अबीयत्त ॥१०॥ अर्थ –उत्कृष्टि स्थिति त्रणवर्षनी थाय तेवार पछी अंकुर उपज वानुं कारण विद्धंसिज्जइके० विध्वंसथाय,विणसीजाय,पछी तेमां अबीजपणुं थइजाय.

मूल –तिल मुग्ग मसूर कलाय मास चवलय कुलथ तुवरीण ॥ तह कसिणचण यवल्लाण कोठयाई सुखिविकाण ॥११॥ अर्थ–तिल, मग, पंचवलक प्रसिद्धछे, मसू र ते वाटलाकारे धान्यविशेष, अने कोइक चनकिका कहेछे, कलायसे त्रिपुटनामा धान्यनो विशेष कलायरो, अथवा चवला ते प्रसिद्धछे कुलत्थते, चोळाने आका रे ते चिपट लीसा थायछे तुंवरी ते तुअर, कसिण, चणयके० तिखरे रहित वाट ला चणा जाणवा वाल प्रसिद्धछे एटली जातिनां धान्यने कोठी प्रमुखमां नाखी.

मूल – कुलिताण पिहियाण लठियाणच मुदियाणच ॥ उक्किठ्ठिई वरिसाण, पं चगतो अबीयत्त ॥ १२ ॥ अर्थः–ए पूर्वोक्त कोठीने पिहितके० ढांकणासाथे ढां कीने पछी ढांकणुं तथा कोठीनुं बारणो बेहुने गोबरादिक साथे, लींपीने लांछन के० लीटी प्रमुखनुं चिन्ह कर्युं होय, एवीरीते जे मुद्रयाछे एवा धान्यनी उत्कृष्ट स्थिति पांचवर्षसुधी जाणवी तेवारपछी तेमां अबीज पणुं थाय ॥ १२ ॥

मूल –अयसी लट्टा कंगू कोमूसगसण वरट्ट सिद्धथा ॥ कोद्दव रालगमूलग बी याणकोठयाईसु ॥ १३ ॥ अर्थ– अलसी, जेनुं तेल थायछे लट्टाते कसुंबो, कं गूते पीळाचोखा, कोमूसग ते कोदरा विशेष सण ते छोतरासहित धान्यनो विशेष वरटी ते सपाद लक्षादिकनेविषे प्रसिद्धछे सिद्धार्थ ते सरिसव, कोद्रव ते प्रसिद्धछे

राजकत्तेकांगूनो विशेष. मूलक ते शाकनो विशेष. तेना बीजने कोद्रादिकने विषे.

मूलः— निरिकत्ताणं एया; पुक्कोसरिईयसत्तवरसाइं ॥ होइ जहन्नेणपुणो. अंतमुहुत्तं समग्गाणं ॥ १४ ॥ अर्थः— निरिकत्ताणंके० नाखीने पछी पूर्वोक्त विधि करी होय तो एनी उत्कृष्टस्थिति सातवर्षनी जाणवी ए सर्वनी उत्कृष्ट स्थिति कही. अने जघन्यथी तो ए सर्व पूर्वोक्त धान्यनो अंतरमुहूर्त्त अबीजपणानो काल व्यवहारे फासु थाय; परंतु निश्चेथी तो केवलीजाणे. तेमाटे साधु एनुं संघट्टादिक परिहरे. जेम तृषार्त्तयतिने श्री वर्द्धमान जगवंते पाणीनी अनुज्ञा कही नथी. इति गाथा पदकार्थ ॥ १४॥

अवतरणः—खेत्ताणंअचित्तंति एटले खेत्र उल्लंघवाथी जे अचित्तपणुंहोय तेनो एकशोने पचावनमुं द्वार कहेले. मूलः—जोयणसयं तु गंता; अणहारेणं तु जंमसंकंता ॥ वायागणि धूमेहिय, विद्धंदोइजोणाइ ॥ १५ ॥ अर्थः—एकशोयोजन गये थके लवणादिक अचित्त थाय; ते अचित्त थवानां कारण देखाडेले. अणहारेणंके०पोताना देशथी उत्पन्न थएला.साधारण सामर्थ्य करी. तेनो अर्थ ए के, एकखेत्र थकी, अने थली जे टाढ तावडादिकना संबंधे, दररोजनी दररोज तेनी योनी विनाश पामति जाय; ते ज्यांसुधी एकशो योजन जाय त्यांलगे सर्वथा ते अचित्त थइ जायले. ए निसीथनी चूर्णिना पाठथकी केइयपठंति. गाउयसयंतु इत्यादिक तेथी शोकोशमाने अचित्त थायले. तेमज जंमके० एक वासण तेमांथी बीजा वासणमां संक्रातिके० घालवुं. एम एक वखारमांथी बीजी वखारमां नाखतां किंवा वायु अग्नि तडको तावडो धूमप्रमुखे करी, एकशो योजनथकी नजीक अथवा पोतानाज स्थानके पड्योथको पण अचित्त थायछे, एम लुणप्रमुख पृथ्वीकाय आदेदेइने वनस्पतिपर्यंत समस्त पदार्थोने जाणवो. इहां शास्त्रांतरे एटलुं विशेष कयुंले. सय जोयण जल मग्गे; थल मग्गे सठ्ठिजोयणाणुवरिं ॥ हरडे पिप्पल मिरिया, समय अचित्ताणि जणियाइं ॥ १५ ॥

हवे अचित्तथका पण आचरण अनाचरणनो विजाग कहेछे. मूलः—हरियाल मणोसिलपिप्पली उखज्जूरमुद्दिया अजया ॥ आइन्नमणाइन्ना, तेविहु एमेव नायवा ॥१६॥ अर्थः—हरियादिकने पण पूर्वोक्त कारणे अचित्तपणुं जाणवुं. शो योजनथी आव्या एक आचीर्ण, बीजा अनाचीर्णछे.तेमां पीपली अने अजयाके० हरडे, ए आचीर्णपणाथकी लेवा. तथा खजूर अने मुद्दियाके० डाक्ष ए अनाचीर्ण जाणवां. तेमाटे ते अचित्तथका पण न लेवा; एम अन्यके० बीजा पण जाणवा.॥१६॥

हवे प्रासुकपणानां एज कारण देखाडेछे. मूलः—आरुहणे उरुहणे, निसिइ

णगोयाइणं च गायएइ ॥ भोमाहारछे,दं उवक्कमेण तु परिणामो ॥ १७ ॥ अर्थः—लवणादिकने गाडां उंटप्रमुख उपरे आरुढपणेके० चढावतां, तेमज उंरुढपणेके० तेना उपरथी उतारतां, तेउपर वली बेसतां ते गोणके० वृषभ प्रमुखनी गात्रोष्मता एटले शरीरनी उष्णता एटले बाफे करीने किंवा जे स्थानके पड्यां हतां, ते पृथ्वी संबंधी आहारना विछेदथकी उपक्रमजे, घणाकालनुं पोतानुं आयुष्य ते छेदी, थोडा कालमां पूरण करे, तेणेकरी परिणामे स्वकाय शस्त्रादिके करी अचित्त थाय ते आ रीते जेम खारु पाणीते मीठापाणीनो गुण नाश करनार छे ते स्वकाय शस्त्र. अने अग्नि, वृक्षनो नाश करनारछे ते परकाय शस्त्र, अने जेम मोहोलाएलुं पाणी शुद्ध पाणीनो नाश करेछे, ते उभय शस्त्र ए शस्त्र ते सचेतपणाने अचित्तपणा ना कारण थायछे ॥ १७ ॥

अवतरणः—धन्नाइ चउवीसंति एटले चोवीस धान्यना भेदोनो एकशो ने छप्पन मु द्वार कहेछे मूलः—धन्नाइ चउवीसं, जव गोहुम सालि वीहि सठीय ॥ कोद्दव अणुया कंगू रालय तिल मुग्ग मासाय ॥ १८ ॥ अयसी हरिमंथ तिउगड निप्फाव सिलिंद रायमासाय ॥ इक्कू मसूर तुवरी, कुलछ तह धन्नय कलाय ॥ ॥१९॥ अर्थ —जव, गोहुम, सालि, व्रीही, साठ दाहाडे नीपजे ते साठी, कोद्रव, जुआर, कांगुणी, राल, तिल, मग, अडद, अलसी, चणा, त्रिपुट, निप्फाव, वाल, मठ, इक्षु, मसूर, तुअर, कुलछ, करडी अने कलायरो ॥ १८ ॥ १९ ॥

अवतरणः—मरण सतरस भेयंति एटले सत्तर प्रकारनां मरणनो एकशोने स त्तावनमुं द्वार कहेछे मूलः—आवीइ ठंहि अतिअ, वलायमरण वसट्टमरण च अंतोसल्ल तब्भव, बालं तह पंडियं मीसं ॥ २० ॥ छउमच्छमरण केवलि, वहाण गिद्धपिठ्ठिमरण च ॥ मरण भत्तपरिन्ना, इंगिणि पाउवगमण च ॥ २१ ॥ अर्थः—आविचि, अवधि, आत्यंतिक, वलाय, वसार्त, अंतःशल्य, तद्भव, बाल, पंडित, मिश्र, छद्मस्थ, केवली, वेहायस, गृद्धपृष्ट, भक्तपरिज्ञा, इंगिनी अने पादोपगमन ए आवीचि प्रमुख शब्द आगल मरण शब्द प्रत्येके जोडवो, तेवारे आवीचिमरणादि क अनुक्रमे जे नाम कह्यां ते जाणवां ॥ २० ॥ २१ ॥

हवे एनुं वखाण करेछे मूल —अणुसमय निरंतर माविसन्नियं जणाति पंच विहं ॥ दवे खित्ते काले, भवेय भावेय संसारे ॥ २२ ॥ अर्थः—अनु समय समय प्रत्ये निरंतरपणे मरे इहां शब्दार्थ आमछे केः—आके० समस्त प्रकारे करी वीचि के० कल्लोल तेनीपरे, समय समयने विषे जे आयुष्यने अनुभविये छइये, तेने अनुलो

मपणे अने अनेरा आयुर्दलिकना उदयथकी; पहेला पहेला आयुष्यना दलिक. तेनुं चवन लक्षण अवस्था विशेष ज्यांछे; तेने आवीचि एवेनामे मरण. ते समयके० सिद्धांतना जाण पुरुषो पांच प्रकारे कहेछे. त्यां इव्यादि जव मरण ते आवीरीते. तेमां नारकादिक संबंधि, आयुष्यना दलिक एकठा कीधाछे; ते समय समय विचें टलेछे ते इव्य आवीचि मरण जाणवुं. एमज नारकादिकनी गतिनी अपेक्षाये क्षेत्र आवीचि मरण जाणवुं. तेम आयुष्य, दिवस, पल्योपमादि नर नारकादिकनेविषे जे छे; ते समय समयप्रत्ये घटेछे. ए काल आवीचि मरण जाणवुं. तथा नारकादिक जव चार प्रकारे छे, ते जव आवीचि मरण जाणवुं. तेम नारकादिकनां आयुष्य पण चार प्रकारे छे. ते जावावीचि मरण जाणवुं. ए पांच प्रकार संसारने विषे संजवे.॥२१॥

अवधिमरण कहेछे. मूलः– एमेव ठहिमरणं, जाणिमउ ताणि चेव मरइ पुणो ॥ एमेव आइअंतिअ, मरणं नविमरइ ताण पुणो ॥ २३ ॥ अर्थः–जेम आवीचिमरण इव्यादिक पांच जेदे कह्युं. एमेवके० तेनीपरेज. उहिके० अवधिमरण जाणवुं. तेनुं स्वरूप कहेछे; अवधिके० मर्यादा, जे कोइ आयुष्यना दलिक जोगवी मरण पाम्यो हतो; तेज वली दलिक जोगवीने जेवारे मरण पामशे, ते वारे तेने ते इव्यावधिमरण जाणवुं. एम क्षेत्रादिकनी जावना करवी. हवे त्रीजुं आइअतिअके० आत्यंतिक मरण. तेपण एरीतेज इव्यादिक पांच प्रकारेछे. परंतु एटलुं विशेष मरण, जे नारकादिकना आयुष्य संबंधी जे दलिक ते मरवा पठी वली ते जोगवे नहीं तेने ते आत्यंतिक इव्य मरण कहिये. तेम क्षेत्रादिक पण जाणवा.

हवे चोथुं बलवन्मरण कहेछे. मूलः–संयमजोगविसन्ना, मरंति जे तं वलायमरणं तु ॥ इंदियविसयवसगया, मरंति जे तं वसट्टं तु ॥२४॥ अर्थः–संयमना जे योग. व्यापार तेथकी खिन्न थयो; परंतु कुलनी लाजथकी मूकी शके नहीं. अने मनमां जाणेके, कोइरीते पण कष्टथी छूटिये तो सारुं. एम संयमानुष्ठान थकी चलतो मरण पामे. ते बलवन्मरण जाणवुं. ए मरण जग्नव्रती जे होय तेने थायछे. बीजा संयमयोगवालाने नथाय, पांचमुं वसार्त्त मरण ते इंद्रिय जे चक्षु प्रमुख तेना विषय जे रूपादिक तेना वसे गयो थको, जे मरे ते वशार्त्तमरण जाणवुं. ए मरण जेम दीपशिखा देखी पतंगिठ मरण पामेछे. तेनीपरे जाणवुं. ॥ २४ ॥

सशल्यमरण कहेछे. मूलः–गारवपंकनिवुड्डा, अइयारं जे परस्स नकहिंति ॥ दंसण नाण चरित्ते, ससल्लमरणं हवइ तेसिं ॥ २५ ॥ अर्थः– ऋद्धि, रस, ने साताগारव ए त्रणेने कलुषपणानां कारणथकी पंक एटले कादव कहिये, तेनेविषे

जे निमग्न एटले बूडघालतां, पोताना दर्शन ज्ञान चारित्रना, अपराधरूप अतिचार ते, आचार्यादिक आगळ कहे नहीं. त्यां वांदणादिकआपतां तेना कहेला अनुष्ठा नने करतो तेमां साता रहे नहीं, एवो थको जे मरण पामे तेने सशल्य मरण कहिये

मूल – मुत्तुं अकम्म भूमिय, नरतिरिएसुरगणेसु नेरइए ॥ सेसाण जीवाण, तब्भवमरणं तु केसिंचि ॥ २६ ॥ अर्थ – अकर्मभूमिना उपन्या मनुष्य, तथा तिर्यंच अने चतुर्विध देवगण, तथा नारकी एटला मूकी शेष जीवोने तद्भवमरण सातमुं कोइएकने जाणवुं ए गाथानो भावार्थ इहां टीकामां सम्यक्रीते पामता न थी अने उतराध्ययननी चूर्णिमां पण न वखाण्यो माटे गीतार्थ विचारजो ॥२६॥

मूल –मोत्तूण उहिमरणं, आवीइयं तिअ तिअ इचेय ॥ सेसा मरणा सव्वे, तब्भवमर णेण नायव्वा॥ २७ ॥ अर्थ – अवधि, आवीचि अने आत्यंतिक ए त्रण मरण मूकीने शेष समस्त जे मरणछे ते तद्भवमरण जाणवां ॥ २७ ॥

हवे बाल मरणादिक त्रण कहेछे मूल –अविरयमरण बालं, मरण विरयाण पंडि य बिंति ॥ जाणाहि बालपंडिय, मरणं पुण देसविरयाण ॥ २८ ॥ अर्थ –हिं सादिक थकी जे विरम्या नथी ते अविरति, तेने बालनी परे मरण जाणवुं, एमज वली सर्व सावद्यनी निवृत्ति जेणे अंगीकार करीछे, ते विरति, तेनुं मरण तेपंडितनी परे जाणवुं माटे, ते पंडितमरण कहिये एरीते बिंतिके० तीर्थंकर कहेछे वली बाल पंडितमरण, ते जे देशथकी विरतिछे, एवानुं जे मरण ते मिश्रमरण जाणवुं ॥२८॥

हवे छद्मस्थ अने केवली मरण कहेछे मूल –मणपज्जवोहिनाणी, सुअमइ नाणी मरंति जे समणा ॥ छउमत्थ मरणमेयं, केवलिमरणं तु केवलिणो ॥ २९ ॥ अर्थ –अतिविशुद्धपणा थकी, प्रथम मनपर्यवज्ञान, तेमज अवधिज्ञान, श्रुतज्ञा न ने मतिज्ञानना धरनार, एवा जे श्रमण तपने विषे जे श्रम करेछे,ते श्रमण कहि ये अने छद्मके० ज्ञानावरणादिक जे कर्म, तेनेविषे जे रहे ते छद्मस्थ जाणवो, तेनुं जे मरण ते बारमुं छद्मस्थ मरण जाणवु तेरमु केवली मरण ते समस्त कर्म पुद्गलनो परिसाटन करीकेवलज्ञान पामी जे मरण करे,ते केवलि मरण जाणवुं ॥२९॥

मूल –गिद्धाइ नक्खण गिद्धि, पिट्ठिउब्बंधणाइ वेहासं॥ एए दोन्निवि मरणा, का रणजाए अणुन्नाया ॥ ३० ॥ अर्थः– गृद्ध ए पक्षिछे, ते गृद्ध जेने आदिछे, एट ले समली, शियाल प्रमुख, तेने जे, आपणादेहादिकनुं नक्षण एटले ते समली शि याल प्रमुखने अनिवारणादिके करी, तेणे नक्षण करवा योग्य जे हाथी उंट प्रमु खना कलेवरमां प्रवेश करी, जे नक्षण ते गृद्धादिनक्षण हवे गृद्धादिकोनो स्पर्श

जेने ठेकाणे छे, ते गृध्रपृष्ठ. अथवा गृध्रनो नाश एटले मृत अने करभादिक तथा कोणीए उगाडी तेमने खावायोग्यं. एवी रीते अंगे गृध्रनी आमिषादिकने विषे छे जे मन ते संस्थान छे: इत्यादि जेने एवो नर. [illegible] तथा अनुपानादिक छे जो तेज पोतानाज मरणने माटे करेलुं छे, ते गृध्रपृष्ठादिक. वैहायस मरण. आकाश तेने विषे जे उल्लंघन करी मरण पामीए, ते वैहायस. गृध्रपृष्ठे जे पूर्वे कह्युं; ते जो आकाशनेविषे थयुं होयतो, वैहायस जाणवुं.

इहां कोइ पालना करे छे के, गृध्रपृष्ठ जे पूर्वे कह्युं; तेने पण आत्मघातक पणुंछे. माटे वैहायसने अंतर्गत तेनो अंतर्भाव छे तेनो उत्तर ते करेछे. एटले केवल आ वैहायस मरणानुं अन्य ग्रंथमांज ग्रहण. निश्चय कर्यानेविषे महासत्व छे. ते करेला माटे, गृध्रपृष्ठ अने वैहायस; ए बे जुदांजुदां कह्यां. वली शंका करेछे. जाविय जिणवयणाणं मरणविहाणाण नजिइ [illegible] ॥ तम्हाणंपि पसिध्ध तो वट्टो पीह मुमुत्तंवि ॥ १ ॥ एवो आगमछे. अने ए वे मरणो अत्यंत आत्मघातक करनारांछे; पछी आगमने विरोध केम नथी? एटलामाटे भक्त परिज्ञानादिकने विषे पीडा परिहार माटे पणाहि [illegible] [illegible] ॥ इत्यादि संलेखणाविधि, अने वाक्यादि विधि त्यां त्यां कहेलीछे. अने पेटे ते ठेकाणे दर्शननुं मलिनपणुं प्राप्त थशे. एवी शंका करी, तेनो उत्तर. ए कहेला गृध्रपृष्ठ वैहायस नामा मरण, दर्शन मलिन परिहारादिक कारण थयुं छतां, अथवा कारण प्रकार छतां अवश्य करावे जेम युक्त तेम गीतार्थ आचार्ये जिन शासननी मलिनता परिहरवा माटे कीधुं, एमाटे पूर्वे कहेला मरणने शंकारूप दोष नथी. ॥२०॥

हवे भक्त परिज्ञानादिक त्रण मरण कहेछे. मूलः—भत्तपरिन्ना इंगिणि पायवगमणं च तिन्नि मरणाइं ॥ कन्निय मज्झिमजेठ्ठा धिइबलेणय विसिठ्ठाइं ॥ १ ॥ अर्थ.— भत्तकं॰ भोजन परिहरे ज्यां, ते भक्त परिज्ञा. बे प्रकारेछे; एक ज्ञपरिज्ञा बीजी प्रत्याख्यानपरिज्ञा. तेमां ज्ञपरिज्ञा ते. ज्यां एवुं जाणीके, ए भोजनादिक. जीवे घणा वखत घणा आरोग्याछे. जतांय हिमवंत मलय मंदिर. दीवोदहि धरणि सरि स रासीओ ॥ अहिअयरो आहारो, बुहिएणाहारिओहुज्जा ॥ १ ॥ इत्यादिक जाणीने आहारनो पच्चखाण करे; एमज प्रथम ज्ञपरिज्ञाये स्वरूप जाण्युं अने पछी तेने पच्चखाण परिज्ञाये चतुर्विध आहारनो पच्चखाण कर्यो, ए बे भेद कह्या; पछी जे मरण करे तेने भक्त परिज्ञा नामे पहेलुं मरण कहियें. सोजसुं इंगितेके॰ प्रतिनियत देश ने विषे चतुर्विध आहारनो त्यागकरी. अनेरानी करेली पडिकमणाने वर्जतो थको

जे गिरी गुंफादिकने विषे, छ दर्शनादिक पोतेज करतो रहे, ते सोलमु इंगिनी मर
ण करे सत्तरमु पादपके० वृक्ष तेनीपरे, उपगमनके० रहेवुं एटले जेवारे, अन
शननो उच्चार करी, शयन करे, तेवारे जेरीते छेदेलुं वृक्ष जेम पडघु, तेमज
तेम पडी रहेछे, तेम ए पण उंची निचि नूमिकाये जे हाथ पगादिक ज्यां जेरीते
प्रथमथी राख्यां ते त्यां तेजरीते पड्यां रहे, परंतु हाथ पगादिकने चलावे नहिं,
एम जे मरण करे, ते पादोपगमन नामा सत्तरमु मरण जाणवुं ए त्रणे कनिष्ट,
मध्यम अने उत्कृष्ट अनुक्रमे थायछे यद्यपि धृति संयमने विषे, चित्तनु स्थिरताप
णु सहनन वज्र ऋषजनाराचादिक, तेणेकरी त्रणे मरणने धीरपुरुष पमिवजे छे,
एनुं फलपण वैमानिक तथा मुक्ति लक्षण त्रणेने सरखु थायछे उक्तच यत—
सव्वाविय अज्जाउं, सव्वेविअपढम सघयणवज्जा ॥ सव्वेवि देसविरया, पच्चरकाणे
ण उ मरंति ॥ १ ॥ आ ठेकाणे प्रत्याख्यान शब्दे नक्त परिज्ञा कहिछे, ए विशेष
धृतिमत पुरुषने थाय, अने इंगिनी मरण ते वली विशिष्टतर धृति संघयणव
तने थाय परंतु साध्विने न थाय एम पादोपगमन ते वली विशिष्टतम, धृतिवत
वज्र, ऋषजनाराच सघयणवालाने थाय उक्तच पढममि असघयणे, वट्टते सेल
कुडसामाणे ॥ तेसिंपि अवोछेउं चउदस पुवीण वोछेए ॥ १ ॥ तीर्थंकर पादो
पगमन सेवे तेथी ए उत्तमछे अने बीजा विशिष्ट साधु सेवे, पढुक्कं सव्वेसवन्नूए,
सव्वमू सव्वकम्मनूमीसु ॥ सव्वगुरु सव्वमहियासव्वेमेरुमि अजिसित्ता ॥१॥ सव्वाहिंल
-द्धीहिं, सव्वेवि परिसहेपराजित्ता सव्वेविइ अतिच्छयरा पाउवगयाउत्तसिद्धिगया ॥ २॥
अवसेसा अणगारा, तीयपडुपन्नणागयासव्वे ॥ केईपाउवगया, पच्चरकाणिंगिणी
केई ॥ ३ ॥ तेमाटे नक्तपरिज्ञा कनिष्ट छे तेथी ए जघन्य जाणवो अने इंगिनी
मध्यम जाणवो तथा पादोपगमन ते ज्येष्ट सर्वोत्तम जाणवो इतिगाथा द्वयार्थ

अवतरणः—पलिउंवमति एटले पल्योपमनां स्वरूपनुं एकशोने अट्ठावनमुं द्वा
र कहेछे मूल.—पलिउंवमं च तिविहं, उद्धारद्ध च खेत्तपलियंच॥एकेकं पुण दुविहं
बायरसुहुम च नायव्व ॥१२॥ अर्थ—पल्य एटले जेमां धान्य नाखिये, तेनी जेने
उपमा छे, तेने पल्योपम कहिये, ते उद्धार, अद्धा अने खेत्रना नेद थकी, तिविहं
के० त्रण प्रकारेछे वली ए उद्धारादिक, एकेक ते बादर अने सूक्ष्मना नेदेकरी
बे बे प्रकारेछे एटले बादर उद्धार, पल्योपम, अने सूक्ष्म उद्धार, पल्योपम, तेम
ज अद्धा अने क्षेत्र ए बे पण बादर अने सूक्ष्म केहेवा. ॥ १२ ॥

पल्योपमनुं स्वरूप कहेछे मूल —ज जोयण विछिन्नं, तं तिउण परिरएण सवि

सेसं ॥ तावइयं उव्विद्धं, पल्लं पलिउवमं नामा ॥ ३३ ॥ अर्थः—जे एक योजन वि स्तारे वाटले आकारे कहेवाय, ते सविशेष त्रण योजन अने एक योजननो छठो जाग कांइक न्यून, एटले परिरएणके० परीधिए थाय; अने तेटलोज उव्विद्धके० ऊंच पणे पण थाय. एवो पल्य एटले पालो तेनी जेने उपमा छे तेने पल्योपम जाणवुं,

एवुं पल्योपम कह्या पछी तेनुं कर्त्तव्य देखाडेछे. मूलः—एगाहिअ बेहिय ते हियाए उक्कोस सत्तरत्ताणं ॥ सम्मठं संनिचिअं, जरियं वालग्ग कोडीहिं॥ ३४ ॥ अर्थः—एक दिवसनो, बे दिवसनो, त्रण दिवसनो, उत्कृष्टे सात दिवस संबंधी जरणाके० लोम, तेनी साथे ते पूर्वोक्त पल्य संपूर्ण जस्यो, पछी ते संनिचित महा विचित पणे एवो कस्यो के, ते पल्य, जेम वायरे उडेनही, अग्निए बलेनही, पा णीये जीजे नही, एवी रीते वालाग्रनी कोटीये जस्यो. ॥ ३४ ॥

मूलः—तत्तो समए समए, एकेके अवहियंमि जो कालो ॥ संखेज्जा खलु सम या, बायरउद्धार पल्लम्मि ॥ ३५ ॥ अर्थः—तत्तोके० तेवार पछी. समय समयनेवि षे तेमांथी एकेक वालाग्र अपहरिये. ते खाली करतां जेटलो काल थाय; तेटला समय निश्चेंथी बादर, उद्धार पल्योपमने विषे थाय, अर्थात् संख्याता समय थाय.

मूलः—एकेकमउलोमं, कट्ठुमसंखेज्ज खंमदिस्सं ॥ समछेयाणं तपए, सियाण पल्लं जरेज्जाहि ॥३६॥ अर्थः—ते जरणानो रोम, ते एकेक रोमना वली असंख्याता न्हाना न्हाना खंम करिये, ते ज्यां सुधी अदृश्यते एटले, जे मनुष्यमांहे निर्मल लोचन वालो, छद्मस्थ अतिसूक्ष्म, पुजलद्रव्य पोतानां चक्षुये देखीशके, तेनो असं ख्यातमो जाग मात्र जाणवो,जे न देखी शकाय; एवा सूक्ष्म खंम करे. अने खेत्र थी तो सूक्ष्म पनकनुं शरीर जेटलां खेत्रनेविषे रहीशके. तेथकी असंख्यातगुण खेत्रनुं अवगाहनार जे द्रव्य तेने प्रमाणे खंमकरे. वडेरा वली एम वखाणेछे के बादर, पर्याप्त, पृथ्वीकायिक जीवना शरीर सरखा छेदके० खंमछे; जेनां वली अनंत परमाणुंए जे नीपन्या छे; एवा वालाग्रे ते पल्य जरिये. ॥३६॥

मूलः—तत्तो समए,समए एकेके अवहियंमि जो कालो॥संखेज्जा वास कोमी, सु हुमे उद्धारपल्लम्मि ॥ ३७ ॥ अर्थः—तत्तोके० त्यारपछी समये समये एकेका वालाग्रने अपहरता जे काल थाय, ते काल कहेछे. असंख्याता वर्षनी कोडी सूक्ष्म उद्धार पल्योपमनेविषे थायछे. ॥३७॥

मूलः—वाससए वाससए, एकेके बायरे अवहि यम्मि ॥ बायर अद्धापलि यं, संखेज्जा वास कोडिउ ॥ ३८ ॥ अर्थः—ते पल्यमांथी शो शो वर्ष गयां छतां ए

केक बादर खंम काढाडीये, तो बादर अद्धा पल्योपममां संख्याता वरसनी कोडि थाय.

मूल —वाससए वाससए, एकेके अवहियम्मि सुहुममि ॥ सुहुम अद्धापलियं हवति वासा असंखेज्जा ॥ ३९ ॥ अर्थ—सो सो वर्षे एकेक सूक्ष्म खंम काढाडी ये, तो सूक्ष्म अद्धा पल्योपम असंख्याता वर्षनो थाय ॥ ३९ ॥

मूल – बायर सुहुमायासे, खेत्तपएसाणु समय मवहारे ॥ बायर सुहुम खेत्तं उसप्पणीउ असंखिज्जा ॥ ४० ॥ अर्थ—ते पल्यना जे आकाशप्रदेश ते वाला ग्रे करी स्पृष्ट छे, ते आकाश प्रदेशने अनुसमय समय प्रत्ये काढाडतां, जेटले का ले ते पालो खाली थाय, तेटला काले बादर खेत्र पल्योपम जाणवु अने तेज प ल्यना वालाग्रे करी स्पृष्ट तथा अस्पृष्ट जेटला आकाश प्रदेश छे, ते प्रतिसमय समय काढाडतां जेटलो काल थाय, ते सूक्ष्म क्षेत्र पल्योपम थाय असंख्याति उत्सर्पि णी प्रमाणे तेना कालनु मान जाणवुं ॥ ४० ॥ इति गाथा नवकार्थ ॥

अवतरण —आयरत्ति एटले सागरोपमना प्रमाणनुं एकशो ने उंगणसाठमु द्वार कहेछे. मूलः— उद्धार पल्लगाण, कोडाकोडी नविज्ज दसगुणिया ॥ तं साग रोवमस्सउ, एकस्स नवे परीमाण ॥ ४१ ॥ अर्थ—दशकोडाकोडी उद्धारपल्यो पमे, एक सागरोपम थाय जेने समुद्रनी उपमा छे तेने सागरोपम कहिये, अने तेवा एक सागरोपमनुं प्रमाण जाणवु ॥ ४१ ॥

मूल —जावइउंउद्धारो, अड्डाइ याण सागराण नवे ॥ ताव इया खलु लोए, हव ति दीवा समुद्दाय ॥ ४२ ॥ अर्थ—अढी उद्धार सागरोपममां जेटला समय थाय, तावइया के० तेटलाज माने खलुइति निश्चे लोकनेविषे द्वीप अने समुद्र थाय

मूल— तह अद्धा पल्लाण, कोडाकोडी हविज्ज दसगुणिया ॥ तं सागरोवमस्सउ परिमाण हवइ एगस्स ॥ ४३ ॥ अर्थ —तेमज दशकोडाकोडी अद्धा पल्योपमे ए क अद्धा सागरोपमनु परिमाण थायछे ॥ ४३ ॥

मूलः— सुहुमेणय अद्ध सागरस्स माणेण सवजीवाण ॥ कम्मठिई कायठिई नवठिई होइ नायवा ॥४४॥ अर्थ—सूक्ष्म अद्धासागरोपमना समय तेने मानेकरी सर्व जीवोनी कर्मस्थिति, कायस्थिति अने नवस्थिति होय एम जाणवु ॥ ४४ ॥

मूलः— इहखेत्तपल्लगाण, कोडाकोडी हविज्ज दस गुणिया ॥ तं सागरोवमस्सउ, एकस्सनवेपरीमाण ॥ ४५ ॥ अर्थ —दश कोडाकोडी क्षेत्र पल्योपमे एक क्षेत्र सा गरोपमनुं प्रमाण थायछे ॥ ४५ ॥

मूलः— एएण खेत्त सागर, उवमाणेण हविज्ज नायव ॥ पुढविदग अगणि मा

रुख, हरियत साणं च परिमाणं ॥ ४६ ॥ अर्थः—ए क्षेत्र सागरोपमनी उपमाने पृथ्वी, अप, तेज, वायु, वनस्पति अने त्रसजीवोनुं परिमाण जाणवुं. ए वात दृष्टिवादमां बहुलपणे कही छे. तेमांथी लगारेक देखाडी छे. इति गाथा षट्कार्थः

अवतरणः— अवसप्पिणित्ति एटले अवसर्पिणीनुं एकशोने सातमुं द्वार कहेछे. मूलः— दसकोडा कोडीर्ठ, अद्धा अयराण हुंति पुन्नार्ठ ॥ अवसप्पिणीए ताए नाया छच्चेव कालस्स ॥४७॥ अर्थः—अद्धासागरोपमनी दश कोडाकोडी पूर्ण थाय, तेवारे अवसर्पिणीथाय. अवसर्पिणी एटले आरानी घटती दशा तेनी अपेक्षाये आयुष्य, शरीर, कल्पवृक्षादिक शुभ भावोनी हाणी थाय, एम सर्वेनी घटति दशा थाय; माटे अवसर्पिणी कहिये. तेनेविषे कालना भाग छ होयछे; तेनां नाम कहेछे.

मूलः— सुसम सुसमाय सुसमा, तईयापुण सुसम डुसमा होइ ॥ सुसम सुसमा चउत्थी, दूसम अइ दूसमा छट्ठी ॥ ४८ ॥ अर्थः—एक सुषमसुषमा, बीजो सुषमा, त्रीजो सुषमडुषमा. चोथो डुषमसुषमा, पांचमो दूषमा अने छगो डुषमडुषमा. ए अवसर्पिणीना छ आरानां नाम अनुक्रमे कह्यां. ॥ ४८ ॥

हवे ए छ आरानुं कालमान कहेछे. मूलः— सुसमसुसमाइ कालो, चत्तारि हवंति कोडि कोडीर्ठ ॥ तिन्नि सुसमाइ कालो, दोन्निजवे सुसम डुसमाए ॥ ४९ ॥ प्रथम सुषमसुषमानेविषे, चार कोडाकोडी सागरोपम, बीजा सुषमानेविषे त्रण कोडाकोडी सागरोपम, अने त्रीजा सुषमडुषमानेविषे वे कोडाकोडी सागरोपम.

मूलः— एक्का कोडाकोडी, बायालीसाए जा सहस्सेहिं ॥ वासाण होइ ऊणा डुसमसुसमाए सो कालो ॥ ५० ॥ अर्थः— एक कोडाकोडी बेतालीस हजार वर्षे ऊणुं चोथा डुषमसुषमानुं एटलुं काल मान जाणवुं. ॥ ५० ॥

मूलः— अह दूसमाइ कालो, वास सहस्साइ एक्कवीसं तु ॥ तावइर्ठ चेवजवे कालो अइ दूसमाएवि ॥ ५१ ॥ अर्थः— अथके० हवे पांचमा डुषम आरानो काल, एकवीश हजार वर्ष अने तावइर्ठ के० तेटलुंज एकवीश हजार वर्षनुं कालमान छगा अतिडुषमानुं पण जाणवुं. ॥ ५१ ॥ इतिगाथा पंचकार्थः

अवतरणः— उसप्पिणित्ति एटले उत्सर्पिणीनुं एकशो ने एकशठमुं द्वार कहेछे, मूलः— अवसप्पिणीइ भागा, हवंतिउस प्पिणीए वि छएए ॥ पडिलोमा परिवाडी, नवरि विभाएसु नायव्वा ॥ ५२ ॥ अर्थः— जेरीते अवसर्पिणीना छ भाग कह्या, ते रीते उत्सर्पिणीना पण छज भाग जाणवा. मात्र एटलुं अधिकछे; जे पडिलोम के० उपरांठी, परिवाडी अनुक्रमे विभागे आराने विषे करवी. ते जेम अवसर्पिणि

ये प्रथम सुषमसुषमा अने घटता कालने योगे, छठ्ठो आरो दुषमदुषमा थाय तेम उत्सर्पिणीमां वधता कालने योगे, पेहेलो दुषमदुषमा आरो थाय अने छेहे डे, सुषमसुषमा छठ्ठो आरो थाय ॥ ५१ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण —द्रव्य क्षेत्र काल नावे पुग्गलत्ति एटले चार प्रकारना पुद्गल परावर्तनुं एकशोने बासठमुं द्वार कहेछे मूल —उस्सप्पिणी अणंता, पुग्गल परियट्टो मुणेय व्वो ॥ तेणंतातीअद्धा आणागयद्धा अणंतगुणा ॥ ५२ ॥ अर्थ —अनंति उत्सर्पिणी अने आ स्थले उपलक्षणथी अनंति अवसर्पिणी पण लेवी एटले अनंति उ त्सर्पिणी अने, अनंति अवसर्पिणीये, एक पुद्गल परावर्त्त जाणवो तेवा अनंता पुद्गल परावर्त ते, अतीत अद्धाके० अतीतकालनेविषे थाय अने तेथी अनंतगुणा वली अनागताद्धा के० अनागत कालनेविषे थाय ॥ ५२ ॥

यां शिष्य आशंका करेछे के, श्रीजगवतिमां एम कह्युंछे के "एणागयद्धाणती यद्धाउ समयाहियत्ति," तो अतीतकालथकी, अनागत अद्धासमय अधिक क ह्या अतीत, अनागत ए बन्ने काल, अनादिने अनंतपणा थकी समानछे अने जगवतनो प्रश्न पण तेमांछे, ते अविनिष्ठ समय अतीतकालमां, प्रवेश करेनहीं, किंतु अनागत अद्धामांहेज प्रक्षेपीये, तेमाटे अतीतकाल थकी समयाधिक अना गताद्धा थायछे अने इहां तो अतीताद्धाथकी अनागताद्धा अनंतगुणा कह्या तो शीरीते विरोधता नथी? अर्थात् विरोधताज थायछे

उत्तर कहेछे के, जेम अनागताद्धा अंतरहितछे, अने जेम अतीताद्धानी आ दि नथी, एटले ते बन्नेने अंतना अनाव थकी सरखापणुं थयुं, हवे वर्त्तमान सम ये, अतीताद्धा, अनेअनागताद्धा सरखा थायछे त्यारपछीसमयनेअतिक्रमे अनागता द्धा उणी थाय, एम बे त्रण समय प्रमुखनुंनोअतिक्रम करतां समपणुं थायनही, तेमाटे अतीताद्धा थकी अनागताद्धा अनंतगुणी कही. जे कारणे अनंतोकाल ग ये छते पण अनागताद्धानो क्षय न थाय, अने वर्त्तमाने एक समयरूप वर्त्तमा नाद्धा पण छेज, ते सूक्ष्मपणाथकी, आदि जूदो कह्यो नथी

मूलः— पुग्गल परियट्टोइह, दवाइ चउविहोमुणेयवो ॥ थूलेयरनेएहिं, जह होइ तहा निसामेह ॥ ५४ ॥ अर्थ— ए पुद्गल परावर्त्त ते इहां, द्रव्य क्षेत्र, काल अने नावना नेदथकी चार प्रकारे जाणवो ते वली एकेको थूलेयरके० स्थूल अने सूक्ष्मना नेदथकी जेरीते थाय, तेरीते कहुंछु ते सांनलो ॥ ५४ ॥

प्रथम बादर, द्रव्य पुद्गल परावर्त कहेछे मूल— उरालविनवातेय कम्म ना

साणपाणमणगेहिं ॥ फासेवि सवपोग्गल, मुक्काअहवायरपरट्टो ॥ ५५ ॥ अर्थः— एक औदारिक, बीजी वैक्रिय, त्रीजी तेजस, चोथी कार्मण, पांचमी जाषा, बठी आनपान (श्वासोश्वास) सातमी मन. ए औदारिकादिक साते वर्गणायेकरी चौद राज संबंधी समस्त पुजल, ते जेटले काले एकजीव स्वजावे जोगवी जोगवीने मूके; तेटले काले एक बादर पुजल परावर्त थायछे. ॥ ५५ ॥

मूलः— अहव इमो दवाई, उराल विउवि तेयकम्मेहिं ॥ नीसेस दवगहणंमि बायरो होइ परियट्टो ॥ ५६ ॥ अर्थः— अथवा इमोके० ए द्रव्यादिक एटले द्रव्य शब्द जे पुजल परावर्तने आदेछे, ते द्रव्यादिक कहिये. त्यां उरालके० औदारिक, वैक्रिय, तेजस अने कार्मण ए चार वर्गणायेकरी, एक जीवते नीसेसके० समस्त चौदराज लोक संबंधी; द्रव्य ग्रहणने विषे एटले पुजल जोगववानेविषे, पण बादर द्रव्य, पुजलपरावर्तन मतांतरे कह्योछे. ॥ ५६ ॥

द्रव्यथी सूक्ष्म पुजल परावर्त्त कहेछे. मूलः— दवे सुहुम परट्टो, जाहेएगेण तहसरीरेण ॥ फासेवि सवपोग्गल, अणुकम्मेणं नणु गणिज्जा ॥ ५७ ॥ अर्थः—द्रव्यनेविषे सूक्ष्म पुजल परावर्त्तन आवी रीते थायछे के, जेवारे एक औदारिकादिक शरीरपणे करी, समस्त लोकाकाश जावीपुंजलने स्पर्शे जोगवे; ते पछी अनुक्रमे बीजो वैक्रिय, ते पछी त्रीजो, इत्यादिक गणिये तेवारे सूक्ष्म द्रव्य पुजल परावर्त्त थाय.

हवे क्षेत्रथी बादर पुजल परावर्त्त कहेछे. मूलः— लोगागासपएसा जेयमरं तेण एवजीवेण ॥ पुट्ठा कमुक्कमेणं, खेत्तपरट्टो हवइ थूलो ॥ ५८ ॥ अर्थः—लोक चउदराज प्रमाणछे; तेमां जे आकाश प्रदेशछे, ते सर्व एक जीवे मरती वखते, अथवा शरीर ग्रहण करती वखते, एवके० आ लोकमांहे फरस्या; पण ते क्रमोत्क्रमे आगल पाछल फरस्या; तेवारे बादर क्षेत्र पुजल परावर्त्त थाय. ॥ ५८ ॥

हवे सूक्ष्म क्षेत्र पुजल परावर्त्त कहेछे. मूलः—जीवा जइया एगे, खेत्तपएसंमि अहिगएमरइ ॥ पुणरवि तस्साणंतर, बीयपएसंमि जइ मरइ ॥ ५९ ॥ एवंतरतम जोएण सवखित्तंमिजइमउहोइ ॥ सुहुमो खेत्तपरट्टो, अणुक्कमेणं नणु गणिज्जा ॥ ६० ॥ अर्थः— जीव जेवारे कोइ एकज अधिगतके० विवक्षितप्रदेशनेविषे, मरण पामे; प्राण त्याग करे, वली गत्यंतरे आयुष्यनी परिसमाप्ते; ते प्रदेशथकी अनंतर एटले आंतराविना तेज प्रदेशनी पासेना बीजा आकाश प्रदेशे जइने मरण पामे. ॥ ५९ ॥ एम तरतम योग त्रीजा प्रमुख प्रदेशने संयोगे, निश्रेणी ज्यांसुधी सर्वाकाश प्रदेश एकेक केडावेडेनो प्रदेश लेतां छेजा आकाश प्रदेशे मरण पामे. एरीते क्रमेकरी, सर्व लोका

काशना प्रदेशे निभेथी अनुक्रमे मरण पामी छूटे, तेवारे सूक्ष्म क्षेत्रपुद्गलपरावर्त्त थाय

हवे बादर काल पुद्गल परावर्त कहेछे मूल —उसप्पिणीसमया,जावइया तेइनिय यमरणेण ॥ पुच्चकमुक्कमेण, कालपरहो नवे थूलो ॥९१॥ अर्थः—इहां अवसर्प्पिणी नी उपलक्षणथकी, उत्सर्प्पिणी पण लेवी, एटले उत्सर्प्पिणी तथा अवसर्प्पिणी ए बेउना जेटला समय थाय, तेटला सर्व समय एक जीव नियमके० पोताने मरणे करी, आगल पाछल करतां पुच्चके० फरसे, तेवारे बादर काल पुद्गल परावर्त्तथाय

हवे सूक्ष्म काल पुद्गल परावर्त कहेछे मूलः—सुहुमो पुणउसप्पिणि पढमे सम यंमि जइ मरइहोइ॥ पुणरवि तस्सातर, बीए समयंमि जइ मरइ॥ ९२॥ एवतरतम जोएण सवसमएसु चेव एएसु॥ जइ कुणइ पाणचायं, अणुक्कमेण नणुगणिइ ॥९३॥ अर्थः—सूक्ष्मकाल पुद्गलपरावर्त वलीआवीरीतेथाय,के अवसर्प्पिणीने उत्सर्प्पिणीना समय मांहेला पहेला समयनेविषे जे एक जीव मरण पाम्यो होय, तेज जीव, पुणरविके० वली जेवारे ते समयथकी अनंतर बीजा समयनेविषे मरण पामे तेमज त्रीजा समयनेविषे, एम तरतमयोगे करी, सर्व समयोनेविषे, जे जीव प्राण त्यागकरे, इहां पण समयनुं अनुक्रम गणिये, तेवारे सूक्ष्म काल पुद्गल परावर्त थाय.

हवे जावथी बादर अने सूक्ष्म ए बन्ने पुद्गल परावर्त्त कहेनार हतो, प्रथम अ नुजाग बंधस्थानकु, परिमाण कहेछे मूलः— एगसमयंमि लोए, सुहुमगणिजिया उजे उपविसंति ॥ ते हुंतिसंखलोय, पएसतुल्ला असंखिया॥ ९४ ॥ तत्तो असंखगुणि या, अगणिकाया वतेसिकायविई॥ तत्तो सजम अणुजाग बधगणाणसखाणि॥९५॥ अर्थ — एक समयनेविषे लोक मध्ये, सगन्नयमां, पृथ्वी कायिकादिक जीवो, अ ने बादर तेउकाय जीव पण, सुहुम गणिजीयाउं इहां प्रथमा विजक्ति ते सप्त मीने अर्थे छे, तेथी सूक्ष्म अग्नि कायिक जीवोनेविषे, जेटला पविसंतिके० उपजे, तेने हवे असंख्येयपणु कहेछे तेहुंतिके० ते असंख्येय लोकाकाश प्रदेश राशी प्रमाण थाय इहां जे कोइ पृथ्व्यादिक थकी अथवा बादर तेउकाय थकी, सूक्ष्म तेउकायपणे, उपजे ते लेवुं परंतु प्रथम उपण्या जे तेउकाय तेज, वली तेवा पर्यायपणे उपजे, ते पूर्वप्रविष्टपणा थकी लेवा नही सर्वस्तोक इहां एक समयोत्पन्न सूक्ष्म अग्निकाय जीवो, तत्तोसि एटले ते एक समयने विषे उपना जे सूक्ष्म अग्निकाय जीवो तेथकी वली असंख्यात गुणे अधिक सूक्ष्म, अग्निकाय जीवो, पूर्वोत्पन्न जाणवा केमके एक समये असख्याता उपजे, तेथीवली अंतर मुहूर्तना समय जोइये तो एक समयथकी अंतर मुहुर्त्तोत्पन्न अग्नि कायिया जीवो

घणा थाय. ते जीवोथकीपण ते अग्निकायजीवोनीकाय स्थिति घणी थाय. कारणके सूक्ष्म अग्निकायिजीव एक उपन्यो. ते पण अंतर मुहूर्त जीवतो रहेछे; अने तेज कायस्थितिए. ते जीव असंख्याति, उत्सर्पिणि अवसर्पिणिसुधी रहेछे; तेथकी वली संयम स्थानकना अनुभाग बंधस्थानक; ते प्रत्येके असंख्येयगुणे अधिक जाणवा. केमके कायस्थितिनेविषे, असंख्याता स्थितिबंधना, सद्भावथकी अने एके कायस्थितिबंधनेविषे, असंख्येय अनुभागबंधना स्थानक पामिये. अने संयमस्थान तेपण अनुभागबंधस्थान जेटलांजछे. तेमाटे इहां तेनुं ग्रहण कीधुं.

हवे अनुभागबंध स्थान ते शुं कहिये? तेनो शब्दार्थ कहेछे. एनेविषे जीव रहे, तेमाटे स्थान कहिये; अनुभाग बंधनुं स्थान ते अनुभागबंधस्थान कहिये. इहां ए भाव जे एक पण कषायने अध्यवसाये लीधा जे कर्मना पुद्गल ते विवक्षित एक समय नेविषे, बांध्यो जे रसनो समुदाय तेने, अनुभागबंधस्थान कहिये. ते हवे अनुभागबंधस्थान, ते असंख्येय लोकाकाश प्रदेशप्रमाण. अने अनुभागबंधस्थानना नीपजावनारा कषायना, उदयरूप जे अध्यवसायना विशेष, तेपण अनुभागबंधना स्थानक कहिये. केमके कारणनेविषे कार्यनो उपचार करिये. ते अनुभागबंधना, अध्यवसाय पण असंख्येय लोकाकाशप्रदेशप्रमाण होयछे. ॥५४॥ ६०॥

हवे ते जेटलो पुद्गलपरावर्त्त भावथी देखाडेछे. मूलः— ताणिमंतरेणजया, पुठाणिकमुक्कमेण सवाणि ॥ भावम्मिबायरो सो, सुहुमोय कमेण बोधव्वो ॥ ६६ ॥ अर्थः— ताणिके० ते सर्व अध्यवसाय स्थानक आगल पाछल फरसी पूरा करे, तेवारे बादरभाव पुद्गल परावर्त्त थाय. अने जेवारे, सर्व जघन्य कषायोदयरूप अध्यवसाये वर्त्तमान छतो मरण पामे. तेवार पछी तेज जीव थोडो, अल्प काल अथवा अनंतो काल गये छते वली प्रथमना सर्व जघन्य, कषायोदयरूप अध्यवसायस्थानकथकी, अनंतर बीजे अध्यवसायने स्थानके, वर्त्तमान छतो जे मरण पामे; तो ते गणतीमां लेवो. पण शेष उत्क्रम भावी, अनंता मरण वच्चमां थाय; ते गणतीमां लेवा नहीं. वली एज रीते कालांतरे बीजा थकी, त्रीजे अध्यवसाये वर्त्तमान छतो मरण पामे; तो ते गणतीमां लेवो. परंतु वचमांना मरण गणिये नही. एम अनुक्रमे सर्व अनुभाग बंध, अध्यवसायनां स्थानक, ते जेटले काले मरणे करी, स्पष्ट होय; तेटला कालविशेषे भाव सूक्ष्म पुद्गल परावर्त्त थायछे. इहां प्रथम बादरनी परूपणा ते सुखावबोधने अर्थे करीछे इतिगाथा द्वादशकार्थः.

अवतरणः— पन्नरसकम्मभूमीउत्ति एटले पन्नरकर्म भूमिनुं, एकशोने त्रेसठमुं

द्वार कहेछे मूल —भरहाइ विदेहाइ, परवयाइ च पंच पत्तेयं ॥ जन्नंति कम्मभूमी, धम्मजोगाव पन्नरस ॥ ५४ ॥ अर्थ —कर्म जे कर्षण प्रमुख, अथवा मोक्षनुं अनुष्ठानरूप जे कर्म, तेनी भूमिका तेने कर्मभूमि कहिये ते भूमि पन्नरछे भरत महाविदेह ने, ऐरवत ए प्रत्येके, पांच पांचना सद्भाव थकी एने कर्मभूमि धर्मने योगे, पन्नर कर्म्मभूमि कहिये ॥ ५४ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरणः— अकम्मभूमिउंत्ती एटले अकर्म भूमिनी एकशोने चोसठमुं द्वार कहेछे हेमवयं हरिवास, देवकुरू तहय उत्तरकुरुवि॥रम्मयमेरन्नवयं, इयछभूमीउ पंच गुणा॥५७॥एयाअकम्मभूमीउ, तीसतय जुअल धम्मजणठाण॥दसविहकप्पमदुम म, समुत्थ भोगा पसिद्धाउ ॥ ५७ ॥ अर्थ.— एक हेमवत, बीजो हरिवर्ष, त्रीजो देवकुरू, तेमज चोथो उत्तरकुरू, पांचमो रम्यक् अने छठो ऐरवत ए एकेक भूमिका ने पांच गुणो करिये, तेवारे अकर्मभूमिना, त्रीस क्षेत्र थायछे ते सयके० सदा युगलधर्मि एटले युगलिया जन तेहनुं स्थानक दश प्रकारनां कल्पद्रुम तेथकी उठयो जे भोग तेणेकरी प्रसिद्ध छे परंतु त्यां कोइ कर्म नथी, माटे ए अकर्मभूमि कहिये ॥ ५७ ॥ ५७ ॥ इतिगाथाद्वयार्थ

अवतरण —अट्ठमयत्ति एटले आठमदनुं एकशोने पाशठमुं द्वार कहेछे मूल·— जाइ कुल रूव बल सुय, तवलाभिस्सरिय अट्ठमयमत्तो॥एआई चिय बधइ, असुहाई बहुच संसारे ॥४०॥ अर्थ —तेमां एक जाती ते माता संबधिनी, तथा ब्राह्मणादिकनी बीजुं कुल ते पिता संबंधी, उपादिक त्रीजुं रूप, ते शरीरनुं सुंदरपणुं चोथुं बल ते शरीरनी सामर्थाइ पांचमुं श्रुत ते अनेक शास्त्रनुं जाणपणुं छठु तप ते अनशनादिकनी सामर्थाई सातमो लाभ ते इछित वस्तुनी प्राप्ति अने आठमु ऐश्वर्य ते प्रभुतापणुं ए आठ मदे करी मत्त थयो छतो, जे जीव मातासबंधीनो मद करे, ते भवांतरे हीन जाती थाय वली विकट भवाटवीमांहे परिभ्रमण पण करे, एरीते शेष मद पण जाणवा ॥ ४० ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण.—छत्तिसया तेयाला, भेयापाणाइ वायस्सत्ति, एटले त्रणशें ने तेतालीश भेद प्राणातिपातना तेनुं, एकशो ने छासठमुं द्वार कहेछे मूलः— भूजल जलणा निलवण, बितिचउपंचिंदिएहिं नवजीवा ॥ मण वयण काय गुणिया, हवंति ते सत्तवीसंति ॥ ४१ ॥ एक्कासी ईसाकरण कारणाणुमइताडिया होइ ॥ सविहंति कालगुणिया, दोन्निसया हुंति तेयाला ॥ ४२ ॥ अर्थ·— पृथ्वी, अप, तेज, वायु, वनस्पति, बेंदि, तेंदि, चउरेंदि ने, पंचेंदि ए नव जीव कायने मन, वचन, अने

काया ए त्रणनी साथे, गुणाकार करिये; त्यारे नवेत्रिक सत्तावीस थाय. ॥ ७१ ॥ तेने वली करण, करावण अने अनुमतिये करी, त्रिगुणा करिये. तेवारे एक्यासी थाय. सच्चियके० तेवली अतीत, अनागत ने वर्त्तमान ए त्रणकाल साथे, गुण ता बशेंने तेतालीस थाय. ॥ ७२ ॥ इतिगाथा द्यार्थ.

अवतरणः— परिमाणं अठोत्तर सयंति एटले एकशोने आठ परिमाणनुं एकशो ने सडसठमुं द्वार कहेछे. मूलः—संकप्पाइ तिएणं, मणमाइहिंउ तहेव करणेहिं ॥ को हाइ चउक्केणं, परिणामेठोत्तरसयंच ॥७३॥ अर्थः—संकल्पशब्दे संरंभ कहिये; आदि शब्द थकी समारंभ, अने आरंभ पण लेवो. एम संरंभ, समारंभ ने आरंभ एत्रणने मन, वचन अने काय साथे गुणिये, तेवारे नव थाय; तेने करण करावण ने अनुमति ए त्रणसाथे गुणतां सत्तावीस भेद थाय. तेने क्रोधादिक चार कषाय साथे गुणतां, एकशो ने आठ परिणाम थायछे. इहां ए भावछे के प्रगटपणे थयो जे क्रोधनो परिणाम, तेथी आत्मा पोतानी कायाये करी, संरंभ करे. तेमज मा नने परिणामे पोते करे, तेमज मायाने परिणामे पोतेकरे तेमज लोभने परिणामे पोते करे, ए रीते पोतेज करे तेना चार भंग थया; तेवाज कराववाना चार भं ग थाय. तेम वली अनुमोदनाए चार भंग थाय; ए त्रणे मली बार भंग थया, ते कायाथकी जाणवा. तेमज वचन थकी बार थाय; तथा मनथकी पण बार थाय; ते सर्व मली संरंभना छत्रीश भंग थाय. तेम छत्रीश समारंभे थाय; तथा छत्रीश आरंभे थाय, सर्व मली एकशो ने आठ परिणामथाय. ॥ ७३ ॥

हवे संकल्पादिकनुं स्वरूप कहेछे. मूलः—संकप्पोसंरंभो, परितावकरोभवे समा रंभो आरंभो उद्दवउ, सुद्धनयाणंचसव्वेसिं ॥ ७४ ॥ अर्थः—जे संकल्प ते संरंभ, अने परितापनो करनार ते समारंभ; तथा ज्यां प्राणीउने उपद्रव थाय ते आ रंभ जाणवो. ए त्रण भेद, शुद्ध, नय, नैगम, संग्रह, अने व्यवहारने मान्यछे. ते शुद्ध, रूप, नय ए त्रण छे. केमके कर्म्मेकरी, मलीन जे जीव, तेनो शोधन करे, तेमाटे शुद्ध नय. ते अनुयायि द्रव्यनो अंगीकार करे; ते कारणे भवांतरे की धोछे जे कर्म, तेनुं फल भोग माने अने धर्म देशनादिक प्रवृत्तियोगथकी तत्व वृत्ते शुद्ध थाय. तेमाटे ए त्रणनय शुद्ध छे.

अने आगला चार नय ते अशुद्धछे; केमके ते मात्र पर्याय अंगीकार करेछे. अने पर्यायनो मांहोमांहे अत्यंत भेद, एमछतां कृतनाश दोष थाय. ते आवीरीते. मनुष्ये कीधुं जे कर्म ते देवता भोगवे, अने मनुष्यावस्थाथकी देवावस्था जूदीछे;

एम कह्यायकी मनुष्यपणे जे कर्म कर्युं तेनो अभाव थयो. केमके मनुष्यपणे ते कर्मनो उपजोग नथयो अने तेनुं फल जोगववामां, देवताने अप्रकानो आगम थाय, ए अकृतागम अने कृतनाशादिक दोषना सद्भावथकी, धर्म, श्रवण, अनुष्ठानादिकनेविषे कोइ प्रवर्ते नहीं, एटला माटे, मिथ्यात्वबुद्धिनो अभाव थाय ते अभावथकी ते शुद्धनय कहे वाय नहीं अथवा शुद्धनयाण इहां प्राकृतपणाथकी, पूर्व आकारनो लोप थयो, तेवारे सर्व अशुद्ध नयोने, ए संरंभादिक त्रण सम्मत छे पण शुद्धनयने सम्मत नथी तेमां प्रथमना त्रण नय, व्यवहारना अंगीकार थकी अशुद्ध अने आगला चारनय ते शुद्ध निर्मपणानाछे, माटे ते आश्रवाथकी आंही ए तात्पर्यछे के—संरंभादि त्रणे, नैगमादिक त्रणे नयनेमान्य अने ऋजुसूत्रादिक, हिंसादिक विचार करतां, बाह्य वस्तुहिंसा अमान्य तेनो मत एमछे जे आत्मान हिंसाध्यवसायने परिणत, तेज हिंसा पण मनुष्यादिक पर्यायनो, जे विनाश ते, हिंसा नथी यतः “ आया चेवछहिंसा ” एवां वचनथी ते कारणे सरजते तो हिंसा पण, समारंभ ने आरंभ न तेने ऋजुसूत्रादिक नयो ते, हिंसामाने नहीं ॥७४॥ इतिगाथा ष्यार्थ

अवतरणः— बर्नेथब्वस नेर्यति एटले ब्रह्मचर्यना, अढार नेदोनुं एकशो, अष्टशतमुं द्वार कहेछे मूल—दिवा कामरइसुहा तिविहं तिविहेण नवविहा विरई ॥ उरालिउवि तहा, तं बंभ अछ्वसजेयं ॥७५॥ अर्थ—दिवाके० स्वर्गनेविषे थयो, ते दिव्य एटले वैक्रियशरीरसबधी कामिये, तेथी कामविषय तेनेविषे, रतिजे अभिष्वग ते कामरति तेहिज सुख, ते मने करी वैक्रियसबंधी अब्रह्म करुं नहीं, बीजु करावुनही, त्रीजु अनुमोडु नहीं एम वचने करी पण त्रण नेद तेमज कायाना पण त्रण नेद एरीते नव प्रकारनी विरति तथा, वली उरालियके० औदारिक शरीरसबंधी पण नवप्रकार थाय, मली अढार नेद थया इतिगाथार्थ

अवतरण —कामाण चउवीसत्ति, एटले चोवीस प्रकारना कामनुं एकशोने उगणोतेरमुं द्वार कहेछे मूलः—कामो चउवीसविहो, संपत्तो खलु तहा असंपत्तो ॥ संपत्तो चउदसहा, दसहा पुण होइ सपत्तो ॥७६॥ अर्थः—काम चोवीश प्रकारनो छे, तेमां प्रथम सप्राप्तने असंप्राप्तना नेदथकी. बे प्रकार छे तेमां संप्राप्त ते, कामीजीवोने मांहोमांहे, संगमथी थाय अने असंप्राप्त ते अभिलाषरूप जाणवो तेमां संप्राप्त काम चउदप्रकारे, अने असप्राप्त काम दश प्रकारेछे ॥७६॥

हवे अल्प वक्तव्यता थकी प्रथम दशप्रकारे असप्राप्त कहेछे मूल—तत्थ असपत्ता, चिंतातहसद्दसंभरणमेवा ॥ विक्कवयसज्जनासो, पमायउम्मायतब्भावे ॥७७॥

अर्थः—तद्यके० त्यां असंप्राप्तमांहे प्रथम नेद ते अर्थ जे अणदीठेली स्त्रीप्रमुख उ पर गुणने सांनरवे करी अनिलाष मात्र थाय. बीजो नेद चिंताछे. ते स्त्रीना रू पादिक गुण कहेवा, एवा अनुरागेकरी चिंतवे ते चिंता जाणवी. त्रीजो नेद श्र द्धा ते तेना संगमनो अनिलाप, चोथो संनरण ते जेनी साथे प्रीतिनाव थाय. तेनुं रूप आलेखी जूवे; तेम तेम मनने प्रमोद उपजे, ते संस्मरण जाणवुं. पांचमो नेद विक्कवय, ते तेना विरहथी उत्पन्न थयला दुःखेकरी आहारादिक उपर निरपे क्षपणुं थाय. छगो लज्जानासो, एटले गुरु माता पितादिकना समक्ष पण तेना गु णनुं वर्णन करे. सातमो प्रमाद, ते तेनेज अर्थे सर्वकार्यनेविषे प्रवर्त्तवुं. आठमो उन्माद, ते शून्यचित्तपणे करी बोलवुं. नवमो तद्भाव, एटले जे थांबलो प्रमुखदे खीने जाणेके ए तेज स्त्रीछे; एवा नावथी तेने आलिंगन आपे. ॥ ७७ ॥

मूलः—मरणं च होइ दसमे, संपत्तं पिअ समासउ वोहं॥दिठीए संपाउ, दिठीसेवा यसंनासो ॥ ७८ ॥ अर्थः—दशमो मरण एटले सर्वथा प्राणत्यागलक्षण कहिये. ते इहां न कहेवुं. केमके तेना केहेवा थकी शृंगाररसना नंगनो प्रसंग थायछे. तेथी इहां मरणतो नही पण मरणतुल्य अवस्था ते निश्चेष्टपणेकरी कांइ जाणे नहीं, एवो थइ रहेछे. ए दशमो नेद जाणवो. हवे संप्राप्तपणे तेना समाके० संक्षेपे करी चउदनेद कहुंछुं. तेमां प्रथम, दिठके० लोचन तेनो संपात ते आवीरीते जे, स्त्रीना नयन वदन कुचादिक देखी सराग दृष्टिये तेनी सन्मुख जोवुं. ते दृष्टिसंपात, बीजो दृष्टिसेवा, ते स्त्रीना हाव नाव तेणेकरी प्रधानपणे स्त्रीनी दृष्टिसाथे पोतानी दृष्टिनुं मेलववुं. त्रीजो संनासो, ते उचितकालनेविषे स्त्रीनीसाथे कंदर्प्पनी वातो करवी.

मूलः—तहसिअ ललिउव गूहिअ दंत नहनिवाय चुंबणं चेव॥आलिंगण मादा णं, करसेवणा णंगकीडाय ॥ ७९ ॥ अर्थः—चोथो हसिय ते वक्रोक्ति पूर्वक हा स्यनुं करवुं. पांचमो ललित एटले पासा प्रमुखे करी रमत करवी. छठो उपगूढ, एटले आकरां आलिंगन आपवां. सातमो दंतपात एटले अधरनेविषे दांतना घात करवा. आठमो नहनिवाय एटले स्तनने विषे नखघात करवा. नवमो चुंबन ते मुखसाथे मुखनुं मेलववुं. दशमो आलिंगन ते लगारेक स्पर्श करवो. अग्यारमो आदान एटले स्तनादिकनुं ग्रहण करवुं. बारमो कर शब्दे सुरतना आरंननो यंत्र चोराशी नेद जे वात्सायनशास्त्रमां प्रसिद्धछे ते करवा. तेरमो आसेवन, क्रियानो आरंन करवो. चउदमो अनंग ते क्रीडा प्रमुख संनोग टालीने अनेरे अंगे अर्थनी क्रियानुं करवुं. ॥ ७९ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः— दसपाणत्ति एटले दश प्राणनुं एकशोने सीतेरमुं द्वार कहेछे. मूल—इंदिय बल ऊसासा, पाण चउछक्क सत्तअठेव ॥ इगविगल असन्नि सन्नी, नववसपाणाय बोधव्वा ॥७०॥ अर्थः—इंद्रिय ते स्पर्शन, रसन, घ्राण, चक्षु, अने श्रोत्र लक्षण पांच जाणवी मनोबल, वचनबल ने कायबल ए त्रण बल जाणवां ए आठ थया नवमो श्वासोश्वास, दशमुं आयुष्य, ए दशमांहे अनुक्रमे एकेंद्रिने चार, बेइंद्रियने छ, तेंद्रियने सात, चउरेंद्रियने आठ, असन्नी पंचेंद्रियने नव, अने सन्नीपंचेंद्रियने मनोबले सहित दश प्राण थाय, एनो भावार्थ सुगमछे एरीते दश प्राण जाणवा ॥७०॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरण—दस कप्प द्दुमत्ति एटले दशप्रकारना कल्पवृक्षनुं एकशो ने एकोत्तरमुं द्वार कहेछे मूल— मत्तंगयायभिंगा, तुडियंगा दीव जोइ चित्तंगा ॥ चित्तरसामणियंगा, गेहागारा अणियणाय ॥ ७१ ॥ अर्थ— एक मत्तांगद बीजो भृंगांग त्रीजो त्रुटितांग चोथो दीपांग, पांचमो ज्योतिरंग, छठो चित्रांग सातमो चित्ररस, आठमो मण्यंग, नवमो गृहाकार अने दशमो अणियणा एनां ए सामान्यपणे नाम कहीने हवे विस्तारे सूत्रकार गाथाये करी वखाणेछे ॥ ७१ ॥

मूल — मत्तंगएसु मज्जं, सुहपेज्जं भायणाय भिंगेसु ॥ तुडियंगेसुय संगय, तुडियाइं बहुप्पयाराइं ॥ ७२ ॥ अर्थ —मद्य शब्दे मद तेनुं अंग के० कारण, जे मदिरा, तेने जे आपे तेने मत्तंगद कहिये तेनेविषे जे मद्य थाय ते केवो थाय? तोके सुहपेज्जं के० सुखे पीजीये एटले पान करिये इहां ए भाव जे मत्तांगद नामा कल्पवृक्षने विषे जे फल थाय, ते विशिष्ट, बल, वीर्य, अने कांतिना हेतु थाय विस्रसा परिणामे सुगंध, अनेक प्रकारनी मनोहर मदिराये करी संपूर्ण एवां फल फुटी फुटी तेमांथी मदिरा झरे. बीजो भृंतके० भरवुं तेनां अंगजे वासण, तेने जे आपेछे ते भृतांग कहिये केमके भरवानुं काम वासण विना थाय नही ते वासणनां संपादक जे वृक्ष ते भृतांग जाणवां जेम इहां मणी कनक रजत प्रमुखनां अनेक प्रकारे भाजन देखायछे तेम विस्रसा परिणामे अनेक प्रकारना थाल, कचोला कलसीया करवा प्रमुख भाजन तेणे करी शोभेछे जेम अन्य वृक्षो फलेकरी शोभेछे तेम ए वृक्ष, भाजने करी शोभेछे. त्रीजुं त्रुटित शब्दे वाजित्र, ते तूर्य प्रमुख, तेना अंग प्रतिकार तेने विषे संगत मांहोमांहे जेने जेनो शब्द संबंधपणे होय एम वीणा पडह कसाल कांसजी प्रमुख फल तेणेकरी विराजमान ते त्रुटितांग कहिये

मूल — दीवसिहा जोइस नामगाय एएकरेंति उज्जोयं ॥ चित्तंगेसु यमल्लं, चित्तर

साजायणघाए ॥ ७३ ॥ अर्थः—इहां दीप, ज्योति ने चित्र ए त्रणेने आगल अंग शब्द जोडिये; तेवारे दीपांग ज्योत्यंग ने चित्रांग एवा शब्द थाय. तेमां दीपांग चोथुंछे, ते कहेछे. दीप शब्दे प्रकाशनो करनार पदार्थ जाणवो. जेम इहां दीवी सुवर्णमय घणा तेजथी अने शबलवाटे करी दीपती देखायछे. तेम विस्रसा परिणामे करी प्रबल अजवालुं करतां रहे ते वृक्ष दीपांग नामे जाणवां, एक आचार्य वली दीपकनी शिखानीपरे रह्यां थकां दीपतां देखायछे तेने दीपशिख वृक्ष एम पण कहेछे. पांचमो ज्योति शब्दे अग्नि तेतो सुषमसुषमाने विषे थाय नहीं. तेमाटे जे उष्णने प्रकाशक वस्तु सूर्यना मांमलानी परे पोताना तेजे करी प्रकाश करे ते ज्योत्यंग नामे कल्पवृक्ष जाणवुं. छगे चित्र शब्दे, विवक्षा प्रधानपणाथकी माल्य तेनां जे अंग एने विषे माला ते अनेक प्रकारना सरस सुरनि कुसुमे करी निस्पन्न एवी थाय. तेथी ए चित्रांग नामा कल्पवृक्ष जाणवुं. सातमो चित्ररस शब्दे नानाप्रकारना रस जे मधुरादिक, ते अति विशिष्ट दाल. शालि, घृत, पक्वान, तीमण अने विविध प्रकारना घोल प्रमुख अपरिमित स्वादिष्टगुणेकरी सहित, जे इंद्रियो तेने कारणे थाय. एटले इंद्रियोने बल अने पुष्टिनी वृद्धिना करनार महा मनोहर जे खाद्य नोज्य पदार्थ तेणेकरी नरेला जे फलनां मध्यन्नागो तेवा फले करी विराजमान थकांज सर्वदा रहेछे, तेनुं नाम चित्ररस कल्पवृक्ष कहिये. ॥ ७३ ॥

मूलः—मणियंगेसुयनूसण वराइनवणरुरकेसु ॥ तह अणियणेसुधणियं, वह्राइं बहुप्पयाराइ ॥ ७४ ॥ अर्थः—आठमो मणीशब्दे रत्न जाणवुं तेणेकरी प्रधान जे आन्नरण, तेनां अनेक प्रकारनां अंग जे कारण ते छे जेनेविषे, तेने मण्यंग कहिये. एने विषे वरके० प्रधानन्नूषण एवां अनेक प्रकारनां कटक केयूर कुंमल चूडा रत्न मुद्रिका प्रमुख आन्नरणना विशेष विस्रसा परिणामने पामी थाय. तेमाटे एने मण्यंग वृक्ष कहिये. नवमो गेह शब्दे घर कहिये, तेनी पेरे छे आकार जेनो, तेने कहिये गृहाकार, एवे नामे जे न्नुवनवृक्ष त्यां विस्रसाने परिणामे करी ने उंचा आवास तेना उपरे सुखे चडवाने अर्थे पावडीउ, विचित्र चित्रसाला युक्त तेमां अनेक प्रकारे गोखला जालि छजा वलि, तोरण मंमप, पडसी ताव्हरा ने फरसबंधी ए सहित तल तेणेकरी शोन्नायमानछे, तेने गृहाकार कहिये, अने न्नवन वृक्षपण कहिये. तहके० तेमज दशमो अणियणेसु कहेतां अणीयण कल्पवृक्ष तेनेविषे धणीयं के० अत्यर्थे वस्त्र धवलां प्रमुख अनेक प्रकारनां थाय. इहां ए न्नावजे एनेविषे विस्रसा परिणामे अतिसूक्ष्म सुकुमाल देवदूष्य समान

महामनोहर अत्यंत निर्मल कांतिना धरनार एवां वस्त्र थाय. एनेविषे निवास क रनार जे युगलिया ते नग्न क्यारे पण न थाय तेथी बीजु ए वृक्षनुं अनग्नक एवुं पण एनुं नामछे ॥ ७४ ॥ इति गाथार्थ ए दश कल्पवृक्षनु द्वार वखाण्युं

अवतरणः—नरयत्ति एटले सात नरकनां नाम अने गोत्रनुं एकशोने बहुतेरमुं द्वार कहेछे. मूल —घम्मा वंसा सेला, अंजणरिठ्ठ मघापमाघवई ॥ नरयपुढवीण मानाइ, हुंति रयणाइ गोत्ताई ॥ ७५ ॥ अर्थ —घर्म्मा, वशा, शैला, अंजना, रिष्टा, मघा अने माघवती ए सात नरक पृथ्वीनां नामछे ते क्रमेकरी कह्यां त्यांजे अर्थ रहित अभिधान ते नाम कहिये अने रत्नप्रभादिक ए एनां गोत्र कहिये केमके जे अर्थ सहित होय तेने गोत्र कहेछे तेज आगली गाथाये देखाडेछे ॥ ७५ ॥

मूलः—रयणप्पह सक्करपह, वालुअपह पंकपहनिहाणाउं ॥ धूमपहतमपहाउं तह महातमपहापुढवी ॥ ७६ ॥ अर्थः—प्रथम घर्म्मानामे पृथ्वी तेनुं रत्नप्रभा एवे नामे गोत्रछे त्यां रत्न जे कर्केतनादिक तेनी प्रभा ते बहुल पणे ज्यांछे तेथी रत्नप्रभा कहिये एम शेषना पण नामार्थ जाणवा बीजी शर्कराप्रभा, त्रीजी वालुकाप्रभा, चोथी पंकप्रभा ए नामे गोत्र जाणवां 'प्रभानुं बहुलपणु सर्वत्र कहेवु पांचमी धूमप्रभा, छठी तमप्रभा, तेमज सातमी महातमप्रभा पृथ्वी जाणवी इहां तमना म अधकारनुं छे ॥ ७६ ॥ इति गाथा द्वयार्थ

अवतरणः—नेरइयाणआवासत्ति एटले नारकीना आवासनी संख्यानुं एकशोने तयतेरमुं द्वार कहेछे मूल —तीसायपणुवीसा पन्नरस दस चेव तिन्निय ह वंति ॥ पंचूणसयसहस्स, पंचेवअणुत्तरा नरया ॥ ७७ ॥ अर्थः—त्रीसलाख नर कावासा घम्मानेविषे, पचीसलाख वसानेविषे, पन्नर लाख शेलानेविषे, दश लाख अंजनानेविषे, त्रणलाख रिष्टानेविषे, पांचेकणा एक लाख एटले नवाणु हजार नवशेंने पंचाणुं अधिक मघानेविषे, अने सर्वोत्कृष्ट माघवतीनेविषे, पांच ज नरकावासा जाणवा इहां आयुष्य अने वेदना ते सर्वोत्कृष्ट छे तेना सद्भावथ की उत्कृष्ट शब्द कह्यो ॥ ७७ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरणः—वेयणात्ति एटले साते नरकने विषे वेदना संबधीनुं एकशोने चू मोत्तरमुं द्वार कहेछे मूल—सत्तसु खित्तसहावो, अणोन्नदिरया य जा छठी ॥तिसु आइमा सुवियणा, परमाहम्मि असुरयाय ॥ ७८ ॥ अर्थ —साते, नरक पृथ्वीने विषे, क्षेत्रस्वभाव एटले क्षेत्रथकी उत्पन्न थयेली जे वेदना ते थाय बीजी अन्यो अन्य मांहोमांहे उदीरि लीधेली वेदना ते बे प्रकारे थाय छे. तेमां एकतो प्रहर

एकरी नारकी मांहोमांहे वढवाड करे ते, प्रहरणनी करेली वेदना पांचमी नरक पृथ्वीसुधी थाय. अने बीजी शरीरनी करेली वेदना; बठी नरकपृथ्वीसुधी होय. अने आदिमके० धुरली त्रण पृथ्वीनेविषे परमाधामिक देवोनी करेली वेदना पण थायछे. इतिगाथार्थ ॥ ८८ ॥

अवतरणः—आउत्ति एटले नारकीना आयुष्यनुं एकशोने पंचोतेरमुं द्वार कहेछे. मूलः—सागरमेगंतिअसत्त दसय सत्तरस तहय बावीसा ॥ तेंत्तीसं जाव ठिई, सत्त सु पुढवीसु उक्कोसा ॥८९॥ अर्थः—प्रथम नरकपृथ्वी रत्नप्रभा छे. त्यां एक सागरोपमायु बीजीये त्रण सागरोपम, त्रीजीये सात सागरोपम, चोथीये दशसागरोपम पांचमीये सत्तर सागरोपम, तेमज बठीये बावीस सागरोपम, अने सातमीये तेत्रीश सागरोपमायु जाणवुं. ए स्थिति सात नरक पृथ्वीने विषे उत्कृष्ट कही.।।८९।।

मूलः—जा पढमाए जेठा, साबीआ एक एठिआ नणिआ॥तरतमजोगोएगो, दस वास सहस्स रयणाए ॥९०॥ अर्थः—जे प्रथम नरके उत्कृष्ट स्थिति एकसागरोपमछे, ते बीजी नरके कनिष्ट एटले जघन्य जाणवी. एम आगली नारकीओनेविषे पण पाछलीए उत्कृष्ट स्थिति ते आगलीये जघन्य जाणवी. ए तरतम योग्य जाणवो. अने पहेली रत्नप्रभापृथ्वीए जघन्य स्थिति दशहजार वर्षनी जाणवी.

अवतरणः—तणुमाणंति एटलेशरीरना माननुं एकशोने बोत्तेरमुं द्वार कहेछे.मूलः—पढमाए पुढवीए, नेरइयाणं तु होइ उच्चित्तं॥सत्तधणु तिन्निरयणी,बच्चेवय अंगुला पुस्रा ॥ ९१ ॥ अर्थः—पहेली नरक पृथ्वीये नारकीओनुं उच्चपणु एटले देहमान, सात धनुष्यने त्रण रयणीके०हाथ, तथा ब आंगुल उपर एटलुं देहमान थायछे. एने अतिदेशे बीजी नरकपृथ्वीए पन्नर धनुष्य, बे हाथ ने बार आंगल, त्रीजीए, एकत्रीश धनुष्य ने एक हाथ, चोथीए साडीबाशेठ धनुष्य, पांचमीए सवासो धनुष्य, बठीए अढीसे धनुष्य. ॥ ९१ ॥

मूलः—सत्तमपुढवीए पुण, पंचेव धणुस्सयाइ तणुमाणं ॥ मज्झिमपुढवीसु पुणो, अणेगहा मज्झिमं नेयं ॥ ९२ ॥ अर्थः—सातमी नरक पृथ्वीए वली पांचसे धनुष्य देहमानछे अने मध्यमपृथ्वीए तो वली जे पहेली पहेली पृथ्वीए देहमानछे, तेथी आगली आगली पृथ्वीए बमणुं बमणुं करतां उत्कृष्ट शरीर मान थाय. एम मध्यम अनेक प्रकारेछे. ते प्रथम गाथाए देखाडयुं. ॥ ९२ ॥

हवे उत्तर वैक्रिय शरीर कहेछे. मूलः—जा जम्मि होइ नव धारणिज्ज अवगाहणा इ नरएसु ॥ सा डगुणा बोधवा, उत्तरवेउवि उक्कोसा ॥ ९३ ॥ अर्थः—जे नरक पृ

थ्वीए जे नवधारणिय अवगाहना थाय, तेने समणी करीए तेवारे ते ते नरकने विषे उत्तरवैक्रिय तेटली जाणवी ॥ ए३ ॥

मूल —नवधारणिकरूवा, उत्तरवेउव्वियायनरएसु ॥ उगाहणाजहन्ना, अंगुलअ सखनागोय ॥ ए४ ॥ अर्थ —नवधारणीयरूप थकी, उत्तरवैक्रिय नरक नरकने विषे जघन्य अवगाहना अंगुलनो असंख्यातमो भाग ते उत्पत्ति समयनेविषेज होय

अवतरणः—उप्पत्तिनासविरहोत्ति एटले उत्पत्ति नाश अने विरह कालनुं एक शो ने सीतोतेरमुं द्वार कहेछे मूल'—चउवीसमुहुत्ता, सत्त अहोरत्त तह य पन्नरसा॥ मासोय दोय चउरो, उम्मासा विरहकालोउ ॥ ए५ ॥ अर्थ —प्रथम नरक पृथ्वीए चोवीश मुहूर्त्त विरहकाल जाणवो एटले एक नारकी उपन्या पछी बीजो उपजे तेनी वचमां विरह पडे, तो एटलो पडे. एम बीजी नरके सात अहोरात्री, त्रीजीए पन्नर दिवस, चोथीए एक, मास, पांचमीए बे मास, छठीए चारमास अने सातमीए छमासनो विरह काल जाणवो ॥ ए५ ॥

मूल'—उक्कोसो रयणाइसु, सव्वासु जहन्नउ नवे समउ ॥ एमेवयउव्वट्टण, सखा पुण सुरसवरातुल्ला ॥ ए६ ॥ अर्थ'—ए उत्कृष्टथी रत्नप्रभादिकने विषे विरहकाल कह्यो, अने सव्वासुके० सर्व पृथ्वीने विषे जघन्यथी एक समय विरह काल थाय एमेवके० एप्रकारे उद्वर्त्तना विरह तेपण एक नारकी उद्वर्त्या पछी विरहपडे तो, एटलोज जाणवो अने ए उत्पत्ति तथा उद्वर्त्तनानी जे संख्या ते देवोनी परे जाणवी ते इगडुति संखमसंखा, एगसमये हुतिठुचवति इत्यादिक जाणवुं ॥ ए६ ॥

अवतरण—लेसाउत्ति एटले नारकीनेविषे लेश्यानुं एकशोने अठोतरमु द्वार कहेछे. मूल'—काऊकाऊ तहकाऊनील नीलायनील कन्हाय ॥ कण्हाय तहा एव, सत्तसु पुढवीसु लेसाउ ॥ए७॥ अर्थ'—पहेली पृथ्वीए कापोत लेश्या, अने बीजीए पण कापोत लेश्या, त्रीजीए उपरले नरकावासे कापोत लेश्या, अने नीचले नरकावासे नील लेश्या जाणवी. चोथीए नील लेश्या, पांचमीए उपरना नरकावासे नील अने नीचेना नरकावासे कृष्ण लेश्या, छठीये तथा सातमीए कृष्ण लेश्या छे, परंतु छठी थकी सातमीए अत्यंत कृष्ण लेश्या जाणवी एरीते सात पृथ्वीने विषे लेश्या जाणवी

अवतरणः— अवहित्ति एटले नारकीने विषे अवधिज्ञाननुं एकशो ने उगणएंसीमु द्वार कहेछे मूलः—चत्तारि गाउ आई, अद्धुट्ठाईति गाउआ चेव ॥ अद्धाइ ज्जा दोणिवि, दिवढ्ढमेगच नरएसुं ॥ए८॥ अर्थः—पहेली पृथ्वीये चार गाउ अवधि ज्ञान थाय, एम बीजीए साडात्रण गाउ, त्रीजीए त्रण गाउ, चोथीए अढीगाउ,

पांचमीए बेगाउ, छठीए दोढगाउ, अने सातमीए एकगाउ. ए सात पृथ्वीए अ वधिज्ञान जाणवुं. एम बार गाथाए करी सात द्वार कह्यां. ॥ ए८ ॥

अवतरणः—परमाहमित्ति परमाधामिकना स्वरूपनुं एकशोने एंसीमुं द्वार कहे छे. मूलः—अंबे अंबरिसीचेव सामेया सबलेइयं ॥ रुद्दोव रुद्दकालेय, महाकालेत्ति आवरे ॥एए॥ असिपत्ते धणू कुंनी, वालूवेयरणीइय ॥ खरस्सरे महाघोसे, पन्नरस परमाहमिआ ॥ १०० ॥ अर्थः—अंब आदेदेइने पन्नर परमाधामिकनां नामछे; ते क्रियाने अनुसारे जाणवां. ते आवीरीते. पहेलो अंब ते नारकीउने हणे, नीचा पाडे, उंचा आकाशे उछाले. ए अंब कहिये. बीजो जे नारकीने हणीने कातरणी संमासी प्रमुखनी साथे कडका करी, नठीमां पकववा योग्य करे ते, अंबरीख; इहां आंबरीख ते नठी कहिये; तेना संयोग थकी एनुं नाम पण अंबरीख छे. त्रीजो, जे राढू प्रमुखने प्रहारेकरी सातन पातनादिक करे, अने ते वर्णे श्या म छे. तेमाटे एनुं नाम पण श्याम छे. चोथो जे आंतरमूं काढे; हैया अने कलेजानुं विदारण करे अने वर्णे सबल काबरो थाय ते सबल नामे जाण वुं. पांचमु जे शक्ति कुंत अने तोमर तेणेकरी नारकीउने परोवे ते रौद्रपणाना योगे तेनुं नामपण रौद्र जाणवुं. छठो जे नारकीउना अंगोपांग नांगी नाखे; ते वली अत्यंत रौद्रपणाथकी, एनुं नाम उपरौद्र जाणवुं. सातमुं, जे कडाइ मां तावडी प्रमुखमां नारकीउने पकावे, तेमज एनो वर्णपण कालो होय, ते थी एनुं नाम काल कहिये. आठमुं अपरके० बीजा नारकीना न्हाना खं डकरी खवरावेय ने वर्णेपण महाकाला होय तेमाटे एनुं नामपण महाकाल जाणवुं. नवमो असि शब्दे खड्ग तेना आकारे पत्र, तेने वनके० विकुर्वि, पछी तेनेविषे रह्याजे नारकी, तेने ते असिपत्रने पातेकरी तिलतिल जेटला खंमकरे, तेमाटे एनुं नाम पण असिपत्र छे. दशमुं, जे धनुष्य साथे मूकी अर्द्धचंद्रादिक बा णेकरी नारकीना कान नाक प्रमुखनुं छेदन करे; तेथी एनुं नाम पण धनुष्य छे. इहां श्री नगवतिमांहे महाकाल पछी असिपत्र पछी कुंन कह्योछे. तेमां जे खड्गेकरी तेउने छेदे ते असि, अने जे कुंनादिकमां पकवे ते कुंन, बारमा जे कदंब फूल ने आकारे अने वज्रना आकारना नाजनो तेमां वैक्रिय तसवेलुनेविषे चणानी परे नारकीने शेके, माटे एनुं नाम पण वालुक छे. तेरमुं, जे विरूपके०मातुं छे तर ए जेनुं, ते त्रांबु जेवुं तपाव्युं होय ते थकी पण महाकलकलति रक्त लोहिये न रेली नदी विकूर्वि तेमां नारकीउने जे कदर्थना करे, तेथी एनुं नाम पण वेतरण

छे चउदमुं जे वज्रकंटके व्याप्त शाल्मली वृक्ष, त्यां नारकीउंने आरोपी पुराणावस्त्र नी परे महाखर स्वरे आरडताने खेंचे, तेथी एनुं नाम पण खरस्वर पन्नरमुं जे नयथ कीबीहीता नासत्ता आरडता नारकीउंने पशुनीपरे वाडामां घाले तेनुं नाम महाघोषछे

एरीते ए पन्नर जातना परमाधामिक, ते पूर्व जन्मनेविषे जे महाक्रूर कर्मना करनार, पापनेविषे रक्तउतां पंचाग्नि साधनरूप मिथ्यात्व कष्ट तप करी, रौद्र असुर संबंधिनी गतिनेविषे उत्पन्न थायछे, तेथी एनो एवोज स्वभाव होयछे के ते धुरनी त्रण नरकपृथ्वीनेविषे उत्पन्न थयेला नारकीउंने त्यां आवीने अनेक प्रकारनी वेद ना उदीरेछे, अने जेम इहां मेष महिष कुकडादिकने फूकावता जोइ देखनार ने हर्ष थाय, तेम तेउंपण त्यां नारकीउंने कदर्थना थती देखी हर्षित थया थका चेलोत्क्षेप अट्टहासादिक करे घणुं शुं? पण जे ते परमाधामिकोने नारकी उंने संताप करतां प्रीति उत्पन्न थायछे, तेवी प्रीति ते मनोहर नाटकना जोवाथ की तथा अंगना संगमादिकथी पण न थाय इतिगाथा द्वयार्थ ॥९९॥१००॥

अवतरणः— नरउवट्टाणलद्धि संनवोत्ति एटले नरकथकी उद्वर्त्याने जेजे लब्धी नो संनव होय तेनुं एकशो ने एक्यासीमुं द्वार कहेछे मूलः—तिसुतित्थ चउत्थीए, केव ल पंचमीए सामन्नं ॥ छठीए विरइविरइ, सत्तमपुढवीइ सम्मत्त ॥१०१॥ अर्थ —प्रथम नी त्रण नरक पृथ्वीना आव्या नारकीउं, तीर्थंकरपणुं पामे, पण चोथी नरक ना आव्या, तीर्थंकर न थाय परंतु केवल ज्ञान पामे अने पांचमीना आव्या ना रकीउं ते श्रमणपणुं एटले सर्व विरतिपणुं पामे, पण केवल ज्ञान न पामे छठीना आव्या नारकी देशविरति अथवा अविरति श्रावक थाय, पण सर्व विरतिपणुं पा मे नही सातमीना आव्या सम्यक्त्वपणुं पामे परंतु श्रावकादिक भाव पामे नही

वली इहां विशेष देखाडेछे मूल —पढमाउ चक्कवट्टी, बीयाए रामकेसवा हुंति॥ तच्चाउ अरिहंता, तहंतकिरया चउत्थीउ ॥१०२॥ अर्थः—पहेली पृथ्वीना आव्या चक्रवर्ती थाय बीजीना आव्या राम एटले बलनद्र अने केशव एटले वासुदे व तथा प्रतिवासुदेव थाय त्रीजीना आव्या अरिहंत थाय तेम अंतक्रिया एटले मुक्तिगामि, ते चोथी पृथ्वीना आव्या थायछे ॥ १०२ ॥

मूलः—उवट्टिया य संता, नेरइया तमतमाउ पुढवीउ॥ न लहंति माणुसत्त, तिर क्खजोणिं च उवणमंति ॥१०३॥ अर्थ —तमतमा पृथ्वीथकी उद्वर्त्या छतां एवा जे नारकी ते मनुष्यपणुं न पामे, पण तिर्यचयोनी पामे ॥ १०३ ॥

मूल —छठीउ पुढवीउ, उवट्टा इह अणंतरभवंमि ॥ नज्जा मणुस्स जम्मे, संजम

लाभेणव विहीणा ॥१०४॥ अर्थः—छठी नरकपृथ्वीथकी उद्धर्त्या थका जे होय तेनी इहां अनंतर भवनेविषे मनुष्यजन्म संबंधि भजाके० भजना करवी. एटले कोइक मनुष्यपणुं पामे अने कोइक न पण पामे. कदाचित् मनुष्य थाय तोपण संयम पामे नही. ॥ १०४ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः—तेसु जेसिं उववाउत्ति एटले नारकीनेविषे जे जीवोनुं उपजवुं थाय तेनुं एकशोने व्यासीमुं द्वार कहेछे. मूलः—असन्नी खलु पढमं दोच्चंच सिरीसिवाउ इयपक्खी ॥ सीहा जंति चउत्थिं, उरगा पुण पंचमी पुढवी ॥१०५॥ अर्थः—असंज्ञी मरण पामी पहेली पृथ्वीए जाय. गर्भज सरीसृप गोह नोलियादिक बीजी पृथ्वीए जाय. पंखी त्रीजीए जाय. सिंह तथा तेना उपलक्षणथकी सर्व चतुष्पद चोथी पृथ्वीसुधी जाय. उरग सर्पप्रमुख ते वली पांचमी पृथ्वीसुधी जाय. ॥१०५॥

मूलः—छट्ठिंच इत्थियाउ, मच्छा मणुयाय सत्तमिं पुढविं ॥ एसो परमुववाउ, बोधव्वो नरयपुढवीसु ॥ १०६ ॥ अर्थः—छठी पृथ्वीसुधी स्त्रीनुं जावुं छे. मच्छ अने मनुष्य जे कोइ अत्यंत क्रूर अध्यवसायना धरनार होय ते सातमी नरक पृथ्वी सुधी जायछे. ए सात नरकपृथ्वीनुं परमके० उत्कृष्ट उपपातके० उपजवुं जाणवुं.

मूलः—वालेसुय दाढेसु, पक्खीसुय जलयरेसु उववन्ना ॥ संखिज्जा उठिईया, पुणोवि नरयाउया होंति ॥१०७॥ अर्थः—व्याल ते सर्पादिक तेनेविषे, तथा दाढी ते सिंहादिकने विषे, अने पक्खीसुके० खेचरने विषे, अने जलचर ते मच्छादिकने विषे जे नरकथकी आवीने उपन्या होय, तेपण जे संख्याता वर्षायुष्यनी स्थिति वाला होय ते क्रूर अध्यवसायना वशथकी पंचेंद्रियना वधपणाने योगे वली नरकनुं आयुष्य बांधी नरकमांज उपजे. ॥१०७॥ इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—संखाउप्पजंतंताणंति एटले एक समयने विषे केटला नारकी उपजे तेनुं एकशो ने त्राशीमुं द्वार, तेमज उवट्टमाणाणंत्ति एटले एक समयनेविषे उद्वर्त्तमान ते नरकथकी एक समयनेविषे निकलतानी संख्यानुं एकशो ने चोराशीमुं द्वार ए बे द्वार नाश अने विरह कालनी गाथामां कह्यांछे, तेथी इहां कह्यां नथी.

अवतरणः—एगिंदियविगल सन्नि जीवाण कायट्ठियत्ति एटले एकेंद्रिय, विकलेंद्रिय. अने संज्ञी जीव, ते पोतानीज कायनेविषे जेटलो काल रहे तेने कायस्थिति कहिये. जेम, पृथ्वीकाय जीव मरणपामिने वली पृथ्वीकायमांज उपजे. ए कायस्थितिनुं एकशो ने पच्यासीमुं द्वार कहेछे. मूलः—असंखो सप्पिणि सप्पिणीउ एगिंदियाणय चउन्हं॥ताचेवक अणंता वणस्सईएउ बोधव्वा॥१०८॥अर्थः—इहां काय

स्थिति ते संव्यवहारक जीव आश्री जाणवी असव्यवहारिकजीवोने तो अनादि एकल कायस्थिति होय तेथी मरुदेवादिकनी साथे व्यभिचार जाणवो नही. तथाच क्षमाश्रमण ॥तदकायविईकाला वठवि सेसे पडुच्च किर जीवो॥नाणाइ वणस्सइणो, जे सववहार बाहिरिया ॥ १ ॥ अर्थ—जे असव्यवहारिक जीवोने अनादि कायस्थितिछे, ते पण कोइक जीवने अनादि अपर्यवसान थाय ते आवीरीते जे जीव असंव्यवहारिक राशिथी निकलीने सव्यवहाराशिमां न आवे, अने कोइकने अनादि पर्यवसान, ते आवी रीते के, जे असंव्यवहारराशियकी निकलीने सव्यवहारराशिमां आवे ते जाणवा । इहां शिष्यपूछेछे के कहोने केवी रीते असंव्यवहारराशि मूकी संव्यवहारराशिमां पण आवे? तेने गुरु कहेछे के आवे केमके, विशेपणवतीमां कह्युछे यइक सिप्रति जेत्तियाकिरइह सववहार जीवरासीउं ॥ इतियणाइवणस्सइ, रासीउं त त्ति आतम्मि ॥१॥ इहां ए भावछे के, जे जीव असव्यहाररासिमूकीने सव्यवहार राशिमां आवी रीजे, परंतु तोपण सव्यवहारराशिमांहे तेटलाज जेने पृथ्व्यादिकनो व्यवहार प्राप्त थयो ते व्यवहारिक अने जेओने एवो व्यवहार न होय ते जीव असव्यवहारिक जाणवा अने जे व्यवहारराशिमां एकवार आवी वली निगोदमां जाय ते व्यवहारराशिमां पडया तेथी तेने सव्यवहारिकज कहिये

हवे सूत्रार्थ कहेछे असख्याता लोकाकाश, प्रदेश, अपहार, प्रमाण क्षेत्रे असंख्याति उत्सर्पिणीने अवसर्पिणी प्रमाण एकेंद्रिय पृथ्वी, अप, तेज वायु रूप चारेने कायस्थिति थाय ताचेवक के० तेज उत्सर्पिणी अवसर्पिणी ते अनंति वनस्पतिनी पण कायस्थिति जाणवी. इहां चेव ए पद पूर्णार्थेछे ॥१०८॥

मूल.— वास सहस्सा सखा, विगलाणठिईउ होइ बोधव्वा ॥ सत्तठ्ठभवाउ भवे, पणिंदितिरिमणुय उक्कोसा ॥ १०९ ॥ अर्थ—संख्याता सहस्रवर्ष विकलेंद्रियनी कायस्थिति थाये तथा सात आठ भव ते पंचेंद्रिय तिर्यंच अने मनुष्यने कायस्थिति थाय ए उत्कृष्टथी कायस्थिति कही ॥१०९॥ इतिगाथा द्वयार्थ

अवतरण—एगिंदियविगलसन्नी ए भवस्थिति एटले एकेंद्रियादिक जीवोनी भवस्थितिनुं एकशोने दशाशीमुं द्वार कहेछे मूल—बावीसई सहस्सा, सत्तेव सहस्स तिन्नि होरत्ता ॥ वाए तिन्नि सहस्सा, दसवाससहस्सिया रुक्खा॥११०॥ अर्थ—बावीशसहस्र वर्ष पृथ्वी कायिकजीवनी भवस्थिति जाणवी अने अपकायिक जीवनी सातहजार वर्ष, अग्निकायनीत्रण अहोरात्री, वायुकायजीवने त्रण हजार वर्ष, अने वनस्पतिकायने दशहजारवर्ष भवस्थिति जाणवी ॥११०॥

मूलः– संवच्छराइं बारस, राइंदिय होंति अउणपन्नासं॥ छम्मास तिन्निपलिया, पुढवाईणं वि उक्कोसा ॥१११॥ अर्थः–बारवर्ष बेंद्रियने, राइंदियके० रात्रदिवस ते उगणपचाश दिवश तेंद्रियने जाणवा. चउरेंद्रियने छ महीना, अने पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्यने त्रण पल्योपम ए पृथ्वी आदेदेइ सर्व जीवोनी उत्कृष्टि आयुस्थिति कही; परंतु ए निरूपइव्य स्थानके जे रह्याछे प्रवाहे तेने जाणवी. ॥१११॥

पृथिविकायने विषे श्लक्ष्णादिकने जूदो जूदो विशेष देखाडेछे. मूलः–सण्हाय सुद्ध वालुय, मणोसिला सक्कराय खरपुढवी ॥ एकं बारस चउदस, सोलस अढार बावीसा ॥ ११२ ॥ अर्थः–श्लक्ष्ण नाम पृथ्वी जे सपाट मारवाड प्रमुखनी तेने एक हजार वर्ष अनुक्रमे छ बोलने छबोल लगाडवा. शुद्ध शब्दे सूधी सुंवाली अने कोमल माटी तेने बारहजारवर्ष. वालूका शब्दे वेलू तेनेचौद हजार वर्ष, मणसिलने सोलहजारवर्ष, अने शर्करा शब्दे भानी कांकरी तेनेविषे अढार हजारवर्ष. खर पृथ्वी मोटी जे शिला पटादिक तेनी बावीशहजार वर्ष स्थिति जाणवी. ॥११२॥ इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरणः–एएसिंतणु माणंति एटले एना शरीरना माननुं एकशोने सत्याशीमुं द्वार कहेछे. मूलः– जोयण सहस्स महियं. उहिय एगिंदिए तरुगणेसु ॥ मच्छजुअले सहस्सं, उरलेसुय गब्भजाईसु॥११३॥अर्थः–हजारयोजन झाझेरुं सामान्यपणे एकेंद्रियनेविषे अने विशेष चिंताए तरुगणेसुके० प्रत्येक वनस्पतिनेविषे जाणवुं. पण ते समुद्रमांगो तीर्थादि गत वेली कमल अधिकरीने जाणवुं. केमके अनेरे स्थानके एटला उदारिकशरीरनो असंभवछे माटे.

तेमज मछनुं युगल जे गर्भज समूर्छिम लक्षण तेनेविषे पण हजारयोजननुं थाय. उरगपरिसर्पनेविषे एक हजारयोजन शरीरमानछे. पण ते गर्भजने होय. इहां शरीरमान उत्सेधांगुले कह्युंछे. अने समुद्र पद्मद्रहादिकमांहेला पाणीनुं मान ते प्रमाणांगुले थाय तेवारे प्रमाणांगुलने उमपणे, उत्सेधांगुलनी अपेक्षाए अत्यंत दीर्घपणुं होय. एवी आशंका निवारवाने अर्थे सूत्रकार कहेछे.॥११३॥

मूलः–उसेहंगुल गुणिअं, जलासयंजमिह जोयण सहस्सं ॥ तब्भुप्पन्नं नलिणं, विसेयं नणिय माणंति ॥ ११४ ॥ अर्थः–उत्सेधांगुलेकरी गणितपणे कह्यां जे हजारयोजन प्रमाण जलाश्रय, तेनेविषे उपन्युं जे नलिन कमल, ते भणितमान हजारयोजन झाझेरुं जाणवुं. एटले हजार योजन जलाश्रय छत्ते कमल बाहेर रहे तेटलुं झाझेरुं कह्युं.॥११४॥

मूल —जंपुण जलहि दहेसुं, पमायण जोयण सहस्समाणेसु॥ तप्पऊश्वर पद्म, तं जाण सुनूविया रंति ॥११५॥ जे कारणे समुद्र द्रहादिकनेविषे प्रमाणांगुले करी हजारयोजन प्रमाण पाणीमांहे उपजे जे वरप्रधान कमल, तेम श्रीदेविनो निवास कमल ते तुं जाण, नूके० पृथ्वीनो विकार पण, वनस्पतिकाय न थाय अनेरां पाणीनां जे आश्रय, जेनेविषे उपद्रव नथी,एवा कोइकस्थानकनेविषे कह्या जे वेलि लता प्रमुख ते यथोक्त मान हजारयोजन फाजेरा तेणेकरी सहित जाणवा

मूल —वणणतसरीराण, एगनिल सरीरग पमाणेण ॥ अनलोदग पुढवीण, असखगुणिया नवे वुड्ढी ॥ ११६ ॥ अर्थ —सूक्ष्म वनस्पतिनां अनंतां शरीर एकठां करिए, तेवारे एक वायुकायनुं शरीर थाय एम अनल शब्दे, तेऊकायिक, दग ते अपकायिक पृथ्वीकायिकनी असंख्यात गुणि वृद्धि थाय ते आवीरीते — असख्यातां वायुकायनां शरीर एकठां करीए, तेवारे एक तेजसकायिक थाय असख्याता तेजसकायिक प्रमाणे एक अपकायिकनुं शरीर थाय असख्याता अपकायिके एक पृथ्वीकायिकनुं शरीर थाय ॥११६॥

हवे बेंद्रियादिकनुं देहमान कहेछे मूल —विगलिंदियाण बारस, जोयण ति तिन्निचउरको साय ॥ सेसाणोगाहणर्थ, अगुल नागो असंखिज्जो ॥ ११७ ॥ अर्थ —विकलेंद्रियमां, बेंद्रियने बार योजननी अवगाहना, अने तेंद्रियने त्रण कोशनी अवगाहना, चउरेंद्रियने चार कोशनी अवगाहना, अने शेषाण एटले शेष शब्दे पृथ्वी, अप, तेउ, वायु साधारण वनस्पति, सम्मूर्छिम मनुष्य, समस्त अपर्याप्ता तेने उत्कृष्टे आंगुलनो असख्यातमो नाग अवगाहना देहमान जाणवु ॥११७

हवे पंचेंद्रियनुं देह मान कहेछे मूल —गप्र चउप्पय छगाउ आइ भुयगेसु गाउय पुहुत्त ॥ पक्कीसुधणुपुहुत्त, मणुएसुय गाउआ तिन्नि ॥ ११८ ॥ अर्थ —गर्भज पंचेंद्रिय चतु पद गाय, बलद, घोडा, हाथीनुं शरीर छ गाउ मान थायछे, अने भुजगपरिसर्प्प जे गोह नोळियादिक तेने बे गाउथी मांमी नव गाउसुधी एटले गाउ पृथक्त्व शरीर मान थाय तेम पंखी जे खेचर तेने धनुष्य पृथक्त्व शरीर थाय अने मनुष्यने विषे त्रण गाउनु देह मान थाय इति गाथा ससकार्थे॥

अयतरण — इंदिय सरूव विसयत्ति एटले इंद्रियनुं स्वरूप अने इंद्रियनो विषय तेनु एकशो ने अगणसीमु द्वार कहेछे मूल —कायंब पुप्फगोलय, मसूर अइमुतयस्स कुसमव ॥ सोयं चक्कूघाण, खुरप्प परिसंठियं रसण ॥ ११९ ॥ अर्थ—

बादर पर्याप्त पृथ्वीकाय, अपकाय, वली प्रत्येक वनस्पतिमांहे धुरली चार लेश्या थाय तथा गर्नच तिर्यंच अने नरके० मनुष्यनेविपे ठ ए लेश्याउ जाणवी, अने शेप तेजकाय, वाउकाय, सूक्ष्म, पृथ्वी, साधारण वनस्पति, अपर्याप्ता बादर पृथ्वी, अप, प्रत्येक वनस्पति, बेइंड्रिय, तेइंड्रिय, चउरिंड्रिय, सम्मूर्छिम पंचेंड्रिय, जे मनुष्य तथा तिर्यंच तेने धुरली त्रण लेश्या थाय इति गाथार्थ. ॥ १२४ ॥

अवतरणः—एयाणंजङगइति एटले ए पूर्वोक्त जीवोनी ज्यां गतिथाय तेनुं एकशो ने नेवुमुं द्वार कहेछे. मूलः—एगेंदिअजीवाणं, जंति नरति रिक्खेसुजु अलवज्जेसु॥ अमण तिरियाविएवं, नरयंमिवि जंति ते पढमे ॥१२५॥ अर्थः—एकेंड्रियजीवो ते युगलिया वर्जीने बाकीना मनुष्य तथा तिर्यंचमांहे जाय पण युगलियामां नजाय. अने अमणके० मनरहित एवां जे सम्मूर्छिम तिर्यंच, ते पण एमज जाणवां पण मात्र ते ते असंज्ञी प्रथम नरकपृथ्वीसुधी जाय छे.॥ १२५ ॥

मूलः—तह संमुच्छिम तिरिया,नवणाहिव वंतरेसु गच्छंति॥जं तेसिं उववाउ,पलिया संखिज्जआऊसु॥१२६॥ अर्थः—तेमज संमूर्छिम तिर्यंच ते नवणाहिवके० नवनपति अने व्यंतरनेविपे जाय,केमके तेनुं उपपातके० उपजवाने स्थानके पल्योपमना असंख्यातमा नाग जेटलुं आयु थवुं जोइये, ते तेनेविपे थाय. पणज्योतिषमांनजाय.

मूलः—पंचेदिअतिरियाणं, उववाउ कोसउ सहस्सारे॥नरएसुं समग्गेसुवि, विय लाअ जुअलतिरिनरेसु ॥१२७॥ अर्थः—पंचेंड्रिय तिर्यंचनुं उपपातके० उपजवुं ते उत्कृष्ट आठमा सहस्रार देवलोक सुधीथाय. तेथी आगले योग्यताना अनावथकी उपजवुं थाय नही. तथा नरएसुके० साते नारकीनेविपे पण जाय; अने विकलेंड्रिय तथा युगलिया वर्जिने बाकीना बीजा तिर्यंच तथा मनुष्य तेमांहे पण उपजे.

मूलः—नरतिरिअसंखजीवी, जोइसवज्जेसु जंति देवेसु॥नियआउयसमहीणाउएसु इसाणअंतेसु ॥ १२८ ॥ अर्थः—मनुष्य तथा तिर्यंच जे असंख्याता वर्पनां आयुष्य वालां होयते इहां विशिष्ट खेचर जे तिर्यंच पंचेंड्रिय ते अंतर द्वीपना तिर्यंचने मनुष्य युगलिया जाणवा. ते ज्योतिषि वर्जिने शेष देवोमां उपजे; एटले जे देवलोकमां एना आयुष्य जेटलुंज आयुष्य होय, अथवा तेथी न्यून आयुष्य होय; एवा देवलोकमां उपजे पण अधिक आयुष्य वाला देवलोकमां उपजे नही. ते ईशान देवलोक सुधी उपजे पण आगल न उपजे. ॥ १२८ ॥

मूलः—उववाउ तावसाणं, उक्कोसेणं तु जाव जोइसिआ ॥ जावंति बंनलोगो, चरग परिवाय उववाउ ॥ १२९ ॥ अर्थः—तापसोउ उपपातके० उपजवुं ते उ

त्कृष्टे ज्योतषी सुधी थाय पण आगल न थाय अने चरक ते धाडीनी भिक्षाना लेनारा, अने त्रिदंमि अथवा चरक अने कछोटीआ ते परिव्राजका अने कपिल मुनिना संतानिया जे चरकने परिव्राजकछे तेओर्नु उत्कर्षथी उपजवु यावत् पांच मा ब्रह्मदेवलोक सुधी थाय ॥ १२९ ॥

मूलः–जिणवय अकिंठ तवे, किरियाहिं अनव नव जीवाण ॥ गेविज्जेणुक्कोसोगई जहन्ना नव तिवइसु ॥१३०॥ अर्थ –श्रीवीतरागना वचनने अनुसारे साधुपणे करी सहित समस्त समाचारी अनुष्ठाने युक्त, पण सम्यक्त्वथी रहित मिथ्यादृष्टि द्रव्यलिंग ना धरनार, अभव्य अने भव्य जीव तेने केवल क्रियाना प्रमाण थकी उत्कृष्टे ग्रैवेय कनेविषे उपजवुं थाय, अने जघन्यथी भुवनपतिनेविषे उपजवु थायछे ॥१३०॥

मूल–छउमत्थ संजयाण, उववाउक्कोसउ य सवठे ॥ उववाय सावयाणं, उक्को सेण चुउ जाव ॥ १३१ ॥ अर्थ –छद्मस्थ यतिनो उत्पात उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धि नेविषे थाय श्रावकनुं उत्कृष्टथी अच्युत नामा बारमा देवलोकनेविषे उपजवु थाय.

मूल –उववाउ लंतगंमी, चउदस पुविस्स होइउ जहन्ना ॥ उक्कोसो सवठे, सिद्धिगमो वा अकम्मस्स ॥ १३२ ॥ अर्थ –चौदपूर्वधरनो उपपात जघन्यथी छ ठा लांतक देवलोके थाय, अने उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धिमां थाय अथवा अकर्मक जे कर्मेकरी रहित थाय तेने मोक्षनी गति प्राप्त थाय ॥ १३२ ॥

मूल–अवराहिअ सामन्नस्स साहुणो सावयस्सविजहन्नो ॥ सोहम्मो उववाउ, व यभंगे वणय राईसु ॥१३३॥ अर्थः–चारित्र ग्रहणना दिवसथी मांडीने जेने लगा रमात्र पण चारित्रनी विराधना थई न होय, एवा अविराधित श्रमणने, अने तेमज श्रावक पण जे दिवसथी देशविरतिपणु पाम्यो छे, ते दिवसथी पोताना ग्रहण करे ला व्रतने शुद्ध पाल्युं होय ते श्रावकने पण जघन्यथी सौधर्मदेवलोके उपपात थाय, तथा पोतपोताना व्रतभंग थएला साधु तथा श्रावकने जघन्यथी भुवनप ति अथवा व्यंतरमां उपपात थाय, अने उत्कृष्टे ज्योतषिमां उपजवुं थाय ॥१३३॥

मूलः– सेसाण तावसाईण, जहणेवंतरे सुउववाउ ॥ भणिउंजिणेहि सो पुण नियकिरिय ठियाण विसेउ ॥१३४॥ अर्थ –शेष जे तापसादिक छे तेओनो जघन्ये व्यंतरनेविषे उपपात थाय. एम श्रीतीर्थंकरदेवे ॰भणिउं॰ कह्युछे ते वली नि रूके॰ पोतपोतानी क्रिया जे मोक्षनु अनुष्ठान, तेनेविषे जे निरत होय तेने थाय परंतु हीणाचारीने न थाय, एम जाणवुं ॥ १३४ ॥ इति गाथादशकार्थ

अवतरण–एएसिजुत्तो आगइत्ति एटले ए जीवोनी ज्यांथकी आगति एटले आव

वुं थाय तेनुं एकशो ने एकाणुमुं द्वार कहेछे. मूलः—नेरइय जुयल वज्जा ॥ एगिंदि सु इंति अवरगइ जीवा॥विगलत्तेणं पुण ते, हवंति अनिरय अमर जुयला॥१३५॥ अर्थः— नारकी अने जुगलिया वर्जी अनेरी गतिना जीवो एकेंद्रियनेविषे आवे. वली ते सर्वे विकलेंद्रियपणे उपजे, परंतु नारकी, देवता अने युगलिया वर्जीने बाकीना सर्वे जीवो उपजे पण ए त्रणनो त्यां उत्पात न थाय. ॥ १३५ ॥

मूलः—हुंति हुअमण तिरिक्खा, नर तिरिया जुअल धम्मिए मोत्तुं॥गब्भ चउप्पय जावं, पावंति अजुअल चउगइआ ॥१३६॥ अर्थः—हुंतिके० होय. असंज्ञीमनुष्य ने तिर्यंच. ने मनुष्य तथा तिर्यंच युगलिया मूकीने गर्भज चतुःपद, एने ग्रहणे बीजा पण तिर्यंच पंचेंद्रियपणुं युगलिया मूकी चारेगतिना जीव पामे. ॥१३६॥

हवे मनुष्य संबंधी कहेछे. मूलः—नेरइया अमराविअ, तेरच्छा माणवा य जायंति॥ मणुयत्तेणंवचित्तु जुअलधम्मियनरतिरिक्खे ॥१३७॥ अर्थः—नारकी, देवता, गर्भज तिर्यंच अने मनुष्य, चारे ए मनुष्यपणे उपजे. पण युगलधर्मि वर्जिने बाकीना उपजे. अने युगल धर्मि मनुष्य तथा तिर्यंच देवगतिमां उपजे॥१३७॥इतिगाथात्रयार्थः.

अवतरणः—उप्पत्ति मरण विरहोत्ति एटले उपजताने अने मरताने एक सामयिकादिक विरहकालनुं एकशो ने बाणुमुं द्वार अने जायत मरंत संखाउत्ति एटले उपजता ने मरतानी संख्यानुं एकशो ने त्राणुमुं द्वार; ए बे द्वार साथे कहेछे. मूलः—भिन्न मुहुत्तो विगलेंदियाण संम्मुच्छिमाण य तहेव ॥ बारस मुहुत्त गब्भे, सव्वेसु जहन्नउसमउ ॥ १३८ ॥ अर्थः—भिन्नके० कांइएक माठेरो अंतर मुहूर्त्त काल ते विकलेंद्रियने निरंतर उपजताने विरह पडे, तो एटलो विरह पडे. संमूर्छिमने पण तेमज जाणवुं. तथा बार मूहुर्त्त गर्भज पंचेंद्रिय तिर्यंचने उपजतां विरह पडे अने बीजा सर्वजीवोने जो उपजतां अथवा मरतां विरह पडे तो जघन्यथी एक समयनो विरह पडे. ॥ १३८ ॥

मूलः— उव्वट्टणावि एवं, संखा समएण सुरवरचुल्ला ॥ नर तिरिय संख सव्वे,सु जंति सुर नारया गब्भे ॥१३९॥ अर्थः—उद्वर्त्तनानी पण उत्पत्तिनीपरे संख्या जाणवी एक सामयिकी प्रमुख. देवतानी परे जाणवी मनुष्य तथा तिर्यंच संख्याता आउखावाला सर्वनेविषे उपजे. देवता नारकी गर्भजनेविषे देवता एकेंद्रिमां पण आवे उपजे.

मूलः—बारस मुहुत्त गब्भे, मुहुत्त सम्मुच्छिमेसुचउवीसं॥उक्कोस विरहकालो, दोसु विअजहणउ समउ ॥१४०॥ अर्थः—बारमुहूर्त्त गर्भजने उपपात विरह जाणवो. अने चोवीशमुहूर्त्त सम्मूर्छिमनविषे उपपात विरह जाणवो. ए उत्कृष्टे विरहकाल

कह्यो अने जघन्यथी तो गर्भज समूर्छिमनेविषे एक समय उपपात विरह थाय
मूल—एमेवय उबट्टणा, संखासमएण सुरवरुतुल्ला ॥ मणुएसुउववज्जे, संखाउ यमोत्तुसेसाउ ॥१४१॥ अर्थ—उद्वर्त्तना पण एमेवके० एमज जेम उपपात कह्यो तेनीपरेज जाणवी एक समय आदिनी सख्याते देवताने तुल्य देवतानी परे मनुष्य नेविषे सर्व उपजे. असख्यातायुष्क मनुष्य तथा तिर्यचना उपलक्षणथकी सात मी पृथ्वीना नारकी, तेजकाय अने वायुकाय, मूकी शेष उपजे इतिगाथा, चतुष्टयार्थ
अवतरण—जवण, वइवाण मतर, जोयसिय, विमाण, वासि, देवाण, उछित्ति, एटले चतुर्विध देव निकायनी स्थितिनुं एकशो ने चोराणुमुं द्वार कहेछे मूल—जवणवइवाणमतर, जोइसियविमाणवासिणोदेवा ॥ दसअट्टपंचवत्तीस, सखजुसा कमेणइमे ॥१४२॥ अर्थ—जवनपति, व्यतर, ज्योतषि अने वैमानवासि देव तेणे पूर्वजवने विषे कीधोछे पुण्यनो समूह, तेना योगथीपाम्याछे विशिष्ट जोगसुख, तेणे करी जे दिव्यंतके० शोजे, तेने देव कहीए एना अनुक्रमे जेद कहेछे दशजुवनपतिना, एम आठ व्यंतरना, पांच ज्योतषिना, बत्रीश वैमानवासीनाजेद, ए सख्याये संयुक्त होय
हवे दसप्रकारे जुवनपतिछे तेनां नाम कहेछे मूलः—असुरा नागा विज्जू, सुवसु अग्गीय वाउथणियाय ॥ उदही दीवदिसाविय, दसजेयाजवणवासीण ॥ १४३ ॥ अर्थ—ए जुवनपतिने कुमारनीपरे क्रीडा प्रियछे, तेथी ए सर्व असुरादिक शब्दनी आगल कुमार शब्द जोडिये तेवारे एक असुरकुमार, बीजो नागकुमार, त्रीजो विद्युतकुमार, चोथो सुवर्णकुमार, पांचमो अग्निकुमार, छठो वायुकुमार, सातमो स्तनितकुमार, आठमो उदधिकुमार, नवमो द्वीपकुमार अने दशमो दिशिकुमार ए दशजेद जुवनवासीना कह्या ॥ १४३ ॥
हवे व्यंतरना जेद देखाडेछे मूलः—पिसाय जूया जक्खा, यरक्खसा किन्नरा यकिं पुरिसा ॥ महोरगागंधवा, अठविहावाणमतरिआ ॥ १४४ ॥ अणपन्नियपणपन्नि, इसिवायजूइयवाइएचेव ॥ कंदीय महाकंदी, कोहंडेचेव पयगेय ॥ १४५ ॥ अर्थ—एक पिशाच, बीजा जूत, त्रीजा यक्ष, चोथा राक्षस, पांचमा किन्नर, छठा किंपुरिस, सातमा महोरग, अने आठमा गधर्व, ए आठ प्रकारना वाणमतर देव छे त्यां एम ने मनुष्यपणाथकी विगतके० गयोछे अंतर, तेमाटे व्यतर कहिए अने वनना आंतरानेविषे थया ते वाणमतर जाणवा, मकार अलाक्षणीक छे, वली ए आ ठ जेद व्यंतरना अणपन्नी इत्यादिक नाम प्रगटछे ॥ १४४ ॥ १४५ ॥
मूल—इयपढम जोयणसए, रयणाएअठ्ठवंतरा अवरे ॥ तेसुइहसोलसेंवा, रु

यगअहोदाहिणुत्तरउ ॥ १४६ ॥ अर्थः—ए पिशाचादिकथी जुदा आठ व्यंतर निकाय, इयके० इहां रत्नप्रनाना प्रथमना शो योजनमां होयछे, तेनेविषे शोल इं इ छे, ते मेरुने नीचली गोस्तनाकार रुचकछे तेने नीचले दक्षिण उत्तरने विनागे जाणवा. ॥ १४६ ॥

हवे ज्योतषिनुं स्वरूप कहेछे मूलः—चंदा सूरा य गहा, नरकत्तातारयायपंचइमे॥ एगेमलजोइसिया, घंटायाराथिरा अवरे ॥ १४७ अर्थः—चंद्रमा, सूर्य, ग्रह, नक्षत्र अने तारा ए पांच ज्योतषि जाणवा. तेमां एक जे मनुष्यक्षेत्रमांछे, ते चलज्योतषि जाणवा. वीजा जे मनुष्यक्षेत्रथी वाहेरछे, ते वाधियाघाट, जेम एकस्थानके रहेछे तेनीपरे एकस्थानके रहेछे, ते माटे ते स्थिरज्योतिषी जाणवा. ॥ १४७ ॥

हवे वैमानवासी देवो, चार गाथायेकरी कहेछे. मूलः—सोहम्मीसाणसणं, कुमार माहिंद वंनलोयतहा ॥ लंतयसुक्कसहस्सार, आणयपाणयाकप्पा ॥ १४८ ॥ तह आरणच्चुआविद्धु, इगिहगेविज्ज वरविमाणाइं॥पढमंसुदरसणंतस्स, वीइयंसुप्पवद्धंति ॥ १४९ ॥ तइयंमणोरमंतह, विसालनामंचसव्वउनदं ॥ सोमणसंसोमाणस, मह पीइकरंच आइवं ॥ १५० विजयंचवजयंतं, जयंतअपराजियंचसव्वठं ॥ एचमणुत्तर पणगं, एएसिचउव्विहसुराणं ॥ १५१ ॥ अर्थः—सौधर्म, ईशान, सनत्कुमार, माहेंद्र, ब्रह्म, लांतक, शुक्र, सहस्रार, आनंत, प्राणत, आरण अने अच्युत ए वारने विषे कल्प एवी संज्ञाछे, इहां जे देवता उपजे तेने इंद्र, सामानिक अने त्रायत्रिंसक इत्यादिक समस्त ठकुराईनोकल्पछे; तेथी इहां उत्पन्न थया जे देव, तेने कल्पोपपन्न कहिये. अने हवे इगिहके० ग्रैवेयकना, वर प्रधान विमाणकहुंछुं. तेलोकना मा पुरुषनेविषे ग्रीवाके० कंठने स्थानकेछे, माटे ते ग्रैवेयक कहिये. तेमां प्रथम सुदर्शन, वीजो सुप्रन त्रीजो मनोरम तेमज चोथो विशाल, पांचमो सर्वतोनद्र छठो सोमनस, सातमो सोमाणस, आठमो प्रीतिकर अने नवमो आदित्य. हवे पांच अनुत्तर विमान कहेछेः—एकविजय, वीजुं विजयंत, त्रीजुं जयंत, चोथुं अपराजित अने पांचमुं सर्वार्थसिद्ध. ए अनुत्तर एटले समस्तमांहे उत्कृष्ट पांच विमान जाणवां एएसिंके०ए चतुर्विध देवनिकायनां नाम कह्यां. ॥१४८॥१४९॥१५०॥१५१॥

हवे स्थिति कहेछे. मूलः— चमर वलिसार महियं, सेसांण सुराण आउ अं वोछं ॥ दाहिण दिवढ्ढ पलियं, दोदेसूणुत्तरिल्लाणं ॥ १५२ ॥ अर्थः—चमरेंद्र दक्षिणदिशिनो अने वलिंद्र उत्तरदिशिनो इंद्र. तेने अनुक्रमे चमरेंद्रने एक सागरोपम अने वलिंद्रने पल्योपमने असंख्यातमे नागे अधिक एक सागरोपमस्थिति जा

पावी हवे शेष नवनिकायना देवोनुं आयु कहेछे दाहिणके० दक्षिण दिशिवालाने दि वड्ढके०बोड पल्योपम आयु अने उत्तर दिशिवालाने देशोन बे पल्योपम आयुजाणवुं

भवनपतिनुं आयुष्य कहिने हवे भवनपतिनी देवि तथा व्यंतरनी देविनी स्थिति कहेछे मूल – अड्ढुठ अद्ध पंचम, पलिउंवम असुरजुअल देवीण॥ सेसवण देवयाणय, देसूणद्ध पलिय मुक्कोसं ॥ १५३ ॥ अर्थ–दक्षिणदिशिनी देविने साडा त्रण पल्योपम अने उत्तरदिशिवाली देविने साडाचार पल्योपम, ए अनुक्रमे असुर युगल, ते चमरेंद्र बलिंद्रनी देविनु आयु कह्युं अने शेप नागकुमारादिक इंद्रनी उत्तरदिशिनी देविउंनुं देशोन पल्योपम आयु छे तथा दक्षिण दशिनी देविनुं अनेउत्तर दक्षिणवर्त्ति व्यंतरेंद्रनी देविउंनी अर्द्ध पल्योपम उत्कृष्टि स्थिति थाय ॥ १५३ ॥

हवे भुवनपति अने व्यंतरनी देविउंना आयुष्यनी जघन्य अने उत्कृष्टी स्थिति कहेछे मूल –दसनवण वणयराण, वास सहस्सा ठिई जहन्नेण॥ पलिउंवम उक्कोसं, वतरियाण वियाणिक्का ॥१५४॥ अर्थः–भुवनपति तथा व्यंतरनी देविने दशहजार वर्ष जघन्यस्थिति छे अने व्यंतर देवोनुं उत्कृष्टथी एक पल्योपम आयुष्य जाणवुं

हवे ज्योतषिनी आयुस्थिति कहेछे. मूलः–पलिअस्सवरिसलक्कं, ससीणपलियं रवीणससहस्सं ॥ गहणखत्तताराण पलियमद्धंचचउभागो॥१५५॥अर्थ–एकपल्योपम ने एकलाख वर्ष अधिक चद्रमानुं आयुष्य जाणवुं अने एक पल्योपम एक हजार वर्षे अधिक सूर्यनुं आयुष्य जाणवुं हवे ग्रहादिकनुं अनुक्रमे आयुष्य कहेछे तेमां ग्रह जे मंगलादिक छे.तेनुं एक पल्योपमनुं आयुष्य जाणवुं अश्वन्यादिक नक्षत्रो नुं अर्द्ध पल्योपम आयुष्य जाणवुं ताराणु एक पल्योपमनुं चतुर्थांश आयुष्य जाणवुं

मूल–तद्देवीणवितहिइ, अद्धअहियअतमतदेवर्च्चे ॥ पाउंजहस्समच्छु, तारीण तारीणमउंसे ॥ १५६॥ अर्थ –चद्रमानी देविनुं अर्द्धपल्योपम ने पचाशहजारवर्ष, सूर्यनी देविनुं अर्द्धपल्योपम ने पांचशे वर्षे उपर, ग्रहनी देविनुं अर्द्धपल्योपम ए देवो नी स्थितिथी एमनी देविना आयुनी स्थिति अर्द्ध थइ हवे अहियके० अधिको अंसनी देवि छिकनो ते आवी रीते के, नक्षत्रनी देविनु अने तारानी देविनुं, अनुक्रमे पल्योपमनो चोथोभाग अने आठमोभाग कांइक विशेषाधिक जाणवो अने जघन्य आयुष्य ते पादके० पल्योपमनो चोथोभाग जाणवुं अने तारा तथा तारानी देविनुं जघन्यथी पल्योपमनो आठमोभाग स्थिति जाणवी यद्रुक्तं चउब्भअसे च उभागो जहन्नमट्ठभाग पंचमए इति वचनात् ॥ १५६ ॥

हवे सर्व विमानवासिनी आयुस्थिति कहेछे मूल –दोसाहिसत्तसाहिअ,

दसचउदसरसत्तरेवअयराइ ॥ सोहम्माजासुक्को, तडुवरिएक्केकमारोवें ॥१५७॥ अर्थः-सौधर्मदेवलोके वे सागरोपम, ईशाने साधिक बे सागरोपम, सनत्कुमारे सातसागरोपम, महेंद्रे साधिक सातसागरोपम, इहां साधिक अथवा न्यून आवे ते सर्वत्र पल्योपमनो असंख्यातमो भाग अविशेष जाणवो. पांचमा ब्रह्मदेवलोके दशसागरोपम, छठे चउद, सात्तमे सतर, एटले सौधर्मदेवलोकथी मांमीने सातमा शुक्रदेवलोकसुधी आयुस्थिति कही. तेथकी उपरांतना देवलोके एकेक सागरोपम वधारीये. ते आवी रीते जे, आठमे अढार, नवमे ओगणीश, दशमे वीश, अग्यारमे एकवीश ने बारमे बावीश, प्रथमग्रैवेयके त्रेवीश, द्वितीयग्रैवेयके चोवीश, तृतीयग्रैवेयके पचीश. चतुर्थ ग्रैवेयके छव्विश, पंचम ग्रैवेयके सत्तावीश, षष्टग्रैवेयके अठयावीश, सप्तमिये ओगणत्रीश, अष्टमीये त्रीश, अने नवमीये एकत्रीश सागरोपम आयुस्थिति जाणवी. तेवारपछी विजयादिक चार अनुत्तर विमाननेविषे बत्रीश सागरोपम आयुस्थिति उत्कृष्ट जाणवी. ॥ १५७ ॥

मूलः-तित्तीसयरुक्कोसा, विजयाइसुछिइजहन्न इगतीसं ॥ अजहन्नमणुक्कोसो, सव्वछेअयर तेतीसं ॥ १५८ ॥ अर्थः-तेत्रीश सागरोपम सर्वार्थसिद्धिनी उत्कृष्ट स्थिति कही छे. हवे जघन्य अजघन्योत्कृष्ट स्थिति सर्वत्र देखाडेछे. विजय, विजयंत, जयंत ने अपराजित ए चारविमाने जघन्य एकत्रीश सागरोपम अने सर्वार्थसिद्धिविमाने तेत्रीश सागरोपम ते अजघन्योत्कृष्टस्थिति जाणवी. ॥१५८॥

मूलः-पलिअंअहिअंसोहम्मी, साएसुंतउहकप्पठिई॥ उवरिल्लंमिजहन्ना, कमेणजावेक्कतीसयरा ॥ १५९ ॥ अर्थः-सौधर्मे जघन्यस्थिति एक पल्योपम, ईशाने पल्योपम जाजेरी, तउके० तेवार पछी अधके० नीचेना देवलोके जे उत्कृष्ट स्थिति छे; ते आगले देवलोके जघन्यस्थिति जाणवी. एम क्रमके० अनुक्रमे त्रीजे देवलोके वे सागरोपम साधिक जघन्य स्थिति, चोथे सातसागरोपम, पांचमे साधिक सात सागरोपम, एम यावत् विजयादिक चारनेविषे एकत्रीश सागरोपम जघन्य स्थिति जाणवी. अने सर्वार्थे तो जघन्य स्थिति नथी. ॥ १५९ ॥

हवे देविनी स्थिति कहेछे. मूलः-सपरिग्गहेयराणं, सोहम्मी साणपलिअसाही अं ॥ उक्कोसरुत्तपन्ना, नवपण पन्नायदेवीणं ॥ १६० ॥ अर्थः-देवि वे प्रकारनी छे. एक तो परिगृहित, ते एकज धणीनी स्त्री जाणवी. अने बीजी, अपरिगृहित ते वेश्यानीपरे कोइना पण उपभोगमां आवे. हवे सोधर्मे देवलोके परिगृहित देविनुं आयुष्य उत्कृष्टे एक पल्योपम, अने ईशानदेवलोके परिगृहितनुं साधिक पल्योपम. ए

जघन्यस्थिति कही, अने उत्कृष्टथी तो सौधर्म देवलोके परिगृहित देविनी सात पल्यो पम अने अपरिगृहित देविनी पचाश पल्योपम आयुस्थिति छे अने ईशानदेवलोके परिगृहितदेविनुं उत्कृष्ट नव पल्योपम, तथा अपरिगृहित देविनुं उत्कृष्ट पचावन्न पल्योपम आयुछे ए देविनी स्थिति कही इति ॥१६०॥ गाथानवकार्थ

अवतरण—नवणवि एटले भुवन गृहसंबंधि एकशो ने पंचाणुमुं द्वार कहे छे मूल – सत्तेवय कोमीओ, हवति बावत्तरी सयसहस्सा ॥ एसोनवण समा सो, नवण वईण वियाणिक्का ॥ १६१ ॥ अर्थ—सातकोडीने बहोतेर लाख ए टलो भवननो समासके० संक्षेप ते भुवनपतिनो जाणवो ॥ १६१ ॥

हवे जूदाजूदा देखाडेछे मूल—चवसहीअ सुराणं, नागकुमाराण होइ चुलसी ई ॥ बावत्तरिकणगाणं, वाउ कुमाराण ठप्पुउई ॥ १६२॥ दीव दिसा उदहीण, वि ज्जु कुमारिंद थणिय अग्गीण ॥ उण्हपि जुअलिआण, बावत्तरिमो सय सहस्सा ॥ १६३ ॥ अर्थः—चोशठलाख असुरकुमारनेविषे, तेमां चोत्रीशलाख चमरेंद्रनां दक्षिणदिशिए, अने त्रीश लाख बलिंद्रना उत्तरदिशाये सर्व मली चोशठ लाख विमानछे. एज रीते चउचक्तलक्त विद्वुणा तावइया चेव उत्तरदिशाए एटले दक्षि णदिशाथकी उत्तरदिशाना विमान दर एकेका कुमारना ते चार चारलाख ओ छाछे ए यथोक्त माने देखाडेछे चोराशीलाख नागकुमारमां, बहोतेरलाख सुवर्ण कुमारमां, छन्नुलाख वायुकुमारमां ॥१६३॥ द्वीपकुमार, दिशाकुमार, उदधिकुमार विद्युतकुमार, स्तनितकुमार, अने अग्निकुमार, ए छ युगलनेविषे दक्षिण अने उत्तर ना विभागथकी प्रत्येके बहोतेर लाख विमान थाय ॥१६३॥

हवे व्यंतरनां विमान अने ज्योतिषिनां विमाननी संख्या कहेछे मूल –इह संति वणयराणं, रम्माजोमनयरा असंखिया॥ तत्तो संखियगुणा, जोइ सियाणवि माणाउं ॥ १६४ ॥ अर्थः– इहां संतिके० छे वनचर जे व्यंतर तेना रम्यके० म हामनोहर जूमिनेविषे छे तेथी जोम कहिये एवा असंख्यातां नगर व्यंतर देवो नांछे अने तेथकी पण असंख्यातगुणे अधिक ज्योतषिनां विमान छे. ॥ १६४ ॥

हवे विमानवासी देवोना विमानोनी संख्या कहेछे मूल—बत्तीसठ्ठवीसा, बारस अम चउ विमाण लस्काइ ॥ आरेण बंभलोया, विमाण संखा नवेएसा ॥ १६५ ॥ अर्थः—बत्रीशलाख विमान सौधर्मे, एमज अठ्ठावीशलाख ईशाने, बार लाख सनत्कुमारे, आठलाख माहेंद्रे, चारलाख ब्रह्मदेवलोके. ए ब्रह्म देवलोक सुधी विमानना लाखनी संख्या थायछे ॥१६५॥

मूलः—पंचास चत्त छच्चेव, सहस्सा लंत सुक्क सहसारे ॥ सय चउरो आणय प्पा, णएसु तिन्नारणच्चुयउ ॥ १६६ ॥ अर्थः—पचाशहजार लांतके, चालीशहजार शुक्रे, छ हजार सहस्रारे, चारशें आनत तथा प्राणत ए बेनेविषे, त्रणशें आरण ने अच्युत ए बेनेविषे. ॥१६६॥

मूलः—इक्कार सुत्तरंहिह्मिमेसु, सत्तुत्तरंच मज्झिमए ॥ सयमेगं उवरिमए, पंचेव अणुत्तर विमाणा ॥ १६७ ॥ अर्थः—एकशो ने अग्यार विमान नीचला त्रण ग्रैवेयक नेविषे, अने एकशो ने सात विमान मध्यना त्रण ग्रैवेयकनेविषे, अने एकशो उपरना त्रण ग्रैवेयकनेविषे, तथा पांच विमानज, पांच अनुत्तर संबंधी जाणवां.

ए सर्व विमानोने एकवां करवाथी जेटलां थाय ते कहेछे. मूलः—चुलसीय सय सहस्सा ॥ सत्ताण उईनवे सहस्साइं; तेवीसं चविमाणा, विमाण संखान्नवेए सा ॥ १६८ ॥ अर्थः—चोराशीलाख सत्ताणुंहजार ने त्रेवीश. ए समस्त विमान वासी देवोनां विमानो, संख्याये थायछे. ॥ १६८ ॥ इतिगाथाष्टकार्थ.

अवतरणः—देहमाणंति एटले देहमाननुं एकशो ने छन्नुमुं द्वार कहेछे. मूलः—भवण वण जोइसोहम्मी, साणे सत्तहुंति रयणिउ ॥ एकेक हाणि सेसं, डुडुगेय डुग चउक्केय॥१६९॥अर्थः—भवनपति, व्यंतर, ज्योतिषि,सौधर्म अने ईशान, एटलांने सात रयणीशब्दे हाथनुं शरीर मान होय. तेवारपछी एकेक हाथनी हाणी करीए. ते आवी रीते. सनत्कुमार अने माहेंद्रें छ हाथ, ब्रह्म अने लांतके पांच हाथ; तेपछीना वली बे देवलोकनेविषे चार हाथ, आनतादिक चारनेविषे त्रण हाथ.

मूलः—गेविज्जेसुं दोस्सिय, एगारयणी अणुत्तरे सुनवे ॥ भवधारणिज्जिएसा, उक्कोसाहुंति नायव्वा ॥ १७० ॥ अर्थः—नव ग्रैवेयकनेविषे बे हाथ, अने पंचानुत्तर विमाननेविषे एक हाथनुं शरीर जाणवुं. ए भवधारणीय अवगाहना उत्कृष्टे जाणवी.

हवे सर्व देवोनो उत्तरवैक्रिय अवगाहना कहेछे. मूलः—सव्वेसुक्कोसा, जोयणाण वेउव्विया सय सहस्सा ॥ गेविज्जणुत्तरेसुं, उत्तर वेउव्वियानत्थि ॥ १७१ ॥ अर्थः— सर्वदेवोनेविषे उत्तरवैक्रिय लक्षयोजन होय. अने ग्रैवेयक तथा अनुत्तरविमाने उत्तरवैक्रिय न थाय. केमके जे उत्तरवैक्रिय ते तो गमनागमनने अर्थे अने परिवारने अर्थे करवी पडे; तेनुं प्रयोजन ए देवोने नथी; तेथी तेने उत्तरवैक्रियनो अभाव कह्योछे. ॥१७१॥

हवे जघन्यथी कहेछे. मूलः—अंगुल असंखभागो, जहन्न भवधारणि ज्जपारंभे संखेज्जा अवगाहण, उत्तरवेउव्विया सावि ॥ १७२ ॥ अर्थः—जघन्यथकी भव

धारणीय शरीर प्रारंभ काले अंगुलनो असंख्यातमो भाग होय, अने अंगुलनो सख्यातमो भाग शरीरनी अवगाहना ते उत्तर वैक्रियनी थाय इतिगाथा चतुष्टयार्थ

अवतरणः— लेसाउत्ति एटले लेश्यानुं एकशोने सत्तावीसमुं द्वार कहेछे मूल — किण्हा नीला काऊ, तेकलेसाय भवण वंतरिया ॥ जोइस सोहम्मीसाण, तेउ लेसा मुणेयव्वा ॥ १३३ ॥ अर्थ —कृष्ण, नील, कापोत अने तेजो, ए चार लेश्या वाला भवनपति तथा व्यंतरदेवो होय तथा ज्योतिषि, सौधर्म ने ईशान ए तेजो लेश्यावंत जाणवा ॥ १३३ ॥

मूल —कप्पेसण कुमारे, माहिंदे चेव बंभलोएय ॥ एएसुपम्हलेसा ॥ तेणपरं सुक्क लेसाउ ॥ १३४ ॥ अर्थः—सनत्कुमार, माहेंद्र ने ब्रह्म, ए त्रण देवलोकनेविषे पद्मलेश्या होय, अने तेथी आगले बीजा बधा देवलोके शुक्ललेश्या होय इ ति गाथा द्वयार्थ ॥ १३४ ॥

अवतरण.—उहिनाणत्ति एटले अवधि ज्ञानना माननुं एकशो ने अठ्ठावीसमु द्वार कहेछे मूल —सक्कीसाणापढम, दोच्चंचसणकुमार माहिंदा ॥ तच्चंव बंभ लंत ग, सुक्कसहस्सार चउत्थिं ॥ १३५ ॥ अर्थ —सौधर्म अने ईशानना देवता, नीचे प्र थमनरकपृथ्वीसुधी देखे अने सनत्कुमार तथा माहेंद्रना देवो, बीजी पृथ्वी सुधी देखे अने ब्रह्म तथा लांतक देवलोकना देवो, त्रीजीनरकपृथ्वीसुधी देखे, अने शुक्र तथा सहस्त्रारना देवता, चोथी नरक पृथ्वी सुधी देखे ॥१३५॥

मूल —आणय पाणय कप्पो, देवा पासंति पंचमि पुढविं ॥ तंचेव आरण अ य, उहीणाणेण पासंति ॥ १३६ ॥ अर्थ—आनत अने प्राणत देवलोकना देव पांचमी नरकपृथ्वीसुधी देखे. वली तंचेवके० तेज पांचमी पृथ्वीसुधी आरण्य ने अच्युत विमानवासी, देवो अवधिज्ञाने करी देखे ॥१३६॥

मूलः— छट्ठिहिट्ठिम मज्झिम, गेविज्जा सत्तमिं चउवरिल्ला ॥ संभिन्न लोग ना लिं, पासंति अणुत्तरादेवा ॥ १३७ ॥ अर्थ—छठी नरकपृथ्वीसुधी हेठिमत्रिक अने मध्यमत्रिक, ए बे त्रिक एटले छठी ग्रैवेयकसुधीना देवता देखे, अने सातमी नरक पृथ्वीसुधी उपरली त्रण ग्रैवेयकना वासी देवो देखे तथा अनुत्तरविमानवासी जे देवो छे, ते संभिन्नके० कांइक मात्रेरी पोताना विमाननी ध्वजाथी उपरांत न देखे तेमाटे ध्वजाथी उपरांत तणी बाकी समस्त चउदराजलोकनी नालीसुधी देखे

मूलः—ए एःसिमसंखिया, तिरियं दीवाय सागरा चेव ॥ बहुयर उवरिमग्गा, उड्ढं च सकप्पथूभाई ॥ १३७ ॥ अर्थ —एएसिंके० ए देवोने असंख्याता द्वीप अ

ने समुद्रसुधी तिर्छों अवधिज्ञान होय. बहुलतरके० अत्यंत अधिक, ते जेम जे म उपरना देवो तेम तेम ते बहुलतर एटले घणुं देखे; अने उंचो पोताना विमाननी ध्वजा सुधीज देखे. ॥१७८॥

मूलः—संखिज्ज जोयणा खलु, देवाणं अद्धसागरेऊणे ॥ तेण परम संखिज्जा जहन्न यंपन्नवीसंतु ॥ १७९ ॥ अर्थः— जे देवोनुं अर्द्धसागरोपम मात्रेरुं आयु होय ते देवोने संख्याता योजनसुधी अवधि थाय, अने तेथकी अधिक जेनुं आयु होय, तेने असंख्याता योजननुं अवधिज्ञान थाय. जघन्यतो पचीश यो जन अवधिक्षेत्र थाय. ॥ १७९ ॥

मूलः—नवणवइ वणयराणं, उड्ढं बहुउं अहोय सेसाणं ॥ जोइस नेरईयाणं, तिरियं उरालिउचित्तो ॥ १८० ॥ अर्थः—नवनपति अने व्यंतरने उंचु अवधि घ णुं होय, अने शेष दिशिए अवधिनो विषय अल्प होयछे. अने शेष जे वैमानिक देवोछे, तेने नीचुं अवधि घणुं होय, अने ज्योतषि ने नारकीओने तिर्छो घणो होय, अने शेष दिशाओनेविषे थोडो होय. वली औदारिक तिर्यंच अने मनुष्यने अ वधि ते नानाके० अनेक प्रकारे होय. कोइकतो नीचुं घणुं देखे, कोइक उचुं घणुं देखे, कोइक तिर्छो घणुं देखे, इत्यादिक जाणवुं. ॥१८०॥ इतिगाथा पट्कार्थ.

अवतरणः— उप्पत्तिए विरहोत्ति एटले उत्पतिना विरहनुं एकशो ने नवाणुमुं द्वार कहेछे. मूलः—नवण वण जोइ सोहम्मी, साणे चउवीसइ मुहुत्ताउ ॥ उक्को स विरहकालो, सवेसु जहन्नउ समउ ॥ १८१ ॥ अर्थः—नवनपति, व्यंतर ज्यो तषि सौधर्म अने ईशानना अंतसुधीना देवोने उत्कृष्टे चोवीश मुहूर्त्तनो उत्पत्ति विरह थायछे. अने जघन्यतो ए समस्त देवोने एक समय विरह काल होय.॥१८१॥

हवे सनत्कुमारादिकने उकृष्ट विरहकाल कहेछे. मूलः—नवदिण वीसमुहुत्ता, बारस दस चेव दिण मुहुत्ताउ ॥ बावीसा अद्धचिय, पणयाल असीइ दिवस सयं ॥ १८२ ॥ अर्थः—नवदिवस ने वीसमूहुर्त्त, सनत्कुमारे, बारदिवस ने दशमुहूर्त्त, माहेंद्रे. साडीबावीश दिवस ब्रह्मदेवलोके; पिस्तालीश दिवस, लांतकदेवलोके, एंशी दिवस शुक्रदेवलोके, एकशो दिवस सहस्रार देवलोके विरह काल जाणवो.

मूलः—संखिद्या मासा आणय, पाणएसु तह आरण अच्चुए वासा ॥ संखे ज्जाविसेया, गेविज्जेसुं अउवोच्छं ॥ १८३ ॥ अर्थः—आनत प्राणातनेविषे संख्याता मास एटले अग्यारमास ने ओगणत्रीश दिवस सुधी संख्याता मास कहिए. वली आरण अने अच्युतनेविषे संख्याता वर्षनो उत्पत्ति विरहकाल निश्चेयकी जाण

यो ज्यांसुधी शो वर्ष पुरां न थाय त्यांसुधी संख्याता वर्ष कहेवायछे ॥ १०३ ॥ हवे ग्रैवेयकने विषे विरहकाल कहुछुं.

मूलः—हिट्ठिमवास सयाई, मज्झिम सहस्साई उवरिमेलक्खा ॥ संखिज्जाविसेया जाहा संखेणतिसुपि ॥ १०४ ॥ अर्थ—हेठ्ठिमत्रिकने विषे वर्षना शङ्कर्णा संख्याता जाणवां, मध्यमत्रिकनेविषे संख्याता हजारवर्ष जाणवां, उपरली त्रिकने विषे संख्याता लाख वर्ष जाणवां एम यथा संख्यपणे त्रणेनेविषे जाणवां.॥१०४॥

मूलः—पलिया असख नागो, सक्कोसो होइ विरह कालोओ ॥ विजयाइ सुनिद्दिट्ठो, सवेसुजहण्णउ समउ ॥ १०५ ॥ अर्थ—पल्योपमनो असंख्यातमो नाग उत्कृष्ट विरहकाल ते विजयादिक चार विमाननेविषे होय. अने सर्वार्थसिद्धि नामा पांचमा विमाननेविषे पल्योपमनो संख्यातमो नाग कह्योछे एमज ए सर्व देवोने जघन्य तो एक समय नगवते कह्योछे ॥ १०५ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥

अवतरणः—उवट्टणाए विरहोत्ति एटले उद्वर्तनानेविषे विरहकालनु चळोमु द्वार करेछे मूलः—उववाय विरहकालो, ए सोजह वसिउण देवेसु॥ उवट्टणाविएव, सवेसि होइ विसेया ॥१०६॥ अर्थ—उपपात विरहकाल ए देवोनेविषे जेम पूर्वोक्त वर्णव्यो, तेमज उद्वर्तना पण एवीज रीते सर्व देवोनेथाय एम जाणवुं इति गाथार्थ

अवतरणः—इमाण संखत्ति एटले ए देवता एकसमयमां केटला उपजे अने केटला चवे तेनी संख्यानुं वर्णने एकसुं द्वार करेछे मूलः—एकोवि दोवि तिन्निव संखमसंखाय एग समएण ॥ उववज्जं तेवइया ॥ उवट्टंतावि एमेव ॥१०७॥अर्थ—एक अथवा बे अथवा त्रण एमज संख्याता असंख्याता पण एक समयनेविषे उपजे अने उवट्टताके० चवता पण एज रीते जाणवा ॥ १०७ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरणः—अग्मि ए याण गइत्ति एटले ज्यां ए देवो चविने जाय ते गतिनु वर्णने बीजु द्वार करेछे मूलः—पुढवी आउ वणस्सइ, गम्भे पज्जत्त संख जीवीसु सग्गचुआणवासो, सेसा पडिसेहिआ ठाणा ॥ १०८ ॥ अर्थ—पृथ्वी, अप, वनस्पति, अने गर्भज, पर्याप्ता, मनुष्य तथा तिर्यच जे कोइ संख्याता आयुष्य वाला होय तेनेविषे स्वर्गथकी चविने देवो आवे, ए देवोने आववानां स्थानक छे. शेष बाकी ता स्थानक प्रतिषेध्याछे, माटे तेमां न उपजे ॥ १०८ ॥

एज वात विशेषे देखाडेछे मूलः—बायर पज्जत्तेसुं, सुराण नूदग वणेसु उप्पत्ति ॥ ईसाण ताण विश्व, तह विनऽट्ठ गाणपि ॥ १०९ ॥ अर्थः—बादर पर्याप्ता पृथ्वी अप वनस्पतिमाहे भुवनपति आदे देइ ईशानदेवलोकसुधीना देवो

नी उत्पत्ति थाय. वली उद्धगके० सनत्कुमार आदेदेइ सहस्रारदेवलोकसुधी ना देवतानी, पचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्यमां उत्पत्ति छे. पण पूर्वोक्त पृथिव्यादि कमां उत्पत्ति न थाय. ॥ १७९ ॥

मूलः—आणय पनिईहिंतो, जाणुंत्तरवासिणो च वेऊणं ॥ मणुएसिं चिय जा यहि, नियमा संखेयजीवीस्तु ॥ १८० ॥ अर्थः—आनत देवलोक आदेदेइने अनु त्तरविमानवासी पर्यंतना देवो चवीने संख्याता आयुष्यवाला मनुष्योनेविषेज नि यमेके० निश्चेयकी उपजे. ॥ १८० ॥ इति गाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—जत्तो आगईए संति एटले ज्यांना आव्या, देवना थाय ते आ गति कहिये तेनुं वर्णेने त्रीजुं द्वार कहेछे. मूलः—परिणाम विसुद्धिए, देवाउ कम्मवंध जोगाए ॥ पंचंदियाउगछे, नरतिरिया सेस पडिसेहो ॥ १८१ ॥ अर्थः—परिणाम ते मननो व्यापार जाणवो, ते विशुद्धपणे थाय. अने अविशुद्धपणे थाय. त्यां जे विशुद्ध परिणाम ते देवगतिनुं कारण छे. तेमाटे सूत्रमां परिणाम विसुद्धिए एवो कह्यो. वली जो कदाचित् अतिविशुद्धमननो परिणाम होय तो ते परिणाम मोक्षने पमाडनारो थायछे. तेमाटे वली परिणामनी विशुद्धिनुं विशे षण, देवाउके० देवताना आयुष्यने योग्य जे कर्मवंध तेने योग्य जे विशुद्धि, तेणेकरी पंचेंद्रियमनुष्य ने तिर्यंच तेज देवतामां जाय. पण शेष दंमकना जीवो न जाय. तेने जवानो अनाव छे. ॥ १८१ ॥

मूलः—आईसाणाकप्पा,उववाउ होइ देव देवीणं॥तत्तोपरंतु नियमा,देवीणंनछिउ ववाउ॥१८२॥अर्थः—नवनपति आदेदेइने ईशानदेवलोकसुधी देव देविनी उत्पत्ति थाय. पण तेथी आगल निश्चेयकी देविनुं उपजवुं न थाय. अने देविनुं गमनाग मन सहस्रार देवलोक सुधी छे. ते दो कप्पकाय सेवी. इत्यादिक जाणवुं. इति॥१८२॥

अवतरणः—विरहो सिद्धिगइएत्ति एटले सिद्धगतिनेविषे उपजतांने विरहनुं व र्णेने चोथुं द्वार कहेछे. मूलः—एकसमउ जहन्नो, उक्कोसेणं तुजावछम्मासा ॥ विरहो सिद्धिगईए, उवट्टण वजिया नियमा ॥ १८३ ॥ अर्थः—समये समये सि द्धगतिमां जीवो जायछे, परंतु जो विरहपडे तो जघन्यथी एक समयनो विरह पडे, अने उत्कृष्टथी तो छ महीनासुधी पण कोई सिद्धगतिए जाय नही. ए सिद्धगति नो विरह कह्यो. अने सिद्धगतिमां निश्चेयकी सिद्धोने उद्वर्त्तना न होय. इतिगाथार्थ.

अवतरणः—जीवाण आहार गहण उसासत्ति एटले जीवोने आहार ग्रहण अने श्वासोश्वासनां प्रकार कहेवानुं वर्णे ने पांचमुं द्वार कहेछे. मूलः—सरिरेणो

आहारो, तयाइ फासेण लोम आहारो ॥ पक्खेवाहारोपुण, कावलिओ होइनायव्वो ॥ १९४ ॥ अर्थः—केवल तेजस कार्मण शरीरे, विग्रहे अथवा अविग्रहे उत्पत्ति देशनेविषे गयोथको प्राणी प्रथमसमय तो औदारिकादिक शरीर योग्य पुद्गल आहारे. बीजे समये औदारिकादिक मिश्र आहारे. त्यांलगे शरीर निस्पत्ति, त्यांलगे आहारे, अथवा ओज शब्दे पोताना जन्मस्थानकने योग्य शुक्रमिश्रशोणितना पुद्गलनुं संघात, तेनो जे आहार ते ओजा आहार जाणवो तयाइके० त्वचाने स्पर्शे शीतल पवनादिकनी प्राप्तिए जेम तृषा उपशम पामे, ते लोमआहार कहिये प्रक्षेप शब्दे मुखमांहे नाखवुं ते कावलिक आहार होइके० होय नायव्वोके० जाणवो

मूलः—ओयाहाराजीवा, सव्वेवि, अपज्जत्ता मुणेयव्वा॥पज्जत्ता य लोमे, पक्खेवो होइ न इयव्वा॥१९५॥अर्थः—जे गतिमां जीव जाय त्यां गयाथका तेज समयनेविषे ओजा आहारी सर्व जीव अपर्याप्तावस्थाए जाणवा अने जेवारे पर्याप्ता थाय तेवारे सर्वजीव सर्व काल वायु प्रमुखना स्पर्शेने करी निरंतर लोम आहारी होयछे अने प्रक्षेपाहारे तो भजना करवी केमके जेवारे कोलिओ ग्रहण करे तेवारेज कावलिक कहेवाय छे ए रीते भजना जाणवी. एटले कावलिक कोइ वखतहोय पण, ने न पण होय ॥१९५॥

मूलः—रोमाहारा एगिंदियाय नेरइय सुरगणाचेव ॥ सेसाण आहारो, रोमे पक्खेवओ चेव ॥ १९६ ॥ अर्थः—ते कारणे एकेंद्रिय लोमाहारी होय, तेमज नारकी अने चतुर्विध देवनिकाय पण लोमाहारी होय अने शेप समस्त जीवोने लोमाहार तथा प्रक्षेपाहार पण थाय ॥१९६॥

मूलः—ओयाहारामणा भिक्खणोय सव्वेवि सुरगणा हुंति ॥ सेसाहवंति जीवा लोमाहारा मुणेयव्वा ॥ १९७ ॥ अर्थः—एमज देवताने अपर्याप्तावस्थासुधी ओजाहार होय, अने पर्याप्ता थया छतां मनमां चिंतवन करे तेवो आहार पामे देवोना समूह एवा थाय, अने शेप जीवो लोमाहारी थाय एम जाणवुं ॥ १९७ ॥

मूलः—अपज्जत्ताए सुराण, णाजोगनि वत्तिओय आहारो॥पयत्ताण मण भक्खणेण आजोगनिम्माओ ॥ १९८॥ अर्थः—ज्यांसुधी अपर्याप्तास्थितिए देवता होय त्यांसुधी अनाजोगे निर्वर्तित एटले अनाजोगे नीपन्यो आहार थाय, अने पर्याप्ता थया पछी तो मनने वांछित आहारने ग्रहणे आजोगे निपन्यो आहार होयछे ॥१९८॥

हवे उश्वासनी वात कहेछे, मूलः—जस्सजपसागराई, ठिइतस्सय तेत्तिएहिंपक्खेहिं ॥ ऊसासोदेवाण, वास सहस्सेहिं आहारो ॥१९९॥ अर्थः—जे देवताने जेटला सागरोपम आयुस्थिति होय, ते देवताने तेटलां पखवाडियां गयेछते श्वासोश्वासनुं

ग्रहण.अने तेटलाज हजार वर्ष गया ठतां ते देवोने आहार लेवानो अभिलाप थाय.
मूलः—दसवास सहस्साइं, जहन्नमाउ धरंतिजेदेवा ॥ तेसिंचउछाहारो, सत्तहि थोवेहि ऊसासो ॥ २०० ॥ अर्थः—दशहजार वर्ष प्रमाण जघन्यायुने जे देवो धारण करेछे. तेहने चतुर्थे आहारनुं ग्रहण जाणवुं. अने ते सात स्तोक काल प्रमाणे श्वासोश्वास लियेछे. ॥२००॥

मूलः—दसवास सहस्साइं, समयाहिय जाव सागरं ऊणं ॥ दिवसमुहुत्त पहुत्ता, आहारूसास सेसाणं ॥२०१॥ अर्थः—दशहजार वर्ष ते समयादिके अधिक करतां ज्यांसुधी सागरोपमथी उछुं आयुष होय, तेवा देवोने दिवस पृथक्त्वे आहार होय. अने मुहूर्त्त पृथक्त्वे श्वासोश्वास लिये. एरीते शेष समस्तने जाणवुं. इति गाथाष्टकार्थः.

अवतरणः—तिन्निसयातेवठा पासंमीणंत्ति एटले त्रणशे ने त्रेशठ पाखंमीनुं वर्णने ठहुं द्वार कहेछे. मूलः—असिअसयं किरियाणं, अकिरिय वाईण होइचुलसीइ ॥ अन्नाणिय सत्तठी, वेणइयाणंच वत्तीसं ॥ २०२ ॥ अर्थः—प्रथम कर्त्ताविना क्रिया जे पुण्यबंधादि लक्षणछे ते संभवे नही. तेमाटे एवुं जाणीने जे क्रिया, आत्मसमवायनी कहेछे, एवुं जेनुं शीलछे ते क्रियावादि आत्मानुं अस्तित्वपणुं मानेछे. एवा क्रियावादि ते एकशो ने एंसी थायछे. ॥२०२॥

एमज बीजा उत्पत्तिने अनंतरे जे वस्तुना विनाशनो संभव; ते कारणे कोईपण पदार्थथकी क्रिया संभवे नही. आत्मादिकने नास्तिपणाना करनार ते एम कहेछे के क्षणिकाः सर्वसंस्काराः अस्थिराणांकुतः क्रिया ॥ इत्यादिकना बोलनार ते अक्रियावादि. ते चुलसिके० चोराशी भेदे थायछे.

त्रीजा जे अन्नाणियके० कुत्सित मातुं जे ज्ञान तेने अज्ञान कहिये. तेने ग्रहण करी जे प्रवर्त्ते ते अज्ञानी कहेवाय. एवा अज्ञानी ते चिंतव्याविना बंधनी विफलताना करनार छे,ते एवुं कहेछे के, ज्ञान ते भलुं नथी. केमके, ज्ञान छते मांहोमांहे विवादना योगथकी चित्त कलुषित थायछे, तेणेकरी दीर्घ संसारनी प्रवृत्ति थाय, ते आवीरीते जे, कोइक पुरुषे अन्यथा प्रकारे प्ररूपणा कीधी छतां कोइक विवक्षित ज्ञानी ज्ञानभावे गर्वाध्मात चित्तथको तेना उपर चित्तनो कलुष भाव धारण करी वाद करवा मंमी जाय, ते वाद करतां करतां तो चित्तनो कलुषता भाव वृद्धि पामेछे. तेथकी अहंकारनी वृद्धि थाय, तेथकी अशुभकर्मनो बंध पडेछे, तेना योगे दीर्घ संसार थायछे; अने जो ज्ञान न जाणिये अने अज्ञाननेज आश्रयीए तेवारे ते अज्ञानना योगथकी अहंकारनो संभव थाय नही. तेथी अन्यत्र

पर चित्तनां मातां परिणाम थाय नही तेथी कर्मबंध पण न थाय अने जे कर्म, चिंतवीने करिए तेना दारुण विपाक ते अवश्य वेदवामां पण आवे, अने जे म नना व्यापारविना केवल काय अने वचने करी कर्मप्रवृत्ति मात्र करिए, त्यां मनतु तीव्र अध्यवसाय न होय, तेथी ते अवश्य वेदवामां पण न आवे अने तेनो दा रुण विपाक पण न होय. केवल स्नेहयुक्त भींतनेविषे जेवी सुकी धुल लागे, तेवो तेने कर्मनो समागम पण थाय ते पण रूडा अध्यवसायरूप पवने करी प्रेरयोथ को ते कर्मरूप रज पण जती रहे छे तेमाटे मोक्षमार्ग प्रवृत्तक मुनिश्वरने अ ज्ञाननो अंगीकार करवोज नजोईए, परंतु ज्ञाननो अगीकार करवो नजो नथी अ ने जो ज्ञाननु निश्चय करी शकिये तो ज्ञान नलु छे, परंतु ते निश्चे करायज नही केमके, सर्व दर्शनीओ जूदाजूदा ज्ञानने अंगीकार करेछे, तो तेमां कयुं ज्ञान अने कयुं अज्ञान? एवुं केम कहेवाय? एवा कारणोने लीधे अज्ञानपणे रहेवुं तेज नलुं छे एवुं मानेछे ते अज्ञानवादि जाणवा ते सत्तसछिके० सडसठछे ॥ १०३ ॥

हवे चोथा विणयके० विनयवादि ते केवल विनये करीज चाले ते बत्रीशछे हवे जेम उद्देस तेम निर्देस एवा न्यायथकी प्रथम क्रियावादिनो एकशो ने एंशी नी संख्या पूरण करवाने अर्थे भंग थापणवानो उपाय आगली गाथाये करी कहेछे

मूल — जीवाइ नवपयाण, अहोठविऊणतिसय परयसद्दा ॥ तेसपिअहोनिच्चा, निच्चा सद्दा ठविज्जंति ॥१०३॥ कालस्स हावि नियई, ईसर अप्पत्ति पंच विपयाई॥ निच्चा निच्चाणमहो, अणुक्कमेणे ठविज्जंति ॥ १०४ ॥ अर्थ—जीवादिक नवपदार्थ अनुक्रमे पाटला उपर मांमिये वली तेनी नीचे प्रत्येके स्वतः ने परत शब्द मांमिये, तेनी नीचे वली नित्य अने अनित्य शब्द स्थापिये, वली ते नित्य ने अनित्य शब्दो ने नीचे अनुक्रमे काल स्वनाव नियत ईश्वर अने आत्मारूप पांच पद स्थापीये

हवे ते भेदोना जेम अनिलाप छे तेम कहेछे मूलः—जीवोइह अत्थिसठ, नीचो कालोत्ति इय पढमं भंगो ॥ बीठंय अत्थिजीवो, सठंय निच्चोय कालोठ ॥ ॥ १०५ ॥ एवपरठविच्छुदोन्नि भंगया पुवह्ल हुआ चउरो ॥ लब्भा कालेणेव, स हाव पमुहावि पावति ॥ १०६ ॥ पंचाहिविसिवोकेहिं, पत्ता जीवेणवासई भंगा॥ एवमजीवाईहिवि, इय किरिया वाइ अत्तिय सयं ॥ १०७ ॥ अर्थः—इह अस्तिजी वः स्वतोनित्यःकालत ए पहेला भांगानो ए अर्थ छे, इहके० आ जगत्रयमां अ स्तिके० छे जीवात्मा स्वतः पोताने रूपे छे पण उपाधि अपेक्षाये ह्स्वदीर्घनी परे न जाणवु नित्यके० शाश्वतछे पण क्षणिक नथी जे कारणे पूर्वोत्तरकालनेवि

पे अवस्थायीछे पण कालवादिने मते तो कालवादि ते कहिये के जे आ सम
स्त जगत्रयते कालनो करेलो छे एवुं कहेछे, केमके कालविना आंबा चंपक अ
शोकादिक फूलनो उद्गम न थाय. वली फलबंध, हिमपात, नक्षत्र, गर्भाधान, वर्षा
दिक ते पण कालविना होय नही. तेमज बाल, कुमार, यौवन, पलीनो आगम ए
वा अवस्थाना विशेष जे थायछे तेपण नियमित कालने विभागेज थायछे. पण
ए सघलुं अवस्थाएज थाय. वली हांमली प्रमुख घणी सामग्री छती होय तोपण प्रथ
म समयनेविषेज मग प्रमुख सीजता देखाता नथी. किंतु काले करीज सीजेछे. ते
थी जे कृतक ते सर्व काल कृत्येज जाणवुं, यदाहुः न कालव्यतिरेकेण, गर्भबाल
शुभादिकं ॥ यत्किंचिज्जाय ते लोके, तद सौकारणंकिल ॥ १ ॥ किंच कालादृतेनै
व, मुद्ग पंक्ति परीक्षते ॥ स्थाल्यादि संन्निधानेपि, ततःकालादसौमता ॥ २ ॥

बीजो भंग आवीरीतेछेः—अस्तिजीवःस्वतो अनित्यः कालतः एरीते बीजा पण
भंगछे ते कहेछे. एवपरउत्ति अस्तिजीवः परतोनित्यतः कालतः समस्त पदार्थने
परपदार्थने स्वरूपे जाणपणुं जेम दीर्घनी अपेक्षाए ह्रस्वपणुं अने ह्रस्वनी अपेक्षा
ए दीर्घपणु; तेम आत्माने स्तंभ कुंभादिक देखी तेथकी अनेरो वस्तु विशेष त्यां
आत्मानी बुद्धि प्रवर्त्ते. ते कारणे आत्मानुं स्वरूप ते पर थकी अवधारिए. ए स्वतेः
बे भंग, तेम परतेः बे भंग लाध्या, तेवारे काल पदे चार भंग लाध्या; एम स्वभाव
प्रमुखे पण चार चार भेद पामिए, तेवारे वीश भंग प्रत्येके जीवे लाध्या. एम अ
जीवादिके वीश वीश करतां नवपदे एकशो ने एंसी थाय. तेनो उच्चार आवीरीते करीये

एक अस्तिजीवः स्ततोनित्यः स्वभावतः बीजुं, अस्तिजीव;स्ततो अनित्य स्वभाव
तः त्रीजुं, अस्तिजीवः परतोनित्यस्वभावतः चोथुं, अस्तिजीवः परतो अनित्यः स्व
भावतः॥ एनो अर्थ आमछेः—ते स्वभाववादी कहेछेके जे जे भाव संसारमां थाय
छे ते स्वभाव थकी थायछे, जेम माटी थकी घट थाय छे, तंतु थकी पट थायछे; पण
माटी थकी पट थतुं नथी अने तंतुथकी घट थतो नथी. एवुं निश्चेपूर्वक जे होवुंछे
ते स्वभावविना होतुं नथी. वली बीजा तो सर्व कार्य रह्यां पण जे मग प्रमुखते स
मस्त छती सामग्रीए पण करडू एटले कांगडु मग सीजे नही एटले चडे नही. तेनो
तेज स्वभावछे तो एम जाणिये जे समस्त वस्तु स्वभाव कृतज होयछे. एम अ
स्तिजीव स्ततोनित्योनियतितः

हवे नियतवादि एम कहेछे के, नियति तत्वांतरे जेना वशथकी समस्त स्वभाव
नियतरूपपणे प्रगट थाय. ते आवीरीते, जे जेवारे जे थकी थाय ते तेवारे ते

थकी नियतरूपपणे थयो देखायछे अन्यथा प्रकारे कार्यकारणजावनी नियत व्यवस्था प्रति नियतरूप व्यवस्थाना प्रेरकने अजावथकी न थाय.तो एवी नियत कार्ये नियतथकी कोण निवर्त्तावी शके ?

ईश्वरवादी कहेछे अस्तिजीव स्वतो नित्यः ईश्वरत इत्यादि चार नंग ईश्वरवादी आवीरीते कहेछे समस्त जगत्रय ईश्वरकृतछे. अने ईश्वरने सर्व कोई माने ईश्वर स्वत सिद्ध, ज्ञान वैराग्य, धर्म, ऐश्वर्यवान; वली प्राणीउने स्वर्ग अने अपवर्गनो प्रेरक छे

हवे आत्मवादी कहेछे अस्तिजीवः स्वतोनित्यः आत्मन इत्यादि चार नंग आत्मवादी विश्व परिणतरूप एक आत्माज माने ते एवुं कहेछे के एकज आत्मा जूत जूतनेविषे रह्यो छतो तेज एक प्रकारे पण देखायछे, अने अनेक प्रकारे पण देखायछे जेम पाणीमां चन्द्रमा देखाय तेनी परे जाणवुं यदुक्तं. एकएव हि जूतात्मा जूतेजूते व्यवस्थित ॥ एकधा बहुधा चेव दृश्यते जलचंद्रवत् ॥१॥ एरीते क्रियावादीना एकशो ने एंसी नेद देखाड्या ए क्रियावादिना यंत्रनी स्थापना

जीव	अजीवः	पुण्यः	पाप	आश्रवः	संवर	निर्जरा	बंध	मोक्ष
स्वत	परतः	स्वतः	परत	स्वत	परतः	स्वत	परत	स्वत
नित्य	अनित्यः	नित्यः	अनित्य	नित्य	अनित्य	नित्य	अनित्य	नित्य
कालत	स्वजावतः	नियतितः	ईश्वरतः	आत्मनः	एवा	पांच	पद	जाणवा

हवे अक्रियावादीना चोराशी नंग आणवानो उपाय कहेछे मूल —इह जीवाइ पयाइ, पुन्न पावविणा उविज्जंति।तेसिमहो नायम्मि, उविज्जएस परसहड्डगा॥१०७॥ तस्सवि अहो लिहिज्जइ, कालज इच्छाय पयझुगसमेयं ॥ निइय सहाव, ईसर, अप्पत्ति इमं पयचउक्कं ॥ १०८ ॥ पढमे नगे, जीवो, नत्थि, सउ कालउ तयणु, बीए ॥ परउंवि नत्थि जीवो, कालाइय जगगा—वोत्ति, ॥ ११० ॥ एवं जइच्छाई छवि पएहिं, नंग झुगं झुगं पत्तं ॥ मिलीया विते झुवालस, संपत्ता जीवतत्तेण ॥१११॥ एवमजीवाइ छवि, पत्ता जाया तउय चुलसीई ॥ नेया अकिरिय वाई ण हुंति मे सव सखाए ॥ ११२ ॥ अर्थ.—इहके० इहां ए अक्रियावादीना नेद आणवाना प्रक्रमनेविषे पुण्य अने पाप विना बाकीना जीवादिक सात पदार्थ स्थापन क

रीए, तेने नीचे वली स्वतः ने परतः ए बे शब्द स्थापीए, अने आत्माना अनावथकी नि
त्य अने अनित्य शब्द मांमीए नही. वली स्वपर शब्दने नीचे कालतः यदृच्छातःएवां जेबे
पद ते सहित नियत, स्वनाव, ईश्वर आत्मालक्षण चार पद लखिये, इहां जे य
दृच्छावादी ते अक्रियावादी सर्व जाणवा. हवे विकल्पनो अनिलाष देखाडेछे.

पढमेके० पहेला नंगनेविषे नास्तिजीवः स्वतःकालतः बीजो नास्तिजीवः पर
तःकालतः ए बे नंग, कालेकरी लाध्या. एम यदृच्छादिक पांच बोल ते प्रत्येके बेबे
विकल्प पामे, त्यारे सर्वमली बार नेद थाय छे. एनो अर्थ पहेलानीपरे जाणवो. प
रंतु एटलुं विशेष जे यदृच्छावादीने मते ते एम प्ररूपणा करेछे के, इहां पदार्थने
संतानना अपेक्षाए प्रतिनियत कार्यकारणनाव न होय. किंतु यदृच्छाएज थाय.
तेवा प्रमाणना अनावथकी जाणवुं. ते आवीरीते जे, कीडाना विशेषथकी कीडो
थाय. एम छाणाथकी पण कीडो थाय, तेमज अग्निथकी अग्नि थाय, तेम अरणी
थकी पण अग्नि उपजे, धूम्रथकी धूम्र थाय. अग्नि ते नीला इंधणने संयोगे प
ण थायछे. तेमाटे निश्चित कार्य कारण नाव ते क्यांए न होय. यदृच्छाथकीज क्यां
एक कांइएक थाय. एमज अंगीकार करवुं. पण एम नही जे दाहियारछे ते वस्तुनो
सन्नाव अनेरी रीते देखी अनेरी रीते पोतानो आत्मा संक्लेश करे तेकरे नही. एम यदृ
च्छावादीना मते तो सर्व यदृच्छानुं करेलुंज थायछे. एटले जेम जीवपदे बार नंग
लाध्या, तेम बीजा अजीवादिक छ पदनेविषे पण प्रत्येके बार बार नंग करता,
बार सतां चोराशी नंग थाय छे. ए अक्रियावादीनी सर्व संख्या जाणवी.॥२१२॥

हवे अज्ञानीकना सडसठ नंग आणवानो उपाय देखाडवाने अर्थे बे गाथा क
हेछे. मूलः—संतमसंत संता, संतमवत्तव्वसय अवत्तव्व॥असय अवत्तव्वंसय,सयवत्तव्वं च
सत्तपया ॥ २१३ ॥ जीवाइ नवपयाणं, अहोकमेणं इमाइ छविकणं ॥ जह कीरइ
अहिलावो, तह साहिज्जइ निसामेह ॥ २१४ ॥ अर्थः—पहेली सत्वं, बीजी असत्वं,
त्रीजी सदसत्वं, चोथी अवक्तव्यं, पांचमी सदवक्तव्यं, छठी असद् वक्तव्यं, सात
मी सदसद्वक्तव्यं, ए साते पदे सातनंग थया. एनो आम अर्थछेः—सत्व ते पोतानेरूपे
विद्यमान, असत्व ते पररूपे अविद्यमान, सदसत्व ते पोतानेरूपे अने पररूपे पण वि
द्यमानपणु तथा अविद्यमानपणु, त्यां यद्यपि ए समस्त वस्तुस्वरूपेकरी सदाए स
दसत छे. तोपण क्यांएक कांइएक किवारेक प्रगटपणे प्रमाणना जाण कहेछे; ते
थी ए त्रीजो विकल्प जाणवो. हवे तेज सत्व ने असत्व ते समकाल एक शब्दे बो
लिए एवोतेनो केहेवावालो शब्द कोई नथी. तेमाटे अवक्तव्य. अने जेवारे एकनाग

सत, बीजो भाग अवक्तव्य समकाले ए बेहु बोलिये तेवारे सदवक्तव्य थाय अने जे वारे एक भाग असत् अने बीजो भाग अवक्तव्य एवी समकाले विवक्षा करिये तेवारे असदवक्तव्य छठो भंगथाय तथा जेवारे एक भाग सत्, बीजो भाग असत्, अपर वली अवक्तव्य तेवारे सदसदवक्तव्यरूप भंग थाए ए सातविकल्प थकी बी जा विकल्प संभवे नही, बीजा सर्व विकल्पनो ए सातमांज अंतर्भाव जाणवो

एनी कांइक भावना, एक घटपदार्थ आश्री बेसाडिये छइये मुख, ग्रीवा, कपाल, कुक्षि बुध्नादिक ते पोताने पर्याए विद्यमान भावे करी विशेषित जे कुंभ तेने कुंभ कहिए, एटले सत्घट ए प्रथम भंग जाणवु तेम पटादिगत शरीरने ढांकवादि परपर्यायेकरी असत्वपणे विवक्षित कुंभ थाय नही. समस्त घटादिक पदार्थ परप र्याए करी जेवारे असत्वपणे विवक्षिए तेवारे सत्घट ते असत् घट थाय. ए बीजो भंग. वली ते घट स्वपर्याए, परपर्याय सद्भावे, असद्भावेकरी विशेषे समकाल क हेवाने इष्ट एहवु, त्रीजु भंग अनिष्ट अवक्तव्यः पोताने पर्याए अने परपर्याए सत्व असत्व पणे करी, एके असंशयोत्पन्न यत्ने करी तेने समकाले कही न शकिये, ते अव क्तव्य ए अवक्तव्य नामें चोथु भंग. एम एकदेशे पोताने पर्याय करी सत्वपणे विव क्षिए, अने परवजय पर्यायेकरी सत्व असत्वपणे समकाल असांकेतिक एक शब्दे कहेवासारु विवक्षा करीए, तेवारे ते कुंभसत् अवक्तव्य कहीए ए पांचमु भंग एकदेशे घटपणाथकी सत् अन्यदेशे कहि न शकिये, तेवारे सत् अवक्तव्य ए छ ठु भंग एक देशे परपर्याए असत्वपणे विवक्षीये अन्यस्थानके स्वपर्यायें परप र्याय अने एम उभय पर्याये सत्वपणे विवक्षिए. अम्य वली एकदेशे परपर्याए असत्वपणे विवक्षिये, एवो कुंभ सदसदवक्तव्य घट अघट अवक्तव्य थाय ए सा तमु भंग एरीते सातभेद घटना कह्या, तेम पटादिकनी भावना पण करवी, ए सा तपद पट्टकादि उपर स्थापन करी ते उपर जीवादिक नवपद स्थापिये ॥२१३॥२१४॥

हवे अभिलाप कहेछे. मूल—संतोजीवो कोजाणइ ईत्वाकिंच तेण नाएण ॥ सेसपणदि विभंगा, इय जाया सत्त जीवस्स ॥ २१५ ॥ एवमजीवा ईणवि, पत्तेयं सत्त मिलिय तेसठी ॥ तह अन्ने विहुभंगा, चत्तारि इमे उ इह हुंति॥२१६॥ अर्थ—सत्जीव कोवेत्ति किंवा तेनज्ञानेन ए प्रथम भंग जाणवुं. एनो अर्थ कहेछे—कोई कने विशिष्ट ज्ञान नथी, जे अस्पेंद्रिय आत्माने जाणे तोपण शुं ने न जाण्यो तो पण शुं? तथाहि जे नित्य सर्वगत अमूर्तिक ज्ञानादिक गुणोपेत होय, तो पण शुं?

अथवा एवा गुणोथकी रहित आत्मा छे तोपण शुं? अथवा तेना जाणवाथकी कया पुरुषार्थनी सिद्धि थवानी छे? तेथी अज्ञानपणामां रहेवुंज नलुं छे. असन्जीवः कोवेत्ति किंवा तेनज्ञातेन इत्यादिक शेष छ पदछे, तेणेकरी सात भंग जीव पदार्थना थाय, एरीते बीजा अजीवादिक आठपदनेविषे पण सात सात भंग करतां त्रेसठ भंग थाय.

तेम वली अज्ञाननी प्ररूपणा विषे अनेरा पण चार भंग थाय. तेआवी रीते. मूलः— संती भावुप्पत्ती कोजाणइ किंच तीइनायाए; एवमसंती भावुप्पत्ती सदसंतिया चेव ॥२१७॥ तह अव्वतव्वाविहु, भावुप्पत्तीइमेहिमिलिएहिं ॥ भंगाण सत्तसठी, जाया अन्नाणियाणइमा ॥२१८॥ अर्थः—सतीभावोत्पत्तिः कोजानाति किंवा नयाज्ञातया. १ असतीभावोत्पत्तिः कोवेत्ति किंवा नया ज्ञातया २ सदसतीभावोत्पत्तिः कोवेत्ति किंवा नया ज्ञातयान् ३ तहके० तेमज चोथा भंगने विषे अवक्तव्याभावोत्पत्तिः किंवा नया ज्ञातया ४

ए चार भंगनो तात्पर्यार्थ कहेछे. इहां भाव पदार्थनी संती कहेतां छतां विद्यमान उत्पत्तिके० उपजवानो प्रकार ते कोणजाणे? अने तेना जाणवाथी पण शुं? शेषविकल्प ते अछति भाव पदार्थनी उत्पत्ति २ एम छती अछती भावनी उत्पत्ति ३. चोथे भंगे अवक्तव्य जे कहेवाय नही, आगलो अर्थ प्रथमनो समस्त पद आगल कहिये, परंतु त्रण विकल्प तेज पदने अवयवनी अपेक्षाए होय, ए कारणपणामाटे इहां संभवे नही. एटले पूर्वोक्त त्रेसठमां आ चार भंग प्रक्षेपिए त्यारे अज्ञानीना भंग सडसठ थायछे ॥ २१७ ॥ २१८ ॥

हवे विनयवादीना बत्रीश भेद बे गाथाये करी कहेछे. मूलः—सुर निवइ जइ न्नाई, थविरा वम माइ पियसु एएसिं ॥ मणवयण काय दाणेहि चउविहो कीरए विणउ॥२१९॥अठवि चउक्क गुणिया, बत्तीस हवंति वेणइय भेया ॥ सव्वेहिं पिंडिएहि, तिन्नि सया हुंति तेवठा ॥ २२० ॥ अर्थः— १ सुर शब्दे देवता २ निवइ शब्दे राजा ३ यति ते साधु ४ ज्ञाति ते स्वजन ५ स्थविर ते वडेरा ६ अवमके० अनुकंपनीय कापडी प्रमुख ७ माता ८ पिता ए बे प्रसिद्धछे. ए आठनुं एक मन, बीजुं वचन, त्रीजुं काया, अने चोथुं दान ए चारे प्रकारे करी विनय करवो. ए आठने चारे गुणतां विनयवादीना बत्रीश भेद थायछे. ते विनयवादी एवुं बोलेछे के स्वर्ग अने अपवर्गनो जे मार्ग छे ते केवल विनयथीज थायछे. अने जे विनय छे ते नम्रवृत्ति करवी, तेमज अनुत्सेकपणु जाणवुं. एरीते पूर्वोक्त देवादिक आठने विषे करतो थको जीव स्वर्ग अने अपवर्गनो संभागी थाय. ए सर्वने पिंडिके० एकठा कर्याथी त्रणशें ने त्रेसठ पाखंडी थायछे. इति एकोनविंशति गाथार्थ.

अवतरणः—अष्टपमायत्ति एटले आठ प्रमादनुं वर्णने सातमुं द्वार कहेछे मूलः—पमाअय मुणिवेहिं, जणिअं अठ्ठनेयं ॥ अन्नाणं ससठंचेव, मिछानाण त हेवय ॥ २२१ ॥ अर्थ—मुनिजे साधु, तेना इंद्र जे श्रीतीर्थंकर देव तेणे प्रमाद आठजेदे जणिअंके० कह्योछे तेमां पहेलो अज्ञान शब्दे मूढपणु, बीजो आ वात एमज छे किंवा अन्यथा प्रकारेछे? एवो जे संदेह ते संशय कहिए त्रीजु मिथ्या ते वपरीतु ज्ञान, तेना वपर प्रतिपत्ति होय तहेवयके० तेमज ॥ २२१ ॥

मूलः—रागो दोसो मइप्रसो, धम्मंमिअ अणायरो ॥ जोगाणं दुप्पणीहाण, अठ हा वज्जिअवठं ॥ २२२॥ अर्थ—चोथु राग ते अनिष्पग लक्षण जाणवुं, पांचमुं द्वेष ते अप्रीतिरूप, छट्ठु स्मृतिनूंश ते विस्मरण शीलपणुं, सातमु धर्मने विषे अना दरपणु, एटले आलसनुं करवुं, आठमुं योग ते मनोयोगादिकने छष्टपणे धरवा. ए आठ प्रकारना प्रमादनुं वर्जन करवु ॥ २२२ ॥ इतिगाथा द्वयार्थ

अवतरण—नरहाहिवत्ति एटले भरतक्षेत्रना अधिपति जे चक्रवर्त्ती तेना ना मोनुं वर्णने आठमु द्वार कहेछे मूल—नरहो सगरो मघव सणक्कुमारोय राय सदूलो ॥ संती कुंथुअ अरो, हवइ सुनूमोय, कोरवो ॥२२३॥ नवमोय महापउमो हरिसेणो चेव रायसदूलो ॥ जय नामोय नरवई, बारसमो बंजदत्तोय ॥ २२४ ॥ अर्थ—एक जरत, बीजो सगर, त्रीजो मघवा, चोथो सनत्कुमार ते राजाओमांहे शार्दूल समान, पांचमो श्रीशांति, छठो श्रीकुंथु, सातमो श्रीअर, आठमो सुनूम कौरव गोत्रमां उत्पन्न थयो, नवमो महापद्म, दशमो हरिषेण राजाओमां शार्दूल एटले सिंहसमान, अग्यारमो जय एवे नामे मनुष्यनो पति, बारमो ब्रह्मदत्त. ए बार चक्रवर्त्तिना नाम जाणवां इति ॥ ११३ ॥ २२४ ॥ गाथा द्वयार्थ

अवतरण—हलहरत्ति एटले बलदेवोनुं वर्णने नवमु द्वार कहेछे मूलः—अ यलेविजयजद्दे, सुप्पजेयसुदंसणो ॥ आणदे नदणेपउमे, रामेआविअपछिमे ॥ ॥ २२५ ॥ अर्थः—एक अचल, बीजो विजय, त्रीजो जद्र, चोथो सुप्रज, पांचमो सुदर्शन, छठो आनंद, सातमो नंदन, आठमो पद्म, नवमो राम वली छेल्लो अ पश्चिम शब्द मांगलिक्य वाची छे ॥२२५॥ इति गाथार्थ

अवतरणः— हरिणोत्ति एटले वासुदेवोनुं वर्णने दशमुं द्वार कहेछे मूल—ति विठ्ठूय दुविठ्ठूय सयंजू पुरिसोत्तमे पुरिस सीहे, तह पुरिस पुंमरीए, दत्ते नारायणे किण्हे ॥ २२६ ॥ अर्थ—एक त्रिपृष्ठ, बीजो द्विपृष्ठ, त्रीजो स्वयंभू, चोथो पुरिसोत्तम

पांचमो पुरुषसिंह, तेमज बहो पुरुषपुंमरीक, सातमो दत्त, आठमो नारायण, नवमो कृष्ण, ए नव वासुदेवोनां नाम कह्या. ॥२१६॥ इति गाथा द्वयार्थ.

अवतरणः—पडिवासुदेवेत्ति एटले प्रतिवासुदेवोनुं वर्णे ने अग्यारमुं द्वार कहेछे. मूलः—आसग्गीवे तारय, मेरय महुकेटके निसुंनेय ॥ बलिपल्हराए तह रावणेय न वमे जरासिंधू ॥ २२७ ॥ अर्थः—पूर्वे जे त्रिपृष्टादिक नव वासुदेव कह्या, तेना ए य थाक्रमे अश्वग्रीवादिक प्रतिशत्रु, ते सर्वे चक्रयोद्धी पोतानाज चक्रथी मरण पामे. तेथी ते प्रतिवासुदेव एटले पोतानुंज चक्र वासुदेवने हणवा सारु नाखे, अने पुण्योदयथकी ते चक्र आवी वासुदेवने प्रणाम करी तेना हाथमां वेसे, पछी तेज चक्र ते वासुदेव, प्रतिवासुदेव उपर नाखे, तेथी ते मरणपामे. ते प्रतिवासुदेवना नाम कहेछे. एक अश्वग्रीवा, बीजो तारक, त्रीजो मेरक, चोथो मधुकैटन, पांचमो नि शुंन, छहो बली, सातमो प्रल्हाद, आठमो रावण, नवमो जरासिंधु इतिगाथार्थ. ॥

अवतरणः—रयणाइं चउदसत्ति एटले चक्रवर्तिना चौद रत्नना नामोनुं वर्णे ने बारमुं द्वार कहेछे. मूलः—सेणावइ गाहावइ, पुरोहि गय तुरय वड्ढई इछी ॥ चक्कं छत्तं चम्मं, मणिकागिणिखग्ग दंमोय ॥ २२८ ॥ अर्थः—सेनापत्यादिक जे पोत पोतानी जातीमां उत्तम होय तेने रत्न कहिए. एमां साततो एकेंद्रियछे. ते जेवारे जे चक्रवर्त्ती होय, तेवारे ते चक्रवर्त्तिना आत्मांगुले थाय. अने सात पंचेंद्रिय ते ते ज कालना जे पुरुष तेने उचित प्रमाणे होय.

तेमां प्रथम सेनापति ते समस्त सेनामांहे मुख्य होय. ज्यां चक्रवर्त्ती न जाय ते खंम सेनापति साध्य करे. चक्रवर्त्तिना खड्गप्रमुख हथीयार जाले. अश्वरत्न उपर चडे इत्यादिक काम ए सेनापतिनां जाणवां. बीजो गाथापतीते कौटंबिक समस्त सेनामांहे जे धान घृत प्रमुख वस्तु ते एना स्वाधीनमां रहेछे, ते चक्रवर्त्ति ना हुकुमथी सर्वने आपे. ए कोठारीने स्थानके जाणवो. त्रीजो पुरोहित ते शांति कर्म जे चक्रवर्त्तिने करवुं ते करे, तेथी समस्त विघ्न उपशम पामे. चोथुं गजरत्न ते जेवारे तमिश्रा गुफाखंम प्रपातगुफा मांहे पेसवानुं काम पडे तेवारे गजरत्नने कुं नस्थले मणीरत्न बांधे. बीजुं पण जेवारे इछामां आवे तेवारे तेना उपर चढे. पांचमो अश्वरत्न ते जेवारे गुफाने बारणे जाय तेवारे कमाड खडकावे ने तावडतोब बार योजनसुधी पाछले पगे पाछो फरे. अनेरो अश्व होयतो बलती गुफानी बाफ थकी बली नस्म थाय, जेम कृत्रिम अश्वरत्नेकरी कोणी राजा त्रणखंम साधीने गुफाने बारणे नस्म थयो तेनी परे जाणवुं. छहो वार्द्धिकरत्न ते सूत्रधारना कर्मनो कर

नार. उन्मग्न जलातिमग्नजलानाम नदी ते गुफामां जतां आवी आवे, त्यां पूल बांधे तेम बीजा पण गृह नगरादिक करावे. अर्थे ते. प्रवर्ते सातमु स्त्रीरत्न ते चक्रवर्त्तिना शरीर साथे संजोगना काममां आवे पण बीजी स्त्री तेनुं पराक्रम स हन करी शके नहीं. बीजी चोशठहजार अंतेउर तथा सवालाख पिंम विलासणी तेनी साथे वैक्रिय शरीरे सनोग करे. ए सात पंचेंद्रिय रत्न जाणवां.

हवे एकेंद्रिय कहेछे. आठमु चक्र ते एक वाम प्रमाण होयछे. ते वामनुं स्वरूप आमछे के ज्यां पुरुष बंने बाहुप्रसारे तेने प्रमाणे एवुं लोक प्रसिद्धछे. अने हजा र यक्षे अधिष्ठित सर्व शत्रु निवारक सर्व वांछित कारक एवुं चक्ररत्न जाणवुं न वमुं छत्र रत्न पण एक वाम प्रमाण जाणवुं दशमु चर्मरत्न ते बे हाथ प्रमाण ए नवमुं छत्ररत्नने अधोभागे चर्मरत्न ए बन्नेने चक्रवर्त्तिना हाथनो स्पर्श थाय तो बारयोजन सुधी विस्तार पामेछे, अने तेमां चर्मरत्न उपर पहेले पहोरे शाली वा वे ते पाछले पहोरे जमे, ए चर्मरत्नतो महिमाछे अग्यारमुं मणीरत्न ते चार अंगुल लांबु अने बे अंगुल पहोलुं. वैडूर्य रत्नमय उपर त्रणहांस होय, अने नीचे छ हां स होय ते छत्र अने चर्मरत्नना मध्य छत्रने तुंबे मूक्यो छतो बार योजन सुधी फटकमांहे उद्योत करे अने गुफामां प्रवेश करतां गजरत्ननी जमणी बाजुना कुंभस्थ ले बांध्योथको उद्योत करे, हाथीने मस्तके बांध्यो थको तिर्यंच अने मनुष्यना करे लां सर्व उपद्रव हरण करे छे, अने सर्व रोगनो नाश करे अने कांने बांध्यो थको संग्राममां जय करावे सदा अवस्थित यौवन होय. बारमुं कांगणीरत्न आठसो वर्णिक प्रमाण समचउरस्र विषापहारी, ज्यां चंद्रसूर्यनी प्रभा प्रसार न करे त्यां गुफामांहे ए प्रकाश करेछे वली चक्रवर्त्ति ओगणपचास मांमला लखे ते ज्यांसुधी चक्रवर्त्ती त्यांसुधी रहे तेरमुं खड्गरत्न बत्रीस अंगुल प्रमाण जाणवुं चउदमुं दंमरत्न ते एक वाम प्रमाण ते महायक्ष वापर्यो होयतो हजार योजन ऊंमो जाय. भूमिकानुं विदारण करे ए चउद रत्न कह्यां ते एकेक हजार यक्षे अधिष्ठित जाणवां ॥२१८॥

मूल— चक्कं खग्ग च धणू, मणिय माला तहा गया संखो, एए सत्तउ रयणा सव्वेसिं वासुदेवाण ॥२१९॥ अर्थ—एक चक्र अने बीजुं खड्ग प्रसिद्धछे, त्रीजुं मणी ते प्रसिद्धछे, चोथुं सारंग धनुष्य, पांचमी माला ते आभरण विशेष, छठी गदा कौ मोदकीनामे, सातमो पांचजन्यनामे संख, तेनो ध्वनि बारयोजनमां जाय, ए सात रत्न सर्व वासुदेवोने होयछे ॥ २२० ॥

मूल— चक्कं छत्तं दंमं, तिन्निवि एयाइ वामसिताइ ॥ चम्मं दुहत्थदीहं, बत्तीस अं

गुलाइ असी ॥२३०॥ चउरंगुलो मणीपुण, तस्सद्धं चेव होइ विच्छिन्नो ॥ चउरंगुल प्पमाणा, सुवन्नवरकागिणी नेया ॥ २३१ ॥ ए वे गाथा प्रमाणनीछे ते प्रमाण पूर्वे कही आव्या माटे इहां वखाणता नथी. अने वासुदेवना रत्नसंबंधी महा त्म शास्त्रांतरथी जोइ लेजो. ॥ २३० ॥ २३१ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ.

अवतरणः—नवनिहीउत्ति एटले नवनिधाननुं बशेने तेरमुं द्वार कहेछे. मूलः— नेसप्पे पंमुयए, पिंगलए सव्वरयणमहापउमे ॥ कालेय महाकाले, माणवग महा निहीसंखे ॥ २३२ ॥ अर्थः—एक नैसर्प्प, वीजुं पांमुक, त्रीजुं पिंगलक, चोथुं सर्वर त्न, पांचमुं महापद्म, छठुं काल, सातमुं महाकाल, आठमुं माणवकनामे महानिधा नने नवमुं संख ए नवनां सामान्य पणे नाम कह्यां. ॥ २३२ ॥

हवे जे निधानमां जे थाय छे ते कहेछे. मूलः—नेसप्पंमि निवेसा, गामागर न गर पट्टणाणंच ॥ दोणमुहमंमवाणं, खंधाराणं गिहाणंच ॥ २३३ ॥ अर्थः—नै सर्प्पनामा निधाननेविषे निवेसाके० स्थापवानो प्रकार पण ते केनुं तोके ग्राम आकरादिकनुं तेमां ग्रामते जेने फरति वाडीओ थाय ते जाणवुं अने आकरते ज्यां लूण प्रमुख नीपजे ते जाणवुं. तथा नगरते ज्यां राज्यधानी थाय ते जाणवुं. पाटणते ज्यां जलने स्थलना मार्ग होय ते जाणवुं.द्रोणमुख मंमव ते ज्यां जलमा र्गेज होय अने अडी गव्यूतमां कोइ ग्राम न थाय ते जाणवुं. स्कंधवार शब्दे कटक जाणवुं जेम ते चक्रव्यूह गरूडव्यूहादिकनी रचनायें उतरे अने गिहके० घरनी मां मणी जेणे करी राजादिकना घर मांमीयें, ए सर्व प्रकार नेसर्प्प निधानमांहे होयछे.

मूलः—गणियस्सय गीयाणं, माणुम्माणस्स जं पमाणंच ॥ धन्नस्सय वीयाणं, उ प्पत्ती पंमुए जणिया ॥ २३४ ॥ अर्थः—गणित ते दीनार एटले सोनामोर, ना लियर, सोपारी प्रमुख तेनी गणित एटले संख्यानुं करवुं अथवा गणित ते संक लित व्यकलितादिक प्रकारें जेम गुणाकार जागाकारना जेद जे अंकविद्या; ते सर्व जाणवुं. तेमज गीत जे स्वर करणादिक गावाना प्रकार अने मानजे सेईप्रमुख जे नायकी धान्यनुं माप करियें. उन्मान तुलाकर्ष प्रमुख जे धरिम तेना प्रकार प्रमा णना विशेष. वली धान्य चोवीस प्रकारनां बीज समस्त तेना उपजवाना प्रकार ते पांमुकनामा निधाननेविषे जणितके० कह्यांछे. ॥ २३४ ॥

मूलः—सव्वा आहरण विही, पुरिसाणं जाय जाय महिलाणं; आसाणय ह त्थीणय, पिंगलगनिहिम्मि सा जणिया ॥ २३५ ॥ अर्थः—पुरुष अने स्त्री संबंधी

समस्त आभरण, तेम अश्व जे घोडा तथा हाथी ने योग्यआभरणनो विधि ते सर्व पिंगलकनामा निधानने विषे कह्योछे ॥ २३५ ॥

मूल – रयणाइ सव्वरयणे, चउदस पवराइ चक्कवट्टीण ॥ उप्पज्जंती एगेंदियाइ पंचेंदियाइंच ॥ २३६ ॥ अर्थ – सर्व रत्ननाम निधानने विषे चक्रवर्त्तिना महा प्रधान चउद रत्न थाय एमां सात एकेंद्रिय ने सात पंचेंद्रियनी उत्पत्ति वर्णवीने अनेरा कहेछे के एने प्रभावे महावीतिर्वंत थाय ॥ २३६ ॥

मूल –वत्थाणय उप्पत्ती, निप्फत्ती चेव सव्व भत्तीण ॥ रंगाणय धाऊण य, सव्वा एसा महापउमे ॥ २३७ ॥ अर्थ –जेटलां वस्त्रछे ते सर्वनी उत्पत्ति, तेम ज वली वस्त्रगत जे भक्तिके० विशेष तेनी निप्पत्ति एटले नीपजवाना प्रकार, तथा रंग जे मजीठ कमिराग कसुंबो प्रमुख, तेनी उत्पत्ति तथा धातु जे लोखंम त्रांबु प्रमुख सात धातु अथवा धोऊणय एवा पाठ थकी वस्त्रादिक धोवानी जे रीति ते आम के सुमो वस्त्र आवीरीते धोवुं अने रेसमी वस्त्र एम धोवु, उननुं वस्त्र आम धोवु, इत्यादिकसर्व महापद्मनिधानने विषे जाणवां ॥ २३७ ॥

मूल –काले कालन्नाण, भवपुराण च तिसुवि वसेसु ॥ सिप्पसयं कम्माणिय, तिन्नि पयाए हियकराइ ॥ २३८ ॥ अर्थ –कालनामा निधानने विषे समस्त काल ज्ञान ज्योतिषसबंधि जे ज्ञान कर्युंछे ते अने भव्यके० जे थशे, पुराणके० जे थयुं एना उपलक्षणथकी वर्त्तमानकालसबंधी तीर्थंकरना वंश, चक्रवर्त्तिना वंश, बलदेव वासुदेवना वंश, ए त्रणे वंश तेनेविषे जे वक्तव्यता अने तिसुविवसेसु ए पाठथकी अनुक्रमे थयो, थशे अने वर्त्तमानकालना वर्षनी वातनुं कथन. अने क्यांएक भव पुराण च तिसुकालेसु एवो पाठ छे, तेथी थशे, थयुं अने वर्त्तमान कालनु शुभाशुभ ज्ञाननुं कहेवु तेमज सिप्पसयं एटले घट, लोखंड, चित्र, वस्त्र, नापित शिला ए पांचना प्रत्येके वीश वीश भेद छे तेवारे एकशो प्रकारनु शिल्प, अने कर्म ते कर्षण तथा वाणिज्यादिक, ते जघन्य मध्यम अने उत्कृष्टना भेदथकी जे प्रजालो कना हितने अर्थे करवुं, ते सर्व कालनामा निधानने विषे जाणवु ॥ २३८ ॥

मूलः–लोहस्सय उप्पत्ती, होइ महाकाल आगराणच ॥ रुप्पस्स सुवन्नस्सय, मणि मोत्ति सिलप्पवालाण ॥२३९॥ अर्थ–लोह अनेक प्रकारनुं छे, तेनी उत्पत्ति वली रुपु ने सोनुं प्रसिद्धछे मणी ते चंद्रकांतादिक अने मुक्ता ते मोती शिला स्फटिक प्रवाला ते विद्रुम तेना आकर ते सर्व महाकालनामा निधानने विषे जाणवा

मूलः–जोहाणय उप्पत्ती, आवरणाणच पहरणाणय ॥ सव्वाय जुद्ध नीई, मा

णवगे दंमनीईय ॥ २४० ॥ अर्थः—योद्धा जे शूरवीर पुरुषो छे तेनी उत्पत्ति अ ने आवरण, सन्नाह एटले खेटक प्रमुख, प्रहरण तरवार, कटारी, नाला, फरशी इत्यादिक हथीयारना विशेष. वली समस्त जे युद्धनी सामग्री तेनी नीति तथा दं मनीति ते साम, दाम नेद ने दंम एरीते चार प्रकारनी जे राजनीति कही छे. ते सर्वे माणवकनामा निधाननेविषे जाणवी. ॥ २४० ॥

मूलः—नट्टविहि नामय विही, कव्वस्स चउविहस्स निप्पत्ती ॥ संखे महानिहि म्मिउं, तुमियं गाणंच सवेसिं ॥ २४१ ॥ अर्थः—नाट्य जे नरतादिक संबंधी तेनो विधि, अने नाटकविधि तेने कहिये जे अनिनय बंधादिकनो प्रकार, अने जेमां धर्म, अर्थ, काम ने मोक्षनुं वर्णन करेलुं होय; एवी चार प्रकारनी का व्य, अथवा संस्कृत प्राकृत अपभ्रंश संकीर्ण लक्षण. तेवी नाषाए निबद्ध अथवा गद्य, पद्य, गेय, चौर्ण्य, तेमां गद्य ते तूटो समराजिर इत्यादिक अने पद्य ते अनेक अनुष्टु वादिक जातिए करी पद रचना. तथा गेय ते गीतगोविंदादिक गीत, अने चोर्ण्य ते प दने चूरण करिए खंमिए ज्यां, ते नत्तु पावेत्ति इत्यादिक. एवां चार प्रकारनां काव्य तेनी निष्पत्ति करवाना प्रकार ते संखनामा महानिधानमां छे. तथा तेमां वली त्रु टितांगके० त्रुटित वादित्र, तेनां अंग जेटला प्रकारनां छे. तेनी उत्पत्ति वखाण ए टलां वानां लन्यमान थाय. एक आचार्य एम कहेछे के, जे जे निधानमांहे जे जे वस्तु कहिछे, ते ते वस्तु साक्षात् तेज निधानमांहेज उपजेछे. ॥ २४१ ॥

हवे ए नवे निधाननुं स्वरूप समस्त साधारणपणे कहेछे. मूलः— चक्क ठ पइ हाणा, अठुस्से हाय नवय विरकंन्ने ॥ बारस दीहा मंजूस संठिया जण्हवी प मुहे ॥ २४२ ॥ अर्थः—चक्र शब्दे पइडुं ते आठ पइडे तेनुं प्रतिष्ठानके० रहेवुंछे. अने अठुस्सेहाय के० आठयोजननुं उत्सेध एटले उंचपणुं छे जेनुं, तथा नव यो जन विष्कंन एटले विस्तारछे जेनो. वली बार योजन दीर्घके० लांबपणेछे. मंजूष ने संस्थाने एटले आकारे, ते जान्हवी जे गंगा तेने मुखे सदा सर्वदा रहेछे. ते जे वारे चक्रवर्त्ती उपजे ते नरतखंम साधी पाछो फरे तेवारे चक्रवर्त्तीनी साथे थइ चक्रवर्त्तीनी नगरीए आवीने पातालमां रहे. ॥ २४२ ॥

वली ते कहेवो होय ते कहेछे. मूलः—वेरुलीयमणिकवाडा. कणय मया वि विहरयणपडिपुन्ना ॥ ससिसूरचक्क लरकण, अणु समवयणोववत्तीया ॥ २४३ ॥ अर्थः—वैमूर्यरत्नमय वरप्रधान कमाडछे जेनां, कनकमय एटले सूवर्णेकरी निष्पन्न नीतिछे तथा विविध प्रकारनां रत्न तेणेकरी परिपूर्ण एटले सहित चंद्रमा अने सू

पैनी परे चक्रने आकारे लक्षण एटले चिन्हछे जेने, वली अनुसमके० समी चनके० कारणोनी उपपत्तिके० घटनाछे ज्यां, अथवा अणुवम वइणो एवा पाठ थकी ज्यां उपमाये रहित वचननी घटना छे, एटले जेनुं स्वरूप वर्णन करवासारु वचननी रचना पण थाय नहीं, अर्थात् स्वरूप वर्णवी शकीये नहीं इतिभाव अ थवा अनुसमय समयप्रत्ये पुजलनुं जावु अने उपपत्तिके० आववुंछे एतावता स मय समयनेविषे जेवा पुजल जायछे तेवा वली आवेछे परंतु तेमां कांइ घटता नथी.
अने श्रीठाणांगमां अणुसमजुगबाहुवयणत्ति एहवो पाठछे ते अणुसमयके० अविषम, जुगके० धूसर तेने आकारे वाटलापणे करीने वाहुके० बारसाख मुख नेविषे ज्यां ते अनुसमय जाणवो ॥ २४३ ॥

मूल —पलिउंवमछिईया, निहिसिरि नामाय तछ ते देवा ॥ जेसि ते आवासा, अक्केया आहि वक्काया ॥२४४॥ अर्थ—पल्योपमआयुनी स्थितिए अने जे निधाननुं जेवुं नाम तेवेज नामे ते निधानननेविषे त्यां देवता वासकरेछे तेदेवअन्य कार्यरहित थका जेमनुं अधिपतिपणु मूल्ये पण लाजे नहीं, एतावता ज्यां वक्रुराइ अमोलिकछे.

मूल —एए ते नव निहिणो, पजूयधण रयण संचय समिद्धा ॥ जेवस मुवग छती, सवेसि चक्कवट्टीण ॥२४५॥ अर्थ —एएके० ए पूर्वेजे नवे निधानोनु स्वरूप व खाण्यु ते नवे निधान प्रजूतके० घणु एवु जे धन, अनेरत्ननो संचय तेनी समृद्धिएकरी सहितछे, ते सर्व चक्रवर्त्तिउंने नवे निधान प्राप्त थायछे॥२४५॥इतिगाथा चतुर्दशकार्थी॥

अवतरण – जीव ससारंति एटले जीवनी सख्यानुं वर्णने पछवसुं द्वार कहे छे मूलः—नमिउं नेमिएगाइ जीवसख जणामि समयाउ ॥ चेयण जुत्ताएगे, ज वछ सिद्धा झहानीया ॥ २४६ ॥ अर्थ —श्रीनेमिनाथप्रत्ये नमस्कार करीने एक आदेदेइने जीवनी जे सख्या ते श्रीसिद्धांतथकी जणामिके० कहुंछु तेमां चेतना ए युक्त जीव ए प्रथम प्रकार जाणवो. संसारमां रहेतें जवस्थ अने जे निर्वाण पद पाम्या तेसिद्ध एरी ते बे प्रकारना जीवो जाणवा ॥ २४६ ॥

मूलः—तसथावराय झुविहा, तिविहा थीपुनपुसग विन्नेया ॥ नारय तिरिय नरामर, गइ नेयाउ चउप्पेया ॥ २४७ ॥ अर्थ —अथवा त्रसने थावरना नेदेकरी बे प्रकारे जाणवा स्त्री पुरुष ने नपुंसकना नेदे करी त्रण प्रकारे जाणवा नार कादिक गतिना नेदे करी चार प्रकारे जाणवा ॥ २४७ ॥

मूलः—अहवातिवेय अविगय, सरूवउवा हवंति चत्तारी ॥ एग बिति चउपणि दिय रुवा पंचप्पयारा ते ॥ २४८ ॥ एएत्रियजअणिंदिय जुत्ता अहवा उन्नू

जलगि निला ॥ वण तस सहिया छप्पिय, ते सत्त अकाय संवलिया ॥ २४ए ॥ अथवा त्रण वेद ने चोथुं अवेद ते सिद्धना जीवो मली चार प्रकार थाय. एकेंद्रिया दिकना भेदे करी पांच प्रकार थाय छे; ॥२४७॥ एज पांच प्रकारमां अनेंद्रिय जे सिद्धना जीवोछे ते भेलिये तेवारे छ प्रकार थायछे. अथवा पृथिव्यादिक पांच त्रस जीवो सहित करतां छ भेद थायछे. वली ए छ कायने साथे सातमा अकायिक सिद्धना जीवो मेलव्याथी सात भेद थायछे. ॥ २४ए ॥

मूलः—अंमय रसय जराउअ, संसेयय पोयया समुछिमया ॥ उब्भिय तहोववा इय, भेएणं अछहा जीवा ॥२५०॥ अर्थः—अंमज एटले जे ईंमाथकी उपजे एवा पंखी प्रमुख, बीजा, रसथकी उपजे ते रसज, सूक्ष्मजीव तक्रादिकना उपन्या जाणवा. त्रीजा, जरायुज जे जरामां उपन्या मनुष्यादिक जाणवा, चोथा, संस्वेद शब्दे परसेवो तेथकी जे उपन्या ते संस्वेदज यूका छप्पई प्रमुख जाणवा, पांचमा, पोतजा ते हाथी प्रमुख जाणवा; छठा, संमूर्छिम मक्षिका प्रमुख; सातमा उद्भेद जे भूमिका फोडीने उपजे ते उद्भेदज ते तीडप्रमुख जाणवा; तेम आठमा उत्पाते उपजे ते उत्पातज ते देव नारकी जाणवा. एरीते आठ प्रकारे जीवो जाणवा.॥२५०॥

मूलः—पुढवाइ पंच वि तिचउ, पणिंदि जुत्ताय नवविहा हुंति ॥ नारय नपुंस तिरि नर, तिवेय सुरथी पुमेवंच ॥ २५१ ॥ अर्थः—पृथ्व्यादिक पांच अने बेंद्रिया दिक चार तेणे युक्त नव प्रकारे जीवो थायछे. अथवा नारकी ते एक नपुंसक वेदेज थाय छे. अने तिर्यंच तथा मनुष्यना पुरुष स्त्री ने नपुंसक एवा त्रण त्रण वेद छे. ए सात थया. तथा देवता स्त्री ने पुरुष बे प्रकारेछे एमपण नव भेदज थायछे.

मूलः—पुढवाइ अठ असन्नि, सन्नि दस ते ससिद्ध इगदसउ ॥ पुढवाइ यातसंता. अपज्ज पज्जत्त बारसहा ॥२५२॥ अर्थः—पृथ्व्यादिक पांच अने विकलेंद्रियादिक त्रण ए आठ थया, नवमा असन्नी, दशमा सन्नी ए दशप्रकार थया; तेमज एनी साथे सिद्ध भेला करिए तेवारे अग्यार भेद थायछे. तथा वली पृथ्वीथी मांमीने त्रस पर्यंत छ प्रकारना पर्यासा तथा छ प्रकारना अपर्यासा करिए तेवारे बारभेद थायछे.

मूलः—बारस वि यतणुजुत्ता, तेरस सुहुमियरगिंदि बे इंदी ॥ तिय चउ अस न्नि सन्नी, अपजत्त पजत्त चउदसहा ॥ २५३ ॥ अर्थः—पूर्वोक्त बार भेद ते अ तनु जे सिद्ध तेणे सहित करतां तेर भेद थायछे. एक सूक्ष्म ने बीजा बादर ए बे भेद एकेंद्रियना तथा बेंद्रि, तेंद्रि, चउरेंद्रि, असन्नी, ने सन्नी ए सात पर्यासा ने सात अपर्यासा मली चउद भेद थाय. ॥ २५३ ॥

मूल—चउदस वि अमल कलिआ, पनरस तह अंमगाइ जे अठ ॥ ते अपजत्तग पज्जत्त नेवओ सोलस हवंति ॥ १५४ ॥ अर्थः—पूर्वे चउद प्रकार कह्या ते अमलके० मलरहित जे सिद्धना जीवो छे ते सहित करतां पंदर प्रकार थायछे, तेमज अंमजादिक जे आठ प्रकार प्रथम कह्या हता तेना पर्याप्ता ने अपर्याप्ताना भेदे करी शोल प्रकार थायछे ॥ १५४ ॥

मूल—सोलसवि यकायजुत्ता, सतरस नपुमाइ नव अपज्जत्ता ॥ पज्जत्ता अ ठारस, अकम्म जुअ ते इगुणवीस ॥१५५॥ अर्थ—पूर्वोक्त शोल ने अकाय एटले कायरहित सिद्ध जीवोयुक्त करतां सत्तर भेद थायछे अने नपुमाइके० पूर्व नारकी नपुंसकादिक नव भेद कह्या हता ते नवने पर्याप्ता ने अपर्याप्ताना भेदे करतां अढार भेद थया, एनेज अकर्मक सिद्ध सहित करतां ओगणीश भेद थया.

मूल—पुढवाइ दस अपज्जा, पज्जत्ता हुंति वीस संखाए ॥ असरीर जुएहिं ते हिं वीसई होइ एगहिया ॥ १५६ ॥ अर्थ—पूर्वेजे पृथ्व्यादिक दश भेद कह्या तेनेज पर्याप्ता अपर्याप्ता करतां वीश संख्याए थायछे तेने अशरीर जे शरीररहित सिद्धना जीवो छे तेना सहित करतां एकवीश भेद थायछे ॥१५६॥

मूलः—सुहुमियरभूजलानिल, वाधवणाणंत दस सपत्तेआ ॥ बितिचउ असन्नि सन्नी, अपज्ज पज्जत्त बत्तीसं ॥ १५७ ॥ पृथ्व्यादिक पांच ते सूक्ष्म तथा बादरना भेदे करी दश थायछे, एमां अणतकाय आवी अने अग्यारमो प्रत्येक वनस्पति तथा बेंद्रियादिक त्रण अने असंज्ञी तथा संज्ञी मली शोल भेद ने पर्याप्ता तथा अपर्याप्ताना भेदे करी बत्रीश थायछे ॥१५७॥

मूल—तह नरय जवण वण जोइ कप्पगेविज्जणुत्तरु प्पन्ना ॥ सत्तदस छपण बारस, नवपण उप्पन्न वेउव्वा ॥ १५८ ॥ अर्थः—नारकी रत्नप्रभादिकना सात भेद, जवनपति असुरादिकना दश भेद, व्यंतर पिशाचादिक आठ, अथवा अणपन्नी आदिक आठ ए बे मांथी एक अष्टक गणीए ज्योतिष चंद्रादिक पांच, कल्प ते सौधर्मादिक बार ग्रैवेयक देवविमानादिक नव अने अनुत्तर ते विजयादिक पांच विमान ए उपन्न भेद वैक्रियना थया ॥ १५८ ॥

मूल—हुंति अडवन्न संखा, तेनर तेरिच्छ संगया सव्वे ॥ अपज्ज पज्ज भेएहिं, सोलसठसर सयं तेहिं ॥ १५९ ॥ अर्थ—ते पूर्वोक्त वैक्रियना उपन्न भेदनी संख्या मां नरके० मनुष्य अने तिर्यंच मेलवीए तेवारे सर्व अठावननी सख्या थायछे एनेज पर्याप्ता अपर्याप्ता करतां एकशो ने शोल भेद थाय ॥१५९॥

मूलः—सन्नी डुग हीण बत्तीस संगयं तंसयं ठयत्तालं ॥ तंनवा नवगदूर नव आसन्न नवंच ॥ २६० ॥ अर्थः—प्रथम सुहुम्मियर गाथाए करी बत्रीश नेद जे पूर्वे कह्या हता तेमांथी संज्ञी ने असंज्ञी ए बे हीन करिए तेवारे त्रीश नेद थाय. ते एक शो ने शोळ वैक्रियनी साथे मेळवतां एकशो ने ठेतालीश नेद थायछे. एमां वळी कोइ नव्य, कोइ अनव्य, अने कोइ दूरनव्य ते गोशालादिक जाणवा, अने जे कोइ तेज नवे अथवा बीजे त्रीजे नवे मोक्ष जवानाछे ते आसन्ननव्य जाणवा. ॥ २६० ॥

मूलः—संसारनिवासीणं, जीवाण सयं इमं ठएतालं ॥ अप्पंच पालियवं, सिव सुहकंखीहि जीवेहिं ॥ २६१ ॥ अर्थः—संसारनिवासी जीवोना ए एकशो ने ठेतालीश नेद जाणवा. ते अप्पंचके० पोताना आत्मानीपरे जहममपियं डुरकं इत्यादिक जाणीने ए एकशो ने ठेतालीश प्रकारना जीवोने जे कोइ शिव सुखनी वांछना करनार जीवोछे तेणे पोतानी आत्मानीपरे पाळवा. ॥ २६१ ॥

हवे ए कुळक एज शास्त्रकारनो करेलो एवो जणाववाने अर्थे गुरुना नाम सहित पोतानुं नाम जणावेछे. ते प्रयोजन पूर्वक गाथा कहेछे. मूलः—सिरिअम्म एव मुणिवइ, विणेय सिरिनेमि चंदसूरीहिं ॥ सपरिहियछं रइयं, कुलयमिणं जीव संखाए ॥ २६२ ॥ अर्थः—श्रीआम्रदेव नामे मुनिपति जे आचार्य तेना विनेयके० शिष्य श्रीनेमिचंद्रसूरि तेणे पोताने तथा परने अर्थे ए जीव संख्याना कुलकनी रचना करीछे, एटले सत्तर गाथाए करी कुलक वखाण्यो. ॥ २६२ ॥

अवतरणः—कम्माइं अठति एटले आठकर्मनुं बशोने पन्नरमुं द्वार कहेछे. मूलः—पढमं नाणावरणं, बीयं पुण दंसणस्स आवरणं ॥ तइ यंच वेयणीयं, तहा चउठं च मोहणिअं ॥२६३॥ पंचममाउं गोयं, ठठं सत्तमगमंतरायमिह ॥ बहुत म पयडित्तेणं, नणामि अठम पए नामं ॥ २६४ ॥ अर्थः—पहेलुं ज्ञान जे मत्यादिक तेने जे आवरे ते ज्ञानावरण कहिए. बीजुं दर्शन जे लोचन तेने आवरे ते दर्शनावरण कहिए. त्रीजुं जेणे करी सुख अने डुःख वेदिये तेने वेदनीय कहिए, तेम ज चोथुं जेणेकरी आत्मा मोह पामे तेने मोहनीय कहिए. पांचमुं आयु बांध्युं छतुं अवश्य उदय आवे तेथी तेने आयुकर्म कहीए. छठुं गूय ते नाना महोटा शब्दकरीने कहिये ते गोत्र कर्म जाणवुं, सातमुं जे विघ्न करे ते अंतराय कर्म जाणवुं. इहां जिनशासननेविषे, हवे जेनी घणी प्रकृतिछे तेणे करीने नणामिके० कहीशुं, आठमा स्थानकनेविषे जे नमयंतिके० नमाडे तेनाम कर्म. इति गाथा द्वयार्थ.॥ २६३॥ २६४॥

अवतरणः—तेसिउत्तर पयडीणं अडवन्न सयति एटले आठकर्मनी उत्तर प्रकृ

तिनु चर्शो ने सोलमुं द्वार कहेछे मूलः—पंचविह नाण वरण, नवभेया दसण स्स दोवेण॥अघवीसं मोहे, चत्तारिय आउए हुंति ॥ २६५ ॥ गोयम्मि इन्निपंचं तराय तिगदियं सयं नामे ॥ उत्तर पयडीणेव, अघवन्नं सयं होइ ॥२६६॥अर्थः— मतिज्ञानादिक पांच ज्ञानने आवरे तेथी पांच प्रकारे ज्ञानावरणीय जाणवु बीजु चार प्रकारना दर्शनने जे आवरे तथा पांच प्रकारनी निद्रा जेनाथकी उदय था ये ते नवप्रकारे दर्शनावरणीय कर्म जाणवुं त्रीजु साता अने असाताना भेद थकी बे प्रकारे वेदनीय कर्म जाणवुं चोथुं सोल कषाय अने नव नोकषाय तथा त्रण दर्शन मोहनीय मली अघवीस प्रकारे मोहनीय कर्म जाणवु नरकादिक गतिना भेद थकी आयुकर्म चारभेदे जाणवुं उच नीचना भेद थकी गोत्र कर्म बे भेदे जाणवुं दानांतरायादिकना भेद थकी अंतरायकर्म पांचप्रकारे जाणवुं अने नाम कर्म एकशोने त्रण प्रकारे जाणवु ॥ २६५ ॥ २६६ ॥

हवे उत्तर प्रकृतिना प्रत्येक नाम कहेछे मूलः—मइसुय ओहीमण केवलाणि जीवस्स आविरिकृति ॥ जस्स प्पनावठंतं, नाणावरण नवेकम्म ॥२६७॥ अर्थ— चारप्रकारनो व्यंजनावग्रह अने अर्थावग्रह, ते पांचइंद्रिय अने छठु मन ते अवग्रह, इंहा, अपाय ने धारणा ए एकेकना चार चार भेद करतां ठ चोक चोवीश भेद थायछे, तेनी साथे चार व्यंजनावग्रह भेला करिये तो मति ज्ञानना अघावीश भेद थायछे अक्षरश्रुत, अनक्षरश्रुत, संज्ञीश्रुत, असंज्ञीश्रुत, सम्यक्श्रुत, असम्यक्श्रुत, सादिश्रुत, अनादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अगमिकश्रु त, अंगप्रविष्टश्रुत, अनंगप्रविष्टश्रुत, एरीते चउदप्रकारनां श्रुतछे. अथवा पर्यायादिक वीशप्रकारनां श्रुत ते आवीरीतेछे पर्यायश्रुत, पर्यायसमासश्रुत, अक्षरश्रुत, अक्षरसमासश्रुत, पदश्रुत, पदसमासश्रुत, संघातश्रुत, संघातसमासश्रुत, प्रतिप त्तिश्रुत, प्रतिपत्तिसमासश्रुत, अनुयोगश्रुत, अनुयोगसमासश्रुत, प्राभृतश्रुत, प्राभृ तसमासश्रुत, प्राभृतप्राभृतश्रुत, प्राभृतप्राभृतसमासश्रुत, वस्तुश्रुत, वस्तुसमासश्रुत, पूर्वश्रुत, पूर्वसमासश्रुत, एरीते वीशभेद श्रुतज्ञानना जाणवा, तथा अनुगामि, अननुगामि, वर्द्धमान, हीयमान, प्रतिपाति ने अप्रतिपाति ए ठ भेद अवधिज्ञानना जाणवा तथा ऋजुमति अने विपुलमतिना भेद थकी बे प्रकार मनपर्यवज्ञानना जाणवा, अने केवल ज्ञानने एकज भेद ठे अन्य ज्ञानोनेविषे जेटलु क्षयोपशम होय तेटलु ज्ञान थायछे, अने सर्वथा ज्ञानावरणीयना क्षयथकीज जेनुं उपजवुं थाय ते केवलज्ञान ए पांच ज्ञानना भेद सामान्ये कह्या हवे गाथार्थ कहेछे. जीवस्सके०

जीवने ए ज्ञानने आवरिये रुंधिये जेना प्रनावथकी ते ज्ञानावरणीय कर्म कहिये.

मूलः—नयणे यरोहि केवल, दंसण आवरण यं नवे चउहा ॥ निद्दापयला हि ठहा, निद्दाय डुरुत्त थीणद्धी ॥ २६७ ॥ अर्थः—नयन शब्दे चक्षु तेनुं आवरण जे लोचन तेने आवरे ते चक्षुदर्शनावरणीय; अने इतर जे बीजी अन्य इंद्रियनुं ज्ञान हणे ते अचक्षुदर्शनावरणीय. अवधिदर्शनने आवरे ते अवधिदर्शनावरण कहे वाय. एम केवलदर्शनने आवरे ते केवल दर्शनावरण. एरीते दर्शनावरणीय चार नेदे थाय. हवे पांच निड्रा कहेडे. त्यां प्रथम सुखे चीपटीना वजाडवा थकी जागी उठे ते निड्रा, बीजी घणा धका थकी जागृत थाय ते निड्रानिड्रा; त्रीजी डुरुक्त ते एक निड्रा बीजी निड्रानिड्रा एम इहांपण द्विरुक्त प्रचला ते बेठा अने उनाथका निड्रा आवे ते प्रचला समजवी; तथा चोथी चालतां हालतां निड्रा आवे ते प्रच ला प्रचला जाणवी. पांचमी स्त्यानर्द्धि ते जे दिवसे वात चिंतवी होय ते रात्रिए करे, राजाना हस्तिना दंतुसल काढनार शिष्यनीपरे जाणवुं. ए निड्रामां वासुदेवना बलथकी अर्द्ध बल होय डे. ए नव प्रकार थया ॥ २६७ ॥

मूलः—एयमिह दरिसणा वरण मेयमा वरइ दरिसणं जीवे ॥ सायमसायंच डुहा, वेयणियं सुह डुहनिमित्तं ॥ २६९ ॥ अर्थः—ए नव प्रकारनुं दर्शनावरण ते जीवनो पूर्वोक्त दर्शनगुणडे तेने आवरे ढांकी मूके. वली शाता अने अशाताना ने दे करी बे प्रकारे वेदनीय कर्म ते सुख तथा डुःखनुं निमित्त कारण डे. ॥ २६९॥

हवे मोहनीयकर्म कहेडे. मूलः—कोहो माणो माया, लोनोणंताणुबंधिणो च उरो ॥ एवमपच्चरकाणा, पच्चरकाणाय संजलणा ॥ २७० ॥ अर्थः—क्रोध, मान, माया अने लोन ए चार जे अनंता संसारनुं अनुबंध करे ते जेने उत्पन्न थया ढतां ज्यांसुधी ते प्राणी जीवतुं रहे त्यांसुधी तेनीसाथे रहे, अने नरकगतिना कारण थाय. स म्यक्त्वनुं रुंधन करे एटले सम्यक्त्व आववा न आपे. तेमां अनंतानुबंधी क्रोध ते प र्वतनी स्फुट समान जाणवो अने अनंतानुबंधी मान ते पाखाणना थांनला स मान जाणवुं. तथा अनंतानुबंधी माया ते महानिवड वांशना मूल समान जाण वी, तथा अनंतानुबंधि लोन ते क्रमिना रंग समान जाणवो. ॥ २७० ॥

एवंके० एरीते वली अप्रत्याख्यानीयानावरण जे अणुव्रतरूप पच्चखाणने आ वरे एना उदयथी जीव कोइ पच्चखाण करी शके नही ए उपना थका एकवर्ष सु धी रहेडे, तिर्यंचनी गतिना कारण थाय तेमां अप्रत्याख्यानी क्रोध ते पृथ्वीना स्फुट समान जाणवो, अने अप्रत्याख्यानी मान ते अस्थि समान जाणवुं, वली

अप्रत्याख्यानी माया ते मेंढाना शिंगडा समान जाणवी तथा अप्रत्याख्यानी लोन ते कादव समान जाणवो

हवे जे जीवना सर्व विरतिरूप गुणने आवरे ते प्रत्याख्यानावरण जाणवु, ए उपन्या छतां चार मास सुधी रहेछे, ए मनुष्यनी गतिनुं कारण थाय छे तेमां प्र त्याख्यानी क्रोध ते वेलुनी रेखा समान जाणवो, अने प्रत्याख्यानी मान ते काष्ठ समान जाणवुं तथा प्रत्याख्यानी माया ते गोमूत्रिका समान जाणवी वली प्र त्याख्यानी लोन ते खंजन समान जाणवो

हवे संज्वलन ते किंचितमात्र दीपे, उपरांत उपशमि जाय ते उपन्या छतां घ णामां घणो रहे तो पन्नर दिवससुधी रहे छे देवनी गतिनुं कारण थाय, यथाख्यात चा रित्रनु रुंधन करे तेमां सज्वलनो क्रोध ते पाणीनी रेखासमान जाणवो अने स ज्वलन मान ते नेत्रनी लाकडीसमान जाणवुं, अने सज्वलननी माया ते वृक्षनी अवलेहिका समान जाणवी अने सज्वलननो लोन ते हलदना रंग समान जाणवो

मूल —सोलस इमे कसाया, एसो नव नोकसायसंदोहो ॥ इत्थी पुरिस नपुंस ग, रूव वेयत्तयं तंमि ॥१९१॥ अर्थः—ए सोल कषाय कह्या हवे वली नव नोक षायनो संदोहके० समूह देखाडेछे इत्थी शब्दे स्त्री, तेनो जे वेद ते स्त्रीवेद जाणवो जेना उदयथकी पुरुषप्रत्ये अनिलाष थाय छे बीजो पुरुषवेद ते, जेना उदयथ की स्त्रीप्रत्ये अनिलाष थाय ते जाणवो त्रीजो नपुंसकवेद, जेना उदयथकी पु रुष तथा स्त्री बने प्रत्ये अनिलाष थाय कारिस, तृण, ने नगर दाह समान अनुक्रमे एवे स्वरूपे ए त्रणे वेद जाणवा ॥१९१॥

मूल —हासरइ अरइ नय सोयं छुगंछ मिहास छक्कमिम ॥ दंसणि तिगंतु मिछ,त मीस संमत्त जोएण ॥ १९२ ॥ अर्थ—कारण उपन्ये अथवा कारण उप न्या विना नयन विकार उपजे, हास्य आवे, ते हास्यमोहनीय जाणवी तेमज कोइक सुखनुं कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्याविना स्वनावे सुखनुं वेदवु ते बीजु रतिमोहनीय कर्म जाणवुं त्रीजु ए थकी विपरीत ते अरतिमोहनीयकर्म जा णवु चोथु इह लोकादिक सकारण अथवा कारण विना मनमां नय उत्पन्न थाय ते नयमोहनीयकर्म जाणवुं पांचमुं इष्टवियोगादिक जनित अश्रुपात शोक उपजे ते शोकमोहनीयकर्म जाणवु छठु बीनत्सगपने योगे प्राणीने जुगुप्सा उपजे ते जुगुप्सामोहनीयकर्म जाणवुं ए हास्य षट्क जाणवुं हवे दर्शन त्रिक ते, मिथ्यात्व मिश्र ने सम्यक्त्वरूप अविशुद्ध अर्धविशुद्ध ने शुद्ध पुंजत्रिक रूप जा

एवा. अनुक्रमे मिथ्यात्व ते श्रीवीतराग प्रणीत तत्वने सर्दहे नही, अने मिश्रने प्रनावे श्री जिनोक्त तत्व उपर राग पण न होय अने द्वेप पण न होय. सम्यक्त्व ते जीवादिक तत्वनेविपे रुचिनुं करवुं. ए समकितने योगे मल्या त्रण थाय. ॥२७२॥

मूलः–इयमोह अठवीसा, नारय तिरि नर सुराउय चउक्कं ॥ गोयं नीयं उच्चं, च अंतरायंतु पंचविहं ॥ २७३ ॥ अर्थः–एरीते मोहनीयकर्मनी अठावीश उत्तर प्रकृति कही अने नारकी, तिर्यंच, मनुष्य तथा देवताना आयुष्यना नेद संबंधी आयुकर्मनी उत्तरप्रकृति चार कहीछे. उंच अने नीचना नेदथकी गोत्र कर्मनी उत्तर प्रकृति बे प्रकारेज जाणवी. अने अंतराय पांच प्रकारेछे तेज सूत्रकार कहेछे.॥२७३॥

मूलः–दाउं नलहे लाहो, न होइ पापइ न नोग परि नोगो ॥ निरउविय सत्ता होइ अंतराय प्पनावेण ॥ २७४ ॥ अर्थः–छति सामग्रीए तथा छता पात्रने संयोगे दान आपी शके नही ते दानांतराय जाणवुं. छति वस्तुए आपनार आपतो होय पण जेना उदयथी प्राणीने ते वस्तुनी प्राप्ति न थाय ते लानांतराय जाणवुं. नोगनी छति सामग्रीये पण नोगवी शके नही ते नोगांतराय जाणवुं. तेमज नली गृहणी प्रमुख उपनोगनी सामग्री छतिए पण उपनोगवी न शके ते उपनोगांतराय जाणवुं. शरीरे गाढो निरोगी पुष्ट छतो पण अशक्त, तृण मात्र नांजी न शके ते वीर्यांतरायनो प्रनाव जाणवोः ॥२७४॥

हवे नामकर्मनी प्रकृति जेटले प्रकारे थाय ते अनुक्रमे देखाडेछे. मूलः–नामे बायालीसा, नेयाणं अहव होइ सत्तठी ॥ अहवा विहु तेणउई, तिग अहिय सयं हवइ अहवा ॥ २७५ ॥ अर्थः–नामकर्मनेविपे बेतालीश उत्तरप्रकृतिना नेद अथवा सडसठ होयछे, अथवा वली त्र्याणु पण थायछे, अथवा एकशोने त्रण पण थायछे, तेमां प्रथम बेतालीश प्रकृति कहेछे. ॥ २७५ ॥

मूलः–पढमा बायालीसा, गइ जाइ सरीर अंगुवंगेय ॥ बंधण संघायण संघयणाय संगाण नामंच ॥२७६॥ अर्थः–प्रथम बेतालीश प्रकृति ते आवीरीते गति, जाति, तनु ते, औदारिकादिक, अंगोपांग, बंधन, संघातन, संघयण, संस्थान, नाम

मूलः–तह वन्न गंध रस फास नाम अगुरु लहुअंच बोधवं ॥ उवघाय पराघाया, णुपुव्विऊसास नामंच ॥ २७७ ॥ आयावुज्जोयविहाय गई तसथावरानिहाणं च ॥ बायर सुहुमं पज्जत्ता पज्जत्तंच नायवं ॥२७८॥ पत्तेयं साहारण, थिर मथिर सुनासुनंच नायवं ॥ सूनगदूनगनामं, सूसर तह दूसरंचेव ॥ २७९ ॥ आएज्जमणाइज्जं, जसकित्ती नाम अजस कित्तीय ॥ निम्माणं तिछयरं, नेयाणवि हुंतिमेने

या ॥ २०० ॥ अर्थ —तेमज वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, अगुरुलघु, उपघात, पराघात, आनुपूर्वी, श्वासोश्वासनाम, आतप, उद्योत, विहायोगति, त्रस, थावर, बादर, सूक्ष्म, पर्याप्त, अपर्याप्त, जाणवा प्रत्येक, साधारण, स्थिर, अस्थिर, शुभ, अशुभ, जाणवुं सुभग, दुर्भगनाम, सुस्वर, दुस्वर, आदेय, अनादेय, यश कीर्त्तिनाम, अयश कीर्त्तिनाम, निर्माण अने तीर्थंकरनामकर्म, ए बेतालीश नेदनां नाम कह्यां ॥२००॥

हवे ए बेतालीश नेदना वली प्रतिनेद थाय ते कहेछे —मूल —गइ होइ चउ पयारो, जाईविय पंचहा मुणेयवा ॥ पंचय हुंति सरीरा, अंगोवंगाइ तिन्नेव ॥२०१॥ अर्थ—गम्यते एटले जवुं प्राणी ए जे एनेविषे एटला माटे एने गति कहिये ते देवादिकना नेदथकी चार प्रकारे छे जाति ते एकेंद्रियादिकना नेद थकी पांच प्रकारे जाणवी शरीर ते औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तेजस ने कार्मण एपांच जाणवां अंगोपांग ते तेजस तथा कार्मण ए बे शरीरने होतां नथी, माटे औदारिकादिक त्रण शरीरनांज होय छे तेथी त्रणज जाणवां ॥२०१॥

मूल—उस्संघयणा जाणसु, संगाणा विय हवंति उच्चेव ॥ वन्नाईण चउक्कं, अगुरु लहु वघाय परघायं ॥ २०२ ॥ अर्थः—संहनन ते वज्रऋषभ नाराच, ऋषभनाराच, नाराच, अर्द्धनाराच, कीलिका, अने सेवार्त्तरूप ए अस्थि रचना विशेष जाणवां संस्थान ते समचतुरस्र, न्यग्रोध, सादि, वामन, कुब्ज अने हुंमक एवे नामे छ होयछे वर्णादिक चार ते आवीरीते वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श अगुरुलघु ते जेना उदयथकी प्राणीनुं शरीर नारी अने हलवुं पण न थाय तेअगुरु लघु अने उपघात नाम कर्म तेने कहिए, जेना उदयथी जीव उपघात एटले विनाश पामे ते विनाश पण पोतानाज शरीरे करी थाय जेम पडजीनिप्रमुख निकले, ते जाणवुं पराघात नाम कर्म ते जेना उदयथी पोताथकी बलवत जे होय तेने पण दुर्निरीक्ष्य होय, कोइ सन्मुख जोइ शके नहीं, कोइ सांमो बोली शके नहीं ॥२०२॥

मूल —अणुपुद्दी चउनेया, उस्सासं आयवंच उज्जोयं ॥ सुहअसुहा विहगगई, तसाय वीसंच निम्माण ॥ २०३ ॥ अर्थ —आनुपूर्वीपण गतिनीपरे चार प्रकारे जाणवी पण एटलुं विशेषछे के जीवे जे गतिनुं आयुष्य बांध्युं होय ते गतिनेविषे दोरिए बांधि वृषनादिकने जेम खेंची लइ जइए तेम खेंचीने लइ जाय ते चारगति आश्री चार अनुपूर्वी जाणवी. जेना उदयथकी जीव श्वासोश्वास लेवानी समर्थाइए करी सहित थाय ते उश्वास नाम कर्म जाणवुं जेना उदयथकी पोते अतापवंत थको पण अनेरा जीवोने ताप उपजावे जेम सूर्यनुं मांमलुं

पृथ्वी कायिक जीव ते पोते शीतलथका परने ताप उपजावे छे, तेनी परे ताप उपजावे ते आतप नाम कर्म जाणवुं, जेना उदयथकी जीवना अंग उद्योतवंत थाय; जेम देवता यतिने उत्तरवैक्रिये ज्योतिषि तथा खजूआ प्रमुखना शरीर दीपे ते उद्योत नाम कर्म जाणवुं. शुभने अशुभ विहायो गति तेमां शुभ विहायो गतिना उदय थकी गज वृषभादिकनी परे भली गति थायछे. अने अशुभ विहा योगतिना उदयथकी खर शूकरादिकनी परे माठी गति थायछे.

त्रसादिक वीश ते त्रस दशक तथा स्थावर दशक. तेमां त्रसनाम कर्मना उद यथकी प्राणी बे इंद्रियादिक भाव पामे; बादरना उदयथकी जीव बादरपणुं ल हे. जे पोतपोतानी पर्याप्ति पूरण करे ते पर्याप्तनाम कर्म, प्रत्येक भाव प्राणी पामे ते प्रत्येकनामकर्म, जेना उदयथकी दांत प्रमुखने स्थिरपणुं थाय ते स्थिर नाम कर्म, जेना उदयथी नाभीनी उपरना अंगने शुभपणुं होय ते शुभनामकर्म, जेना उदयथकी समस्त प्राणीने इष्टथाय ते सौभाग्यनाम कर्म, जेना उदयथकी मनोहर स्वर थाय ते सुस्वरनाम कर्म, जेना उदयथकी तेनुं वचन समस्त लोकने ग्राह्य थाय ते आदेयनाम कर्म अने जेना उदयथकी यशःकीर्त्तिए करीसहित थाय ते यशःनाम कर्म. ए त्रस दशको कह्यो. ए थकी विपरीत स्थावर दशक छे. जेना उदयथकी जीव पृथ्व्यादिकपणु पामे ते स्थावर नामकर्म, एम सर्व दशेबोल विपरीतपणे जाणवा. एटले सूक्ष्म, अपर्याप्त, साधारण, अस्थिर, अशुभ ते ना भीथकी नीचे पादादिक, अवयव, अशुभ होय, दौर्भाग्य ते दुर्भाग्यना उदयथकी जीव दुर्भाग्य थाय, दुस्वर, अनादेय, अयश ते कोइनुं घणुज भलुं कर्या थका पण यश मले नही. ए थावर दशक कह्यो. निर्माण ते सूत्रधारनी परे आप आ पणा अंग जे ठामो ठाम रहे ते जाणवुं. ॥ २०३ ॥

मूलः—तित्थयरेणं सहिया, सत्तठीए हवंति पयडीउ ॥ सम्मामीसेहिविणा, तेव न्ना सेस कम्माणं ॥ २०४ ॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त प्रकृतिने तीर्थंकरनाम कर्म करी सहित करिए तेवारे नामकर्मनी शडसठ प्रकृति थायछे. तथा शेष सात कर्मनी जे पंचावन प्र कृति छे तेमांथी सम्यक्त्व अने मिश्र विना शेष कर्मनी त्रेपन प्रकृति थायछे. ॥ २०४ ॥

मूलः—एवं वीसुत्तरसय, बंधेपयडीण होइ नायवं ॥ बंधण संघायाविय, सरी रगहणेण इह गहिया ॥ २०५ ॥ अर्थः—एम सडसठ तथा त्रेपन मेलव्याथकी आठे कर्मनी एकशो ने वीश प्रकृति बंधनेविषे थायछे ते जाणवी. इहां कोइ कहेशेके प्रथ म जेवारे बेतालीश प्रकृति कही तेवारे तेमां बंधन अने संघातन प्रकृति कही; अ

ने दृमणां सहसरुमांहे ते केम गणता नथी? तेने कहेछे के बंधन ने संघातन ते शरीरने ग्रहणे ग्रह्यां जीधाछे माटे ए पृथक् ग्रहण कर्याछे ॥ २७५ ॥

हवे आएा नेद देखाडेछे मूल –बंधण नेया पंचव, संघाया विय हवंति पंचे व ॥ पणवण्णा दोगधा, पंचरसा अठ फासाय॥२७६॥ अर्थ –बंधनना पांच नेद त्यां जे औदारिकादिक पुजल बांध्याछे, अने बांधिए ठइए तेने तेजस अने कार्मण साथे जेम लाख सश्लेष द्रव्य तेनी परे मेलववुं ते औदारिक बंधन एमज वैक्रिय, आहारक, तेजस अने कार्मणना नेदे करी पांच प्रकारे जाणवुं. तेम संघात ते पण पांच प्रकारे थायछे त्यां जेम दंताली तृणना समूहने एकठा करेछे तेम जे औदारिकादिक पुजलने एकठा करेछे ते संघात कहिए ते औदारिकादिक पांच जा णवा, अने वणाके० वर्ण पांच कृष्ण, नील, रक्त, पीत, अने श्वेतना नेदे जाणवा सुरनी अने डुरनी ए बे गंध जाणवी तिक्त, कटु, कसायल, आम्ल ने मधुर ए पांच रस जाणवा गुरु, लघु, मृडु, खर, शीत, उष्ण, स्निग्ध ने रुक्ष, ए आठ स्पर्श जाणवा

मूल –दस सोलस ठवीसा, एया मेलेवि सत्त सट्ठीए ॥ तेणवई होइ तठ, बंध ण नेयाइ पन्नरस ॥ २७७ ॥ अर्थ–बंधन पांच अने संघात पांच ए दश थया तथा सोलसके० सोल ते आवीरीते के वर्णादिक वीश प्रकृतियकी सामान्यप णे प्रथमनी सत्तसठमां वर्ण चतुष्क आवी गयुछे ते, वीशमांथी वर्ण चतुष्क काढा डी नाखिये तेवारे सोल प्रकृति रहेछे, ते पूर्वोक्त पांच बंधन ने पांच संघात साथे मेलवतां ठवीश थाय ते वली सत्तसठ साथे मेलवी यकी त्राणुं थाय ठे ॥२७७॥

हवे एकशोने त्रण नेद देखाडेछे बंधनना पन्नर नेद ते आवीरीते थाय ठे मूल –वेउव्वाहारो रालियाण संगतेय कम्मजुत्ताण ॥ नवबंधणाणिइयर, डुसहिया ण तिन्नि तेसिंच॥२७८॥अर्थः–वैक्रिय,आहारक ने औदारिक एना संगके० पोत पो ताना त्रण ते आवीरीते, वैक्रिय वैक्रिय बंधन, आहारक आहारक बंधन, औदारिक औदारिक बंधन,ए त्रण थया तथा तेजस ने कार्मणे युक्त ते आवीरीते वैक्रिय तेजस बंधन, वैक्रिय कार्मण बंधन, आहारक तेजस बंधन आहारक कार्मण बंधन, औ दारिक तेजस बंधन, ने औदारिक कार्मण बंधन ए सर्व मली नव बंधन थयां अने इतर ते तेजस कार्मणरूप, ए बे सहित त्रण थाय, ते आवी रीते, वैक्रिय ते जस कार्मण बंधनरूप, आहारक तेजस कार्मण बंधन, औदारिक तेजस कार्मण बंधन ए बार थया तिन्नितेसिंके० वली तेजस ने कार्मणना त्रण ते आवी री ते, तेजस तेजस बंधन, तेजस कार्मणबंधन, कार्मण कार्मण बंधन ए पन्नर थया

मूलः-सव्वेहिं वि छहेहिं, तिगछहिय सयंतु होइ नामस्स ॥ इय उत्तरपयडीणं, क म्मठग अठवन्नसयं ॥ १७ए॥ अर्थः-एम सर्व ए पन्नर बंधन ते पूर्वोक्त पंचक रहित करी मेलविये तेवारे एकशोने त्रण नाम कर्मनी उत्तर प्रकृति थायछे, एम उत्तर प्रकृति सर्व अष्टगके० आठेकर्मनी मली एकशोने अठावन्न थायछे. इति पंचविंशति गाथार्थ.

अवतरणः-बंध उदय उदीरणा सत्ताणंकिंपिसरूवंति एटले कर्मना बंध उदय उदीरणा अने सत्तानुं किंचित् स्वरूप कहेवानुं वशेने सत्तरमुं द्वार कहेछे. मूलः-सत्तठछेग बंधा, सत्तुदया अठसत्तचत्तारि ॥ सत्तठछ पंच डुगं, उदीरणा गण संखे यं॥ १ए०॥अर्थः-पेहेलो सात, आठ, छ अने एक ए चार स्थानक बंधनेविषे होय, सत्ता अने उदयनेविषे, आठ, सात अने चार ए त्रण स्थानक होय. तथा सात, आठ, छ, पांच अने बे उदीरणानेविषे होय. ए स्थानकनी संख्या कही. ॥ १ए०॥

मूलः- बंधेठ सत्तगाठग, छविह मोहाउ इगविहंसायं ॥ संतोदएसु अठउ, स त्त अमोहा चउ अघाई ॥ १ए१ ॥ अर्थः-बंध ते जीव आठकर्मनुं करे, अने जे वारे सात कर्मनुं बंध करे, तेवारे आयु वरजीने करे, जेवारे छ कर्मनुं बंध करे तेवारे मोहनीय तथा आयु ए बे वरजीने शेष छनुं बंध करे. जेवारे एकनुं बंध करे तेवारे एक सातावेदनीयनुंज बंध करे. एवं बंधस्थाननी संख्या कही. हवे संतो दएसुके०सत्ता अने उदयनेविषे कहिए छैए. त्यां सत्ताये अने उदये आठ कर्म होय. अने मोहनीयरहित सात होय. अने चार घनघातिकर्म रहित होय तेवारे शेष चार सत्ता अने उदये थाय. ॥ १ए१ ॥

हवे उदीरणाना स्थानकनुं स्वरूप कहेछे. मूलः-अठउदीरइसत्तउ, अणाउछ विह मवेयणियआउ ॥ पण अवियण मोहाउग अकसाइ नाम गोत्तडुगं ॥ १ए२॥ अर्थः-मिथ्यात्व गुणगणाथी मांमीने प्रमत्तगुणगणासुधी जीव निरंतरपणे आ ठकर्मनी उदीरणा करे, अने केवल जे नवसंबंधी आयुष्य अनुनवेछे ते जेवारे आवलिकाविशेष थाय तेवारे आयुष्यने आवलिका प्रविष्टपणाये करीने उदीर णानो अनाव. तेथी सात कर्मनुं उदीरक होय. वली सम्यक् मिथ्यादृष्टि गुणस्थान के प्रवर्त्तमान थको सदा आठ कर्मनुं उदीरकहोय; जे कारण माटे आवलिका विशेष आयुष्यछते मिश्रगुण गणानो असंनव छे, ते आवीरीते अंतरमुहूर्त अवशेष आ युष्ये मिश्र गुणगणाथकी पड्यो थको जीव सम्यक्त्वे अथवा मिथ्यात्वे जाय माटे; तथा अप्रमत्त अपूर्वकरण अने अनिवृत्ति बादर ए गुणगणानेविषे वेदनी य अने आयुष्य वरजी शेष छ कर्मनुं उदीरक थाय. वेदनीय ने आयुषनेविषे

अति विशुद्ध अध्यवसायपणे करी उदीरणायोग्य अध्यवसाय स्थानकनो अनाव छे, पण सूक्ष्म संपरायगुणठाणे ज्यांलगे मोहनीय आवलिकाविशेष नथाय त्यां लगे आवलिकाविशेषे मोहनीयने उदीरणाना अनावथकी छ कर्मनुं उदीरक थाय

अने उपशांत मोहे वेदनीय, मोहनीय तथा आयु वर्जी पांचनुं उदीरक, त्यां वेदनीयने आयुपानुं कारण प्रथम कह्युं, अने मोहनीयना उदयना अनावथकी उदिरे नही, तथा अकराइ क्षीणमोह बारमे गुणठाणे ज्यांसुधी ज्ञानावरण दर्शनावरण अंतराय आवलिका प्रविष्ट न होय, त्यांलगी पांचनुं उदीरक, अने ते जेवारे ए आवलिका प्रविष्ट थाय तेवारे तेनी उदीरणाना अनावथकी नाम अने गोत्र ज ए बे कर्मनुंज उदीरणाद्वार होय त्यां कारण ए छे के घातीयां चारकर्ममूलथी क्षीण थयां, तेहनी उदीरणा रही नथी, अने वेदनीयने आयुपानी पण उदीरणा न थाय, त्यां कारण पूर्वोक्तज जाणवुं अने अयोगीगुणठाणे योगना अनावथकी उदीरणा न करे अजोगि अणुदीरगोजयव इति वचनात ॥ २९१ ॥

हवे सामान्यपणे बंधादिकनेविषे प्रकृतिनी संख्या कहेछे. मूलः—बंधेवि सुत्त रसयं, सयबावीसतु होइ उदयंमि॥ उदीरणाए एव, अडयाल सयंतु सत्तंमि॥ २९२॥ अर्थ—नवा कर्मनुं ग्रहण ते बंध, तेने सामान्यपणे एकशोने वीश प्रकृतिनो बंध छे. विपाकेकरी कर्मना पुद्गलनुं वेदवुंछे ज्यां, तेने उदय कहिए त्यां एकशोवीश कर्म प्रकृति उदयावलिकाये थाय अणपाम्या कर्मने उदयावलिकानेविषे आणवो ते उदीरणा त्यांपण एमज एकशो ने बावीश कर्मप्रकृतिनी उदीरणा थाय सत्ता तेने कहिए जे छतानो भाव ते सत्ता कर्मनी स्थिति पोतेज जाणवी ते एकशो ने अडतालीश, तेमां पंदर बंधनछे तेमांथी दशबंधन जूदां काढीए, शेष पांच बंधन राखिए तेवारे एक शो ने अडतालीश प्रकृति सत्ताए जाणवी. एनो यंत्र देखाडेछे इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥

ज्ञानावर्ण ५	दर्शनावर्ण ९	वेदनी २	मोहनी २६	आयु ४	नाम ६७	गोत्र २	अंतराय ५	बंधनेविषे १२०
ज्ञानावर्ण ५	दर्शनावर्ण ९	वेदनी २	मोहनी २८	आयु ४	नाम ६७	गोत्र २	अंतराय ५	उदय अने उदीरणाए १२२
ज्ञानावर्ण ५	दर्शनावर्ण ९	वेदनी २	मोहनी २८	आयु ४	नाम ९३	गोत्र २	अंतराय ५	सत्तानेविषे १४८

अवतरणः—कम्मठिई सावाहत्ति एटले कर्मनो अवाधाकाल तेणेकरी सहित कर्मनी स्थितिनुं वर्णने अढारमुं द्वार कहेछे. मूलः—मोहे कोडाकोडी, सत्तरी वी सं नामगोयाणं ॥ तीसयराण चउण्हं, तेत्तीस यराइं आउस्स ॥ २०४ ॥ अर्थः—मोहनीयकर्मनी स्थिति सित्तेर कोडाकोडी सागरोपमनी तथा नाम अने गोत्रनी वीश कोडाकोडी; अने इतरके० बीजा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेद नीय अने अंतराय ए चार कर्मनी प्रत्येके त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति जाणवी. अने आयुकर्मनी तेत्रीश सागरोपमस्थिति जाणवी. ॥ २०४ ॥

मूलः—एसा उक्कोस ठिई, इयरा वेयणिय वारसमुहुत्ता ॥ अठ्ठनाम गोत्ते सुसेस ए सुंमुहुत्तंतो ॥ २०५ ॥ अर्थः—ए आठकर्मनी उत्कृष्ट स्थिति कही. अने इयराके० इतर ते जघन्य स्थिति तो वेदनीय कर्मनी बार मुहूर्त्त, अने नाम तथा गोत्रकर्मनी आठ आठ मुहूर्त्त. शेष ज्ञानावरणीय, दर्शनावरनीय, मोहनी, आयु ने अंतराय ए पांचकर्मनी जघन्यस्थिति एक एक अंतरमुंहूर्त्तनी जाणवी. ॥ २०५ ॥

मूलः—जस्स जइ कोडिकोडीउ तस्स तेत्तिय सयाणि वरसाणि ॥ होइ अवाहाका लो, आउंमि पुणो भवति भागो ॥२०६॥ अर्थः—जे कर्मनी जेटली कोडाकोडी स्थि ति तेने तेटला वर्षना शैकडा अवाधाकाल होय, अने आयुकर्मनो अवाधाकाल भवनो त्रीजो भाग होय. केमके आयुष्यनो वंध वर्तमान आयुराने त्रीजे भागे थाय. यडुक्तं ॥ सोवक्कमाउ आपुण, सेसति भागे हवा नवमभागे ॥ सत्तावीसे मेवा, अंत मुहुत्तंति मेवावि ॥ २०६ ॥ इति गाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—वायालीसाउ पुन्नपयडीउत्ति एटले वेंतालीश पुंण्यप्रकृतिनुं वर्णो ने ओगणीशमुं द्वार वखाणेछे. मूलः—सायं उच्चागोयं, नरतिरि देवाउ नाम एयाउं॥ मणुअडुगं देवडुगं, पंचिंदिअ जाइ तणुपणगं ॥ २०७ ॥ सातावेदनीय, उच्चैर्गोत्र, म नुष्यायु, तिर्यंचायु, अने देवायु, हवे एमां नाम कर्मनी जेटली प्रकृति छे ते कहेछे. मनुष्यगति, मनुष्यानुरूपूर्वी, देवगति, देवानुपूर्वी, पंचेंद्रियजाति, औदारिक वैक्रि य, आहारक, तेजस ने कार्मण ए पांच शरीर जाणवां. ॥ २०७ ॥

मूलः—अंगोवंगतिगंपिय, संघयणं वज्जरिसहनारायं ॥ पढमंचिय संगणं, वन्नाइ चउक्क सुपसत्थं ॥२०८॥ अर्थः—आद्यना त्रण शरीरना अंगोपांग, वज्र ऋषभनाराच संघयण, समचतुरस्त्र संस्थान, सुप्रशस्त के०भलो वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श.॥२०८॥

मूलः—अगुरुलहु पराघायं, उस्सासं आयवंच उज्जोयं ॥ सुपसछा विहगगई, तस्साइ दसगंच निम्माणं ॥ २०९ ॥ अर्थः—अगुरुलघु, पराघात, श्वासोश्वास,

आतप, उद्योत, सुप्रशस्त, शुभविहायोगति, त्रसदशक, ते आवीरीते त्रस, बादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर, शुभ, सुभग, सुस्वर, आदेय, ने यश ए त्रसदशक अने निर्माण

मूल —तित्थयरेण सहिया, पुन्नप्पयडीउ हुंति बायाला ॥ सिवसिरि कडक्कियाण, सयावि सत्ताण मेयाउ ॥ ३०० ॥ अर्थ —तीर्थंकरनाम कर्म सहित बेतालीश पुण्य प्रकृति होयछे ते मोक्ष लक्ष्मीए जेनेसन्मुख जोयुंछे एवा प्राणी तेने ए सदा थायछे

अवतरण—बासीई पाव पयडित्ति एटले व्यासी पाप प्रकृतिनुं वर्णोने बीशमुं द्वार कहेछे मूल—नाणतराय दसग, दंसण नवमोह पयड छवीसा ॥ अस्सायनिर याउं, नीयागोएण अडयाला ॥ ३०१ ॥ अर्थ —मतिज्ञानावरण, श्रुतज्ञानावरण, अवधिज्ञानावरण, मनपर्यवज्ञानावरण, केवलज्ञानावरण, दानांतराय, लाभांतराय, भोगांतराय, उपभोगांतराय, वीर्यांतराय, तथा चार दर्शन ने पांच निद्रामली नवप्रकारे दर्शनावरण कर्म तथा सम्यक्त्वने मिश्रटाली शेष छवीश प्रकृति, मोह नीयनी असातावेदनीय, नरकायु, ने नीचैर्गोत्रेकरी सहित अडतालीश भेद थया

मूलः—नरयदुग तिरियदुग, जाइ चउक्कंच पंच संघयणा ॥ संठाणा विय पंचउ वन्नाइ चउक्क मपसत्थ ॥ ३०२ ॥ अर्थः—नरकगति, नरकानुपूर्वी, तिर्यंचगति, तिर्यंचानुपूर्वी, एकेंद्रियजाति, बेइंद्रियजाति, त्रेंद्रियजाति, चउरेंद्रियजाति, ऋषभ नाराचादिक पांच संघयण, न्यग्रोधादिक पांच संस्थान, अप्रशस्त वर्णादिक चार

मूलः—उवघाय कुविहयगई, थावर दसगेण हुंति चउतीसा ॥ सव्वाउ मिलियाउ, वासीई पावपयडीउं ॥ ३०३ ॥ उपघातनाम, अशुभविहायोगति, थावर दशक कहे छे, थावर, सूक्ष्म, अपर्याप्त, साधारण, अथिर, अशुभ, दौर्भाग्य, दुःस्वर, अनादेय अने अयश ए दश भेळविए तेवारे नरकद्विकादिकथकी मांडी इहां सुधी चोत्रीश थायछे अनेअडतालीश प्रथमनी सर्व भेळवतां व्यासी पाप प्रकृति थायछे इतिगाथात्रयार्थः

अवतरण —भाव छक्कंच पडिभेय एटले प्रतिभेदे करी सहित छ भावनुं वर्णोने एकवीशमुं द्वार कहेछे मूल—भावाउ ओवसमिय, खइय खउवसम उदय परिणा मा ॥ दुनवठारिगवीसा, तिगभेया सन्निवाउंय ॥ ३०४ ॥ अर्थ —विशिष्टहेतुथकी स्वभावथकी अथवा प्राणीने ते ते स्वरूपे होय ते भाव परिणामनु विशेष जाणवु अथवा ए उपशमादिक पर्याये जे होय ते भाव जाणवो इहां च शब्द अवधारणने अर्थे छे, त्यां पहेलो भस्म छन्न अग्निनीपरे जे अवस्था प्रदेशे होय पण उदयनो अभाव एवो उपशम ते मोहनीयनोज थाय पण शेष कर्मने उपशम न थाय ते का रणे मोहनीयने उपशमे थयो ते उपशमिकभाव जाणवो बीजो मोहनीयना क्ष

यथकी थयो ते क्षायिक भाव. त्रीजो केटलाक कर्मनो क्षय अने केटलाकनो उपश म तेणे करी थयो ते क्षायोपशमिकभाव. चोथो आठ कर्मने पोताना उदयनेविषे पहोंच्योछे तेनो पोताना स्वरूपे करी अनुभवो ते उदय; तेणेकरी निपन्यो ते उदयिकभाव जाणवो. पांचमो परिणमवुं ते कोइक रीते प्रथमनी अवस्थाने मू की आगली अवस्थानेविषे जावुं ते परिणाम तेने विषे जे निपन्यो ते परिणामिक भाव जाणवो. छठो सम्यक्प्रकारे करी निपतन के० एकठो मलवो ज्यांछे ते सन्नि पात, घणा भाव एकठा मल्याछतां ए छठोभाव निष्पन्न थायछे. एमां पांच भावना अनुक्रमे बे, नव, अढार, एकवीश ने त्रण ए भेद जाणवा; अने ए सर्व भाव एकठा मलवाथकी छठो सन्निपातभाव केहेवायछे. ॥ ३०४ ॥

उपशमिकना बे भेद अने क्षायिकना नव भेद कहेछे. मूलः—सम्मचरणाणि पढमे, दंसणनाणाइ दाण लाभाय ॥उवभोग भोग वीरिय, सम्मचरित्ताणि य बिईए ॥३०५॥ अर्थः—दर्शन सप्तकना उपशमथकी सम्यक्त्व थाय अने चारित्र मोहनीयने उपशमे चारित्र थायछे. ए बे भेद पढमेके० पहेलो उपशमिकभावनेविषे थायछे. त था दंसण नाण ए सूत्र ते सूचकमात्र तेथी दर्शननाण शब्दे केवल दर्शन ने केवल ज्ञान लेवुं तथा दानादिक पांच प्रकारनी लब्धी ते पंचविध अंतरायना क्षयथकी था यछे. एम क्षायिकसम्यक्त्व पण सप्तकना क्षयथी थायछे, एम क्षायकचारित्र ते पण चारित्रमोहनीयना क्षयथकी थायछे. ए नव बोल बीजे क्षायक भावे थायछे.

हवे क्षायोपशमिकना अढार भेद कहेछे. मूलः—चउनाणा नाणतिगं, दंसणतिगं पंचदाण लद्धीउ ॥ सम्मत्तं चारित्तं,च संजमा संजमो तइए ॥३०६॥ अर्थः—मत्या दि चार ज्ञान तथा मत्यादिक त्रण अज्ञान, दर्शनत्रिक ते चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन ने अवधिदर्शन लक्षण जाणवुं. तथा दान, लाभ, भोग. उपभोग ने वीर्य ए पांच लब्धी; इहां ए विशेषछे के क्षायिकभावनेविषे कोइ कहेशे के दानादिक पांच लब्धि पूर्वे क्षायिक भावे कही. तो इहां वली क्षायोपशमिक भावे केहेता थका विरोध उ पजेछे. त्यां ए उत्तर जे; दानादिक लब्धी बे प्रकारे छे; अंतराय कर्मना क्षय थवाथी क्षायकलब्धी केवलीने थाय. तथा क्षायोपशम लब्धि जे कही ते छद्मस्थने थायछे. ए पन्नर थया अने सोलमुं सम्यक्त्व पण सप्तकने क्षायोपशमे थायछे. अने सत्तरमुं क्षायोपशमे धुरला चारित्र सामायिकादिकचार थायछे; तेमज अढारमुं संयमासंय म रूप देशविरतिचारित्र ते अप्रत्याख्यानावरण कषाय मोहनीयने क्षयोपशमे था य. ए अढारभेद त्रीजा क्षायोपशमिक भावना थया. ॥३०६॥

हवे उदयिक जावना एकवीश नेद कहेने मूलः—चउगइ चउक्कसाया, लिंगति अ लेसठक्क मन्नाण ॥ मिछत्तम सिद्धत्तं, असंजमो तह चउन्नमि ॥३०७॥ अर्थः— गतिप्रमुख सर्व चोथे उदयिक जावे थायछे त्यां गतिचार ते नामकर्मना उदयथकी जीवने होय अने चार कपाय ते कपायमोहनीयना उदयथी थाय, लिंग त्रण पण मोहनीयना उदयथी संनवे, अने लेश्या उ ते जे कहेशे के योगपरिणाम ते लेश्या तेने मते तो योग त्रणनुं उपजावनार जे कर्म तेना उदयथी लेश्या समजवी. अने जे कहेशे के कर्म निष्पंद लेश्याछे तेने अनिप्राये तो आवकर्मना उदयथकी लेश्या समजवी जेम संसारीने असिद्धपणु ते आठ कर्मना उदयथकी होयछे. एक वली कपायनो निष्पंद ते लेश्याछे एम कहे छे, तेना अनिप्राये तो कपाय मोहनीयना उदयथकी थायछे ए सत्तर थया अने अढारमुं अज्ञान, ओगणीशमुं मिथ्यात्व वीशमु असिद्धपणु अने एकवीशमुं अविरति असंयमपणु तेमां अज्ञान ते विपरीत बोधरूप जे मति अज्ञानादिक त्रण ते ज्ञानावरण मिथ्यात्व मोहनीयना उदयथकी थाय अने प्रथम जे अज्ञानत्रिक क्षायोपशमिक जावे कह्यो हतो ते वस्तुना अवबोध मात्रनी अपेक्षाये समस्त वस्तुनुं जाणपणुं विपरीत जावे तथा अविपरीत जावे ते ज्ञानावरणी कर्मने क्षयोपशमेज थाय अने जेने समस्तपणे विपर्यस्त जाणपण अज्ञानपणु होय ते ज्ञानावरण अने ते मिथ्यात्व मोहनीय कर्मनाज उदयथी संनवे एटला माटे अज्ञाननेविषे क्षायोपशमिक अने उदयिक ए बंने जाव संनवे छे, तेमां विरोध न जाणवो मिथ्यात्व मोहनीयना उदयथकी असिद्धत्वपणुं, अने आठकर्मना उदय थकी असंयम, अविरतिपणु, ते अप्रत्याख्यानावरण कपायना उदयथकी थाय, एटला बोलना उपलक्षणथकी निद्रा पांच अशातावेदनीय हास्य रति अरति प्रमुख अनेरा पण पोतपोताना कर्मने उदयिक जावे चोथा जावनेविषे संनवता जाणवा ॥ ३०७ ॥

हवे पारिणामिक जावना त्रण नेद कहेने मूलः—पंचमगम्मिय जावे, जीवो नवत्त नवया चेव ॥ पंचएहवि जावाण, नेया एमेव तेवन्ना ॥३०८॥ अर्थः—पांचमा जावनेविषे जीवत्वपणु अनादि पारिणामिक जावेछे एमज बीजु अनव्यत्वपणु अने त्रीजु नव्यत्वपणु पण अनादि पारिणामिक जावे छे एनां उपलक्षणथकी घृत गोल शालिप्रमुख ने तेमज मदिरादिकने नव पुराणादिक अवस्थाविशेष, तेमज वर्षधर, पर्वत, जवन, विमान, कूट, रत्नप्रजादिकना पुजलनुं विघटवु नवा पुजलनुं लागवु इत्यादिक सर्व तथा वली गंधर्व नगर, हसितहसता सरखो देखाय उल्का

पात कपिके० वानर, गाज, धूंहरि, दिग्दाह, वीजली चंद्रमाने सूर्यने फरतुं कुंमालुं देखाय. ग्रहणे इंद्रधनुष्य थाय. ते सर्व सादि पारिणामिकनावे छे अने लोकअलोकनी स्थिति धर्मास्तिकायादिक ए सर्वअनादि पारिणामिकनावे जाणवा. एरीते पंचएहवि के० पांचे नावना बे, नव, अढार, एकवीश ने त्रण मल्याथी त्रेपन नेद होयछे.

हवे छठो सांनिपातिक नाव ते प्रथम पांच नाव कह्या तेने जेवारे वेने संयोगे, त्रणने संयोगे, चारने संयोगे इत्यादिक आगमोक्त प्रकारे करी पांच प्रकारना जे नाव ते मल्या छतां छवीश नेद थायछे. ते आवीरीतेः—द्विकसंयोगे दशनंग, त्रिकसंयोगे दश, चतुःसंयोगे पांच अने पंचसंयोगे एक मली छवीशनंग थाय. तेमां द्विकसंयोगे दश थाय तेनीरीत कहेछे. एक उदयिक ने उपशमिक, बीजो उदयिक ने क्षायिक. त्रीजो उदयिक ने क्षायोपशमिक, चोथो उदयिक ने पारिणामिक, पांचमो उपशमिक ने क्षायिक, छठो उपशमिक ने क्षायोपशमिक, सातमो उपशमिक ने पारिणामिक, आठमो क्षायिक ने क्षायोपशमिक, नवमो क्षायिक ने पारिणामिक, दशमो क्षायोपशमिक ने पारिणामिक. हवे त्रिकसंयोगे दश नंग कहे छे. एक उदयिक, उपशमिक ने क्षायिक, बीजो उदयिक, उपशमिक ने क्षायोपशमिक, त्रीजो उदयिक, उपशमिक ने पारिणामिक, चोथो उदयिक, क्षायिक ने क्षायोपशमिक, पांचमो उदयिक, क्षायिक ने पारिणामिक, छठो उदयिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक, सातमो उपशमिक, क्षायिक ने पारिणामिक, आठमो उदयिक, क्षायिक ने पारणामिक, नवमो उपशमिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक. दशमो क्षायिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक. हवे चतुःसंयोगे पांच नंग कहे छे. एक उदयिक, उपशमिक, क्षायिक ने क्षायोपशमिक. बीजो उदयिक, उपशमिक, क्षायिक ने पारिणामिक. त्रीजो उदयिक, उपशमिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक. चोथो उदयिक, क्षायिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक. पांचमो उपशमिक, क्षायिक, क्षायोपशमिकने पारिणामिक. ए सर्व मली पचीश नंग थया. छवीशमो पंचकसंयोगे एक नंग थाय ते सुप्रसिद्धछे; ए छवीश तो नंगनी रचना मात्रे देखाड्या, परंतु जे संनवी नांगा एमां परमार्थिक छ छे ते आवीरीतेः—एक द्विक संयोगे, बे त्रीक संयोगे, बे चतुष्क संयोगे, एक पंचसंयोगे. एना प्रकारांतरे पन्नर नंग थायछे ते सूत्रनो करनार देखाडेछे. ॥२०८॥

मूलः—उदयय खाउवसमिश्व, परिणामेहि चउरो गइ चउक्के ॥ खइय जुएहिं चउरो, तदनावे उवसमजुएहिं ॥ २०९ ॥ एक्केको उवसमसिढि, सिद्धकेवल सुएवम

विरुद्धा ॥ पन्नरस सन्निवाइय, ओयावीसअसंजविणो ॥ ३१० ॥ अर्थ —उदयिक क्षायोपशमिक ने पारिणामिक ए त्रणे जांगे निपन्यो जे सांनिपातिक ते गतिना जेदयकी चिंतवतो चार प्रकारे थाय ते आवीरीते —तेमां उदयिकादिक त्रण जेद ते प्रथम तो नरकगति साथे देखाडेछे नारकीनी गतिनेविषे योजना करवी ते आ म, उदयिक नारकीपणु क्षायोपशमिक इंद्रियादिकजाणवुं अने पारिणामिक ते जीवत्वादिक एम शेष त्रण गतिनेविषे पण योजना करवी. हवे खइय जुएहिं ए टले एज उदयिकादिक क्षायिके सहित सांनिपातक जेद जे थायछे तेपण गतिना जेदथकी चार प्रकारे बोलिये ते आवीरीते —उदयिकीतोनारकगति छे तथा क्षायि क सम्यक्त्वछे,अने क्षायोपशमिके इंद्रियादिकछे,तथा पारिणामिक जावे जीवत्वादिक छे,एम वली शेष त्रण गतिनेविषे जावना करवी प्रकारांतरे वली चतुष्कसंयोगे चार जेद कहेछे तदनाव इति , एक क्षायिकने अनावे उपशमनावयुक्त उदयिक नो सांनिपातक चतुष्कसयोगे एम अनिलापछे उदयिक, उपशमिक, क्षायोपशमि क पारणामिक ए पण पहेलानी परे गतिना जेदथकी चार प्रकारे जाववु, नवरं एटलुं विशेष जे उपशमिक ते सम्यक्त्व जाणवुं हवे जे एक सख्याये सांनिपाति क जेद उपजे उपशमश्रेणी सिद्धकेवलीनेविषे अविरुद्ध होय ते देखाडेछे एक उ दयिक, बीजो उपशमिक, त्रीजो क्षायिक, चोथो क्षायोपशमिक, पांचमो पारिणा मिक एने सयोगे निपन्यो एक जेद जे कोइ क्षायिक सम्यक्दृष्टिछतो उपशमश्रेणी पडिवजे तेने उदयिक मनुष्यपणु, अने उपशमिक चारित्र, तथा क्षायिक सम्यक्त्व वली क्षायोपशमिक इंद्रियादिक जाणवा, अने पारिणामिकनावे जीवत्वपणु जाणवु अने सिद्धनेविषे द्विकसयोगलक्षण एक जेद सांनिपातिक होय ते आवीरीते — क्षायिक ने पारिणामिक तेमां क्षायिकनावे सम्यक्त्व अने केवल ज्ञानादिकजाणवा, तथा पारिणामिक जावे जीवत्वादिकजाणवुं,तथा केवलीने एक त्रिकसंयोगलक्षण सां निपातिक जेद होय ते आवीरीते —उदयिक क्षायिक ने पारिणामिक,त्यां उदयिके मनु ष्यत्वादिक जाणवुं, अने क्षायिके केवलज्ञानादिक जाणवु, पारिणामिके जीवत्व ज व्यत्वपणुछे एम गति प्रमुखनेविषे छ सयोगनी चिताने प्रकारे अविरोध मांहोमांहे वि रोधने अनावे पन्नर सांनिपातिक जेद उत्पन्नावना विकल्प थाय अने बाकीना वी श जंग ते असंजवी संयोग मात्रे होय, परंतु जीवनेविषे ते क्यारे पण पामिये नहीं

हवे एज छ जंग, जे जे जीवनेविषे संजवे ते सूत्रकार कहेछे मूल — इगजो गो सिद्धाण, केवलि संसारियाण तिगजोगा ॥ चउजोगजुअं चउसुवि, गईसुमणुआ

ए पणजोगो ॥ ३११ ॥ अर्थः—द्विकसंयोगे दश भंग थायछे, तेमां क्षायिक पारिणामिक ए बे भावे निपन्यो जे नवमो द्विकसंयोग ते सिद्धनेविषे संभवे छे. शेष नव संयोग प्ररूपणा मात्रेज छे. अनेरा जीवोने उदयिकी ते गति जाणवी, अने क्षायोपशमिक इंद्रिय जाणवा, तथा पारिणामिक भावे जीवितव्य जाणवुं, एवा त्रण भाव जघन्यथी पण थाय. केवलिके० केवलीने अने संसारी जीवोने त्रिकयोग, त्यां दश त्रिकयोगमांहे केवलीने उदयिक क्षायिक ने पारिणामिक एवा त्रण भावे निपन्यो,पांचमो भंग संभवेछे. अने उपशमिक ते मोहनीय आश्रितपणाये करी नेछे माटे मोहनीयनो जेने क्षय थयोछे; एवा केवलीने ते संभवे नहीं. एम क्षायोपशमिक पण इंद्रियादि आश्रितपणाये करीने अनेंद्रियने थाय नही. संसारी चतुर्गतिक जीवोने उदयिक, क्षायोपशमिक ने पारिणामिक ए त्रण भावथी निपन्यो छठोभाव त्रिकसंयोगी भांगो लाभे, शेष आठ ते प्ररूपणा मात्र क्यांयपण संभवे नहीं.

हवे चतुष्कसंयोगे निपन्या जे पांच भंग तेमांना बे भंग चार गतिनेविषे संभवे ते आवीरीते.—उपशमिक, सम्यक्दृष्टिने उदयिक, उपशमिक क्षायोपशमिक ने पारिणामिक ए चार भावे निपन्यो त्रीजो भांगो होय,अने क्षायिक सम्यक्दृष्टिने उदयिक क्षायिक क्षायोपशमिक ने पारिणामिक एवो चोथो भंग संभवेछे, ते चारे गतिनेविषे पामिए अने मणुआणके० मनुष्यने पूर्वोक्त पंचकयोगे निपन्यो भंगो संभवेछे, पणते जे क्षायिक सम्यक्दृष्टि छतो उपशमश्रेणी पडिवजे, तेनेज होय. परंतु अनेराने संभवे नहीं. एटले ए जीव आश्री सर्व भाव कह्या. ॥३११॥

हवे कयाकर्मे करी कयोभाव संभवे? ते कहेछे. मूलः—मोहस्सेवोवसमो, खाउवसमो च एहगाईणं ॥ उदयरकयपरिणामा, अठएहविहुंति कम्माणं ॥ ३१२ ॥ अर्थः— आठकर्ममांहे विपाके अने प्रदेशे मोहनीयने उपशम थाय; परंतु शेष कर्मने नथाय. इहां सर्व उपशमनी विवक्षा करिए परंतु देशथकी उपशम लेवुं नहीं. ते सर्व कर्मने संभवे अने उदयावलिकाये प्रविष्ट अंशने क्षये अनुदयावलिकाये प्रविष्ट तेहने उपशमे, विपाकोदयने रुंधवाथकी निपन्यो ते क्षायोपशमिक. ते चउएहके० चार ज्ञानावरणादिक घातिकर्मने थाय, परंतु शेषकर्मने क्षायोपशमिक नथाय. वली ए चारमां पण केवलज्ञानावरण केवलदर्शनावरण तेणेकरी रहितने ज ते बेहुने विपाकोदयने रुंधवाथकी क्षायोपशमनो असंभव छे.

हवे उदय रकय परिणामा एटले उदयिक,क्षायिकने पारिणामिक ए त्रण भाव ते आठ कर्मने संभवे. त्यां उदयते विपाके अनुभववुं,ए समस्त कर्मोनो सर्वजीवोने संसार

मां देखायछे, क्षय ते श्रयपत उछेव, ते मोहनीयने सूक्ष्म सपराय गुणगणाना चरम समये श्रने शेष त्रण घातियाकर्मोनो क्षय, ते क्षीण कषाय बारमा गुण वाणाना चरमसमयनेविषे होय, श्रने श्रघातिकर्मनो क्षय चउदमा श्रयोगी केवली गुणवाणाना चरमसमयनेविषे सनवे

तेम परिणमवु ते परिणाम, जीवना प्रदेश साथे एकतुं थयुं, श्रथवा तेवा तेवा द्रव्य, क्षेत्र, कालना श्रध्यवसायनी श्रपेक्षाए तेम तेम सक्रमणादिक रूपपणे जे परिणमवु ते परिणाम इहां ए तात्पर्यछे के मोहनीयने, उपशमिक, क्षायिक, क्षायोपशमिक, उदयिक ने पारिणामिक ए पांच नाव सनवे श्रने ज्ञानावरण, दर्शनावरण, श्रतराय, ने श्रायु एनेविषे क्षायिक उदयिक ने परणामिक ए त्रण नाव सनवेछे ॥ ३१२ ॥

हवे गुणगणानेविषे पांच नाव कहेछे मूल —सम्माइ चउसु तिग चउ, नावा चउ पणुवसामगुवसंते ॥ चउखीणापुव्वेतिन्नि सेस गुणगणगेगजिए ॥ ३१३ ॥ श्रर्थः—श्रविरतिसम्यक्द्दष्टि, देशविरति, प्रमत्त ने श्रप्रमत्त लक्षण, चार गुणगणानेविषे त्रण श्रथवा चार नाव लाने त्यां क्षायोपशमसम्यक्द्दष्टिने ए चारे गुणगणे त्रण नाव लाने, ते यथा संनवपणे देखाडीए छैए

उदयिक नावेगति क्षायोपशमिक नावे, इंद्रिय ने सम्यक्त्वादिक जाणवा पारिणामिक नावे जीवत्वछे, श्रने क्षायिकसम्यक्द्दष्टिने तथा उपशमिकसम्यक्द्दष्टिने चार नाव लाने, तेमां त्रण तो पूर्वोक्तज श्रने चोथु उपशमिकने उपशमिक सम्यक्त्व लक्षण नाव होय, एमज क्षायिकने क्षायिकसम्यक्लक्षण चोथो नाव होय. वली चउपणके० चार श्रथवा पांच नाव उपशमिकने उपशांतनेविषे होय. त्यां श्रनिवृत्ति बादर श्रने सूक्ष्मसपराय ए बेक गुणगणे जे जीव वर्त्ते ते उपशमिक कहिए श्रने उपशांतमोह गुणगणे वर्त्ते ते जीव उपशांत होय त्यां श्रनिवृत्ति बादर श्रने सूक्ष्मसंपराय ए बे गुणगणे चार श्रथवा पांच नाव होय तेमां त्रण जे प्रथम कह्या तेज जाणवा श्रने चोथु उपशमिक सम्यक्त्व तथा श्रन्यने क्षायिक सम्यक्त्वरूप होय, श्रने पांचमु, नवमे दशमे श्रने श्रग्यारमे ए त्रण गुणगणे वर्त्तमानना क्षपणी क्षपकने क्षायक चारित्ररूप होय श्रने उपशमश्रेणी पडिवजनारने [illegible] मिक चारित्रना सन्नावथकी जाणवा तथा चउखीणके० चारनाव [illegible] गणानेविषे श्रने श्रपूर्वकरण गुणगणे होय, त्यां त्रण पहेलानी [illegible] चोथुं क्षीणमोहे क्षायिक सम्यक्त्व चारित्ररूप श्रने श्रपूर्वकरणे [illegible]

अथवा उपशमिक सम्यक्स्वरूप होय. अने तिन्निसेस एटले त्रण नाव ते शेष गुणगणा जे मिथ्यादृष्टि, सास्वादन, मिश्रदृष्टि, सयोगी अने अयोगी लक्षणनेविषे होय, त्यां मिथ्यादृष्टि आदेदेइने त्रण गुणगणानेविषे उदयिक, क्षायोपशमिक पारिणामिक ए त्रण नाव होय अने सयोगी तथा अयोगीनेविषे उदयिक, क्षायिक ने पारिणामिक ए त्रण नाव होय. ए त्रण प्रमुख नाव जे कह्या ते एकजीवनी अपेक्षाए जाणवा, पण नाना प्रकारना जीव आश्री कहीए तेवारे संनवी सर्व नाव होय.

अवतरणः– जीवचउ दसत्ति एटले जीवना चउद स्थानकनुं वर्णें ने बावीशमुं द्वार कहेछे. मूलः–इह सुहुम बायरेगिंदि बि ति चउर असन्नि सन्निपंचिंदि ॥ पज्जत्तापज्जत्ता, कम्मेण चउदस जियगणा ॥ २१४ ॥ अर्थः– ए जिनशासननेविषे एकेंडिय ते सूक्ष्म ने बादरना नेदथकी बे प्रकारे कहीछे. त्रीजुं बेंडिय, चोथुं तेंडिय, पांचमुं चउरेंडिय, छठुं जेने मन नही ते असंज्ञीपंचेंडिय अने सातमुं जे मन सहितछे ते संज्ञीपंचेंडिय. ए बे नेद पंचेंडियना जाणवा. ए सात पर्याप्ता ने सात अपर्याप्ता मली अनुक्रमे चउद जीवनां स्थानक होयछे.॥२१४॥इतिगाथार्थः॥

अवतरणः–अजीव चउदसगंति एटले अजीवना चउद नेदोनुं वर्णें ने त्रेवीशमुं द्वार कहेछे. मूलः–धम्माधम्मागासा, तियतिय नेया तहेव अद्धाय॥खंधा देस पएसा, परमाणुअजीव चउदसहा॥२१५॥अर्थः–धर्मास्तिकायादिकनुं स्वरूप त्रैकाल्य व्रतना वखाणमांहे इव्य षट्कने अधिकारे कह्युं छे. इहां नेद कहियेछैये. एक धर्मास्तिकाय, बीजो अधर्मास्तिकाय,त्रीजो आकाश ए त्रणेना स्कंध,देश ने प्रदेश एवा त्रण त्रण नेद करतां नव नेद थाय छे. दशमो अद्धाके०काल जे समय, आवली मुहूर्त्त इत्यादिक समस्त वस्तुनी कलनानो करनार जाणवुं, अने स्कंध, देश, प्रदेश तथा परमाणु ए पुजलना चार नेद मली अजीवना चउद नेद थया.॥२१५॥इति गाथार्थः

अवतरणः–गुणगण चउदसगोत्ति एटले चउद गुणगणानुं वर्णें ने चोवीशमुं द्वार कहेछे. मूलः–मिछे सासणमिस्से, अविरयदेसे पमत्त अपमत्ते॥नियट्टि अनियट्टि सुहुम उवसम खीणसजोगि अजोगिगुणा ॥ २१६ ॥ अर्थः–इहां संसारमां वसता जीवने अनादि मोहलक्षण, मिथ्यात्व सदा सर्वदा छेज, परंतु जेवारे व्यक्त मिथ्यात्व जे कुदेव उपर देवनी बुद्धि. कुगुरु उपर गुरुनी बुद्धि, अधर्म उपर धर्मनी संज्ञा; ए प्रगट मिथ्यात्वनो जे उदय थाय ते गुणस्थानकपणे जाणवो, ए मिथ्यात्वगुणस्थानक कह्युं.

बीजुं सास्वादन ते आवीरीते के, जीवने पोते अनादि मिथ्यात्व मोहनीयछे; प

रंतु जेवारे तेनो उपशम थाय, तेवारे जीव उपशम, सम्यक्त्व, प्रथम पामे, अने वली इहां जे अनंतानुबंधिया कषाय उपशमाव्या हता, तेना उदययी उपश मिक सम्यक्त्वथकी पडताने हजी जीव मिथ्यात्वे गयो नथी, एवुं ठ आवली सुधी सास्वादन नामे बीजुं गुणस्थानक होय

त्रीजुं मिश्रगुणस्थानक, ते आवीरीते के, मिश्रमोहनीय कर्मना उदयथकी सम्यक्त्व अने मिथ्यात्व उपर सरखी बुद्धि होय, जेम घोडी अने गर्दभना संयोगथकी वेस रनी जाती उत्पन्न थाय अथवा जेम गोल अने दहीना संयोगथकी वे रस होयछे तेम श्री वीतरागना धर्मनेविषे अने अन्यदर्शनीना धर्मनेविषे पण श्रद्धा होय, ए अंतरमुहूर्त्त काल सुधी रहेछे, एने विषे वर्तमान छतो जीव परजवनुं आयुष्य पण बांधे अने मरण पण पामे नहीं पण सम्यक्त्वे अथवा मिथ्यात्वे आवी पोताना पूर्वबद्धआयुष्यने अनुसारे परजवे जाय ए त्रीजुं मिश्रगुणठाणुं कह्युं

चोथुं अविरतिगुणस्थानक ते आवीरीते छे —श्रीवीतरागना जापिततत्त्वनेवि षे रुचि थाय, ए उपशमादिक गुणेसहित अपार्द्ध पुजल परावर्त संसार छते जव्य जीव पामे, देव गुरु अने संघनी जक्ति अने उन्नति जेम थाय तेम करे, तेंत्रीश सागरोपमसाधिक एनी स्थिति छे अने अप्रत्याख्यान नामे जे कषाय तेना उद यथकी थोमीपण विरति करी शके नहीं अने सम्यक्त्व पण होय, तेथी ए चोथुं अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणस्थानक कहियें

पांचमुं देशविरतिगुणस्थानक छे, ते आवीरीते के, ए गुणठाणानेविषे प्रत्याख्या नावरण कषायना उदयथकी जीव सर्वविरतिपणुं करी शके नहीं, अने देशथकी विर ति होय, इहां श्रावक संबंधी छ कर्म, प्रतिमा व्रत एनेविषे तत्पर थाय, आर्त्त ने रौद्र ध्यान घणुं होय, अने धर्म ध्यान थोडुं होय देशेऊणी पूर्वकोडी ए गुणठा णानी स्थिति जाणवी ए देशविरति नामे पांचमुंगुणस्थानक जाणवुं

छट्ठा प्रमत्तगुणस्थाननुं लक्षण आमछे के, इहां सज्वलन कषायना उदयथकी प्रमाद संजवेछे, एनेविषे रह्योथको जे यति ते प्रमत्तयति कहेवाय छे, अने वली नोकषायना उदयथकी आर्त्तध्यान घणुं होय, अने धर्मध्यान थोडुं संजवे छे प्र मादना बहुलपणाये करी मिथ्यात्वे मोहितथको श्रीजिनोक्तआगम पूर्ण वेदे नहीं, एनी अंतरमुहूर्त्तनी स्थिति छे ए प्रमत्त यतिनुं छठुं गुणठाणुं जाणवुं

सातमुं अप्रमत्तगुणस्थानक वेसाडेछे इहां सज्वलन कषायना मंद उदयप णे करीने प्रमादहीन होय, तेथी ए गुणठाणे वर्तमान छतो यने श्रेणीनो आरंज

करे. एने अप्रमत्त यति कहिये. इहां कालमान छठा प्रमत्तादिक गुणठाणाथी लेइने बारमासुधी साते गुणस्थानकनेविषे अंतरमुहूर्त्त होय, इहां आवश्यकना अन्नावथकी पण ए सदा शुद्धात्मा जाणवुं.

आठमुं निवृत्तिगुणस्थानक एटले इहांथकी वली पाछुं निवर्त्ते, तेथी ए निवृत्तिगुणस्थानक समजवुं. अने नवमाथकी निवर्त्ते नहीं तेथी एनुं नाम अनिवृत्ति छे, दशमुं सूक्ष्मलोभना विद्यमानपणाये करीने एनुं नाम पण सूक्ष्मसंपराय छे. अग्यारमुं उपशांतमोह गुणस्थानक; एनेविषे उपशमश्रेणीनुं पडिवजणहार आवीने घणी नवस्थिति छते वली इहांथी पाछुं पडथुंथकुं मिथ्यात्वे जाय, अने जेने थोडी नव स्थिति होय तथा तद्भव मोक्षगामि होय ते पाछो पड्यो थको सातमा गुणठाणा सुधी आवे. अने क्षपकश्रेणीवालो ते दशमाथकी बारमे जाय पण अग्यारमे गुणठाणे आवे नही.

क्षीणपणे थयोछे मोह ज्यां ते क्षीणमोह नामा बारमुं गुणठाणुं जाणवुं.

तेरमुं सयोगी नामे गुणठाणुं ते इहां मन, वचन अने काययोगना सद्भावथकी सयोगीगुणठाणुं केवाय छे. एनुं कालमान देशोन पूर्वकोटी प्रमाण जाणवुं. ए केवलीनुं गुणठाणुं कहेवाय छे.

चउदमुं अयोगी गुणठाणुं ते आवीरीते; अ इ उ ऋ ऌ एवा पांच ह्रस्व अक्षरनो उच्चार करतां जेटलुं वखत थाय तेटलुं एनुं कालमान जाणवुं. तेने इहां छती कायाए कायानो नाव छे तो पण तेने आगले तुरत कायानो क्षय थशे; ते कारणे एने काया संबंधी कार्यना अन्नावथकी ए अयोगी कहेवाय छे. एनेविषे वर्ततो शुक्लध्याननो चोथो नेद ध्यातो छेहेला समयनेविषे वेदनीयादिक तेर प्रकृति खपावी सिद्ध नगवंत थाय. ए चउदगुणठाणा कह्या. ॥ ३१६ ॥ इति गाथार्थ. ॥

अवतरणः—मग्गण चउद्दस गोत्ति एटले चउदमार्गणाना स्थाननुं वर्णने पचीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—गइ इंदिएयकाए, जोए वेए कसाय नाणेय ॥ संजम दंसण लेसा, नवसम्मे सन्नि आहारे ॥३१७॥ अर्थः—एक, गतिचार ते देव, नर, तिर्यंच, ने नारकी, बीजी इंद्रिय, पांच, तेमां स्पर्शन लक्षण इंद्रिय जेने ते एकेंद्रिय, एम बेंद्रिय, तेंद्रिय, चउरेंद्रिय, पंचेंद्रियलक्षण पांचे जाणवी. त्रीजी काय ते पृथ्वी, अप, तेज, वायु, वनस्पति ने त्रस लक्षण छ जाणवी. चोथी योगमार्गणा ते मन, वचन ने काय लक्षण त्रण, नेदेछे पांचमी वेदमार्गणा ते पुरुष, स्त्री ने नपुंसकना नेदथकी जाणवी. छठी कषायमार्गणा ते क्रोध, मान, माया ने लोनरूप जाणवी, सातमी ज्ञान

मार्गणा ते मति, श्रुत, अवधि, मनपर्यव ने केवल ए पांच ज्ञान तथा मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान ने विभंगज्ञान ए त्रण अज्ञान मली आठ भेदे छे, आठमी संयम मार्गणा ते सामायिक, छेदोपस्थापनीय, परिहारविशुद्धि, सूक्ष्मसंपराय, यथाख्यात, देशसंयम ने असंयमना भेदे सात प्रकारेछे नवमी दर्शनमार्गणा ते चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन, अवधिदर्शन ने केवलदर्शनना भेदे करी चार प्रकारे जाणवी दशमी लेश्यामार्गणा ते कृष्ण, नील, कापोत, तेजो, पद्म ने शुक्ल रूप छ प्रकारे जाणवी अग्यारमी नव्यमार्गणा ते नव्य ने अनव्य लक्षण बे प्रकारे जाणवी बारमी सम्यक्त्वमार्गणा ते उपशम, सास्वादन, मिश्र, क्षायोपशमिकने क्षायक ए पांच भेदे जाणवी तेरमी सन्निमार्गणा ते सज्ञी ने असंज्ञीना भेदे जाणवी चउदमी आहार मार्गणाते आहारक अने अनाहारक रूप बे भेदे जाणवी ज्यां जीवपदार्थनुं शोध करवुं ते मार्गणा मूल चउद जाणवी तेना प्रतिभेद करिये तेवारे बासठ थाय ते कह्या इति॥

अवतरण—उवओगा बारसत्ति एटले बार उपयोगनुं बशेने छशीशमु द्वार कहेछे—मूलः—मइ सुअ ओही मण केवलाणि मइ सुअ अन्नाण विभंगा ॥ अचक्खु चक्खु अवही, केवल चउदंसणुवओगा ॥ ३१८ ॥ अर्थ—मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनपर्यवज्ञान, केवलज्ञान, मतिअज्ञान, श्रुतअज्ञान, विभंगज्ञान, चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन, अवधिदर्शन, अने केवलदर्शन ए चार दर्शन अनाकार रूपछे ते मेल्यां थका बार उपयोग थायछे ॥ ३१८ ॥ इति गाथार्थ ॥

अवतरण—जोगा पन्नरसत्ति एटले पन्नर योगनु बशेने सत्तावीशमुं द्वार कहे छे मूल—सच मोसं मीसं, असच मोस मणो तह वईय ॥ उरल विउव्वा हारा, मीस कम्मयग मिय जोगा ॥३१९॥ अर्थ—सत्यमनोयोग, असत्यमनोयोग, मिश्र मनोयोग, असत्यामृषामनोयोग, जेम ए चार मनना, तेमज चार वचनना योगछे ते कहेछे सत्यवाग्योग असत्यवाग्योग मिश्र ते सत्य, असत्य, वाग्योग, असत्यामृषावचनयोग एव आठ थया, अने सात औदारिकादिक कायना ते आवीरीते औदारिक, औदारिकमिश्र, वैक्रिय, वैक्रियमिश्र, आहारक, आहारकमिश्र, कार्मण योग ए सात भेला करिए तेवारे पन्नर योग थाय ॥ ३१९ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरण—परलोयगई गुणठाणगेसुत्ति एटले जे गुणस्थानकनी साथे जीव परलोके जाय अने जे गुणस्थानक अहींयां होय पण जीवनी साथे परलोके न जाय तेनुं बशेने अठयावीशमुं द्वार कहेछे मूल—मिछे सासाणेवा, अविरयजावम्मि अहिगए अहवा ॥ जंति जिया पारलोयं, सेसेक्कारस गुणे मोत्तुं॥३२०॥ अर्थः—मिथ्यात्वगुणठा

णु; सास्वादनगुणगाणुं अथवा अविरति नाव गुणगाणुं ते अधिगत एटले पामे
छते ए त्रण गुणगाणां जीवनी साथे परलोकनेविषे जाय. शेष अग्यार गुणगाणा
न जाय. इहां एटलुं विशेष जे मीसे खीणसजोगे, नमरंते कारसेसुयमरंति ॥ जेसु
वि तिसु गहि एसुं, परलोय गमोन अठेसु ॥ १ ॥ ३२० ॥

अवतरणः—गुणगाणा कालमाणंति एटले चउद गुणगाणानुं कालमान कहे
वानुं बशे ने ओगणत्रीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—मिछत्तम नवाणं, अणाइय मणंत
यंच विन्नेयं ॥ नवाणंतु अणाई, सपज्जवसिअंचसम्मत्तं॥३२१॥ छावलियं सासाणं,
समहिय तेत्तीस सायर चउत्थं ॥ देसूण पुव्वकोडी, पंचमगं तेरसंच पुढो ॥ ३२२॥
लहुपंचरकरचरमं, तईयं छठ्ठाइ बारसं जाव ॥ इय अठ्ठगुणठाणा, अंतमुहुत्तापमा
णेणं ॥ ३२३ ॥ अर्थः—अनव्यजीवोने अनादि अनंत मिथ्यात्व जाणवो अने न
व्यजीवोने अनादि सपर्यवसित जाणवुं सम्यक्त्व पामे छते मिथ्यात्व नथाय, अ
ने ज्यां नव्यजीव पण सम्यक्त्व न लहे त्यांसुधी अनादि मिथ्यात्वमांहेज जीव
वसतो जाणवो. अने छ आवलिका सास्वादनगुणस्थानकनुं कालमान जाणवुं. ते
त्रीश सागरोपम साधिक अविरति सम्यक्दृष्टि चोथा गुणगाणानुं कालमान जाणवुं.
अने देशेऊणी ते आठवर्षे ऊणी पूर्वकोडी कालमान ते पांचमुं देशविरति, अने तेरमुं
सयोगी ए बे गुणगाणानेविषे पुढोके० प्रत्येके होय. लघुके० ह्रस्व अ, इ, उ, ऋ, लृ,
एवा पांच अक्षर उच्चारसम कालमान चउदमा गुणगाणानुं जाणवुं. हवे नही
कह्यां एवां जे त्रीजुं, छठुं, सातमुं, आठमुं, नवमुं, दशमुं, अग्यारमुं, बारमुं, ए
आठ गुणगाणानो काल अंतरमुहूर्तप्रमाण प्रत्येके जाणवो. इति गाथात्रयार्थ.

अवतरणः— नरय तिरिनर सुराणं उक्कोस विउव्वणा कालोत्ति एटले नारकी
तिर्यंच मनुष्य ने देवता एने उत्कृष्टविकुर्वणा करेली जेटलो काल रहे तेनुं बशो ने
त्रीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—अंतमुहुत्तं नरएसु होइ चत्तारितिरिय मणुएसु ॥ देवेसु
अ-द्धमासो, उक्कोस विउव्वणाकालो ॥३२४॥ अर्थः—नारकीनेविषे नारकीनी करेली
विकुर्वणा एक अंतरमुहूर्त्तसुधी रहे. एम चार अंतरमुहूर्त तिर्यंचने अने मनुष्यनेविषे
एनी करेली विकुर्वणा चार अंतरमुहूर्त सुधी रहेछे. अने देवतानेविषे विकुर्वणा क
री छतां पन्नर दिवस सुधी रहेछे. ए उत्कृष्ट विकुर्वणानुं कालमान जाणवुं.॥३२४॥

अवतरणः—सत्त समुग्घायत्ति एटले सात समुद्घातनुं बशेने एकत्रीशमुं द्वार
कहेछे. मूलः—वेयण कसाय मरणे, वेउव्विय तेय एय आहारे ॥केवलिअसमुग्घाए,
सत्त इमे हुंति सत्ताणं ॥ ३२५ ॥ अर्थः—समवहत ते आपणा आत्माना प्रदे

शनुं मोकलु करवुं छे ज्यां, ते समुद्घात कहिए. ते एरीते एक वेदना, बीजी कषाय, त्रीजी मरणांतिक, चोथी वैक्रिय, पांचमी तेजस, छठी आहारक, अने सातमी, केवली समुद्घात. ए साते समुद्घात सन्नीने थाय ॥३२५॥

हवे शेषजीवोने समुद्घात कहेछे. मूल—एगिंदीण केवलि, आहारग वज्जिया इमे पंच ॥ पंचाविय वेउव्वा, विगला सन्नीण चत्तारि ॥ ३२६ ॥ अर्थ—एकेंद्रिय जीवोने, एक केवली, बीजी आहारक, ए बे समुद्घात वर्जीने शेष पांच समुद्घात थायछे. विगलेंद्रियने अने असन्नीने वैक्रिय समुद्घात वर्जी शेष चार समुद्घात थायछे. ए गाथा पन्नवणा जीवसमास अने पंचसंग्रहादिक शास्त्रांतर साथे विघट ति देखायछे, सूत्रकारे केवा अभिप्रायथी कह्युंछे ते तेज जाणे ॥ ३२६ ॥

हवे केवली समुद्घातनुं स्वरूप कहेछे. मूल—केवलिय समुग्घाउ, पढमे सम यम्मि विरयए दंडं ॥ बीए पुणो कवाडं, मंथाणं कुणइ तइयम्मि ॥ ३२७ ॥ अर्थ—केवली ज्यारे समुद्घात करे त्यारे पहेला समयनेविषे दंड विरचेके० क रे, बीजे समये पोताना जीवना प्रदेश विस्तारी कपाटने आकारे करे, त्रीजे समये मंथाणके० जेणेकरी दहीने मथिए तेने आकारे करे ॥ ३२७॥

मूल—लोयं भरइ चउत्थे, पंचमए अंतराय संहरइ ॥ छठे पुण मथाण, हरइ क वाडपि सत्तमए ॥ ३२८ ॥ अर्थ—चोथा समयनेविषे समस्त लोक पोताना प्र देशे भरे, ए रीते भरीने पछी पांचमा समयनेविषे आंतरा सहरे, छठे समये वली पूर्वे जे पोताना प्रदेशे मथाणुं कर्यु छे तेने सहरे, सातमा समयनविषे जे कपाटने आकारे प्रदेश कर्या हता तेने संहरे ॥ ३२८ ॥

मूल—अठमए दंडंपिहु, उरलगो पढम चरमसमएसु ॥ सत्तम छठ बिइक्केसु होइ उरालमिस्सेसो ॥ ३२९ ॥ अर्थ—आठमा समयनेविषे जे प्रथम समये दंडाकारे प्रदेश करेला हता तेने सहरे, पण इहां पहेलाने छेला समयनेविषे औदारिक शरीर थाय. सातमा छठ्ठ अने बीजा समयने विषे औदारिक मिश्र थाय.

मूल—कम्मण सरीरजोई, चउछए पंचमे तइज्जेय॥जं होइ अणाहारो, सो तम्मि तिगे समयाण, विसेसाण॥एमपावंतरछे ॥३३०॥ अर्थः—केवल कार्मण शरीर योगी ते चोथा पांचमा ने त्रीजा समयनेविषे होय. जे कारणे ते त्रण समयनेविषे अनाहारक छे, ज्यां अनाहारक कह्या त्यां केवलीणोसमुद्घया एटले केवली केवल समुद्घात करे, तेवारे ए त्रण समयनेविषे अनाहारक होय. ३३० इतिगाथा षट्कार्थ

अवतरणः—उपकरणीछत्ती एटले छ पर्याप्तिनुं थशे ने बत्रीशमुं द्वार कहेछे

मूलः—आहारसरीरिंदिय, पज्जत्ती आणपाण जासमणे ॥ चत्तारिपंच छप्पिय, एगेंदिय विगलसन्नीणं ॥ ३३१ ॥ अर्थः—आहारादि पुज्जल लेवाने परिणमाववानुं कारणजे आत्माने शक्तिनुं विशेष ते पर्याप्ति कहीए. त्यां पहेली आहारपर्याप्ति, बीजी शरीरपर्याप्ति, त्रीजी इंडियपर्याप्ति, चोथी आणपाण ते श्वासोश्वासपर्याप्ति, पांचमी जाषापर्याप्ति अने छठी मनपर्याप्ति. तेमां धुरली चार पर्याप्ति एकेंडियने होय, विकलेंडियने पांच होय अने असन्नीने जाषायुक्त पांच होय; तथा जे संज्ञी तेने मनसहित छ होय.

हवे एनुं कालमान कहेछे. मूलः—पढमा समयपमाणा, सेसा अंतोमुहुत्तियाय कमा ॥ समगंपि हुंति नवरं, पंचमछछाउअमराणं ॥ ३३२ ॥ अर्थः—पहेली आहार पर्याप्ति एक समय प्रमाणछे, अने शेष थाकती पर्याप्ति अंतरमुहूर्त्त प्रमाणनी अनुक्रमे प्रत्येके जाणवी. इहां कोइ कहेशे के, पहेली आहारपर्याप्ति एक समये थाय; एवात केम जाणिये? ते उपर जगवंत श्रीआर्य श्यामाचार्ये पन्नवणाना आहारपदना बीजा उद्देसाने विषे एवुं सूत्र कह्युंछे. आहारपज्जत्तीए अपज्जत्तएणंजंते किंआहार ए अणाहार ए गोयमानो आहारए अणाहारए. इहां ए जाव जे आहार पर्याप्ति अपर्याप्तोजीव विग्रहगतिएज जाय; परंतु उपपात क्षेत्रनेविषे अणाहारक न होय त्यां आव्यो जीव पहेलेज समये आहारनुं परिग्रहण करे, ते कारणे एक सामायिकी आहार पर्याप्ति होय. अने जे उपपात क्षेत्रे आव्यो पण आहारपर्याप्ति अपर्याप्तो थाय तो एवुं सूत्र कह्युंछे. सिअआहारएसिअअणाहारएत्ति. जेम शरीरादिक पर्याप्तिनेविषे सूत्र पाठ आवो कह्यो छे. सिअ आहारए सिअ अणाहारएत्ति एटले ए प्रथम समयज आहार पर्याप्तिनी सिद्धि थइ. हवे शेषप्रत्येकेअंतरमुहूर्त्तप्रमाणे कही. ए सामान्य पणे सूत्रकारे कह्युं ते पण औदारिक शरीर आश्री कह्युं जाणवुं. अने वैक्रिय आहारकने पांच पर्याप्ति समय समयनी थाय. शरीरपर्याप्ति ते अंतरमुहूर्त्त प्रमाण छे.

हवे देवताने विशेष कहेछे. समगंपिके० समकालेज पांचमी जाषापर्याप्ति अने छठी मनःपर्याप्ति ए बन्ने थाय. नवरं इहां ए विशेपछे. जे सिद्धांतमां पंचविहाए पज्जत्तीएत्ति; एवा कथनथकी पांचे समकाले जोइये अने इहां छ कही ते कांइ बहुश्रुताभिमत अभिप्राय कोइ जाणवो. अथवा क्यांएक छ पण कहीछे ३३२ इतिगाथा द्वयार्थ.

अवतरणः—अणहारगत्ति एटले अनाहारक चारनुं बशेने तेत्रीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—विग्गहगइमावन्ना, केवलिणो समुहया अजोगीय ॥ सिद्धाय अणाहारा, सेसा आहारगा जीवा ॥३३३॥ अर्थः—एकतोविग्रहगते जेवारे जीव प्राप्त थाय तेवारे

अणाहारक जाणवु बीज़ुं केवली केवल समुद्घात करे तेवारे त्रण समय आहार न लिये माटे अणाहारक होय त्रीजु अयोगी केवली अयोगी चउदमे गुणठाणे अ णाहारक होय चोथा तेमज सिद्धभगवंत सदा अणाहारक छे अने शेष समस्त जीव आहारक जाणवा. ॥ १३३ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण.—सत्तभयठाणाइति एटले सात भयना स्थानकनुं वर्णने चोत्रीशमुं द्वार कहेछे मूल—इहपरलोयायाणमकम्हा आजीव मरण मसिलोए ॥ सत्तभ यठ्ठाणाइं, इमाइं सिद्धांतभणियाइं ॥ १३४ ॥ अर्थः—इहलोकभय तेने कहिये जे मनुष्यने मनुष्यथकी भय उपजे बीजु एमज मनुष्यने तिर्यंचादिकथी भय उप जे ते परलोकभय जाणवुं त्रीजु आदानभय ते आदान एटले ग्रहण तेनुं भय एटले कोइ कदेशे माहारु धन, राजादिक लइ लेशे ए आदानभय जाणवुं चोथुं अ कस्मात्भय ते वीजली प्रमुखनुं जाणवुं पांचमुं आजीविकानुं भय ते दुःकाल पडयो हवे केम जीवता रहीशु? ते जाणवुं छठु कोइके कह्यु जे ताहरुं मरण अ मुक दिवसे थशे, तेनाथी जे भय उत्पन्न थाय ते मरणभय जाणवुं सातमुं अ यश ते लोकापवादनुं भय जाणवुं ॥ १३४ ॥ इतिगाथार्थ

अवतरण.—छब्भासाउ अप्पसत्थाउंत्ति एटले छ अप्रसस्त भाषाउनु वर्णने पात्रीस मुं द्वार कहेछे मूलः—हीलिय खिसिय फरसा, लिआय तह गारहत्थिया भासा ॥ छट्ठी पुण उवसंता, हिगरणउदीरणी ॥१३५॥ अर्थः—जे भाखिये बोलिए ते भाषा कहिये, तेमां अप्रशस्त कर्मबंधना कारणे करीने माठी भाषा ते छ प्रकारे थायछे तेमां पहेली हेलित तेने कहियेके जे रीशेकरी अवगणना पूर्वक वाचक ज्येष्ट आर्य इत्यादिक कहे ते जाणवी बीजी खिसित ते जे जन्म कर्म प्रमुख उघाडां पाडवां. अर्थात् जाहेर करवां, ते. त्रीजी परुष दुष्टादिक कर्कश वचननु बोलवु ते चोथी अली क ते शुं दिवसे प्रचला करेछे के इत्यादिक प्रश्नेविषे प्रचला नकरुंछु एवुं बोलवुं ते जा णवी पांचमी गृहस्थनी ए भाषाते गारहत्थिया बेटा बाप मामा भाणेजा इत्यादिक व चन कहे ते जाणवी छट्ठी पुण के० वली उपशांतके० उपशम तेनुं अधिकरण ते क लह कहिये तेनो उदीरणके० प्रवर्त्ताववुं तेहनी जननीके० उपजावनारी एटले एवुं व चन बोले के जे वचने करी अणउठतो क्लेश उत्पन्न थाय इतिगाथार्थ ॥१३५॥

अवतरण.—भंगाणिहिवयाणति एटले गृहस्थना व्रतना भांगानुं वर्णने छत्रीस मुं द्वार कहेछे. मूलः—दुविहा अठविहावा, बत्तीसविहाय सत्तपणतीसा ॥ सोलसय सहस्सभवे, अडसयचुलसी सहस्सो ॥ १३६ ॥ अर्थ—दुविधाके० बे प्रकारे अथ

वा आठ प्रकारे अथवा बत्रीश प्रकारे अथवा सातसेने पांत्रीश प्रकारे अथवा शो लहजार आठसेने अछोत्तर व्रतिना भंगा होय. इहां वइणो एवा वचनथकी व्रत शब्द नियमविशेष ते जेने छे तेवा व्रती सामान्य श्रावक ग्रहण करवा. पण देशविरति इहां लेवा नही. अविरति सम्यक्दृष्टि एने पण सम्यक्त्व प्रतिपत्ति लक्ष ण नियमना सद्भावथकी सम्यक्त्वधारी व्रती इहां जाणवा. ॥ ३३६ ॥

हवे एज भेद प्रत्येके वखाणनार छतो सूत्रकार धुरला त्रण भेद कहेछे. मूलः— डुविहा विरियाविरया, डुविहं तिविहाइण अछहा हुंति ॥ वयमेगेगं छव्विह, गुणियं डुगमिलियवत्तीसं ॥ ३३७॥ अर्थः—विरति जेने छे ते विरति अने जे व्रत न जाणे अने व्रतनो अंगीकार करे नही, वली व्रत पालवानो उद्यम न करे ते अविरति सत्य कि श्रेणीक तथा कृष्णादिक जेने क्षायिक सम्यक्त्व प्राप्त थयलुं एवा श्रावक जाण वा. ए वेहु भंगे पहेलुं द्विविधपणु कह्युं; हवे जे अज्ञान अने अनभ्युपगम अयत्नादि क ए त्रण पद कह्यां ए त्रण पदे करी आठ भांगा होय, ते आठ भंगमांथी धुरले सात भंगे निश्चे थकी अविरति जाणवुं. कारणके व्रत घुणाक्षरन्याये पाल्यां पण फलवंत न थाय. किंतु सम्यक्ज्ञानने सम्यक्ग्रहणपूर्वक पाल्याथका सफल थाय छे अने आठमे भंगे देशविरति ते एकादि व्रतनो लेनार ज्यांलगे छेहेलो अनुमति मात्रनुं सेवनार शेष पाप तेणे सर्व पच्चख्यो, अने अनुमति पण त्रण प्रकारे छे; तेमां जे कोइ पोते अथवा अनेरे कोइ वीजे कलुं जे पाप तेनी श्लाघा करे, सा वद्ये करी निपन्यो जे आहारादिक ते पोते जमे तेवारे तेने प्रतिसेवा अनुमति होय, अने जेवारे पुत्रादिकनुं करेलुं पाप सांभले ते सांभलीने अनुमोदे,परंतु तेने निवारे न ही तेवारे प्रतिश्रवणानुंमति वीजो भेद जाणवुं. अने त्रीजुं वली जेवारे सावद्यारंभने विषे प्रवर्त्त्यां छे जे पुत्रादिक, तेहनेविषे मात्र ममता भाव सहितछे, परंतु अनेरु सांभले नही,अने अनुमोदे पण नही,तेवारे संवासानुमति ते त्रीजो भेद जाणवो. हवे जे कोइ संवासानुमति मात्रनो सेवनार ते चरम भांगे देशविरति अने जे सं वासानुमति थकी विरत्या थका होय तेने यति कहिये. एणे कारणे विरति ने अ विरतिना भेदथकी वे प्रकारे कहिये.

हवे आठ प्रकार कहेछे. डुविह तिविहाइके० त्यां द्विविधपणु करण करावणरूप अने त्रिविध ते मन वचन अने कायने भेदे जाणवुं. ते द्विविध त्रिविध ए एक भंग जाणवो. तेज जे भांगाना समूहनेविषे आदिके० धुरेछे ते द्विविध त्रिविधा दि कहिये. ते द्विविध त्रिविधादि भंगे करी आठ प्रकारे श्रावक जे आगल डुविह

अने एगविह ए बे गाथामांहे कहेशे, ते सोपयोगपणा लगीने इहां वखाणिये छैये इहां व्रतनो पडिवजणहार ते श्रावकना घणा नंगना विशेषथकी कोइएक कांइक प डिवजे त्यां पहेलो द्विविध ते करण करावणना भेदथकी जाणवो त्रिविध ते मन वचन कायाये करी जाणवुं एम पढमके० पेहेलो नंगो होयछे इहां नावना एमछे के मन वच न अने कायाये करीने स्थूलहिंसादिक पोते न करे, अने अनेरा पासे करावे नहीं, अने अपत्यादिक परिग्रहना सद्भावथकी अनुमतिने निषेधी नथी ते पुत्रादिके करेली हिंसादिकनेविषे वली तेने अनुमति लागेछे अन्यथा प्रकारे तेने एटलुं प ण न होय तो परिग्रही अने अपरिग्रही, प्रव्रजित अने अप्रव्रजितनो मांहोमांहे नेद नथाय अने वली जे श्रीनगवती प्रमुख सिद्धांतमांहे गृहस्थने त्रिविध त्रिवि धनुं पच्चखाण कह्युं ते विशेष विषइत्रं जाणवुं ते आवीरीते छे

जे कोइ दीक्षा लेनार होय अने पुत्रादिकना पालवाने अर्थे विलंब करतो थ को प्रतिमा पडिवजे अथवा जे कोइ विशेषे करी स्वयंभूरमण समुद्रना माछला नुं मांस तेनुं पच्चखाण करे एम हाथीना दांत, चित्रानां चर्म अथवा स्थूलहिंसा दिक कोइक अवस्थाना विशेषनेविषे पच्चखे तेज त्रिविध त्रिविधे एवुं पच्चखाण करे, ए अल्पविषयपणाथकी इहां विवक्ष्यो नथी वली द्विविध द्विविधे ए बी जो नंग जाणवो इहां आगले पदे त्रणनांगा कह्या छे त्यां एक जेवारे मने करीने वचने करी न करे तेमज करावे नहीं, तेवारे मनेकरी हिंसादिकने अनिप्राये रहि त अने वचने पण हिंसादिकनुं वचन अणबोलतो छे, केवल शरीरे करी असन्नी नीपरे हिंसादिक करेछे बीजुं जेवारे मनेकरी अने कायायेकरी नकरे अने न करा वे तेवारे चित्तनी अनिसंधिरहितथको शरीरे करी डुश्चेष्टितादिक परिहरतो अना नोगादिकथकी वचनेकरीने हणुं एवुं कहे त्रीजुं एमज जेवारे वचन अने काया येकरी न करे न करावे तेवारे केवल मनने अनिप्राये करे अने करावे पण इहां अनुमति त्रणेने छेज एम शेषविकल्प पण नाववा एरीते मूल नंग छ थया ते छ ना उत्तर नंग एकवीश थाय, ते आगल कहेशे यदुक्तं॥ डुविह तिविहाधिछक्का, तेसिं नेया कमेण मे हुंति ॥ पढमेको डुन्नितिआ, डुगेगदोछक्कइगवीसं ॥ १ ॥ अने उ त्तरगुण सत्तमछके० जेथी त्रण गुणव्रत ने चार शिक्षाव्रत लक्षण-उत्तरगुण पडिवज्या छे ए सातमो नेद जाणवो अने अविरति सम्यक्दृष्टिनो आठमो नेद जाणवो, ए आठ नेद देखाड्या

हवे बत्रीश नेद देखाडेछे वयमेगंके० एक एक व्रतने स्थूल प्राणातिपात वि

रमणादि लक्षण मूल पांच महाव्रत छे तेने पूर्वोक्त छ प्रकारे गुण्यायका त्रीश थाय. अने एक उत्तरगुणप्रतिपत्तिनो, बीजो अविरति सम्यक्दृष्टिनो. ए बे जेद मेलविये तेवारे बत्रीश जेद थायछे ते आवीरीतेः—

पहेलुं प्राणातिपात विरमण स्थूल व्रत कोइये छ जंगामांहे पहेले जंगे पडिवज्युं, कोइएके बीजे जंगे पडिवज्युं, कोइए त्रीजे जंगे पडिवज्युं, एम यावत् कोइए छठे जंगे पडिवज्युं, एरीते पहेला प्राणातिपात विरमण व्रतना छ जंग जाणवा. तेमज मृषावाद विरमणादिक पांचे मूल व्रतोना छ छ जंग मेलविये तेवारे त्रीश जंग थाय. अने आवश्यकमां एम कह्युंछे के कोइएके पांचे अणुव्रत एकठां लीधां त्यां द्विविध त्रिविधादिक छ जंगछे. अने वली बीजो कोइ चार व्रतनुं ग्रहण करे त्यांपण छ जंगछे. ते ज्यांसुधी कोइएक एक अणुव्रतनुं ग्रहण करे त्यां पण छ जंग जाणवा. ए आवश्यकना अजिप्रायथी जंग देखाड्या. ॥ ३३७ ॥

हवे ग्रंथकर्त्ता सातशें पांत्रीश जंगनी प्ररूपणा करनार छतो श्री जगवतीने अजिप्राये नव जंगी कहेछे. मूलः—तिन्नितिआ तिन्निडुआ, तिन्निक्केक्काय हुंतिजोगेसुं ॥ तिडुएक्कंतिडुएक्कं, तिडुएक्कं चेव करणाइ ॥३३८॥ अर्थः—योग ते मनोयोगादिक त्रण नेविषे करण करावण ने अनुमतिरूपे करी त्रण त्रगडा ने त्रण बगडा अने त्रण एकडा हुंतिके० होय. योगनेविषे अनुक्रमे त्रण त्रगडा थापी नीचे त्रण बगडा, ते नीचे त्रण एकडा करण मन वचन कायाए स्थापिए. हवे कोइक गृहस्थ मने करी सावद्य योग करे नही, करावे नही, तथा अनेरो करतो होय तेने अनुमोदे नही; तेवारे ए मन साथे त्रण जंग थाय. एम वचन साथे त्रण जंग तथा कायासाथे पण त्रण जंग करतां मूल नव जंग थया. तेना उत्तरजंग उगणपचाश थाय; ते नीचे लखाशे त्यांथी जोवा. ॥३३८॥

इहां शिष्य पूछेछे के वचन अने काया एणे करी तो करण करावण ने अनुमति देखायछे; परंतु मनने करण करावण ने अनुमति केम थायछे? तेने गुरु कहेछे. काया अने वचने करी निर्व्यापारथको पण मनथकी एवुं चिंतवे जे अमुक सावद्य योग करुं; तेवारे मनेकरी करण थयुं. अने मने करी एम जाणे के अमुक सावद्य योग करावुं, तेपण तेनुं इंगित जाणी तेवा अजिप्राये प्रवर्त्ते तेवारे मने करी करावण थयुं. अने जेवारे सावद्य करी मनमां चिंतवे जे आ में सारुं कर्युं तेवारे मने करी अनुमति थइ. एरीते मननां जंग देखाडतां उगणपचाश जंग देखाड्या जाणवा.

सांप्रत प्रकारांतरे सूत्रकार एज देखाडेछे. मूलः—मणवयणकायजोए, करणे

करावणे अणुमईए ॥ एकगङ्गतिगजोगे, सत्तासत्तेव इगुवन्ना ॥ १३१ ॥ अर्थ— इहां प्राकृतपणाथकी विजक्तिनु विपरीतपणुं तेथी मन, वचन ने काय साथे योग संबंध छते करण करावण ने अनुमति तेणे कारणे एक द्विक त्रिक साथे योग कीधा छतां सात सातका थायछे ते आवीरीते—

एक स्थूलहिंसादिक मने न करे, बीजुं वचने न करे, त्रीजुं कायाये न करे ए त्रण एक संयोगे थया हवे द्विकसंयोगे कहेछे चोथु मन ने वचने न करे, पांचमुं मने ने कायाये न करे, छठुं वचन ने कायाये न करे, हवे त्रिक संयोग ते मन वचन ने कायाये न करे, ए सातमो जंग थयो ए सात जंग करणे थया तेमज बीजा सातजंग करावण थकी थाय तथा त्रीजा सातजंग अनुमतिये थाय तथा चोथा सातजंग वली करणने करावण थकी थाय तथा पांचमा सात जंग, करण ने अनुमतिये थाय तथा छठा सात जंग करावण अने अनुमतिये थाय तथा सातमा सात जंग ते करण करावण ने अनुमति ए त्रणे एकठा करतां थाय एरीते सातो सतिषु उंगणपचाश जंग देखाडया.

हवे सुखे जाणपणु थवामाटे ए उंगणपचाशजंगनो उच्चार जेवीरीते थाय तेवीरीते लखी देखाडिये छैये १ मनेकरी करु नही २ मनेकरी करावुं नही ३ मने करी अनुमोदुं नही ४ मनेकरी करु नही करावुं नही ५ मनेकरी करुं नही ने अनुमोदुं नही ६ मनेकरी करावुं नही अनुमोदु नही ७ मनेकरी करु नही करावुं नही अनुमोदुं नही ८ वचनेकरी करुं नही ९ वचनेकरी करावुं नही १० वचनेकरी अनुमोदुं नही ११ वचनेकरी करुं नही करावुं नही १२ वचनेकरी करु नही अनुमोदुं नही १३ वचनेकरी करावुं नही अनुमोदुं नही १४ वचनेकरी करुं नही करावु नही अनुमोदुं नही १५ कायायेकरी करुं नही १६ कायायेकरी करावुं नही १७ कायायेकरी अनुमोदुं नही १८ कायायेकरी करु नही करावुं नही १९ कायायेकरी करु नही अनुमोदुं नही २० कायायेकरी करावु नही अनुमोदु नही २१ कायायेकरी करु नही करावुं नही अनुमोदुं नही २२ मनेकरी वचनेकरी करु नही २३ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही २४ मनेकरी वचनेकरी अनुमोदुं नही २५ मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही २६ मनेकरी वचनेकरी करुं नही अनुमोदुं नही २७ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही अनुमोदु नही २८ मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोदुं नही २९ मनेकरी कायायेकरी करु नही ३० मनेकरी कायायेकरी करावु नही ३१ मनेकरी कायायेकरी अनु

मोडुंनही ३२ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ३३ मनेकरी कायाये करी करुं नही अनुमोडुं नही ३४ मनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोडुं नही ३५ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडुं नही ३६ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही ३७ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही ३८ वचनेकरी कायायेकरी अनुमोडुं नही ३ए वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४० वचनेकरी कायायेकरी करुं नही अनुमोडुं नही ४१ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोडुं नही ४२ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडुं नही ४३ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही ४४ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही ४५ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी अनुमोडुं नही ४६ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४७ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही अनुमोडुं नही ४८ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोडुं नही ४ए मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडुं नही.

हवे ए उंगणपचाश भंगना एकशो ने सडतालीश भंग देखाडवा सारुं सूत्रकार गाथा कहेछे. मूलः—पढमेक्को तिन्नितिआ, दोन्नि नवा तिन्नि दोनवा चेव ॥ कालतिगेणय गुणिया, सीयालं होइ भंगसयं ॥ ३४० ॥ अर्थः—पहेलो एक पठी त्रण त्रगडा पठी वे नवडा वली एक त्रगडो पठी वली वे नवडा एम अनुक्रमे मांमिये; पठी काल त्रिक साथे गुणाकार करिये एटले अतीत काले जे कर्या तेनी निंदा करवी, वर्त्तमाने करवानुं संवर करवुं, अने अनागत ने पच्चरकाणे. यडुक्तं. अईयं निंदामि पडुप्पन्नं संवरेमि अणागयं; पच्चखामि एम करतां एकशोने सडतालीश भंग थायछे. इहां एक भंग ते त्रिविध त्रिविधे थाय,तथा त्रिविध द्विविधे त्रण भंग थाय, तथा त्रिविध एकविधे त्रण भांगा थाय, अने द्विविध त्रिविधे त्रण भांगा थाय द्विविध द्विविधे नव भंग थाय, द्विविध एकविधे नव भंग थाय. एकविध त्रिविधे त्रण भंग थाय एकविधे द्विविधे नव भंग थाय एकविध एकविधे नव भंग थाय छे एम भंग जाणवा. एम सातशें नें पांत्रीश पण श्रावकना भेद होय तेज कहेछे.

मूलः—पंचाणुव्वयगुणियं, सीयाल सयंतु नवरि जाणाहि ॥ सत्तसया पण तीसा सावयवयगहणकालंमि ॥ ३४१ ॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त एकशो सडतालीश भंगनुं पांचे अणुव्रतनेविषे प्रत्येके सद्भाव छे. ते श्रावकने व्रतग्रहणकालनेविषे पांच अणुव्रतना अंगीकारने प्रस्तावे पांच अणुव्रतनी साथे एकशो सम्मतालीशनो गुणाकार करिये तेवारे नवरिके० अनंतर तुं जाण के सातशेने पांत्रीश भंग थाय छे. ॥ ३४१ ॥

हवे ए भंग यथार्थपणे जेणे जाण्या तेज पच्चखाणनेविषे प्रवीण जाणवा एम कहेछे मूल —सीयालं भंगसयं, जस्स विसुद्धीइ होइ उवलद्ध ॥ सो खलुपच्चक्ख णे, कुसलो सेसा अकुसलाउ ॥२४२॥ अर्थ —ए पूर्वोक्त एकशो ने सडतालीश भंग ते जस्सके० जेने विशुद्ध निर्मलकारी पणे करी होय तेने विशुद्धपच्चखाण कहिये अने तेज पच्चखाणनेविषे उपलब्ध एटले जाणपणे थया तेज खलुइति निश्चेकरीने पच्चखाणनेविषे कुशल डाह्या जाणवा अने शेष थाकता ते चतुर जाणवा नही

हवे मूल छ भंगना उपर एकवीश भंग देखाडेछे मूल —दुविहतिविहाइ छब्भिय, तेसिं भेया कमे णिमे हुंति ॥ पढमेक्को दुन्नितिया, दुगेग दो छक्क इगवीस ॥२४३॥ अर्थ — द्विविध त्रिविध जेनी आद्यमांछे एवाजे छ भंग तेसिंके० तेना भेद ते कमेणके० अनुक्रमे इमेके० ए हुंतिके० थायछे पढमेक्कोके० पहेलु एको, पछी बीजा बे कोष्टकमां त्रण त्रण वली एक कोष्टके बगडो मांडीये एवुं एककोष्टक, पछी बे कोष्टके छ छ मांडिये तेवारे सर्व एकवीश भग होयछे ए स्थापनानो उच्चार आवीरीते करिये द्विविध त्रिविधे एक भंग, द्विविध द्विविधे त्रण भग, द्विविध एकविधे त्रणभग एकविध त्रिविधे बे भग, एकविध द्विविधे छ भग, एकविध एकविधे छ भग

हवे दुविह तिविहाइ इत्यादिक भंगना समूहे करीने श्रावकने योग्य पांच अणुव्रतादिकनी संतति तेना भंगनी देवकुलिका सूचवी ते देवकुलिका एकेक व्रत प्रत्ये कही जे षट्भंगी एकवीश भगी नवभंगी छगणपचाश भगी तेणे करी नि पजे अने सर्व देवकुलिकाने विषे प्रत्येके त्रण त्रण राशी थाय ते आवीरीते, धुर मां गुणराशी, वचमां गुणाकराशी अने छेहडे गतागत राशी

त्यांपहेली एनदेवकुलिकाने षट्भंगी प्रमुखने अनुक्रमे विवक्षितव्रतना भंगनीसर्वसंख्या रूप एवंकारके०जे राशी ते देखाडणहार छतो पहेलो षट्भंगीए एवकारनी राशी देखाडेछे

मूलः—एगवए छब्भंगा, निद्दिठा सावयाण जे सुत्ते ॥ ते चिय वयवुड्ढीए, सत्तगुणा छ जुआ कमसो ॥ २४४ ॥ अर्थ —श्रावकना एक व्रतनेविषे छ भंग जे आवश्यकादिक सूत्रनेविषे कह्या तेज मृषावादादिक एकेक व्रतनी वृद्धिए सातगुणा अने छ ए सहित कर्या छता अनुक्रमे भंगना राशीनी संख्या उपजावे इहां भावार्थ एम छे के पहेला प्राणातिपात व्रतनेविषे छ भंग, ते अथवे स्थापिने सातगुणा करीए, ते वारे बेंतालीश थाय तेमां छ भेलिये तेवारे अडतालीश थया वली एने सातगु णा करीने छ भेलिये: एम अनुक्रमे करतां अग्यारमी वेलाए १३८४१२८७२०० एटला आवे अने ६ ४० ३४२ इत्यादिक बारेराशी उपर नीचे एवीरीते थापीये तेवारे

आदि देवकुलिकानी नूमिका समान देखाय, तेने खंभदेवकुलिका एम कहिए. एट
ले पट्नंगीनी देवकुलिका जेम उपजे तेम देखाडी. ॥ ३४४ ॥

हवे एकवीश नंगनी देवकुलिका देखाडेछे. मूलः—इगवीसं खलु नंगा, निद्दिठा
सावयाण जे सुत्ते ॥ तेच्चिअ बावीसगुणा, इगवीसं पक्खिवेयव्वा ॥३४५॥ अर्थः—नि
श्चयकी एकवीश नंग जे श्रावकने सूत्रमां कह्याछे, तेनेज बावीशगुणा करीने तेमांहे
एकवीश नेलिये. इहांपण एकवीशादि अनुक्रमे अग्यार वार गुणाकार करतां अ
ग्यारमी वेलाए १२७५५००२६३१०४०२१५ थाय. एम एकवीश नंगीये बीजी
देवकुलिका होय. ॥ ३४५ ॥

हवे नव नंगिये जे थाय ते देखाडेछे. मूलः—एगवएनवनंगा, निद्दिठा सावया
ण जे सुत्ते ॥ तेच्चिय दसगुणकाउं, नवपक्खेयम्मि कायव्वा ॥३४६॥ अर्थ.—एक व्र
तनेविषे नव मूल नंग जे श्रावकने कह्याछे, तेने दशगुणा करवाथका नेवुं थाय; तेमां
नव मेलविये तेवारे नव्वाणुं थाय. एम अनुक्रमे बीजीवार नव्वाणुंने दशे गुणतां नव
शेने नेवुं थाय. तेमां नव नेलिये तेवारे नवशे ने नव्वाणुं थाय. एम अग्यारमि वे
लाए ०००००००००००० एम ए त्रीजी देवकुलिका एमां नव नंगीना नंग देखाड्या.

हवे उंगणपचाश नंगनी संख्या देखाडेछे. मूलः—इगवन्नं खलु नंगा, निद्दिठा सा
वयणा जे सुत्ते ॥ तेच्चिअ पन्नासगुणा, इगुवन्ना पक्खि वेयव्वा ॥३४७॥ अर्थः—निश्चय
की उंगणपचाश नंग श्रावकने सूत्रमांहे जे कह्या. छे तेनेज पचाश गुणाकरी उंगणप
चाशमांहे नेलविये तेवारे २४०० थाय. एम अनुक्रमे करतां अग्यारमी वेलाए
२४४१४०६२४००००००००००००० एटला नंग थाय. ए चोथी उंगणपचाश
नंगनी देवकुलिका कही. ॥ ३४७ ॥

हवे पांचमी एकशोने सडतालीश नंगनी देवकुलिका देखाडेछे. उक्तंचः—सीयालं
नंगसयं, वयवुड्ढयालसय गुणंकाउं ॥ सीयालसएण जुअं, सव्वग्गं जाण नंगाणं॥
॥ १ ॥ अर्थः—एगाथा बीजी क्यां क्यां ग्रंथांतरे देखाती नथी; परंतु पांचमी
देवकुलिका एणेकरी थाय. ते कारणे वखाणिये छैये. एकशोने सडतालीश नंगा
व्रतनी शुद्धे छे, तेने एकशो अडतालीशगुणाकरीने एकशोने सडतालीश युक्त करि
ए तेवारे सव्वग्गके० एवंकारे ते तूं जाण. एम गुरु शिष्य प्रत्ये कहेछे, एनी नाव
ना एम छे के एकशो सडतालीश, तेने जेवारे व्रतनी वृद्धिये एकशोने अडताली
श गुणा करीए; पछी एकशोने सडतालीशे युक्त करीए तेवारे २१००३ नंग थया.

एम वृद्धिये करतां अग्यारमो वेलाए ११०४४१६०७७१०६११५२३२५६०५७६०५ एटला थाय ए संख्याए पांचमी देवकुलिका जाणवी

ए पांचे देवकुलिका कही ते पांचे स्थंभदेवकुलिका जाणवी सांप्रत सपूर्ण देव कुलिकानो अवसर त्यां व्रत व्रत प्रत्ये एकेक देवकुलिकाने सद्भावे करी पम्भंगी प्रमुख नेविषे प्रत्येके प्रत्येके बार बार देवकुलिका उपजे तेवारे बारपंचा शाठ सर्व म ली देवकुलिका थाय ते सर्व देवकुलिका इहां कहिये, तो घणो विस्तार थाय, तेथी लगारेक देशमात्र देखाडवासारु पम्भंगीनेविषे बारमी देवकुलिका कहेनार ठतो ग्रंथकार एक द्विकादि सयोगना कहेनार जे पहेली त्रण राशी कही हती ते मांहे ली गुणाकारक राशी थापवा सारु उपाय कहेछे

मूल —एगाईएगुत्तर, पत्तेयपयंम्मि ठवरिपक्खेवो ॥ एकेकहाणिअवसाण संखया हुंति सयोगा ॥३४०॥ अर्थ—जेटला पदोनो एक द्विकादिक सयोग आणवावांठि ए, तेवे प्रमापोत एक आदेदेइने एकोत्तर वृद्धिए करीने उपर उपर क्रमे क्रमे स्थापना स्थापिये एम आंकनी स्थापनाकरी प्रत्येके व्रत बारनेविषे उपरे पक्खेवोके० उपरला जे आंक तेमां नीचला घालिये एरीते एकेकहाणि एटले एकेक उपरना आंकनी हाणी करतां वृद्धि कहिये, ते जेम थाय तेम आंकने घालवे करवी, ते क्यांलगे अवसाणसंखयाके० ठेहेडे समस्त आंकनुं प्रक्षेपरूप एतावता सर्व आंक पूरा घाल्या तेवारे जे आंक थाय तेटला अनुक्रमे एक बे त्रण प्रमुखपदनुं मेलवबुं त द्रूप थाय तेसंयोग कहिये ते आवीरीते —

पहेलो एक आगल बीजो ते क्यांसुधी ठेहेडे बार आंक आवे, हवे एको, बग डामां प्रक्षेपे तेवारे त्रण थाय ते त्रण उपरला त्रण मांहे घालिये तेवारे ठ था य, ते उपरला चारमांहे घालिये तेवारे दश थाय एम दशने पांचमा घालतां पन्नर थाय, पन्नरने ठमां नाखतां एकवीश थाय, तेने सातमां नाखतां अठावीश थाय तेने आठमां नाखतां ठत्रीश थाय. तेनेनवमां नाखतां पिस्तालीश थाय,तेने दशमां ना खतां पंचावन्न थाय, तेने अग्यारमां नाखतां ठासठ थाय हवे उपरे बार ठेहेडे आ व्या ते तेमज राखिये जेकारणे कह्युं के एकेकहाणि एवा वचनथकी ए गुणाका रक राशीनी स्थापनाछे

वली प्रकारांतरे करी देखाडेछे धनपमुहरासिङ्ग एनुं वखाण करेछे इहां य द्यपि बारमी देवकुलिका कहेवा मांडी तो पण संक्षेपने अर्थे पंच अणुव्रत आश्री नावना एम ठे धनपमुहेके० वेडुए करी बे राशी मांडिये, ते आवीरीते. एक

१२३४५ बीजी ५४३२१ इहां करण गाथानो व्यापार न करवो; परंतु द्विकसंयोगे दश ते आम जे, नीचेल्ले एकडो, तेना आगल वगडो, ते वगडा साथे उपरछे चोगडो, तेना धुरे छे पांचडो, ते पांचे वेंहेचिये तेवारे अढी अढी आवे, तेने उपरला चोगडासाथे गुणाकार करिए तेवारे चार अढीए दश. ए द्विक संयोगी थया.

ते हवे दशने वगडा आगल त्रगडोछे तेनी साथे वेंचिए तेवारे सत्रिया त्रण भाग थाय, तेनी साथे उपरलो त्रगडो गुणिये तेवारे त्रिक संयोगे पण दश थया. ते त्रगडा पछी चोगडो छे तेनी साथे दशने वेंचिये तेवारे अढी आव्या, ते उपरना वगडा साथे गुणिये तेवारे अढी दू पांच थया. ए पांच भंग चतुसंयोगे थया. ते वली चोगडा पछी पांचडो छे तेनी साथे वेंचतां एकज आवे तेने उपरला एकमा साथे गुणतां एकेकुं एक आवे, एटले पंच संयोगे एकज भंग थाय. ॥३४८॥

वली प्रकांतरे करी कहेछे. मूलः—अहवा पयाणि ठविउं, अरके घेत्तूण चारणं कुज्जा॥ एक्कगडुगाइजोगा, भंगाणं संखकायव्वा ॥३४९॥ अर्थः—अथवा शब्द प्रकारांतरे छे. पयाणिके० विवक्षित व्रत लक्षण ते स्थापिने पछी अरकेघेत्तूणके० अक्ष ले इने अनुक्रमे एक द्विकादिक व्रतनेविषे उच्चारणके० मेलवो करिए, तेवारे एक द्विकादिकना योग थकी भंगनी संख्या करवी. इहां भावना एमछे; पांच पदोने एकेक संयोगे पांच भांगा, तेनी स्थापना १११११ द्विक संयोगे दश; ते आवीरीने. एक चारणाए चार भंग, द्विक चारणाए त्रण भंग, त्रिक चारणाए वे भंग, चतुष्क चारणाए एक. ए पहेली स्थापना एम. हवे त्रिक संयोगे दश. तेमां एक चारणाये छ, द्वितीय चारणाए त्रण, तृतीय चारणाए एक. ए बीजी स्थापना. हवे चतुष्क संयोगे एक चारणाए चार द्वितीय चारणाए एक एम पांच थाय. एनी त्रीजी स्थापना, अने पांचने संयोगे चारणानो अभाव छे माटे एकज भंग होयछे. कोइ पहेलुं व्रत आदेदेइने अंगीकार करे ते ज्यां पांचमो व्रत त्यांसुधी ए चोथी स्थापना. हवे बारमी देवकुलिका तेनी गुणकारकराशी देखाडेछे. ॥३४९॥

मूलः—बारसछावत्तीविय, वीसहिया दोय पंच नव चउरो ॥ दोनव सत्तय चउदोन्नि नवय दोनवय सत्तेव ॥ ३५० ॥ बार, छाछठ, बशेंने वीश, तथा पांच, नव, चार, ते. ४९५ तथा वे, नव, सात, जोपण सूत्रमां एमछे तो पण आंकनी वांकी भ्रांति थायछे तेथी ७९२ समजवा. ए गाथार्थे ए देवकुलिका पाठजछे त्यांथकी जोइ परीक्षा करजो.

मूलः—पण नव चउरो वीसाय दोन्निछावत्ति बारसेक्कोय ॥ सावयभंगाणमिमे, सव्वाणवि हुंति गुणकारा ॥३५१॥ अर्थः ए पण एमज क्रमे करी जाणवुं. एम आ

गल पण श्रावकना भंग जे छ पहेला अने पछी छत्रीश, एम बशेने सोळ इत्यादिक बारमी पेवकुलिकाने अनुक्रमे करीने गुणाकारक राशी जाणवी ॥ २५१ ॥

हवे गुण्यराशि कहेछे मूळ—छन्नेवय छत्तीसा, सोल इग चेव छ नव इगमिक्का॥छ सत्त सत्तसत्तय, छप्पन्न छसट्ठि श्रद्धछे॥२५२॥छत्तोसा नवनउई,सत्तावीसाय सोळछन्नछई॥ सत्तय सोलस भंगा, अट्ठमगाणे वियाणाहि ॥२५३॥ छणाउई छहत्तरि, सत्तइगुत्ति क्क इति नवममि ॥ छहत्तरि इगसट्ठी, छयालाछुन्न छ चेव ॥२५४॥ छप्पन्न छुन्न सत्तय, नवसत्तावीस तहय छत्तोसा ॥ छत्तीसा तेवीसा, अट्ठहत्तरि छहत्तरिगवीसा ॥२५५॥ अर्थ —ए चार गाथाए करी कहिये ते आवीरीते:—पहेला छ, बीजा छत्रीस त्रीजा बशोने शोल, चोथा बारशें छन्नुं, पांचमा सातहजार सातशो ने छहोतेर, छट्ठा छेता लीश हजार छशें ने छपन्न, सातमा बे लाख छंगणाएशीहजार नवशो ने छत्रीश, आठमा शोललाख छंगणाएंशीहजार छशो ने शोळ, नवमा एकक्रोड सित्तोतेर हजार छशेने छन्नु, दशमो छक्रोड चार लाख बासठहजार एकशोने छहोत्तेर, अग्यारमा छत्रीशक्रोड सत्तावीशलाख सत्तावनहजार ने छपन्न, बारमा बे अब्ज सत्तर क्रोड सत्तसठलाख ब्याशी हजार त्रणशोने छत्रीश ॥ २५२ ॥ २५३ ॥ २५४ ॥ २५५ ॥

हवे ए राशिने आणवानो उपाय देखाडेछे सक्कय पढमवएछब्भंगा, छहिंगुणि चाय बारसवेगाणा ॥ सजोगेहिय गुणिया, सावयवयभंगया हुंति ॥ १ ॥ अर्थ— पहेला व्रतनेविषे छ भंग तेने छ गुणा करिये तेवारे छत्रीश थायछे, वळी छत्रीशने छ गुणा करिए तेवारे बशोने शोळ थाय एम वारंवार ज्यांसुधी बारगुण्य राशि संपूर्ण थाय, त्यांसुधी करिये ते हवे छ ने छत्रीश प्रमुख गुण्यराशि अनुक्रमे बार छास छ प्रमुख बारसवेगाणा एटले बारे स्थानक गुणाकारक राशिसाथे गुणतां छतां ४२,१,२३४६,२४४५२०,३,२६४१०९५२०,४,६१५८८९४५,४३११०१४०६,५ २१४०९३१२,६,७३१४०९९२०,७,२२१४५९३१२०,९,३०९०४६४६१६,१०, ४३५३५६४६६४२,११,२१४६७२३२६,१२, एरीते श्रावकने व्रतना भंग थाय पण विस्तारना भयथकी सूत्रकारे कह्या नथी अने व्रतिनो करनार शिष्यना अनुग्रहने अर्थे चार गाथाये देखाडे छे बाहत्तरी १ छसयरि, २ तेवीसा ३ सुन्नइगपणसीयाला ३ वी सा पनरसयछसट्ठि ४ इनवपणसीइपन्नरछय ५ ॥ १ ॥ चोयालसयपंदसइकतीसचछ ६ बारतिनवसयराय ॥ इगहुछ ७ बीसानवनव, चालीसा एगतेयासी ८ ॥२ ॥ बी सइगवीसनवसयरि एगबावीस ९ सोळइगसत्त ॥ छसन्नसुन्ननवनव, तिसिअवसम म्मि ठाणम्मि १० ॥३॥ बाहत्तरिछयाला, छप्पन्नतिपन्नसिघव ११ छत्तीसा॥तेवीसाअ

उह्त्तरि, ठह्त्तरीएगवीसाय ॥१३४॥ एम एकवीश भंगी प्रमुखमां भांगाने नाखवे प्रत्येके बार वार देवकुलिका जाणवी. सर्वमली सात देवकुलिका थाय.

हवे डुविह तिविहाइणछाहाहुंति एवुं जे प्रथम कह्युं हतुं ते वखाणिये ठेये. मूलः—डुविहतिविहेण पढमो,डुविहडुविहेण बीयउ होइ ॥डुविहं एगविहेणं,एगविहं चेव तिविहेणं ॥३५६॥ एगविहं डुविहेणं, एकेकविहेण ठठ्ठउ होइ ॥ उत्तरगुणसत्त मउ, अविरयउ अठमो होइ ॥३५७॥ अर्थः—द्विविध त्रिविधे पहेलो भंग, द्विविध द्विविधे बीजो भंग, द्विविध एकविधे त्रीजो भंग, एकविध त्रिविधे चोथो भंग, एकविध द्विविधे पांचमो भंग, एकविध एकविधे ठगो भंग अने जेणे उत्तरगुण पमिवज्यो ते सातमो भंग अने अविरतिनो आठमो भंग होय. ए बे गाथा प्रथम वखाणी ठे; माटे इहां शब्दार्थमात्र स्थानकने अशून्य राखवासारु लख्योठे. ॥३५६॥३५७॥

हवे पांच अणुव्रतनी देवकुलिका कहेवासारु पहेली एकादिक संयोगना परिमाणनी कहेनार गुणाकारक राशि कहेठे. मूलः—पंचएहमणुवयाणं, एक्कगडुगतिगचउक्कपणगेहिं॥ पंचगदसदसपणए कगोयसंजोय नायव्वो ॥३५८॥ अर्थः—पांच अणुव्रतने अनुक्रमे एक संयोगे, द्विक संयोगे, त्रिक संयोगे, चतुःसंयोगे, पंचक संयोगे पंचकादिक एटले पांच दश दश पांचने एक संयोगे. ए गुणाकारक राशि जाणवी.

हवे पंचम देवकुलिकानी गुण्य राशि कहेठे. मूलः—ठच्चेवय ठत्तीसा,सोलडुगं चेव ठनवडुगएक्कं ॥ ठस्सत्तसत्तसत्तय, पंचएहवयाणगुणणपयं ॥३५९॥ अर्थः—पहेला ठ पठी नीचे ठत्रीश, बसोने सोल, बारशोने ठन्नु, सातहजार सातशोने ठोतेर पांच व्रतना ए गुणवाना पद गुण्यराशि जाणवी. ॥३५९॥

हवे त्रण गाथाए करी पांचमी देवकुलिकानी आगतराशि कहेठे. मूलः—वयएक्कगसंजोगा णहुंति पंचएहतीसई भंगा ॥ डुगसंजोगदसएहंपि तिन्निसछासया हुंति॥ ॥३६०॥अर्थः—पांच व्रतने एक एक संयोग द्विविध त्रिविधादिक ठ भंग थाय अने ठ ने पांचगुणा करिये तेवारे त्रीश थाय; एकेक संयोगे पांच अणुव्रतना त्रीश भंग. यथा एम एक व्रतनेविषे द्विकसंयोगे दश भंग होयठे, तेना उत्तरभंग त्रणशोने साठ होय. ॥ ३६० ॥

मूलः—तिगसंजोग दसएहं, भंगसयाएक्कवीसईसठा ॥ चउसंजोगप्पणगे, चउसठिसयाणिअसीयाणि ॥३६१॥ अर्थः—त्रिकसंयोगे दश भंग होय तेना वली उत्तर भंग एकवीशशें ने साठ थाय अने चतुःसंयोगे पांच भंग तेना विषे उत्तरभंग ठ हजार चारशो ने एंशी थायठे. ॥३६१॥

मूल.—सत्तसरीसयाई उद्दसरीई पंचगे हुंति ॥ उत्तरगुणअविरयमे लिआण जाणाहि सव्वग्गं ॥३६२॥ अर्थः—सातहजार सातशोने ओतेर. एटला पंचकसंयोगे एक भंग तेना उत्तर भंग थाय अने उत्तरगुण तथा अविरतिना बे भेद मळ्या ते वारे अनंतरोक्त त्रीश प्रमुख भंग तेनी सर्व संख्या जाण

हवे ए त्रण गाथानी भावना एमछेकेः—कोइएक पांच अणुव्रत पडिवजे ते पांच एकेक संयोगे थाय अने एक एक संयोगे द्विविध त्रिविधादिक ठ भंग थाय, तेने ठ गुणा करतां त्रीश थाय एक संयोगे एटला थया, एकनेविषे द्विकसयोगे त्रीश तेवारे थुरलाप्रत सबंधी एक थुरलो भंग ठेज अने मृषावादना ठ भंग ॥३६२॥

हवे सर्वाग्रे सर्व सख्याये जे थाय ते कहेछे मूल.—सोलसचेव सहस्सा, अठ्ठ याचेव हुंति अठ्ठहिया ॥ एसो वयपिंमओ, दसणमाईय पडिमाउ ॥ ३६३ ॥ अर्थ.—सोलहजार आठशोने आठ ए तेने पूर्वोक्त पांच व्रतनो समुदाय अर्थ जाणवो अने दर्शनादिक प्रतिमाना अभिग्रहनो विशेष छे पण ते व्रत कहिये नहीं ॥३६३॥

हवे बारव्रतना सर्व मळी जेटला भंग थाय ते कहेछे मूल.—तेरसकोडिसयाइ, चुल सीइजुआइ बारसयलरका॥सत्तासीइ सहस्सा,दोयसया तह दुरग्गाय॥३६४॥अर्थ.—तेरसो कोडी ते चोराशी कोडिए करी सहित वळी बारलाख सत्ताशीहजार बसोने बे अधिका एटले सक्षेपेकरी गाथानो अर्थ लख्योछे के जे विस्तारथी थाय तेणे वृहद्वृत्ति थकी जोवुं अने नद्यवहिंसादिक जे जाणवानी वांछा करे तेणे गुरु सेवा करवी एटले गुरु एनो भावार्थ शीखवशे ॥३६४॥ इतिगाथा पंचत्रिंशिकार्थः॥

अवतरण—अठारसपावगणाइति एटले अढार पापस्थानकनुं वखाणने साडत्री शमुं द्वार कहेछे मूल.—सव्वं पाणाइवायं, अलियमदत्तं च मेहुणसव्व ॥ सव परिग्गहं तह, राईभत्तं च वोसिरिमो ॥३६५॥ अर्थः—सर्व प्राणातिपात ते एकेंद्रिय आदे देइने पंचेंद्रिय पर्यंत जे जीव ते प्राणीछेनो अतिपात एटले विनाश ते प्राणातिपात जाणवुं, बीजुं क्रोधादिके करी अलिक जे जूठुं बोलवुं ते मृषावाद जाणवुं, त्रीजुं अण दीधी पारकी वस्तुनुं लेवुं ते अदत्तादान, चोथुं स्त्री पुरुष लक्षण तेनुं जे कर्म ते मैथुन नर देव अने तिर्यंच संबंधी जाणवुं, पांचमुं परिके० समस्त प्रकारे ग्रहिए तेने परिग्रह कहिए ते समस्त धन धान्यादिकजे छे ते अपरिमाणपणे राखिए ते अमे वोसरिये छे तहके० तेमज छठुं रात्री संबधीजे भक्त अशनादिक ते रात्रीभक्त जाणवुं तेने पण अमे वोसरिये छे ॥ ३६५ ॥

मूलः—सव्वं कोहं माणं, मायं लोहं च रागदोसेय॥कलहंअप्रक्खाणं, पेसुन्नं परपरी

वायं ॥ २६६ ॥ अर्थः–सातमो समस्त क्रोध, आठमो मान, नवमी माया, दशमो लोन ए चार प्रसिद्धछे, अग्यारमो राग ते अनिष्वंग लक्षण, बारमो द्वेष ते अप्रीति लक्षण. तेरमुं कलह वचन ते कलहादिक अनेक प्रकारे छे. चउदमुं अन्याख्यान ते अनेरातणे कारणे अणछुंता दूषणनुं आपवुं, पन्नरमुं पैशुन्यपणु तेने कहिये जे चाडि चुगलीनु करवुं. सोलमुं परपरिवाद ते बीजानां दूषण जे बीजाने पठवाडे कहीये.

मूलः–माया मोसं मिच्छा, दंसणसल्लं तहेव वोसरिमो॥अंतिमकसासम्मि, देहंपि जिणाइपच्चक्खं ॥ २६७ ॥ अर्थः–सत्तरमुं मायामोस एटले स्थापणमोसो अथवा मायायेकरी सहित जे मृषावाद, जे बीजाने ठगवाने अर्थे करिए ते मायामृषा कहिये, अढारमुं मिथ्यादर्शन जे कुगुरु कुदेवने कुधर्म लक्षण ते रूप शल्य ते मिथ्यादर्शन शल्य कहिए, ए अढार पापस्थानक कर्म बंधनां कारण जाणी एथी अमे वोसरिये छइये. तेमज वली अंतिमके० छेहेला श्वासोश्वासने विषे ए अमारो देह पण जिनादि एटले जिनशब्दे श्रीअरिहंत आदिशब्दथकी सिद्ध केवली तेने प्रत्यक्ष एवो देह पण वोसराविये छैये. ॥ २६७ ॥इतिगाथा त्रयार्थ ॥

अवतरणः–मुणिगुण सत्तावीसंति एटले मुनि जे साधु तेना सत्तावीशगुणनुं वर्णने आडत्रीशमुं द्वार कहेछे. मूलः–छव्वय छक्कायरक्खा,पंचिंदिय लोहनिग्गहो खंती॥ नावविसुद्धी पडिलेहणाइ करणे विसुद्धीय ॥ २६८ ॥ अर्थः–प्रथम छ व्रत तेमां पांचतो प्राणातिपात विरमणादिक ने छठुं रात्रीनोजन विरमण जाणवुं, अने छ काय ते पृथ्वीकायादिक पांच तथा छठुं त्रसकाय, एरीते छकायना रक्षक तथा स्पर्शादिक पांच इंडियो,ने छठो लोन तेनो निग्रह एटले रुंधवुं. ए अढार थया, ओगणीशमुं क्षमानुं करवुं, वीशमुं नावनी विशुद्धि, एकवीशमुं प्रतिलेखनादिक जे साधुनुं करण कर्त्तव्य तेनेविषे विशुद्धि निर्मायपणु. ॥ २६८ ॥

मूलः–संजम जोएजुत्तय, अकुसल मण वयण काय संरोहो ॥ सीयाइपीडसहणं, मरणं उवसग्गसहणं च ॥२६९॥ अर्थः–बावीशमुं संयमना जे योगके०व्यापार तेणे करी सहितपणु अने अकुशल एटले माठा जे मन वचन अने कायाना व्यापार तेनुं संरोहके० रुंधन करवुं, ए मनादिक त्रणछे, माटे त्रण नेद थया; तेथी सर्व मली पच्चीश गुण थया. छवीशमुं वली शितादिक पीडानुं सहन करवुं, सत्तावीशमुं मरणांत जे देवादिकना करेला उपसर्ग उत्पन्न थाय तेनुंसहन करवुं, इति गाथा द्वयार्थ.

अवतरणः–एगवीसं सावयगुणाणंति एटले श्रावकना एकवीश गुणोनुं वर्णने उंगणचालीशमो द्वार कहेछे. मूलः–धम्मरयणस्स जुग्गो,अक्खुद्दो रूववं पगइसोमो॥

लोयप्पियत्थअक्रूरो,निरू अ्सढो सदक्खिन्नो ॥३४०॥ अर्थ —परतीर्थीकना प्रणीत जे अनेरा धर्म ते धर्मीमांहे प्रधानपणाथकी जे रत्ननीपरे रत्न तेने धर्मरत्न कहिये, ते श्रीजिनेंद्रनो प्रणीत देशविरति प्रमुख जे धर्म तेने योग्य एवा लक्षणे सहित जे थाय तेहिज देखाडेछे —एक अक्षुद्रो तेमां क्षुद्र शब्दे क्षुद्रस्वनाव कहिए, ते जेमां न होय ते अक्षुद्र गनीर होय तेनी सूक्ष्ममति होय तेणेकरीने ते सुखे धर्मनो प्रति बोध पामे, बीजु रूवव ते संपूर्ण अंगोपांगपणायेकरीने मनोहर आकारनो ध रनार ते रूडे आचारे प्रवर्त्ते, तेरीते प्रवर्त्ततो थको नव्यजीवोने धर्मनेविषे गौरव उपजावतो प्रनावक थाय इहां कोइ कहेशे के नंदिषेण हरिकेशीबल प्रमुख ने कुरूप छतां पण धर्मनी प्रतिपत्ति सांजलियेछइये, तो केम तमे रूपवंतनेज अधिकारी कह्योछे? तेनो उत्तर कहेछे इहां रूपवंत बे प्रकारेछे एक सामान्य रूपवंत ने बीजो अतिशय रूपवंत, तेमां जे संपूर्ण अंगोपांग पांचेइंद्रिये परवस्त्रो होय ते सामान्य रूपवंत कहिए, तेतुं नंदिषेणादिकने विषे पण हतुं तेथी अविरोधछे, तथा वली शेष गुण होय तो मात्र एक कुरूपपणानो दोष न लाणवो अतिशयरूपना धर नार तो श्री तीर्थंकरज होय, यत ॥सव्वसुराजेरूव, अंगुठपमाणयंविउव्विज्जा ॥ जि णपायंगुठ्ठपइ नसोहए जह तर्हिगालो ॥ १ ॥ एवा वचन थकी यद्यपि श्रीनगवंत समस्त रूपनिधान थाय तोपण जे रूपे देशकाल वयने विषे वर्त्तमान छताने जेने लोक रूपवंत कहे ते इहां लेवो,त्रीजु पगइसोमोके० प्रकृति एटले स्वनावेज सौम्य अ निपण आकारनो धरनार होय,जेने देखवाथी लोकोने विश्वास उपजे,प्रायहे एवाने विषे पाप व्यापार संनवे नहीं अने तेवा प्राणीनो सुखेथी बीजा पण आश्रय करे चोथु लोगप्पियत्थ एटले इहलोक अने परलोकनेविषे जे विरूद्धाचरण तेना वर्जवा थकी दानादिक गुणेकरीने लोकने प्रिय होय ते धर्मनेविषे बहु मान उपजावे, पां चमुं अक्रूरो एटले त्यां जे मात्र अध्यवसायनो धरनार होय ते पारकां छिद्र जोय ते पुरुषनुं सपाप चित्त होय अने तेना करेला अनुष्ठान पण सफल नथाय, माटे ते अक्रूरज होय छठु नीरू एटले इहलोक तथा परलोकना अपायथकी बीहितो रहे एवो जे होय ते कारण छते पण निशंकपणे पापनेविषे प्रवर्त्ते नहीं, सातमुं असढ एटले कपटे करी रहित छतो अनुष्ठाननो करनार होय, केमके जे प्राणी कपटे करी सहित होय ते परने वचवानेविषे चतुरपणाने लीधे सर्व लोकोने अविश्वासनुं स्था नक थाय, आठमुं सदक्खिन्नो एटले पोताना कार्यने परिहारे पारकां कार्य करवाने विषे रसिक चित्त होय ते समस्त लोकने अनुवर्त्तनीय थाय ॥ ३४० ॥

मूलः—लज्जालुउं दयालू, मज्जडो सोमदिट्ठि गुणरागी॥सक्कहसपरकज्जुत्तो, सुदीहदंसी विसेसन्नू ॥ ३७१ ॥ अर्थः—नवमो लज्जानो धणी ते अकार्य करवानी वातमां लज्जा पामे, पोते जे व्रत नियम अंगीकार कर्यांछे ते ठांमे नही, दशमो दयालु एटले दयावंत होय. दुःखी प्राणियोने देखी तेनां दुःख जांगवाने विषे अभिलाष करे. केमके जे दयाछे ते धर्मनुं मूलछे. यतः दीनहीनं जनं दृष्ट्वा, दया यस्य न जायते॥ सर्वज्ञनाषितोधर्म्मे स्तस्य चित्ते न विद्यते ॥ १ ॥ अग्यारमो मज्जडो एटले मध्यस्थ होय, राग द्वेषे करी रहित छे जेनी बुद्धि, एवो जे होय ते अरक्तअद्विष्टपणा थकी सर्वेने वल्लभ होय,बारमो सोमदिट्ठि एटले कोइनें पण उद्वेगनो करनार न होय एवो जे होय ते प्राणीउंने दर्शनमात्रे करी प्रीति उपजावे, तेरमो गुणरागी एटले गुण जे गांभीर्यपणुं, थिरतापणुं, धैर्यपणुं, औदार्यपणुं इत्यादिकनेविषे राग करे एवोजे होय ते गुणना पक्षपातपणाने लीधे जे ज्ञानादिक गुणे सहित गुणवंत होय तेनेविषे रागकरे, निर्गुणनी अपेक्षा करे; चउदमो सक्कहसुपरकज्जुत्तो एटले सदाचारीपणाये करी भलीज वात करे पण भूंमी वात मात्र नज करे ते सक्कह एवा जे मित्र तेणे सहित अथवा धर्मबाधानो परिहरणहार जे परिवार तेणे करी युक्त होय. एवाने कोइ उन्मार्गे पमाडी शके नही. एक वली भली कथानो करनार ए जुदो गुण कहेछे अने सुपक्षयुक्त एटले भला विनयादिक गुणे सहित एवा परिवारे युक्त ए जूदो गुण मानेछे; अने तेने बदले मध्यस्थ अने सोम्यदृष्टि ए बे ने एक गुणकरी मानेछे, पन्नरमो सुदीहदंसी एटले घणा विचारकरी जे कार्य परिणामे रुडुं होय तेवा कार्यनो करनार परिणामिकी बुद्धिये सहित थको इह लोक संबंधी जे कार्यकरे ते पण विचारीने करे. सोलमो विसेसन्नु एटले सारा ने माठाना विभागनो जाण होय पण जे गुण दोषना विभागनो जाण न थाय. ते दोषने गुणपणे करे, अने गुणने दोष पण करे. ॥ ३७१ ॥

मूलः—वुड्ढाणुगो विणीउं, कयन्नुउं परिहियछकारीय॥तहचेव लद्धलरको, इगवीस गुणो हवइ सड्ढो ॥३७२॥ अर्थः—सत्तरमो वृद्धानुग एटले वृद्ध ते जेनी गुण उपार्जवाने अर्थे परिणत मतिछे तेनो अनुग एटले सेवनार एटले वडेरानो सेवनार तेनो कथनकारी जे होय तेने आपदा न आवे; यतः यदेकः स्थविरो धत्ते, नतत्तरुणकोटयः॥नृपं यो लत्तया हंति, वृद्धवाक्यात्सपूजितः ॥१॥ ए दृष्टांत जाणवुं. अढारमो विणीउं एटले विनीत गुरुजनने गौरवना करनार एवा विनीतने सर्वे समीहित संप्राप्ति होय ते दुर्विनीतने नथाय. यतः वीणीउं आवइइसिरि लहइ विणीउं जसंच किंत्तिंच ॥ न

कयाइ छुविणीर्ज सकळा सिर्हि समायेइ ॥१॥ ठगणीशमो कयन्नुउ एटले कयागुण नो जाण एटले कोइके थोमो पण इहलोक संबंधी अथवा परलोक संबंधी उप कार कीधो होय तो तेनो करेलो उपकार ठंलवे नहीं अने जे कृतघ्नी होय ते इहां सर्वत्र निंदा पामे वीशमुं परहियछकारिय एटले परने कारणे हितार्थेनां कामनो कर नार होय अने पदेलु जे सदाक्षण कर्युं ते अनेराना कह्याथी काम करे अने इहांतो परने हीतार्थकारी ते पोतेज बीजाना हितने अर्थे प्रवर्त्ते एटलो ए बे ने मांहोमांहे जेदछे जे स्वनावेज परना कह्याविना परहितार्थकारी थाय ते निरीह पणाये करीने अन्यने धर्मने विषे स्थापे, एकवीशमुं तहेवके० तेमज वली लद्धल स्कोके० लब्ध, लक्ष एटले लाध्योछे लक्ष जेणे एटले शिखवाने योग्यजे अर्थ अनु ष्टान विशेष ते लब्ध लक्ष एतावता पूर्वाभ्यस्तनी परे सर्व धर्मकृत्य तत्काल आ दरे एवो जे होय ते एवाने वांदणो पमिकमणो पमिलेहण प्रमुख शिखावी शकिये एवा ए एकवीशगुणेकरी सहित श्रावक थाय. ॥२४१॥ इतिगाथात्रयार्थ ॥

अयतरण"—तेरिच्छीणुक्किठगनवियिथि एटले तिर्यंचने उत्कृष्टे गर्भस्थितिनुं बत्रीशमु द्वार अने माणुस्सीणुक्किठगप्नठिइति एटले मनुष्यनी स्त्रीनी उत्कृष्टीगर्भस्थि तिनुं इत्रोने एकतालीशमुं द्वार तथा तग्गप्नस्सकायठिइत्ति एटले ते मनुष्यनीस्त्रीना गर्भनी कायस्थितिनुं बशोने बेतालीशमुं द्वार ए त्रण द्वार दोढगाथायेकहेछे मूलः— उक्किठगप्नठिई, तिरियाण होइ अठवरिसाई॥गप्नठिई मणुस्सीणु क्किठा होइ वरिसबा रसग॥२४३॥ गप्नस्सयकायठिई,नराण चउवीसवरिसाइ॥२४४॥अर्थ—तिर्यंचने उ त्कृष्टथी गर्भनी स्थिति आठ वर्ष थाय अने आठ वर्ष उपरांत पठी खरी पडे अथ वा प्रसव थाय, अने मनुष्यनी स्त्रीने गर्भ संजव थाय, ते कोइक जीवने घणीज पापनी राशिने उदये एवा वात पित्तादिकने दोपे अथवा देवताए मन्त्रादिके थन्यो थको गर्भ मांहे बार वर्ष उत्कृष्टे स्थिति होय, जेम सिद्धराय जेसिंघदेवने बार वर्ष गर्भमांहे *स्तंभित मातायें मन्त्रे करी बांधी राख्यो सांभलिये बैये, पठी एक योगिये उपाय* करीने ठोडाव्योछे तेथी नामने आदे सिद्धि ए बे अक्षर नाखीने सिद्धराज जे सिंघदे नाम दीधुं ए नवस्थिति जाणवी.

अने कायस्थिति ते गर्भमांहे मनुष्यमां कोइ जीव आवी उपन्यो ते पूर्वोक्त प्रकारे बार वर्ष जीवीने त्यांज मरण पामि वली कर्मना वशथकी तेज कले वरमांहे गर्भावासे ते जीव उपन्यो वली पण त्यां बार वर्ष जीवतु रहे ए काय स्थिति उत्कृष्टे चोवीश वर्षनी जावना जाणवी *इति सार्द्धगाथार्थ.॥२४३॥२४४॥*

अवतरणः—गप्नत्थि जीव आहारोत्ति एटले गर्भने विषे रह्यो थको जीव जे आ हारनुं ग्रहण करे तेनु वशोने तेतालीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—पढमे समए जीवा, उप्पन्ना गप्नवासमप्नंमि ॥ उयं आहारंती, सव्वप्पणयाइअ पूयव्व ॥३७५॥ अर्थः—पहेले समये जीव गर्भावासमां उपन्या छतां जे मातानुं शोणित अने पितानुं वीर्य ए उज आहारनुं ग्रहणकरे ए वात दृष्टांत पूर्वक देखाडेछे, सर्वात्मनाके० समस्त आत्माना प्रदेश तेणेकरीने पूयव्वके० पुडानीपरे जेम पुडाने तेलेभरी कढाइमां नाखिये पछी ते पुंडो समस्त प्रदेशे तेलनुं ग्रहण करे तेम जीव पण आहार लिये.

मूलः—उयाहारा जीवा, सवे अपज्जत्तगा मुणेयव्वा ॥ पज्जत्तागण लोमे, परके वे हुंति नई यव्वा ॥३७६॥ अर्थः—उजाआहारी जीव ते सर्व अपर्याप्ता छता जाणवा. अने पर्याप्ता थया पछी लोमाहारी होय अने प्रक्षेपाहारनी भजना जाणवी. इति गाथार्थ॥

अवतरणः—रिउरुहिरसुक्कजोए जत्तियकालेण गप्नसंनूईति एटले स्त्रीनुं रुधिर ऋतु संबंधी अने पितानुं शुक्र वीर्य तेने योगे जेटले काले गर्भनो संभव थाय तेनुं वशोने चुमालीशमुं द्वार कहेछे. मूलः—रिउसमयएहायनारी, नरोवनोगेण गप्न संनूई॥बारसमुहुत्तमप्ने, जायइ उवरिं पुणो नेय ॥३७७॥ अर्थः—महिनामहिनाने प्रांते त्रण दिवस सुधी निरंतरपणे स्त्रीने योनिद्वारे लोही श्रवेछे, तेने ऋतु कहिये; ते त्रण दिवस ऋतु समय कहिए. ते थकी उपरांत शुद्धिने अर्थे स्त्री स्नान करे तेवार पछी पुरुषनी साथे संयोग मलवाथी गर्भनी संभूति एटले उपजवुं थाय; ते बार मुहूर्त्त एटले चोवीश घडी सुधी होय, केमके बार मुहूर्त्त सुधी शुक्र ने शोणित वेहु अविध्वस्त पणे थाय. पछीविध्वंस पामे तेथी उपरांत न संभवे. इति गाथार्थ॥

अवतरणः—जित्तियपुत्तागप्नेति जेत्तियपुत्तोयपियरोय पुत्तस्सति एटले जेटला पुत्र गर्भने विषे थाय तेनु वशोने पिस्तालीशमुं द्वार अने जेटला पिता पुत्रने थाय तेनुं वशोने छेतालीशमुं द्वार एवा अर्थ जणावतो एक गाथाये करी वे द्वार कहेछे. मूलः—सुय लरकपुहुत्त होइ, एगनरचुत्तनारिगप्नंमि ॥ उक्कोसेणं नवसय, नरचुत्तछीइ एगसुउ ॥३७८॥ अर्थः—सुतके० बेटा ते लाख पृथक्त्व थाय पण ते क्यां थाय के एके नरे नोगवी जे नारी तेना गर्भनेविषे थाय. तेमां एकवे अथवा त्रण जीवता रहे. बीजा थोडासा कालमां विनाश पामे. उक्कोसेणंति एटले कोइएक दृढ संघयणनी धरनारी महा कामातुर स्त्री होय अने ते बार मुहूर्त्तमां नवशें पुरुष नोगवे तो ते स्त्रीनेविषे जे पुत्र थाय तेना नवशें पिता जाणवा; एटले ते नवशें पितानो एक पुत्र जाणवो.

अवतरणः—महिला गप्नअनवण कालोत्ति पुरिस अवीयकालोत्ति एटले

महिला जे स्त्री तेने गर्भ न होवानो काल अने पुरुषने अबीजपणाना काल संबंधी बशो ने सडतालीशमुं द्वारकहेछे मूल –पणपन्नाइ परेण,जोणीपमिलाइएमहिलि याण ॥ पणहुत्तरीपपरओ,होइ अबीओ नरोपायं ॥ १७७ ॥ वाससयाउयमेयं,परेण जा होई पुव्वकोडीओ॥तस्सद्धे अमिलाया,सव्वाउयवीसजागोय ॥१७०॥ अर्थः–पंचावन्न वर्ष उपरांत स्त्रीनी योनी पमिलाए एटले संकोच पामे, त्यां घणी स्त्रीने योनि सकोच पामता पहेलां पण ऋतु बंध थई जायछे, तथापि कोइने बंध थइ न जाय, तोपण पंचावनमे वर्षेतो अवश्य बंध थायछे ऋतु आवे तोपण तेथी गर्भोत्पत्ति न थाय अने पंचावनमा वर्षथी उपरांत तो ऋतु पण न आवे ने गर्भ पण नथाय तेमज पणहुत्तरिके० पंचोतेर वर्ष उपरांते प्राय अबीज नर थाय ॥ १७७ ॥

हवे ए केटला वर्षना प्रमाणना आउखावालाने थाय? ते बीजी गाथाए देखाडेछे एकशो वर्षना आयुष्यना धणी वमणाना कालना जे मनुष्यछे तेने ए कालमान गर्भसंभववनुं कह्युं, अने जे सो वर्षना आयुष्यथी उपरांत बसो अथवा बारसोथी मांडी त्यांसुधी उत्कृष्टे पूर्वकोडी सुधी जो आयुष्य होय तो तेने अर्धे अर्ध्यां आयुष्यसुधी अम्लान एटले स्त्रीनी योनी गर्भधारण करवाने समर्थ होय, पछी गर्भ धरवाने समर्थ न होय अने जेने एकवार प्रसव छे, एवी युगलियानी स्त्री तेने सदासर्वदा अवस्थितयौवनपणुज होय सव्वाउयके० सर्व पुरुषोने एटले पूर्वकोडी आयुष्यना धणी अथवा तेथी ओछा आयुष्यना धणी जे होय, एवा पुरुषोने जेने जेटलुं आयुष्य तेने ते आयुष्यनो वीशमो भाग टाली बाकीना कालमां सबीजपणुं जाणवुं अने वीशमे भागे अबीजपणु होय ॥ १७० ॥ इति गाथा द्वयार्थ ॥

अवतरण –सुक्काइय पमाणत्ति एटले शुक्रादिकना माननुं बसोने अडतालीशमुं द्वार कहेछे मूल –बीयंसुक्कतहसो णियंघगणतुजणणिगब्भंमि ॥ ओयंतुउवहत्तस्स कारणंतस्सरूवंतु ॥१७१॥ अर्थ –बीज कहिये कारण, ते शरीर ते संबंधी पितानुं शुक्र तेमज शोणित एटले मातानुं लोही ए बेउ, तेमज स्थानक ते क्षेत्र भूमिकानी परे माताने गर्भे उदरमांहे, त्यां जे शुक्रने शोणितनो समुदाय ते ओज कहिये एवो ओज ते शरीर सपर्टनना हेतुके० कारण जाणवुं तस्सरूवंतुके० ते शरीरनुं स्वरूप ते आगली गाथाए देखाडेछे ॥ १७१ ॥

मूल –अट्ठरसपिट्ठकरंडयस्स संधीउकुत्तिदेहम्मि ॥ बारसपं सुलियकरंडया इह तहछपंसुलिए ॥१७२॥ दोइकडाएसत्तगुलाइ सीहापलाइ पुण चउरो॥अच्छीठदोप लाइ, सिरंतु चणियं चथकवालं ॥१७३॥ अर्थ –मनुष्यना शरीरनेविषे पृष्ठ करंडक

एटले वंशपृष्ठादिक गंठी रूपते अढार थायछे, अनेसांधा पण अढार थायछे, ए जेम वांसनी गांठ थाय तेम जाणवा. हवे जे अढार सांधाछे तेथकी बार पांशली नीकली ते वन्ने पासे आवरी हैयाने मध्ये लागी ने पालाने आकारे परिणमे, एल कारणे कहेछे. तहहपंसुलीए जेम बार पांसलीरूप करंमके० वांसो थाय तेम वली छए पांसुलीए होइकडाहोके० कमाहो ते शेष छ सांधाथकी थाय, तेज वे पसवाडा आवरी वेउ पसवाडे हैयाथकी नीची ढली कूखथकी उपर मांहोमांहे अणमल ती होय ते कडाह कहिये.

हवे जीन जे छे ते लांवपणे आत्मांगुले सात अंगुल प्रमाण थाय, अने तो लिये तेवारे मगधदेश प्रसिद्ध पल तेवा पलने माने चार पल थाय; अने अच्छि के०आंख ते वे पल्ल प्रमाण थाय अने सिरके०मस्तक ते नणिअंके०श्री अरिहंत देवे कह्युं. चउकवालंके०चार कपाले हाम्मने खंमे करी निपजे. ॥३०२॥ ॥३०३॥

मूलः—अद्धुठ पलंहियपं, वत्तीसं दसणअहिखंमाइ॥कालिज्जयंतु समए, पणवीस पलाइनिद्दिठं॥ ३०४ ॥ अर्थः—अद्धुठके० साडात्रण पलप्रमाण हैयुं होय अने वत्तीसके० वत्रीश दसनके० दांतना अस्थिके० हाडकांना कटका होय. एम कालि ज्जंके० कालजु ते समयपएके० सिद्धांतमांहे पच्चीश पलने माने कह्युंछे. ॥३०४॥

मूलः—अंताइ दोन्नि इहइं ॥ पत्तेयं पंचपंचवामाउ ॥ सट्ठिसयंसंधीणं, मम्मा णसयंतु सत्तहियं ॥ ३०५ ॥ अर्थः—आंत्र ते दोन्नीके० वेज इहइंके० शरीर नेविषे पण प्रत्येके पांच पांच वाम कहिए पुरीस प्रमाण. अने एकसोने सा ठ सांधा ते आंगुली प्रमुखना मेलापक स्थान जाणवां, मर्म्म ते शाखाप्रमुख एकसोने साते अधिक होय. ॥ ३०५ ॥

मूलः—सट्ठिसयंतु सिराणं, नाभिप्पभवाण सिरमुवगयाणं॥रसहरणनामधेज्जाण जाणणुग्गहविघाएसुं ॥३०६॥ अर्थः—पुरुषना शरीनेविषे सातसें नसोछे तेमां सि रा भणिये नसा ते एकसोने साठ नाभिथकी प्रभवके० उत्पति छे जेनी. अने मस्त कप्रत्ये उपगत एटले जें प्राप्त थइछे ते रसहरीए, एटला माटे रसहरणी एवुं नामधेयके० नामछे जेनु, जाणके० जेने अनुग्रह अने विघाते नक्कुं अने माठुं जे कांइ थाय ते कहेछे. ॥ ३०६ ॥

मूलः—सुइ चक्खुघाण जीहा, णणुग्गहो होइ तहविघाउय ॥ सट्ठिसयं अन्नाणवि. सिराण होगामिणीण तहा ॥३०७॥ अर्थः—श्रोत ते कान, चक्षुते नेत्र, घ्राण ते ना सिका, जीहा ते जीभ इत्यादिक इंद्रियोने एने अनुग्रहे नक्कुं होय, अने एनेज विघाते

मातु होय जेम ए ऊर्ध्वगामिनी कही तेमज सट्ठिसयंके० एकसोने साठ बनेरी पण नसो ते अधोगामिनी जाणवी ॥ ३०७ ॥

मूल —पायतलमुवगयाए, जंघाबलकारिणीणणुवघाए ॥ उवघाएसिरिवियणा, कुणतिअयचरणाय तहा ॥ ३०८ ॥ अर्थ —जे पावतलप्रत्ये नीची गइडे तेठने अनुपघाते विनाश अणहुंते जंघानुं बल थाय पीमी प्रमुखने बलनी करनार थाय अने तेनेज उपघाते शिरपीमा, अने चक्षुने अधपणु प्रमुखनी करनार थाय.॥३०८॥

मूल —अवराणगुदपइत्नण होइ सट्ठसयंतदसिराण ॥ जाणबलेण पवत्तइ, वाकमुत्त पुरीसव ॥ ३०९ ॥ अर्थ —अपरके० बीजी वली गुदनेविषे जे रहीते तेपण एकसोने साठ होयते, जेना बलेकरी वायु, मूत्र अने पुरीषके० वडिनीति प्रवर्त्तते

मूल —अरिसाव पंडुरोगो वेगनिरोहोय ताणयविवाए ॥ तिरियगमाणसिराण, सट्ठिसयं होइ अवराण ॥३१०॥ अर्थः—एने उपघाते हरस थाय, पांडूरोग, वेगके० मूत्र वडिनीतिनुं रुंधन थाय तेम तिर्यगामिनी नस ते वली एकसो ने साठ थाय

मूल —बाहुबलकारिणीउं, उवघाए कुच्छिउयरवियणाउं ॥ कुव्वति तदन्नाउं, पणवीसं सिंभधरणीउं ॥ ३११ ॥ अर्थ—ते बाहुने बलनी करनार अने एनाज उपघाते कुक्षी उदर तथा पेटनी वेदना थाय, तेम बीजी पच्चीश नसो ते सिंभके० श्लेष्मनी धरनार ठे अने तेनेज उपघाते श्लेष्म थाय ॥ ३११ ॥

मूल —तह पित्तधारिणीउं, पणवीसं दसय सुक्कधरणीउं ॥ इयसत्तसिरसयाइ, नाभिप्पभवाइं पुरिसस्स ॥३१२॥ अर्थ —तेमज पित्तनी धरनार पच्चीश नस थाय ठे. वली दश नसो ते शुक्र एटले वीर्यनी धरनार एरीते सातसो सिराके० नसो ते नाभीयकी प्रभवके० उपजतुंठे जेठनुं, ते पुरुषने जाणवी ए पुरुष आश्री नसो कहीते

हवे स्त्री तथा नपुंसकना शरीरमांहे पुरुष जेटलीज होय किंवा विशेष होय? ते कहेठे मूल —तीसूणाइ इत्थीए वीसहीणाइ हुंति संढस्स ॥ नवएहारूणसयाइ, नवधमणीउंय देहंमि ॥ ३१३ ॥ अर्थ—त्रीशे उणी सातशे नसो ते स्त्रीना शरीरनेविषे होय, अने वीशे हीन सातसो नसो नपुंसकना शरीरे थाय ठे, वली नवसो स्नायुके० न्हानी नसो जेनी साथे अस्थि बांध्यांठे ते जाणवीयो अने नवधमणी के० रसवह नाडी एटले जेना प्रभावथकी रस गामो गामे परिणमे एवीते ३१३

मूल —तह्चेव सव्वदेहे, नवनउईलक्ख रोमकूवाण ॥ अछुट्ठकोडीउं, समंसुणो केसमंसुहिं ॥ ३१४ ॥ अर्थ —तेम वली सर्वभली देहनेविषे नवाणुलाख रोमकूपठे अने साडात्रण क्रोड, नवाणु लाख, केश मस्तकना निमाला, तेणे सहित

जाण. अने श्मश्रुके० दाढी तथा मुछना निमाला तेणे पण सहित जाणवा.॥२९४॥
मूलः—मुत्तस्स सोणियस्सय, पत्तेयं आढयंवसाए उ॥ अद्धाढयंत्तणिंतिय, पछंमत्थु लयवछस्स ॥ २९५ ॥ अर्थः—मूत्र अने शोणित ते लोहीनुं मागध देश प्रसिद्ध मान विशेषरूप आढो थाय, ते आवीरीतेः—समो हाथ धान थकी नखो तेने असइ कहीए, एवी बे असइए एक पसइ थाय, तेवी चार पसइए एक सेइ थायछे, तेवी चार सइए एक कुलव थाय, अने चार कुलवे एक पाथो थायछे, अने चार पाथे आढो थाय, चार आढे द्रोण थाय, इत्यादिक एवो आढो वशानो ते श्रुतना जा ण कहेछे, पछंके० एक पाथा प्रमाणे मस्तुलक नाम माथानुं भेजुं जाणवुं, अने एक वली एम कहेछे के मेद फेफसादिने मस्तुलक कहिये. ॥ २९५ ॥
मूलः—असुइ मलपछ छकं, कुलउ कुलउय पित्त सिंभाणं ॥ सुक्कस्स अद्ध कुल उ, दुठं हीणा हियं होज्जा ॥२९६॥ अर्थः—अशुचि जे मल तेना छ पाथा जाणवा. तथा पित्त अने श्लेष्मनुं प्रत्येके कुलव कुलव जाणवुं, वली शुक्र जे सातमी धातु तेनो अर्द्धो कुलव जाणवो. इहां आढ प्रस्थादि मान जे कह्युं ते बाल कुमार युवा न ते आश्री दोअसईउ इत्यादिक क्रमे पोत पोताने हाथ प्रमाणे जाणवुं. हवे उक्त मान थकी शुक्र शोणितादिक ज्यां उछां अधिकां थाय त्यां ते वातादिके दूषित जाणवां.
हवे स्त्री पुरुषना शरीरने विषे श्रोत्र संख्या कहीने उपसंहार कहेछे. मूलः—एक्का रसइछीए, नवसोयाइं हवंति पुरिसस्स ॥ इयकिं सुइत्तणं अछिमंस मलरुहिर संघा ए ॥२९७॥ अर्थः—बे कान, बे आंख, बे नाकना द्वार, एकमुख, बे स्तन, एक पा यु एटले गुदस्थान अने उपस्थ ते योनि, ए अग्यार स्त्रीने मनुष्यगति आश्रयी श्रोत संख्या जाणवी; अने तिर्यंचणीमां जे छालीप्रमुख बे थान वाली होय तेने अग्यार होय, तथा गाय प्रमुख चार थान वालीने तेर होय, शूकरी प्रमुख आठ थान वालीने सत्तर श्रोत होय. ए निर्व्याघाते एक थानवाली छालीने दश होय. त्रण थान वली गायने बार होय. बे स्तन टालीने नव पुरुषने होय. शेष पूर्वोक्तज जाणवुं. एवो अस्थिके० हाड मांस लोहीनो संघातके० समूहछे जेनेविषे; एवा शरीरने वि षे शुं शुचिपणु कहेवाय? अपितु कांइज नही; ए अपवित्रज छे. इति गाथ सप्तदशकार्थ.
अवतरणः—समत्ताइ उत्तम गुणाण लाहंतरंतु उक्कोसं एटले सम्यक्त्वादिक उ त्तमगुणांतरनो लाभांतर उत्कृष्टे केटले काले थाय, तेनुं वखोने ओगणपञ्चाशमुं द्वार कहेछे. मूलः—सम्मत्तंमिउलद्धे, पलियपुहुत्तेण सावउ होइ ॥ चरणो वसमखं याणं, सायरसंखंतरा हुंति ॥ २९८ ॥ अर्थः—सम्यक्त्व लाध्या पछी पल्योपम पृ

थकस्ये श्रावक थाय इहां ए जाव के जेटली कर्मनी स्थिति ठतिये सम्यक्त्व लन्य मान थतुं होय,तेवार पठी अप्रतिपत्ति सम्यक्त्वे देवता ने मनुष्यमांहे उत्पत्ति थाय ते कहेछे यत.—एवमप्परिवडिए,सम्मत्तेवेव मणुअजम्मेसु ॥ अनयरसेढिं वज्जं, एग नवेणय सवाइ ॥ १ ॥ सम्यक्त्व सहित नव पल्योपम स्थितिक, देवतामांहे उप न्यो जीव जेटली स्थिति खपावे तेटली वली बीजीकर्मनी स्थिति नवी बांधे, तेमाटे देशविरतिपणु देवतामां न पामे, अने पल्योपम पृथक्त्व जघन्य कर्मनी स्थिति ख पावी ठते, देशविरति पामे अथवा तीव्र शुन परिणामना वशथकी जेणे कर्मनी घणी कर्मनी स्थिति खपावीछे एवा जीवने एक जवनेविषे पण अन्यतर श्रेणी वर्जी शेष सर्व थाय, इहां श्रेणी वर्जी कह्युं ते सिद्धांतने मते एक जवनेविषे बे श्रेणी न था य. कोइ उपशमश्रेणी कोइ क्षपकश्रेणी पडिवजे ए जावार्थ छे

हवे चरण शब्दे सर्व विरतिरूप ते देशविरति पाम्या पठी संख्याता सागरोपम पूर्वकर्मस्थितिमांथी क्षय जाय तेवारे सर्वविरतिपणु पामे एम चारित्र पाम्या पठी सख्याता सागरोपम पूर्वली कर्म स्थितिमांथी क्षय थए ठते उपशमश्रेणी करे, तेवारपठी संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपावे थके क्षपकश्रेणी पडिवजे,ते कारणे कह्युं जे चारित्र, उपशमश्रेणी ने क्षपकश्रेणी ए सर्व प्रत्येके सख्याता संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपाव्याने आंतरे थाय ॥ ३९८ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरणः—नजइंतिमाणुसुत्त सत्ताजेणतउबट्टत्ति एटले क्यांथकी निकल्याथका जीव मनुष्यपणु न लहेके० नपामे तेनुं वत्तोने पञ्चासमुं द्वार कहेछे मूल—सत्तमि महि नेरइया, तेउवाऊ अणंतरुबट्टा ॥ नजइंति माणुसत्तं, तहा असंखाउ आ सवे ॥ ३९९ ॥ अर्थ—सातमी नरकपृथ्वीना नारकी त्यांथकी उद्धर्या ठतां मनु ष्यपणु पामे नही, एमज तेऊकाय अने वाउकाय थकी निकल्याठता अनंतर मनु ष्यपणुं न पामे, तेमज असख्यातावर्षना आउखावाला मनुष्य तथा तिर्यंच जेटला ठे ते सर्व अनंतर नवे मनुष्यपणु न पामे ॥ ३९९ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरण—पुवंग परिमाणत्ति एटले पूर्वांगना परिमाणनुं वत्तोने एकावनमुं द्वा र कहेछे मूल—चुलसीई लरकेहिं, चुलसी संखेहिं होइ पुवंग ॥ एयंचिय एयगुण, जायइ पुव तयंतु इमं ॥ ४०० ॥ अर्थ—चोराशीलाख वर्षे एक पूर्वांग थाय तथा एन चोराशीलाखने एन चोराशी लाख गुणा करिये तेवारे एक पूर्व थाय तयं तुइमंके० ते ए आगलि गाथाए देखाडेछे ॥ ४०० ॥

अवतरण—माण पुवस्सत्ति एटले पूर्वना मानमुं वत्तोने बावनमुं द्वार कहेछेः

मूलः—पुव्वसउ परिमाणं,सयरं खलुवासकोडि लरकाउ ॥ उप्पन्नं च सहस्सा,बोधव्वा वास कोडीणं ॥ ॥ ४०१ ॥ अर्थः—पूर्वनुं परिमाण खलु इति निश्चे साथे सित्तेरला ख कोमी उपन्नहजार कोडी. एटली वर्षनी कोडी जाणवी. ॥ ४०१ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरणः—लवण सिहमाणंति एटले लवणशिखाना परिमाणनुं वर्णने त्रेप नमुं द्वार कहेछे. मूलः— दस जोयणाण सहसा, लवणसिहा चक्कवालउ रुंदा ॥ सोलस सस्हस उच्चा, सहस्समेगं तु उगाढा ॥४०२ ॥ अर्थः—लवणसमुद्रनी शिखा ते लवणसमुद्रनो बे लाख योजन पट पहोलाइए छे, त्यां पंचाणुं हजार योजन जंबु द्वीपनी जगती थकी परहां जइये अने लवणसमुद्रनी जगतिथकी पंचाणु हजार योजन उरहां आवीए. वचमां दशहजार योजन प्रमाण लांबी ए शिखाछे. ते जेम स्फटिकनो पाटो होय, तेम चक्रवालनी परे एटले पइडाने आकारे रुंदके० विस्ता रे छे. अने उंचपणे सोलहजार योजनछे तथा अवगाढके० उंमरुपणे एकहजार योजन धरतिमांहेछे. ॥४०२॥ इतिगाथार्थ. ॥

अवतरणः—उस्सेहंगुल मायंगुल पमाणंगुल पमाणंति एटले उत्सेधांगुल, आ त्मांगुल ने प्रमाणांगुलना प्रमाणनुं वसोने चोपन्नमुं द्वार कहेछे. मूलः—उस्सेहंगुलमा यं, गुलंच तइयं पमाणनामंच ॥ इयतिन्निअंगुलाइंवा वारिज्जंति समयंमि ॥४०३ ॥ अर्थः—उत्सेध शब्देकरी देवादिकना शरीरनुं उंचपणुं तेनो निर्णय करवासारुं प्र सिद्ध जे अंगुल तेने उत्सेधांगुल कहिये, अथवा उत्सेध शब्दे अणंताणं सुहुम प रमाणुं पोग्गलाणं, समुदय समिइ समागामण एगेववहार परमाणू इत्यादिक क्रमे करी जे उछ्रयके० वृद्धि ते थकी थयोजे अंगुल ते उत्सेधांगुल जाणवुं अने वक्ष्माण लक्षणे सहित पुरुषनुं पोतानुं जे अंगुल ते बीजुं आत्मांगुल जाणवुं, त्रीजुं पमाणके० प्रमाणांगुल ते आवीरीतेः—परम प्रकर्षरूप जे प्रमाण प्राप्त अंगुल ते प्रमाणांगुल जाणवुं.ए थकी बीजुं कोइ आंगुल महोटुं नथी अथवा लो कने व्यवहारे राज्यादिकनी स्थिति प्रमाण तेनुं प्ररूपणहार प्रमाणभूत आ अवसर्पिणी काले श्री आदिदेव भरत चक्रवर्त्ति एवा प्रमाणभूत पुरुष तेनुं जे अंगुल ते प्रमाणांगुल जाणवुं. भरतने, आत्मांगुलने अने प्रमाणांगुलने सरखापणुं जाणवुं. ए रीते त्रणे अंगुल सिद्धांतनेविषे वापरिये. हवे समस्त प्रमाणनी आ दि कहेछे; जेणे अंगुल जाणतां सुलभ थाय, ते रीत आगल कहेछे. ॥ ४०३ ॥

मूलः—सत्तेण सुति रकेणवि, छेत्तुंभत्तुं च जं किरनसक्का ॥ तं परमाणुं सिध्धा, वयंति आइं पमाणाणं॥४०४॥ अर्थः—अत्यंत तीक्ष्ण शस्त्रेकरी पण जे कोइ रीते

छेदाय नहो, कटको पण फोडीने जूदो करी शकाय नही, भेदाय नही, तेनेमांहे जेदी बीजे पासे कोइ काढी शके नही एवाने सिद्धपुरुष जे ज्ञानना धणी ते परमाणु कहेछे ते केहेवुं छे समस्त जेटलां प्रमाण छे तेनी आइके० आदि एटले धुरे जाणवुं

हवे आगल प्रमाणना विशेष देखाडेछे मूल —परमाणू तसरेणू,रहरेणू,अग्गयंचवा लस्स॥लिक्खाजूयाय जवो, अट्ठगुण विवड्ढिआ कमसो ॥४०५॥ अर्थ —एवा अनंते सूक्ष्म परमाणुए एक बादर परमाणु जाणवुं तेवा आठ बादर परमाणुए एक त्रसरेणु, आठ त्रसरेणुए एक रथरेणु, आठ रथरेणुए एक वालाग्र, आठ वालाग्रे एक लीख, आठ लिखे एक युका,आठ युकाए एक यव एम अनुक्रमे आठगुणा परमाणुआ थकी करिये, एटले एम सातवार आठगुणा करतां जेटला बादर परमाणुआ थाय ते कहेछे

मूल —वीस परमाणु लक्खा, सत्ताणवई नवे सहस्साई ॥ सयमेगं बावन्न, एग मिठ अगुले हुति ॥४०६॥ अर्थ —वीशलाख सत्ताणुहजार, एकशोने बावन, एटला परमाणु एक आंगुलनेविषे होय अर्थात आठयवे एक उत्सेधांगुल थायछे. ४०६

मूल —परमाणुं इच्चाइ, कमेण उस्सेह अगुल नणिअ॥ जं पुण आयंगुलमे रि सेणातं नासिअं विहिणा ॥ ४०७॥ अर्थ —धुरापरमाणु इत्यादिक अनुक्रमे करी उ त्सेधांगुलनु मान श्रीतीर्थंकर देवे कर्युं, अने वीजु वली जे आत्मांगुल कर्युंछे ते आम थाय तेज विधि देखाडतो गाथा कहेछे ॥ ४०७ ॥

मूल —जे जम्मि जुगे पुरिसा, अट्ठसयंगुल समूसियाहुंति ॥ तेसिजं नियमंगुल, मायंगुलमेत्थतं होइ ॥४०८॥ अर्थ—जे युगनेविषे जे पुरुष पोताना आंगुले करी एकसोने आठ आंगुल ऊंचो होय ते पुरुषना पोताना अंगुल ते इहां आत्मांगुल थाय

हवे जे अधिका ऊंचा थाय तेनी केवीरीते वातछे ? ते कहेछे मूलः—जेपुणएय पमाणा,-ऊणा अहियाय तेसिमेयंतु ॥ आयंगुल नजणइ, किंतुतदा जास मेवत्ति ॥ ४०९ ॥ अर्थ —जेकोइ पुनःके० वली ए प्रमाणाथकी ऊंचुं अथवा अधिकु हो य, तेऊं जे अंगुल ते आत्मांगुल न कहेवाय, किंतु ते आत्मांगुल आभास थाय छु. इहां व्याकरणमां आभास प्रत्यय कुत्सावने एटले निंदाने अर्थे छे एतावता ए अंगुल कांइ गणनामांहे न होय ॥ ४०९ ॥

ए रीते आत्मांगुल कहीने हवे प्रमाणांगुलनुं सरूप जणावतो गाथा कहेछे मूल —उस्सेहंगुलमेग, हवइपमाणगुलसहस्सगुण ॥ उस्सेहंगुलदुगुण, वीरस्सा यंगुलजणियं ॥ ४१० ॥ अर्थ—उत्सेधांगुल एक थकी नवइके० होय, प्रमाणांगु ल सहसगुणो थायछे. ते आवीरीते —चउसयगुण पमाण एवां वचनथकी चारसे

गुणो विस्तारे थाय, अने अढी गुणो जाडपणे होय. ते चारसे अढी गुणा करिये तेवारे सहस्रगुणंके० हजार गुणु प्रमाणांगुल थाय, अने उत्सेधांगुलथी बमणुं श्री वर्द्धमान स्वामिनुं अंगुल कह्युंछे,ए गाथानो अर्थ मात्र देखाडयो.इहां उत्सेधांगुल ने प्रमाणांगुलनी वक्तव्यता टीकामां घणीछे, परंतु ग्रंथ वधे माटे नावना मात्र देखा डियेछैये.अढी उत्सेधांगुले जेनु विष्कंन्न एवा प्रमाणांगुलने विषे त्रण श्रेणि कल्पिए, तेमां पहेली उत्सेधांगुले एक अंगुल विष्कंन्न, ने चारसे आंगुल दीर्घ एटले लांबी करिये.एवीज बीजी पण पंक्ति एटलाज प्रमाणनी करिये अने त्रीजी श्रेणी दीर्घपणे चारसो अंगुल प्रमाण अने विष्कंन्ने अर्द्धअंगुल प्रमाण करिये,एना दीर्घपणाथकी बे नाग करी तेने परस्पर मलविये तेवारे एक अंगुल प्रमाण विष्कंन्न थाय, अने बशें अंगुल दीर्घ एवी त्रीजी श्रेणी थइ.तेवारपछी ए त्रणे राशीने लंबाइ ए मेलवी छता एक हजार उत्सेधांगुले दीर्घपणे थाय अने एक उत्सेधांगुल विष्कंन्न थाय ए प्रमाणांगुलनी शुद्ध सूची जाणवी. ए सूचि आश्रयी उत्सेधांगुलथकी प्रमाणांगुल हजार गणुं जाणवुं, अने तत्ववृत्तेचारशे गुणुंज थाय ॥ ४१० ॥

मूलः—आयंगुलेण वत्थु, उस्सेहपमाणउमिणसुदेहं ॥ नगपुढविविमाणाइं, मिणसुप माणंगुलेणं तु ॥ ४११ ॥ अर्थः—जे आंगुलेकरी जेनुं प्रमाण करायछे ते कहेछे. आ त्मांगुलेकरी वस्तुनुं प्रमाण करायछे. ते वस्तु त्रण प्रकारनीछे. एक खात, बीजी उछ्रित एटले उंची करेली अने त्रीजी उनय तेमां खात ते कूप नूमि, गृहना तलावा दिक ते टांका जाणवां. उछ्रित ते धवलगृहादिक अनेउनय एटले नूमि अने गृहा दिके युक्त धवलगृहादिक मपायछे अने उत्सेधांगुलेकरी देवादिकोना शरीरनुं माप थायछे, अने नग एटले मेरु इत्यादिक पर्वत अने पृथ्वी तथा देवादिकोनां विमान जे सौधर्मावतंसकादिक आदि शब्द थकी नुवन नरकावासा द्वीप समुद्रादिक ते नुं प्रमाणांगुलेकरी परिमाण थायछे ॥ ४११ ॥ इतिगाथा नवकार्थ. ॥

अवतरणः—तमसकाय सरूवंति एटले तमस्कायना स्वरूपनुं बसोने पंचावनमुं द्वार कहेछे. मूलः—जंबुद्दीवाउ असंखेज्ज इमा अरुणवर समुद्दाउ ॥ बायालीस सह स्से जगईउजलं विलंघेउ ॥ ४१२ ॥ अर्थः—ए जंबुद्वीपथकी तिरछा असंख्याता द्वीप समुद्र अतिक्रमि जातां त्यां अरुणवर समुद्र छे तेनी जगतीथकी बेताली स हजार योजन अवगाहिये तेणे प्रदेशे अरुणवर समुद्रनां पाणी उपर थकी महा अंधकाररूप अपकायमय तमस्काय निकल्योछे. ॥ ४१२ ॥

मूलः—समसेणीएसत्तरस एकवीसाइजोयणसयाइं ॥ उद्धसिउंतमरूवो, वल

यागारोथ्यकाओ ॥ ४१३ ॥ अर्थ —ते तमस्काय समश्रेणीये सरखी, भीतने आकारे सत्तरशेने एकवीश योजन प्रमाण ऊंचस्योके० विस्तर्यो छे अंधकाररूप वलयाकारे अपकाय विस्तर्योछे ॥ ४१३ ॥

मूलः—तिरियं विच्छरमाणो, आवरयंतो सुरालय चउक्कं ॥ पंचमकप्पे रिठमि पत्थडे चउदिसिं मिलिओ ॥ ४१४ ॥ अर्थ —ते तमस्काय तिर्छो विस्तरतो अने वली सौधर्मादिक चार देवलोक आवरतो ऊंचो निकल्यो, ते पांचमा ब्रह्मनामा देवलोकना रिष्टनामा त्रीजा पाथडासुधी जइ त्यां चारे दिशाए मल्यो आवरी रह्योछे

हवे ते तमस्काय केवा आकारेछे ? ते कहेछे. मूलः—हेठमल्लय मूलठिइ ठिओ उवरि बंभलोयंता ॥ कुक्कड पंजरगागार संठिओसो तमक्काओ ॥ ४१५ ॥ अर्थ — हेठके० हेठे मल्लकके० सरावलु जेवुं थाय तेने आकारे नीचे सांकडो अने उपर ब्रह्मदेवलोक सुधी कूकडाना पांजराने आकारे रह्योछे, ते तमस्काय एटले तम शब्दे अंधकार, ते संबंधी पुद्गल जे काय कहिये राशि समूह तेने तमस्काय कहिये

हवे एनो विष्कंभ ने परिधनुं प्रमाण कहेछे मूलः—दुविहो सेविख्कभो, संखिज्जो अहि तह असंखिज्जो ॥ पढममिय विक्खभो, संखेज्जा जोयण सहस्सा ॥ ४१६ ॥ परिहिए ते असखा, बीए विक्खंभ परिहि जोएहिं ॥ छुति असंख सहस्सा, नवरंमि होइ विच्छारो ॥ ॥ ४१७ ॥ अर्थ—दुविहोके० बे प्रकारे तेनो विष्कंभ, संख्यातोछे तेमज असंख्यातो पण छे, त्यां पहेलो विष्कंभ ते सख्यातासहस्र योजन प्रमाण छे, अने उपरे यावत् असंख्याता सहस्र योजन प्रमाण छे अने परिहिएके० परिधिए मूलथकी आरजी सर्वत्र ते संख्यातासहस्र योजन प्रमाण छे. इहां सख्यातपणु ते त्यांसुधी जाणवुं, ज्यांसुधी वलयनेआकारे छे. अने बीजो विष्कंभ अने परिधीनो योग वलयाकारथकी ऊंचो ए तमस्काय विस्तरेछे तेवारे नवरंके० केवल असख्याता सहस्र योजन एनो विस्तार होयछे

हवे टीकाकार एनुं महत्व आगमार्थवेदीना मुखथकी एवीरीते जणावेछे के, जे देवता त्रण चपटी वगाडतां जेटली वार थाय तेटली वारमां जंबुद्वीपने एकवीश वखत प्रदक्षणा देतो फरे तेवो देवता छ महीने संख्याता योजन विस्तारसुधी जाय, परंतु ते आगल जइ शके नही तो बीजानी शी वात ? जेवारे परदेविना सेवणहार अथवा रत्नादिकनी चोरी प्रमुख अपराध करे तेवारे ते देवता बीजा बलवंत देवताथकी बीहीता थका नाशीने त्यां पेशे. ते त्यां गया पछी बीजा देवता त्यां बीकनेलीधे जइ शके नही, केमके त्यां जतां तेने गतिनो विघात थाय ॥ ४१७ ॥ इतिगाथा षट्कार्थ ॥

अवतरण—अणत छक्कंपि एटले छ अनंतानुं बशेने बपत्रमु द्वारकहेछे मूल

सिद्धा निगोय जीवा, वणस्सई काल पोग्गलाचेव ॥ सव्वमलोगागासं, छप्पेएणं तया नेया ॥ ४१८ ॥ अर्थः—एकतो सिद्धना जीवो जे पूर्वे अनंते काले अनंता सिद्ध थया अने अनंते आगामिक काले अनंता सिद्ध थशे ते जाणवा. तेमज बीजा निगोदना जीव. ते पण अनंता छे. त्रीजा वनस्पति ते निगोद अने साधारण वनस्पतिकायिक जीवो ते पण अनंताछे. चोथो काल जे छे ते पण अनंति उत्सर्पिणी तथा अवसर्पिणिरूप थइ गयो अने अनागत काले पण अनंतो थशे. तेमज पांचमा पुद्गल परमाणुआ पण अनंताछे. एम छठुं सर्व अलोकाकास तेपण अनंतुछे. ए छ वानां अनंतां जाणवां. ॥ ४१८ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरणः—अट्ठंगनिमित्ता एंति एटले आठ प्रकारना निमित्तनुं बशेंने सत्तावनमुं द्वार कहेछे. मूलः—अंगं सिविणं च सरं, उप्पायं अंतरिक्ख भोमं च ॥ वंजण लक्खणमेवय, अट्ठपयारंइहनिमित्तं ॥४१९॥ अर्थः—एक अंग, बीजुं स्वप्न, त्रीजुं स्वर, चोथुं उत्पात, पांचमुं अंतरिक्ष, छठुं भौम, सातमुं व्यंजन, अने आठमुं लक्षण, ए आठ प्रकारनां निमित्त जाणवां. इहां निमित्त जे अतीत अनागत ने वर्त्तमान भाव तेने जाणपणानां कारण तेने निमित्त कहिए. एरीते ए आठे निमित्तनां नाम कही हवे सूत्रकार अंगादिक आठ बोल गाथाये करी वखाणेछे. ॥ ४१९ ॥

मूलः—अंगप्फुरणा एहिं, सुहासुहं जमिह भन्नइ तमंगं ॥ तह सुसिविणयदुसिविणएहिं जंसिविण यंतितयं ॥ ४२० ॥ अर्थः—अंगने ग्रहणे इहां अंगना अवयव पण लेवा. ते अंगना अवयवने फरकवे करी शुभाशुभ अतीतादिक विषयिक निमित्त जाणे; ते जाणीने बीजाने कहे के मस्तक फरकेतो पृथ्वीनो लाभ थाय, अने निलाड फरकेतो स्थानकनी प्राप्ति थाय. इत्यादिक शरीरनो जे जे अवयव फरके ते उपर विचारणा करे. ते पुरुषने जमणे पसवाडे अने स्त्रीने डावे पसवाडे फरकेतो भलो कहिये; नही तो मागो कहिये. तो ए पहेलुं अंगनिमित्त जाणवुं. हवे बीजुं स्वप्ननिमित्त ते आवीरीते के, देव, गुरु, भाइ, बेटो, उत्सव, कमलनुं छत्र ए स्वप्नमां देखे तेमज कोट ते गढ, हाथी, वृक्ष, मेघ, पर्वत, प्रासादादिक उपर पोते चडघोछे; एम स्वप्नमां देखे तेमज समुद्रनुं तरवुं, मदिरा, अमृत, दहि, दुधनुं पान स्वप्नमां करे अने चंद्रमा सूर्यनां ग्रहण देखीने जागृत थाय तो एम जाणवुं के, ए स्वप्नने प्रमाणे तुरत्त मुक्ति थशे. इत्यादिक ए सर्व स्वप्ने करी कहिये. ए बीजुं स्वप्ननिमित्त कह्युं. ॥४२०॥

हवे त्रीजुं स्वरनिमित्त कहेछे. मूलः—इट्ठमणिट्ठं जंसर, विसेसउ तंसरंति विन्नेयं रुहिरवरिसाइ जम्मिं, जायइ भन्नइ तमुप्पायं ॥ ४२१ ॥ अर्थः—इहां इष्ट ते भलुं

अने अनिष्ट जे मार्तुं इत्यादि जे स्वरना विशेषपणे की जाणिए ते स्वर, एक षड्ज बीजो ऋषभ, त्रीजो गांधार, चोथो मध्यम, पांचमो धैवत, छठो पंचम, सातमो निषाद ए जेदो थकी साते प्रकारे छे ते सांजली विचारणा करे जेम षड्जना सांजलवा थकी सुखे निर्वाह थाय जे कार्य करीए ते विनाश न पामे. गाय प्रमुख चतुःपद मित्र, पुत्र, स्त्री प्रमुखने वल्लज होय इत्यादिक जाणी करी कहे अथवा जे शकुन जूए छे ते ना स्वर उपर सारु मार्तुं कहे ते त्रीजुं स्वरनामे निमित्त जाणवुं हवे चोथुं उत्पा तनिमित्त कहेछे रुधिर शब्दे लोहि वसो आदि शब्द थकी हाम, मांस, मज्जा, धा न्य, अगार प्रमुखनी वृष्टि ज्यां थाय, ते देखी कहेके इहां जय प्राप्त थशे इत्यादिक बीजापण उत्पात देखीने निमित्त कहे ते चोथुं उत्पातनिमित्त जाणवुं ॥ ४११ ॥

मूल—गहवेपजूअअट्टह सासपमुहं जमंतरिस्कतं ॥ जोम च जूमिकंपा, इएदिनक्क इ वियारेहिं ॥४१२॥ अर्थ—ग्रहनो वेध जेवारे थाय, चंद्रमानुं मांमलुं बृहस्प ति प्रमुख जेदे, एमज जूतनुं हास्य अकस्मात् आकाशे कलकलाट शब्द उठे; एमज प्र मुखना ग्रहण थकी गांधर्व नगरादिक देखाय त्यां जो कालोवर्ण देखाय तो डु काल थाय, लाल देखाय तो गायने कष्ट थाय, अव्यक्तवर्ण होय तो कटकनो जं ग थाय, अने महा स्निग्ध सप्राकार सतोरण उत्तर दिशि आश्री थाय तो गाम त था राजाने जयकारी थाय. इत्यादिक अंतरीक्ष एटले आकाश ते संबंधी कोइ लक्ष ण देखीने सारु मार्तुं कहे ते पांचमुं अंतरीक्षनिमित्त जाणवुं. छट्ठुं जौम ते जूमि कंपादिके करी. ते आवीरीते जूमिकामांहेथी अव्यक्त महोटो शब्द निकले; निर्घात पडे, जूमिकंप थाय. इत्यादिक देखाय त्यां जाणवुंके ते देशना राजा प्रधान सेना पति अने देशने जय थशे ते छट्ठुं जौमनिमित्त जाणवुं ॥ ४१२ ॥

मूल—इह मलए मसाई, लंछणपमुहं तु लस्कणं जणियं ॥ सुहअसुहसूयगाइ, अं गाइयाइयं जणिं ॥४१३॥ अर्थ—इहके० आ शास्त्रनेविषे व्यंजन शब्दे मसा प्रमुख ते देखीने एम कहेके एने अमुक स्थानके मसो अथवा तल पडयोछे, माटे अमु क शुजाशुज थशे तेमज लांछन ते लक्षण प्रमुख लक्षण कह्युंछे ते आवीरीते जां छन ते कंकुना पाणी सरखुं बूटीथकी नीचे लक्षण होय तो अथवा मसो होय तो ते पुरुषज सारु एवा नाम देखी शास्त्रने प्रमाणे कहे ते व्यंजननामा सातमुं निमित्त अने लक्षण नामा आठमुं निमित्त जाणवुं इहां व्यंजन ते मसा तिला प्रमुख अने स्वस्तिक प्रमुख ते लक्षण कहिए एम ए शुजाशुजना कर नार अंग आदेदेइने आठ प्रकारनां निमित्त होय ॥ ४१३ ॥

निसीथमां कह्युं छे के जे मानादिक ते लक्षण जाणवुं, अने मसादिकने व्यंजन कहिए अथवा शरीरनी साथे उपन्यां ते लक्षण जाणवां, अने पछी उपजे ते व्यंजन कहिए. तथा वळी निसीथमां पुरुष विशेष लक्षणनो विभाग एम कह्योछे. प्राकृत मनुष्यने बत्रीश लक्षण कह्यांछे, बलदेव तथा वासुदेवने एकशोने आठ लक्षण कह्यांछे, चक्रवर्त्तिने तथा तीर्थंकरने एक हजार ने आठ लक्षण कह्यांछे, ते जे हाथ, पग, मुख, नख, नेत्र अने गात्रनेविषे थायछे अने प्रगटपणे देखायछे, ए बाह्य जाणवां अने सत्व सद्भावादिक अभ्यंतर घणां होय. ॥४२३॥इतिगाथा॥

अवतरणः—माणुम्माण पमाणंति एटले मान ने उन्मानना प्रमाणनुं बशेने अगावनमुं द्वार कहेछे. मूलः—जलदोणमद्धभारं, समुहाइसमूसिउंवजो नवउ ॥ माणुम्माणपमाणं, तिविहं खलु लरकणं एयं ॥४२४॥ अर्थः—जे पुरुषना प्रमाणथकी लगारेक महोटी होय एवी कुंडीमां पाणी भरीने तेमां पुरुषने नाख्योथको जल के० पाणीनुं द्रोण के० मानविशेष ते सवाघडाने द्रोण एवुं कहेवायछे. तो एटलुं पाणी बाहेर निकळे अथवा द्रोणे उंणी कुंडी मांहे पुरुषने बेसाडीए, ते कुंडी पूराये ते पुरुषमानोपेत जाणवुं. ए माननुं मान; अने उन्मान ते आवीरीतेः—

अर्द्धभार जे सार पुद्गलेकरी नीपन्योछे तेणे कारणे तुलाए चड्यो थको जे अर्द्धभार होय ते पुरुषउन्मानोपेत जाणवुं. हवे ते भारनुं मान इहां आमछे, षट्सर्षपैर्यवस्त्वेको, गुंजैकाच यवैस्त्रिभिः॥ गुंजा द्वयेन वल्लःस्यात् गद्याणेतेच षोडश ॥१॥ पलेच दश गद्याणा, स्तेषांसा र्द्धशतर्मणः॥मणैर्दशभिरेकाच, घटिका कथिता बुधैः॥२॥ घटैर्द निर्दशभिस्ताभि, रेकोभारः प्रकीर्त्तितः॥तदर्द्धयो तुलेन्मर्त्यः सउन्मानयुतो मतः ॥॥ ३ ॥ हवे प्रमाण ते कहेछे. आठपरमाणूए एक तसरेणू इत्यादि क्रमे नीपन्यो जे आंगुल, ते आपणे आंगुले करी जेनुं मुख बार आंगुल होय ते प्रमाणयुक्त मुख कहेवाय. ते आपणा प्रमाणोपेत मुखथकी समूसिउके० उंचपणे नवगुणु जेनु शरीर होय एटले बार नवां आठोत्तरशो. एम एकशो आठ अंगुल प्रमाण होय तेने उत्तम पुरुष जाणवा. अने श्री तीर्थंकरने मस्तके बार अंगुलनुं उष्णीष थाय. तेमाटे भगवंत पोताने अंगुले एकशोने वीश अंगुल होय. एमज मध्यम पुरुष ते छन्नु अंगुल प्रमाण होय, जघन्य पुरुष ते चोराशी अंगुल प्रमाण होय. ए प्रस्तावथकी वात कही. मान उन्मान प्रमाण तेना तिविहंके० त्रण प्रकारे खलु इति निश्चे सहित लक्षण ए जाणवां. इतिगाथार्थ ॥ ४२४ ॥

अवतरणः—अढारस भरकभोज्जाइंति एटले अढार प्रकारना भक्ष्य भोजननुं ब

शोने ओगणसाटमुं द्वार कहेछे. मूलः—सूओदणो जवन्नं,तिन्निय मसाइ गोरसो जूसो ॥ भक्खागुलजावणिया, मूलफला हरियगं मागो ॥४१५॥ अर्थः—एक सूप शब्दे दाल, बीजो ओदन शब्दे कूर, त्रीजो जवन्न शब्दे यवनी खीर अने तिन्नियके० त्रण प्रकारनु मांस, ए छ थयां, अने सातमुं गोरस शब्दे दूध तथा दही प्रमुख, तथा जूसादि चार ते आठ नव दश ने अग्यार थया, अने बारमुं हरितंग, तेरमुं माग्गो. ४१५ ॥ मूलः—होइरसालूय तहा, पाण पाणीय पाणगं चेव ॥ अढारसमोसागो, निरुवहयलोइओ पिंडो ॥४१६॥ अर्थः—चउदमुं रसालुं, तेमज पन्नरमुं, सोलमुं सतरमुं ने अढारमुं ए सूत्रकार सूत्रमांहेज वखाणशे, तेथी नाम इहां लख्यां नथी निरुपहतके० निर्दोष, लोइयोके० जे निर्विवेकी लोकोछे तेउमां ए प्रसिद्ध पिंडके० आहार जाणवो.

हवे मांसादिक वखाणेछे. मूल—जल थल खयहरमसाइ तिन्निजूसो उजीरयाइ जुओ ॥ मुग्गरसोभक्खाणिय,खंडीखज्जयपमुक्खाणि ॥४१७॥ अर्थः—जलचर ते माछलां प्रमुख, अने थलचर ते हरणादिक, खेचर ते तेतर प्रमुख. ए त्रण जातनां मांस अने जूशब्दे जीरुं प्रमुख कटुकद्रव्य, तेणे करी सहित मगनो रस ते जूष जाणवुं अने भक्खाणिके० भक्ष ते खाजादिक दहीथरां प्रमुख, जे उपर पोतखांडनी वेसाय ते जाणवी. ॥ ४१७ ॥

मूल—गुलजावणिया गुलपप्पलहीउं गुलहाणियाहवा भणिया ॥ मूल फलएकपयं, हरिय मिह जीरयाईयं ॥ ४१८ ॥ अर्थः—गुलजावणी शब्दे जे पूर्वदेशने विषे प्रधान गोलेकरी नीपनी एवी गोलपापडी, अथवा गोले मिश्रपणे कीधी जे धाणी ते गोलधाणी जाणवी वली मूल अने फलनो एकज भेद ए अग्यारमो जाणवो तेमां मूल शब्दे अश्वगधा प्रमुख,फल ते आंबाप्रमुख,तथा हरित शब्दे इहां जीरादिकना पान तेणे करी नीपजाव्यु ते जीरकादिक आदि शब्द थकी एवाबीजा पदार्थो पणलेवा

मूल—माउंवलुल राइण,नक्किमाहिंगु जीरयाइ जुआ ॥ सायर साहू नामक्किय चि सद्धरूण चेयं ॥४१९॥ अर्थः—माक शब्दे, मांना, वल्लुल राजिकाके० रानगरा प्रमुखनी भाजीते हींग अने जीरा प्रमुखे करीने जे भजीयरे संस्कारी होय,साके० ते भाजी रसाला कहिए, अने लोकनेविषे मार्जिता एवी प्रसिद्धछे तेनुं लक्षण आगलदेखाडेछे

मूल—दो घयपला महुपलं, दहिय स्सद्धाढयं मिरिय बीसा ॥ दसखंड गुलप लाइं, पसरसालू निवइ जोगो ॥ ४२० ॥ अर्थः—बे पल घृतना, मधनुं एक पल, दहीनुं अर्धो आढो, बीस मरी वाटेलां, दश खांड अथवा गोलनां पल जाणवां एटला पदार्थो मलेथके रसालु कहेवायछे, पण ते केवो होय ? निवइके० नृपति

एटले राजा तेने योग्य. एना उपलक्षणथकी मोहोटा ईश्वरने पण उचित होय.

मूलः—पाणंसुराइयं, पाणियं जलं पाणगं पुणोइब ॥ दक्का वाणिय पमुहं, सागो सोतक्क सिद्धंजं ॥४३१॥ अर्थः—पान ते सुरा मदिरा आदे देइने बीजा पण सर्व मद जाणवा. पानक ते इहां डाखवाणी, साकरनां पाणी, एलची वासित गाढा सुरभि सीतल, कपुरवासित एवा स्वादवंत जाणवां. अने सागोके० शाक, सालणो ते जे तक्रके० बासथी नीपन्यां वडां प्रमुख जाणवां. ॥४३१॥ इतिगाथा सप्तकार्थ. ॥

अवतरणः—उट्ठाणवुड्डिहाणत्ति एटले ठ स्थानकनी वृद्धि तथा हाणीनुं बशे ने सारमुं द्वार कहेछे. मूलः—वुड्डी वा हाणीवा, अणंत असंख संख नागेहिं ॥ व त्थूणसंख असंख अणंतगुणणेण यविहेया ॥४३२॥ अर्थः—वृद्धि अथवा हाणि ते षट् स्थानकमांहे त्रण स्थानक नागाकारे वृद्धि अने हानी होय, तथा त्रण स्थानक गुणाकारे वृद्धि अने हानी होय. अणंतके० त्यांपहेला नागाकारे एम छे के अनंतनाग वृद्धि, असंख्यातनागवृद्धि, संख्यातनागवृद्धि. अने गुणाकारे पण वस्तुनुं एम. संख्यातगुणवृद्धि, असंख्यातगुणवृद्धि, अनंतगुणवृद्धि. जेम वृद्धि तेम हानी पण केहेवी. इहां सर्वोत्कृष्ट देशविरतीनी विशुद्धि स्थानकथकी सर्व जघन्य सर्व विरतिनुं विशुद्धिनुं पहेलुं स्थानक अनंत गुणे अधिक जाणवुं. एम अनंतगुणे वृद्धि करवी एनुं विस्तरार्थ कर्म प्रकृति प्रमुख ग्रंथना पाठथकी जाणवुं. इतिगाथार्थ ॥ ४३२ ॥

अवतरणः—अवहरिउंजाइ नेवतीरंतित्ति एटले जेने कोइ अपहरि न शके तेनुं बशेने एकशरमुं द्वार कहेछे. मूलः—समणी मवगयवेयं, परिहार पुलाय मप्पमत्तं च ॥ चउदसपूर्व्वि आहारगंच नकयाइ संहरइ ॥ ४३३ ॥ अर्थः—एक साध्वीउ जे निरतिचार चारित्रनी धरनारीउ होय ते, बीजो अपगतवेद, एटले जेणे वेद खपाव्यो होय एवां केवली; त्रीजा परिहारविशुद्धि चारित्रना धरनार, चोथा पुलाकलब्धीना धणी, पांचमा अप्रमत्त संयतगुणठाणानेविषे जे वर्त्तता होय ते, छठा संपूर्ण चउदपूर्वना जाण, अनेसातमा आहारक शरीरना धरनार. ए सातने कोइ संहरेनही.

अवतरणः—अंतरदीवत्ति एटले अंतर द्वीपनी वक्तव्यतानुं बशेने बाशरमुं द्वार कहेछे. मूलः—चुल्लहिमवंत पुव्वा, वरेण विदिसासु सायरं तिसए ॥ गंतूणं तर दीवा, तिन्निसए हुंति विछिन्ना ॥ ४३४ ॥ अर्थः—महा हिमवंत पर्वतनी अपेक्षाए न्हानो तेथी चूले जे हिमवंत नाम पर्वत ने अपरे जंबु द्वीपनी जगति अने लवण समुद्रना पाणीनो ज्यां स्पर्श थायछे; तेपाणीना स्पर्शथकी विदिशिए त्रणशे यो

जन समुद्रमां जइए, त्यां ये बे गजदंताने आकारे दाढ निकलीछे, ते उपर चार अंतरद्वीप त्रणशे योजनने विस्तारेछे ॥ ४३४ ॥

हवे द्वीपनी परिधिनुं प्रमाण अने नाम कहेछे मूलः—अउणावन्ननवसए, किंचूणे परिहि तेसिमे नामा॥एगो रुय आनासिअ,वेसाणी चेवनंगूली॥४३५॥ अर्थः—नवशे उंगणपचास योजन कांइक माठेरा एटली परिधीनुं प्रमाण छे अने तेसिके० तेनां नाम आवीरीतेछे एक रुयक,बीजो आनासिक त्रीजो वेषाणिक, चोथो लांगुलिक

मूलः—एएसि दीवाण, परर्ज चत्तारि जोयणसयाइ॥ उंगाहिकण लवण, सपडिदिसं चउसयपमाणो ॥ ४३६॥ अर्थः—ए जे पूर्वे चार द्वीप कह्या तेथकी आगल चारशे योजन लवण समुद्र अवगाहिये, त्यांरे सपडिदिसंके० तेनीजपरे प्रत्येके पूर्वादि विदिशिनेविषे चारसे योजनने प्रमाण. ॥ ४३६ ॥

मूलः—चत्तारंतरदीवा, हयगयगोकन्नसंकुलीकन्ना ॥ एव पंचसयाई,छसयसत्तन्न वचेव ॥४३७॥ अर्थः—चार अंतर द्वीपछे तेनां नाम,हयकर्ण, गजकर्ण, गोकर्ण अने संकुलीकर्ण एटले बे चतुष्क थया हवे त्रीजा आदेदइ पांच अंतर द्वीपना चतुष्क जगती थकी जेटलो लवणसमुद्र अवगाहि रह्याछे ते कहेछे एवके० एमज लवणसमुद्रमां पांचशे योजन जगतीथकी आगल जइये त्यां त्रीजु चतुष्क जाणवुं, एम छशे योजन जइए त्यां चोथुं चतुष्क छे, अने सातसें योजन अवगाहिये त्यां पांचमुं चतुष्क छे, तथा आवशे योजन अवगाहिये त्यां छठुं चतुष्क छे, अने नवशे योजन अवगाहिये त्यां सातमु चतुष्क छे. ॥ ४३७ ॥

मूलः—उंगाहिकणलवण, विरकंनो गाहसरिसया भणिया ॥ चजरो चजरो दीवा,इमेहि नामेहि नायवा ॥ ४३८ ॥ आयंसमिंढगमुहा, अयोमुहागोमुहायचउरेए ॥ अस्समुहा हत्थिमुहा,सीहमुहा चेव वग्घमुहा॥४३९॥ अर्थः—अनुक्रमे पांचशे प्रमुख योजन लवणसमुद्र अवगाहीए त्यां विष्कंभ, तेनो जेटलो समुद्र अवगाहिये तेटलोज तेनो विस्तार पण जाणवो एवा चार चार द्वीपो ते एवानामे करी जाणवा. एकआयंस ते आदर्शमुख, बीजो मेंढमुख, त्रीजो अयोमुख, चोथो गोमुख ए त्रीजा चतुष्कनां चारनाम कह्यां, एटले बार द्वीप थया तथा एक अश्वमुख,बीजो गजमुख, त्रीजो सिंहमुख चोथो व्याघ्रमुख. ए चोथा चतुष्कनां नाम जाणवां एटले सोल थया.

मूलः—तत्तोमआसकन्ना, हरिकन्नअकन्नकन्नपावरणा ॥ उक्कमुहामेहमुहा, विज्जुदाविज्जुदंताय ॥४४०॥ तेवार पछी एक अश्वकर्ण, बीजो हरिकर्ण, त्रीजो अकर्ण चोथो कर्णप्रावरण, एवानामे पांचमुं चतुष्कछे एटले वीस थया. तेवार पछी उल्का

मुख, मेघमुख, विद्युन्मुख ने विद्युदंत एवानामे छठुं चतुष्क छे एटले चोवीश थया.

मूलः—घणदंतलठ्ठदंताय गूढदंतायसुद्धदंताय॥वासहरेसिहरंमिय, एवंचिअअठ्ठ वीसावि ॥४४१॥ अर्थः—एक घनदंत, बीजो निगूढदंत, त्रीजो लष्टदंत,चोथो शुद्ध दंत एवे नामे सातमुं चतुष्क जाणवुं एटले अठ्ठावीश थया. जेम एअठ्ठावीश चूल हिमवंते कह्या; एवंके० एमज वर्षधर सिखरिनाम पर्वत तेने विषे पण बीजा अठ्ठावीश छे; त्यां पण तेटलुंज लवणसमुद्रनुं अवगाहवुंछे. ॥ ४४१ ॥

इत्यादिक अर्थ सूत्रकार देखाडेछे. मूलः—तिन्नेव हुंति आई, एगुत्तरवट्टियाउनवस याउ ॥ उंगाहिकणलवणं, तावइयंचेव विछिन्ना ॥४४२॥ अर्थः—जेम हिमवंतने विषे जगतीथकी त्रणसे योजन लवण समुद्रनुं अवगाहवुं कह्युं; तेम इहांपण जगतीथकी त्रणशे योजन जइये त्यां त्रणसे योजन प्रमाण द्वीप होय, एम पहेलुं चतुष्क आदेदेइने ज्यांसुधी एकोत्तर वृद्धे चारशे, पांचशे, छशे, सातशे आठशे, नवशे योजनसुधी लवणसमुद्र अवगाहीये त्यांसुधीजाणवुं. अने विस्तार पण तेनो तेटलोज जाणवो. अने जेटलो समुद्र अवगाहिये त्यां तेटलाज शैकडा योजनना द्वीपना चतुष्क जाणवा. ए रीते ए पण एवेज नामे अठ्ठावीश द्वीप थाय. बेहु मली छपन्न अंतर द्वीप थायछे.

हवे एनेविषे जे युगलिया वसेछे तेनी वक्तव्यता कहेछे. मूलः—संति इमेसुनराव ज्ज रिसहनारायसंहणणजुत्ता ॥ समचउरंससंगाण संठियादेवसमरूवा ॥ ४४३ ॥ अर्थः—एनेविषे जे नरके० मनुष्य संतिके० छे ते केवाछे? तो के वज्र रुषभनाराच संघयण तेणेकरी सहित छे. वली समचतुरस्र संस्थाने संस्थिछे, वली देवता समान रूपना धरनार छेः ॥ ४४३ ॥

मूलः—अठधणुस्सयदेहा, किंचूणाउ नराणइत्थीउ॥ पलिअअसंखेज्जइभाग आउ आलरकणोवेया ॥ ४४४ ॥ अर्थः—आठशे धनुष्यनुं उंचपणुं जेमना शरीरनुं छे, उपलक्षण थकी चोशठ पृष्टीकरंमक होय, एकांतरे आहारनो अभिलाष थाय, उगणाएंसी दिवस अपत्यपालना होय. इत्यादि. उक्तंच जोयणदसमंसंतणु, पिठ्ठकरंमाणमेसिचउसठ्ठी ॥ असणंचउत्थीउ, गुणसीदिणवच्चपालणया ॥ १ ॥ वली शरीर प्रमाण जे पुरुषने कह्युं तेथकी कांइक ऊणु स्त्रीने थाय. एनुं जीवितव्य पल्योपमना असंख्यातमा जाग प्रमाण आयुष्यछे.ते समस्त लक्षणेकरी उपेत एटले सहित होय.

मूलः—दसविहकप्पद्दुम पत्तवंछिया तहनतेसु दीवेसु ॥ ससिसूरगहणमंकुण, जूआमसगाइयाहुंति ॥ ४४५ ॥ ॥ अर्थः—दशप्रकारनां पूर्वोक्त जे कल्पद्रुम तेथकी पाम्युंछे वांछित जेणे. वली ते छपन्न अंतर द्वीपनेविषे चंद्रमा अने सूर्यना ग्रहणनो

उत्पातरूप न थाय। तेमज मांकण जू मसा, आदि शब्दथकी मनुष्यने क्लेशना करनार एवा दुष्ट वृश्चिक सर्प्प मांस प्रमुख पण न होय इतिगाथा द्वादशकार्थ ॥

अवतरणः—जीवाजीवाणअप्पबहुअंति एटले जीव अने अजीवनुं अल्प बहुत्व ते संबंधी बशोने त्रेसठमुं द्वार कहेछे मूलः—नरनेरइयादेवा, सिद्धा तिरिया कमेण इह हुंति ॥ थोवअसंखअसंखा, अणंतगुणिया अणंतगुणा ॥४४६॥ अर्थः—नर ते सर्वस्तोक. एम पांचे बोल अनुक्रमे कहेवा, एटले नरथकी नारकी असंख्यातगुणा छे, अने नारकीथकी देवता असंख्यातगुणा छे, तथा देवताथकी सिद्ध अनंतगुणा जाणवा सिद्धथकी तिर्यंच अनंतगुणा जाणवा ॥ ४४६ ॥

मूलः—नारीनरनेरइया, तिरिसुरदेविसिद्धतिरिआय ॥ थोव असंखगुणा चउ, संखगुणाणंतगुण दोन्नि ॥४४७॥ अर्थः—नारीके० मनुष्यनी स्त्री सर्वस्तोक, ते नारीथकी नर जे मनुष्य ते असख्यातगुणा, एमां समूर्छिम मनुष्य पण लेवा नरथकी नारकी असंख्यातगुणा, नारकीथकी तिर्यंचनी स्त्री असख्यातगुणी, तिर्यंचनी स्त्रीथकी देवता असख्यातगुणा, ते देवोथकी देवियो सख्यातगुणीछे बत्रीसगुणीछे माटे. हवे बे अनंतगुणा ते आवीरीते, देवियथकी सिद्ध अनंतगुणा, सिद्धथकी तिर्यंच अनंतगुणा

मूलः—तसतेउपुढविजल,वाउकायअकायवणसइसकाया॥थोवअसखगुणा हिय, तिन्नि दोणतु गुण अहिया ॥४४८॥ अर्थ —त्रस कायिक बे इंद्रियादिक थोडाछे तेथकी तेउकाय असख्यातगुणा छे हवे त्रण एकबीजाथी विशेषाधिक छे ते कहेछे तेउकायथी पृथ्वीकाय विशेषाधिक, पृथ्वीकायथकी अपकायिक विशेषाधिक, तेथकी वायुकायिक विशेषाधिक, हवे बीजा अनंतगुणा छे ते देखाडे छे वायुकायिकथकी अकायिक जे सिद्धते अनंतगुणा जाणवा, सिद्धथकी वनस्पतिकायिक अनंतगुणा तेथकी सकायिक विशेषाधिक छे ॥ ४४८ ॥

मूलः—पण चउ ति दुअ अणिंदिअ,एगिंदिअ सइंदिया कमा हुंति॥थोवा तिन्नि यअहिया, दोणंतगुणा विसेसहिया ॥४४९॥ अर्थ—पंचेंद्रियादिक ते अनुक्रमे स्तोकादिक होय ते आवीरीते पंचेंद्रियेस्तोक तेथी आगल त्रण अधिक तेमां पंचेंद्रियथकी चउरेंद्रिय अधिक, चउरेंद्रियथकी तेंद्रिय अधिक, तेंद्रियथकी बेंद्रिय अधिक, ते थकी वली अनेंद्रिय जे सिद्धते अनंतगुणाछे अनेंद्रियसिद्धथकी एकेंद्रियअनंतगुणाछे केमके वनस्पतिकाय सिद्धथकी अनंतगुणीछे माटे एथकी सइंद्रिय नवस्थित विशेषाधिक जाणवा ४४९ एम जीवनुं अल्प बहुत्व कहीने हवे जीव अजीवनुं अल्प बहुत्व कहेछे

मूल —जीवा पोग्गल समया, दव्वपएसाय पज्जवाचेव ॥ थोवाणंताणंता, विसेस

अहिआ दुवेणंता ॥ ४५० ॥ अर्थः—प्रथम सर्वथकी जीव थोडा, तेथकी त्रण प्रकारना पुज्जल जे प्रयोगपरिणतिरूप तथा मिश्रपरिणति अने विश्रसापरिणत ए त्रणे जीव द्रव्यथकी अनुक्रमे अनंतगुणे अधिक जाणवा, ते पुज्जलथकी वली कालना समय अनंतगुणा छे. ते समयथकी द्रव्यधर्मास्तिकायादिक ते विशेषाधिक छे. हवे दुवेणंता एटले बे वली अनंता छे ते आवीरीते, द्रव्योथकी द्रव्योना प्रदेश जे निर्विजाग जाग लक्षण, ते अनंतगुणा छे. केमके एक अलोकाकाश द्रव्यना प्रदेश ते सर्व द्रव्योना प्रदेशथकी अनंतगुणाछे. तेथकी सर्व पर्याय अनंतगुणाछे. केमके प्रदेश प्रदेशनेविषे अनंत अगुरुलघुपर्यायना सद्भावथकी जाणवा. इतिगाथा पंचकार्थः

अवतरणः—युगप्रधान सूरिसंखत्ति एटले युग प्रधान आचार्यनी संख्यानुं वशेने चोसठमुं द्वार कहेछे. मूलः—जो दुप्पसहोसूरी, होहिंति जुगप्पहाण आयरिया ॥ अज्जसुहम्मप्पनिई, चउरहिआ दुन्निअसहस्सा ॥४५१॥ अर्थः—आ अवसर्पिणिए पांचमा दुषमानामा आराने छेहडे बे हाथ प्रमाण शरीर, चोवीश वर्षनुं आयु अने जेना तपेकरीने घणां कर्मो खप्यांछे तेणेकरीने अणाहाररूप मुक्ति जेने ढूंकडी थइछे, अने मात्र दशवैकालिक सूत्रनो धरनार छतो पण चउद पूर्वधरनी पेरे शक्रने पण पूजनीक एवो समस्त आचार्योने प्रांते थशे; एवा जे श्री दुप्पसहनामा सूरि ते ज्यांलगे थशे, अने पहेला श्री सुधर्मस्वामि आदेदेइ समस्त प्रवचनना जाण थया, तेने आदेलेइने ए जरत क्षेत्रनेविषे युग प्रधान आचार्य बे हजार ने चारे करी अधिक एटला थशे. एक आचार्य वली एम केहेछेके बे हजार ते चारे करी, रहित करिये एटले एक हजार नवसेंने छन्नु थशे. अने उक्तंच ॥ इहंआयरियाणं, पणपन्ना हुंति कोडिलरकाउ ॥ कोडिसहस्से कोडी, सएय तह इत्तिया चेव ॥ १ ॥ एवुं श्री महानिशीथमांहे पंचावन कोडीप्रमुख कह्याछे, ते सामान्य आचार्य आश्री जाणवा. त्यांज वली एम कह्युंछे के एमां केटलाक गुरु श्री तीर्थंकर सरखा गुणगणसहित थशे. ॥ ४५१ ॥ इति गाथार्थ.

अवतरणः—उसप्पिणीअंतिमजिण तित्थपमाणंति एटले उत्सर्पिणी काले चरम जिनना तीर्थना प्रमाणनुं वर्णने पांसठमुं द्वार कहेछे. मूलः—उस्सप्पिणिअंतिमजिण, तित्थंसिरिरिसहनाणपज्जाया ॥ संखेज्जाजावइया, तावयमाणं धुवं जविही ॥४५२॥ अर्थः—उत्सर्पिणीकालनेविषे अंतिमजिण श्रीजद्रकृत तेनो तीर्थ ते श्रीऋषज देव पहेलो तीर्थनाथ समजवो. तेनो ज्ञानपर्याय एक हजारवर्षे उणो पूर्वलाख एवा ज्ञान पर्याय ते जेटला संख्याता थाय, तेप्रमाण उत्सर्पिणीकाले चोवीशमो श्री जद्रकृत

एवेनामे तीर्थंकर थशे तेनो तीर्थ तेटलेज प्रमाणे संख्यात पूर्व लक्षरूप धुवके० निश्चेथी थशे ॥ ४५२ ॥ इति गाथार्थ

अवतरण—देवाणप्पवियारोत्ति एटले देवोने मैथुनना स्वरूपनुं कथेने ठासठमुं द्वार कहेछे मूल—दोकायप्पवियारो,कप्पाफरिसेणदोनिदोरूवे ॥ सद्देदो चउरमणो नत्थि वियारो उवरि अत्थि ॥४५३॥ अर्थ—सौधर्म ने ईशानरूप बे देवलोक तिहां कायायेकरीने देवताने मैथुननी सेवाछे, तथा सनत्कुमार ने माहेंद्र नामा बे देव लोकनेविषे कामाभिलाष उत्पन्न थयाथी देवांगनानी साथे स्पर्श करेछे, एम ब्रह्म अने लांतक नामा बे देवलोकनेविषे देवांगनानुं रूप देखवाथकीज कामाभिलाष पूरण थायछे अने शुक्र तथा सहस्रारवासी देवताओने देवांगनाना शब्द सांभ लवाथीज मैथुननी इछा पूरण थायछे अने आनत, प्राणत, आरण्य ने अच्युत ल क्षण ए चारे देवलोकनेविषे रहेनारा देवो मात्र मने करीनेज विषय सेवा करे, पण त्यां स्त्रीनो विचारके० गमन ते त्यां संभवे नही ॥ ४५३ ॥

हवे ग्रैवेयकादिकनी वात कहेछे मूल—गेविज्जाणुत्तरेसु,अप्पवियारा हवंति सव्व सुरा ॥ सप्पवियारठिईण, अणंतगुणसोक्खसंजुत्ता ॥ ४५४ ॥ अर्थ—ग्रैवेयक अने अनुत्तरविमानवासी देवोनेविषे अप्रविचार मैथुनरहित सर्व सुरके० देवता छे, ते सप्रविहार स्थिति कामसहित स्थितिना धरणहार जे समस्त देवोछे ते देवो तथा देवी थकी ए देवता अनंतगुण अधिक जे सुख, तेणे करी संयुक्त होय छे इतिगाथा द्यार्थ

अवतरण—कण्हराइण सरूवति एटले कृष्णराजीना स्वरूपनुं कथेने सडसठमु द्वार कहेछे. मूल—पंचमकप्पेरिट्ठंमि पत्थडेअट्ठकण्हराईओ ॥ समचउरंसक्खाडय ठिईय दोदो दिसि चउक्के ॥४५५॥ अर्थ—कृष्ण शब्दे सचित्त अचित्त पृथ्वी परिणा मरूप राजीकाके० शाश्वत आकारे रही जे पंक्ति तेने कृष्णराजी कहिये ते पांचमा देवलोकनेविषे अरिष्टनामे त्रीजो पाथडो तेने विषे पूर्वोक्त शब्दार्थ एवी आठ कृ ष्णराजीछे, परंतु समचउरंस आपाडाने आकारे स्थितिके० रहेलुंछे जेहनुं, एवी दोदोके० प्रत्येके चार दिशिने विषे बे बे कृष्णराजी रहीछे ॥ ४५५ ॥

मूल—पुव्वावरछत्तरवाहिरयाहिं मज्झिमयाहिंपुत्तउ ॥ दाहिणउत्तरपुव्वा, अवरा उ वहि कण्हराईओ ॥४५६॥ अर्थ—पूर्वदिशि अने अपरके०बीजी पश्चिमदिशिए जे कृष्ण राजीछे ते उत्तर अने दक्षिणे आयतके० लांबी लाणवी एमज उत्तरनी बे कृष्णराजी छे ते पूर्व अने पश्चिमे लांबी अने दक्षिणनी बे कृष्णराजी पण पूर्व पश्चिमने लांबी छे, अने मज्झिमयाके० पूर्वदिशिनी मांहेली अने दक्षिणनी बाहिरली ते मांहोमांहे स

लग्नछे. एमज दक्षिणनी मांहेली अने पश्चिमनी बाहेरली मांहोमांहे संलग्नछे. तथा पश्चिमनी मांहेली अने उत्तरनी बाहिरली माहोमांहे संलग्नछे. तथा उत्तरनी मांहेली ने पूर्वनी बाहेरली मांहोमांहे संलग्नछे. एम सर्व कृष्णराजीउ मांहोमांहे संलग्नछे; ते स्थापनाथकी परीक्षा करवी. पण इहां ते स्थापना करी नथी. ॥ ४५६ ॥

हवे वली एना कुणाना विभागनुं स्वरूप देखाडेछे. मूलः—पुव्वावरांछलंसा, तंसापुण दाहिणुत्तराबज्झा ॥ अप्भिंतरचउरंसा, सव्वावियकण्हराईउ ॥ ४५७ ॥ अर्थः—पूर्व दिशिनी अने अपराके० पश्चिम दिशिनी ए बेउ छलंसके० छ हांस होय. तथा दक्षिण ने उत्तरनी कृष्णराजी त्र्यंसपणे बाहेरली अने अभ्यंतर चउरंस छे. ते सर्व पूर्वादिक चारे दिशीनी कृष्णराजी चउरंसछे. ॥ ४५७ ॥

हवे एनुं प्रमाण कहेछे. मूलः—आयामपरिक्खेवेहिं,ताणविअसंखजोयणसहस्सा॥ संखेज्जसहस्सा पुण,विक्खंभे कण्हराईणं ॥ ४५८ ॥ अर्थः—आयाम शब्दे दीर्घपणुं अने परिक्षेप शब्दे परिधि कहिए. तेणेकरी ते कृष्णराजी सर्वस्थानके असंख्यात सहस्र योजन प्रमाणछे. इहां एम केहेवुं जे कोइक देवता त्रण चपटी वगाडतां जेटलो वखत थाय तेटला वखत मांहे ए जंबुद्वीपने फरतो एकवीश वार प्रदक्षणा करे; एवी शक्ति वालो देवता छ महिनासुधी फरे तो पण पार पामे नही; तो अनेरो बीजो शीरीते पार पामे? एटली दीर्घके० लांबी छे. अने संखेज्जके० संख्याता सहस्र योजन पुनःके०वली विष्कंभे एटले विस्तारे पहोलाइए कृष्णराजी थाय.

हवे ईशानादिक विदिशि तथादिशिनेविषे विमाननुं विशेष कहेछे.मूलः—ईसाणदिसाईसुं,एयाणं अंतरेसु अछसुवि ॥ अछविमाणाइ तहा, तम्मज्झेएक्कगविमाणं ॥४५९॥ अर्थः—ईशानकुण आदेदेइ पूर्वादिदिशिने अनुक्रमे चार विदिशिछे,अने चारदिशि एम आठेने विषे आठ विमान छे. तहाके०तेमज आठ विमानोनेमध्यभागे एक विमान छे

हवे ते विमानोनां नाम कहेछे. मूलः—अच्चिंतहच्चिमालिं, वइरोयण पभंकरय चंदाभं ॥ सूराभं सुक्काभं, सुपइठाभंच रिठाभं ॥ ४६० ॥ अर्थः—ईशानकूणे अर्चि नामे विमानछे; अने पूर्वदिशिए अर्चिमाली विमान छे ने अग्निकूणे वैरोचन विमानछे; दक्षिणदिशिए प्रभंकर विमानछे, नैरुतकूणे चंद्राभ विमानछे, पश्चिमदिशिए सूर्याभ विमानछे, वाव्यकूणे शुक्राभ विमानछे, उत्तरदिशिए सुप्रतिष्ठाभनामा विमानछे अने वचमां मध्यनुं नवमुं रिष्ठाभनामा विमान छे. ए विमानोनां नाम कह्यां.

हवे ए विमानोनेविषे जे देवता वसेछे तेमनी स्थिति, तेमना भव अने नाम कहेछे. मूलः—अछायरछिईया,वसंतिलोगंतियासुरा तेसु ॥ सत्तछभवभवंता. गिझंति

ङ्मेहिंनामेदिं ॥४६१॥ सारस्सय माइच्चा, वही वरुणाय गद्दतोयाय ॥ तुसिया अ व्वाबाहा, अग्गिचाचेव रिठ्ठय ॥ ४६२ ॥ अर्थ —जेमनी आठ सागरोपम आयुष्यनी स्थितिछे एवा लोकांतिक देवो ते विमानोनेविषे वसतिके० वसेछे वली सात अ थवा आठनवे संसारनो अंतकरीने जेमने मोक्षे जवुंछे एवा देवो वसेछे तेमनां नाम कहेछे एक सारस्वत, बीजो, आदित्य, त्रीजो वन्हि, चोथो वरुण,वली पांचमो गर्द तोय,छठो तुषित,सातमो अव्याबाध,आठमो अमेय अने नवमो अरिष्ट नामे जाणवो ॥ हवे ए देवोना परिवारनी संख्या कहेछे मूल'—पढमजुअलंमि सत्तय, सया णि बीयंमि चउदससहस्सा ॥ तइए सत्तसहस्सा, नवचेव सयाणि सेसेसु ॥४६३॥ अर्थ —पहेलो सारस्वत ने आदित्य ए युगल एटले बन्नेनो एकठो सातसे देवोनो प रिवार जाणवो एम वन्हि ने वरुण ए बीजा युगलने चउदहजारनो परिवार जाण वो त्रीजो युगल जे गर्दतोय अने तुषित एने सात हजारनो परिवार जाणवो अ ने शेष जे त्रण विमान रह्यां, तेमने नवसेनो परिवार छे ४६३ इतिगाथानवकार्थः॥ अवतरण—सद्यायस्सअकरणंति एटले सद्याय न करवो अर्थात् असद्याइनुं बशेने अडशठमुं द्वार कहेछे मूल —संजमघाउप्पाए सा दिव्वे वुग्गहेय सारीरे ॥ म हियासचित्तरउ, वासमिय संजमे तिविहं ॥४६४॥ अर्थ'—इहां प्रथम असाध्याथि कनो शब्दार्थ वखाणेछे, ते आमछे. आ शब्दे मर्यादायेकरी सिद्धांतोक्त न्याये करी अध्याय एटले भणवुं अने सुष्टु शब्दे भलो जे अध्याय ते स्वाध्याय कहिये अने ते स्वाध्यायिक ज्यां नथीते अस्वाध्यायिक कहिये ते रुधिरप्रमुख प्रमुख, मूल बे प्र कारेछे तेमां एक आत्मसमुथ अने बीजो परसमुथ त्यां आत्मसमुथ ते जे सद्यायनो करनार तेना शरीरथकी समुथके० प्रगटपणे जे थयो ते आत्मसमुथ जा णवो, अने पर ते आत्माथी अनेरो तेथकी समुथके० उपन्यो ते परसमुथ

त्यां बहु वक्तव्यपणाने लीधे पेहेलो परसमुथ पांचप्रकारेदेखाडेछे एक प्रथम शब्दे चारित्र तेनो ज्यां घात एटले विनाश थाय ते जाणवो, बीजो उत्पातनेविषे थयो ते उत्पातिक, त्रीजो सादिव्व जे देवतानो प्रयूंजवो, चोथो वुग्गह एटले व्युद्ग्रह शब्दे संग्राम कहिये, पांचमो शरीरथकी नीपन्यो ते शारीर ए पांच प्रकारना अस्वाध्या यिकनेविषे सद्याय करतां यतिने आज्ञाभंगादिक दोष थाय

॥ हवे ए संयमघातादिक पांचे विवरीने वखाणेछे तेमां प्रथम संयमघाती अस्वा ध्यायिक ते त्रण प्रकारेछे तेज देखाडेछे एक महिका, बीजी सचित्तरज अने त्री जी वर्षा ए त्रण संयमोपघाती अपस्वाध्यायिकछे ॥ ४६४ ॥

हवे एज महिकादिक त्रण वखाणवाने अर्थे सूत्रकार गाथा कहेछे. मूलः—महिया उगप्नमासे, सच्चित्तरउय ईसिआयंबे ॥ वासे तिन्निपगारा, बुब्बुय तव्वज्जफुसिएय ॥४६५॥ अर्थः—प्रथम महियाके० धूहरि ते प्रसिद्धछे. ते क्यां थाय? तोके गप्न मासेके० कार्त्तिकमासथी मांमीने माहा महिनासुधी ए गर्भमासमांहे धूहरि पड ती सघलो समकाले अपकाय नावित करे. वीजो सचित्तरज ते कहिये जे वायरा नी उराडी सूक्ष्म धूल ते सचित्तरज पडतीथकी त्रणदिवस उपरांत समस्त पृथ्वी कायिक नावित करे, ते जेवारे पडे तेवारे दिशिइपत् लगारेक ताम्रके० राती थाय. हवे त्रीजी वर्षा, इहां वास एटले वरसवुं. तेने विषे त्रण प्रकार होय ते कहेछे. एक बुब्बुदके० ज्यां वर्षादपडे ते थकी परपोटा थाय ते वर्षा बुब्बुद कहिये. वीजो मेह वरसे अने परपोटा न थाय एवो जे मेह ते तद्वर्जक कहिये. त्रीजो फुसीआ शब्दे न्हाना न्हाना वर्षादना ठांटा ज्यां पडे ते फुसीआ कहिये.

ए त्रण प्रकारनी वृष्टि ठते जेमां जेटलो काल असझाइ होय ते कहेछे. जे वर्षादमां परपोटा थाय तेवो वर्षाद आठ पहोर सुधी निरंतर वरसे तो उपरांत असझाइ थाय. वली एक आचार्य एम कहेछे के त्रण दिवस उपरांत असझाइ थाय छे. अने जेवारे परपोटे रहित वर्षाद वरसे तेवारे पांच दिवस उपरांत असझाइ थायछे. तथा जे वारे फुसीआ पडे तेवारे सात अहोरात्र उपरांत असझाइ जाणवी.

ए संयमोपघातिक जे नेद ते सर्वेने इव्यादिक चार प्रकारे परहरवुं कहेछे. मूलः— दव्वे तंचिअदव्व, खेत्ते जहिंपडइजच्चिरंकालं ॥ ठाणाइनासनावि, मोत्तुंउस्सास उम्मेसे ॥ ४६६ अर्थः—इव्येतो तेज इव्य जे सचित्तरज वर्षादिकनुं वरसवुं. वीजुं खेत्रे तो जेटला खेत्रनेविषे धूहरी प्रमुख पडे तेटले खेत्रे, त्रीजुं कालथी तो जेटला कालसुधी धूहरी पडे. चोथुं नावे तो एक श्वासोश्वास ने मेषोन्मेषवार्जि शेष अनेरु ठाणाइके० स्थानादिक वर्जे.इहां आदि शब्दथकी गमन आगमन पडिलेहण प्रमुख अने वली नासके० नाषानुं वोलवुं; उपलक्षणथीतो सर्व कायानी चेष्टाने परिहरे, ए निःकारणे वर्जे; परंतु जे ग्लानादि संबंधी कार्य उपजे तो जयणाये करी हाथनी संज्ञाये,आंखनी संज्ञाये,चक्षुनी संज्ञाये, आंगुलीनी संज्ञाये कहे अथवा मुखे वस्त्र आपी वोले, वर्षाकल्प उढीने जाय एटले संयमोपघात असझाइ वखाण्यो.

हवे उत्पातिक वखाणेछे. मूलः—पंसूअमंसरुहिरे, केससिलावुट्ठि तहरउग्घाए॥ मंसरुहिरे अहोरत्तं अवसेसेजच्चिरं सुत्तं ॥ ४६७ ॥ अर्थः—इहां वृष्टि शब्दे पांशु वृष्टि,मांसवृष्टि, एम रुहिरेके० रुधिरवृष्टि,केशवृष्टि,शिलावृष्टि, इहां वृष्टि शब्द सर्वत्र

जोडिये तेमां प्रथम पांशुवृष्टि ते जे अचित्तरज पडे, तेमज मांसना खंड पडे ते मांसवृष्टि जाणवी रुधिरके० लोहिना बिंदु पडे ते रुधिरवृष्टि जाणवी केश निमाला जे उपरथी पडे ते केशवृष्टि जाणवी शिला शब्दे पाखाणनी वृष्टि अथवा शिलारूप करा पडे ते शिलावृष्टि जाणवी तेम रजोद्घात ते ज्यां दिशि रजस्वला सर्वत्र धूंधला अंधकार सरखुं दशे दिशाए थाय हवे त्यां असझाइ थाय ते कहेछे । मांस रुधिरनी वृष्टि एक अहोरात्र थाय ता ते थया पछी एक अहोरात्र वर्जिने सझाय करिये अने अवशेषके० बीजी जे पांशुवृष्टि प्रमुख छेते जष्चिरंके० ज्यां लगे ते थाय त्यांलगण नंदिप्रमुख सूत्र गुणिये नही शेष समस्त क्रिया करिये । सांप्रत पांशु ने रउग्घाय ए बे पद वखाणतो छतो तेनेविषे असाध्यायिपणु पण कहेछे मूल—पंसुअचित्तरऊ, रयस्सलाउं दिसा रउग्घाउं ॥ तछसवाएनिव्वाय एयसुत्त परिहरंति ॥४६८॥ अर्थ—पांशु शब्दे धूमाडा सरखी लगारेक धोली ते पांशु अचित्तरज कहिए अने रउग्घायके० रजस्वला तेने कहिये के ज्यां सर्व दिशिउंने विषे समस्त प्रकारे अंधकार देखाय तेने रजोध्घात कहिये तछके० त्यां हवे सवात एटले वायरे सहित अथवा निर्वात एटले वायरे रहित तो पण ज्यां लगी ते रज पडे त्यां सुधी सूत्र परिहरे एटले सिद्धांतनो सझाय करे नही. एटले उत्पातिक द्वार वखाण्युं ॥ ४६८ ॥

। हवे सादिव्य ए वखाणेछे मूल—गंधव्वदिसाविज्जुक्क गज्जिएजूवजक्खआलित्ते ॥ एकेकपोरसिंगज्जियंतुदोपोरसीहणइ ॥ ४६९ ॥ अर्थ—गधर्वनगर ते संध्यासमय नेविषे चक्रवर्ति प्रमुखना नगरने उपरे उत्पातनो करणहार नगर अट्टाल प्राकारादिक रह्यु देखाय ते गधर्व कहिये बीजु दिशा शब्दे दिग्दाह ए आगल वखाणशे तेमज अकाले वीजली तथा उल्कापात अने प्रकाश सहित आकाशनेविषे रेखा देखाय, वली गज्जिए ते मेघनी गर्जनानीपरे अव्यक्त ध्वनि थाय ते जाणवी अने जूवए आगल कहेशे तथा जक्खआलि ते जे एक दिशिये वचाले वचाले वीजली ना झबुका सरखो प्रकाश देखाय ए गंधर्व नगर आदेदेइ जे कह्या तेमां एक एक पहोरसुधी सझा करिये नही अने गर्जितमां बे पहोर हणे इहां ए विशेष छे जे गधर्वनगर ते देवकृतज थाय अने शेष दिग्दाह प्रमुखजे छे तेनी भजना जाणवी एटले कोइकवारे देवकृतज थाय, अने कोइवारे स्वभावेज थाय. तेमां जे स्वभावे थाय त्यां सझाय परिहरवो नही पण ए देवकृतजछे एवुं जाणी न शकाए ते माटे सझाय करिये नही ॥ ४६९ ॥ - ।

हवे दिग्दाह वखाणियेछैए. मूलः—दिसिदाहुछिन्नमूलो, उक्कसरेहापगाससंजुत्तो ॥ संझाछेयावरणो, उजूयउत्तसुकंदिणतिन्नि ॥ ४९० ॥ अर्थः— पूर्वादिक एक दिशिने विषे छिन्नमूलके० नीचो न होय अने उंचो वलता नगरनीपरे प्रकाश देखाय ते दिग्दाह कहिये. अने उल्कापात ते कहीए ज्यां रेखा एटले लीटी प्रकाशेकरीसहित जेम ताराउ पडते देखाय. हवे जूहउ वखाणेछे. संझाछेयावरणोके० संध्याने छेदनुं आवरण ते चंद्रमाछे ते आवीरीतेः—सांक समये संध्या कहिये तेना विभागनो छेद जेणे करिये ते काल कहिये. तेहनो आवरणहार चंद्रमा ते चांदरणा पखवाडामां ज्यांसुधी चंद्रमा रहे त्यांसुधी जाणवुं. एटले बीज त्रीज चोथ त्यांसुधी जुहउ कहिये. इहां संध्याछेदने अणजाणवे करी कालवेलानुं जाणपणु न होय तेथी ते दिवसनी संध्याए प्रादोषिककाल कल्पे नही, सूत्रपोरसी करिये नही.

हवे जेम ए देवकृतछे तेम बीजा पण देवकृत देखाडेछे. मूलः—चंदिम, सूर, वरागे, निग्घाए गुंजिए अहोरत्तं ॥ संझाचउपाडिवए, जंजहिंसुगिम्हए नियमा ॥ ॥ ४९१ ॥ चंदिमके० चंद्रमानुं अने सूरके० सूर्यनुं उपरागके० ग्रहण ते जे दिवसे ग्रहने निवर्त्युं एटलुं बाहेर थकी लहिये. वली अभ्र सहित अथवा अभ्र रहित एवा आकाशनेविषे निर्घात एटले गाज समान ध्वनि निकले अने गुंजित ते पण गाजवुं तेनोज विकार जाणवो. ए बन्ने जेवारे थाय तेवारे ते वेला ए आरंभीने अहोरात्र एटले आठ पहोर सुधी असजाय ग्रहण करिये तथा निर्घात गाजवानी असक्ता कही. हवे चउके० चार संध्या ते सूर्यना अस्त वखते अने उदयनी वखते तथा मध्यरात्रिये अने दिवसना मध्यान्हे ए चार वखते प्रत्येक बे बे घडीसुधी सजाय करवी नही. ए अन्य शासननेविषे पण निषेध्युंछे. यतः संध्याकाले च संप्राप्ते, कर्म्मचत्वारिवर्जयेत् ॥ आहारंमैथुनं निद्रा, स्वाध्यायंच चतुर्थकं ॥ १ ॥ हवे एनुं फल कहेछे. यतः आहाराज्जायतेव्याधि, मैथुनाच कुलक्षयः ॥ दरिद्रताच निद्रायां, स्वाध्यायान्मरणं भवेत् ॥ २ ॥ एरीते अन्यदर्शणीउमां पण सजायनो निषेधछे, परंतु बीजी क्रियानो निषेध नथी.

हवे पडिवाए इहां पडवाना ग्रहण थकी पडवाने अंतना चार महामह जणाव्या ते आगली गाथाए कहेशे. हवे जंजहिंके० जे गाम नगरादिकनेविषे अनेरो पण पशुवधादिक उत्सव थाय तेपण नियमके० निश्चेसुं लहिये. एतावता ज्यां जेटला कालसुधी पशुवधादिक प्रवर्त्ते त्यांलगे त्यां सजाय करवो नही. ॥ ४९१ ॥

हवे चार महामह कहेछे. मूलः—आसाढी इंदमहो, कत्तियसुगिम्हएय बोधव्वे॥

एए महामहा खलु एएसिं नाव पाडिवया ॥४७१॥ अर्थ –आषाढ महीनानी पूर्णिमा, वली इन्द्रमहो शब्दे इन्द्रोत्सव ते आसो महीनानी पूर्णिमा अने कार्त्तिकी पूर्णिमा तथा ग्रीष्म शब्दे चैत्रनी पूर्णिमा ए चार पूर्णिमा, ते बोधवके०जाणवी एनाज चार पडवा तथा महामहोत्सव जेहनेविषे थाय ते महामह समस्तमांहे एअतिशयवत छे जे देशमां जे दिवसथकी जेटला काल सुधी महामहोत्सव प्रवर्त्ते, ते देशमां ते दिवसथी आरंनीने तेटला कालसुधी असयाइ जाणवो यद्यपि समस्त महामह पूर्णिमा लगीज थाय एवी प्रसिद्धिछे, तथापि पडवानेविषे पण उत्सव प्रवर्त्ते, तेथी पडवो पण वर्जीये ए कारणेज कह्युं के एएसिजावपाडिवयाके० ए पूर्वोक्त चारना ज्यां लगे पडवा थाय त्यांसुधी जाणवु ॥ ४७२ ॥

हवे चंद्र तथा सूर्यनुं ग्रहण आश्रयी जघन्य अने उत्कृष्टे सज्झायनो विघात काल कहेछे मूल –उक्कोसेण दुवालस, चंदोजहन्नेण पोरिसीअठ ॥ सूरो जहन्न बारस, पोरसिउक्कोस दोअठा ॥४७३॥ सगहनिबुड्ड एव, सूराइजेण हुंति होरत्ता ॥ आर्य नदिणमुक्को, सो चिय दिव सोय राईय ॥४७४॥ अर्थ–उत्कृष्टचंद्रमा बारपहोर हणे अने जघन्ये आठ पहोर हणे ते आवीरीते–उगतो चंद्रमा जो राहुए ग्रह्यो उगे तो चार पहोर रात्री अने चार पहोर दिवसना एम आठ पहोर थाय, अने जो चंद्रमा ग्रह्योज आथमे तो चार पहोर दिवसना अने चार पहोर रात्रिना तथा चार पहोर वली बीजा दिवसना एम बार पहोर थाय अथवा उत्पाते सघली रात्रिनुं ग्रहण होय अने ग्रह्योज आथम्यो त्यां ग्रहणनी रात्रीना चार पहोर अने अहो रात्र ते वली बीजो दिवश तेना आठ पहोर एम बार पहोर थाय अथवा वादलाए आकाश ढांक्युं होय तेणे करी जाण्यु नही जे कई वेलाये ग्रहण थयु? अने ग्रह्यो आथमतो देखी प्रनात समये जाण्युं, तेवारे ते आखीरात्र अने बीजा आठ पहोर थाय. एम पण बार पहोर चंद्रमाने ग्रहण थाय

हवे सूर्यने ग्रहणे एम जाणवु ते कहेछे सूरोजहन्नके० सूर्यने ग्रहणे जघन्ये बार पहोर अने उत्कृष्टे सोअठ्ठ एटले सोल पहोर थायछे ते आवीरीते सूर्य ग्रह्यो थकोज आथम्यो तेवारे चार पहोर रात्रिना अने वली अहोरात्रि बीजो एम मली बार पहोर थाय हवे सोल पहोर ते आवीरीते, सूर्य राहुए ग्रह्योज उदय पाम्यो अने उत्पातना वशथकी ग्रह्योज आथम्यो, तेवारे बे अहोरात्र असझाय जाणवो ए ग्रह्यो उगे अने ग्रह्यो आथमे तेना ए सोल पहोर देखाड्या

अन्यथा सूराई जेणहुंतिहोरत्त एटले सूर्य अने चंद्रमाने अहोरात्रेज होय, तेवारे

दिवसे ग्रहण थयुं अने दिवसेज मूकाणु तेवारे तेटलो दिवस अने आगली सामी रात्री आवे तेटलीज अहोरात्र चंद्रमाने ग्रहणे पण जाणवां. चंद्रमा नऊगेतो असज्झाइ.

अनेरा वली एम कहेछे के आइन्नंतिके० ए आचीर्णछे. दिणमुक्कोके० जे वेला ए ग्रहण थयुं तेवारे मूकाणा पछी ते दिवस ने ते रात्री अने नवो सूर्य ऊगे त्यारे अहो रात्र पूरण थयो. तथा चंद्रमानेपण एम रात्रेज ग्रह्यो रात्रेज मूकाणो तेवारे ते शेष रात्री वर्जीये. तेमाटेज कह्युं के सावियदिवसोयके० तेज दिवस अने रात्र पण तेज रात्रिये असज्झाइ थाय. ॥ ४७४ ॥

हवे वुग्गह वखाणेछे. मूलः—वुग्गह दंडियमाई, संखोभे दंडिएव कालगए ॥ अणरायएय सभए, जच्चिर नंदोच्चहोरत्तं ॥ ४७५ ॥ अर्थः—विग्रह ते वढवाड अने दंडी ते गामादिकना धणी ते संग्रामने अर्थे उद्युक्त थयाछे तेनां कटक ज्यांलगे उपशमे नही; आदिशब्द थकी सेनापति प्रमुखने विरोध छे त्यांसुधी असज्झाइ जाणवी.

एम प्रसिद्धजे वे स्त्रीओ ते पोतामां वढवाड करती होय अथवा मल्लयुद्ध थतुं होय. वली वे गामना तरुण पुरुषो घणा मल्या छता पाखाण प्रमुखे वढवाड करेछे, अथवा बाहुए करी ढिंक पाटु अरस परस एक बीजाने मारता वहेछे अथवा होलिए प्रसिद्ध कलह थायछे, ते ज्यांलगे उपशमे नही त्यांलगे असज्झाइ.

केमके दंडी सेनापत्यादिकने कलहे अनेक कौतिक थाय ते माटे व्यंतर देवो एकठा थाय ते पोतपोताना पक्ष करे तेवारे सज्झाय करतां छल नाखे अने लोकने पण अप्रीति उपजे अने कहे के अमे इहां बीहीता रह्या छइये, शुं जाणिये जे कांइ आपदा आवी प्राप्त थशे, ते ए श्रमण कांइ दुःख जाणता नथी. वेग भणेछे. एवो लोकापवाद थाय एम संक्षोभ विग्रहसंबंधी कह्यो.

हवे दंडी एवकालगएके० दंडीक जे राजा ते कालगत एटले मरण पामे छते अणरायएके० अनेरो राजा ज्यांसुधी नथाय त्यांसुधी प्रजाने महा संक्षोभ होय, संकोच अने चलचित्त थाय, तेथी सज्झाय करवो नही. वली सभएके० जेवारे म्लेच्छादिकनो भय थाय तेवारे पण सज्झाय न करवो.

हवे ए विग्रहादिकनेविषे असज्झाइनो विधि कहेछे. जच्चिरंके० ज्यांसुधी अनिदोच्चके० अनिर्भयपणु थाय, अस्वस्थपणु होय त्यांसुधी असज्झाइ जाणवो. अने पछी स्वस्थता थइ छतां पण एक अहोरात्र सज्झाय न करवो. ॥ ४७५ ॥

हवे संक्षोभ दंडि कालगए. एणे अनेरु पण सूचव्युं छे तेज कहेणहार छतो गाथा कहेछे. मूलः—तद्दिवसभोइआइ, अंतोसत्तण्हजावसज्झाउ ॥ अणहस्सय

हमिसयं, दिदिविचित्तम्मि सुद्धतु ॥४७६॥ अर्थ –जोइय शब्दे गामनो स्वामि मर
ण पामे आदिशब्दथकी आगल जे महत्तरकादिक कहेशे तेनो परिग्रह एजाव जाणवो
सात घरोमांहे जो कोइ कालगत थयो तोते दिवसके० अहोरात्रसुधी असधाइ जाणवो

वली इहां प्रसंगे अनेरा पण असधाइ कहेछे अणहस्सके० कोइ अनाथ शो
हायमांहे मरण पामे त्यां साधुने यतना कहेछे सघातर जे उपाश्रयनो धणी तेने
कहे अथवा अनेरो बीजो कोइ तथाविध श्रावक होय तेने वात कहे जे अमने
अनाथमृतके सधायनो अतराय कर्यो छे ते एम कह्या छतां पण जो ते श्रावक
परठवे नही तो बीजी कोइ वसिए जतो रहे, अने कदाचित् बीजु कोइ उपाश्रय न
होय तो रात्रे कोइनदेखे तेवारे ते अनाथ मृतकने वृषभ अन्यत्र परठवे वली ते कले
वर कुतरा सृगालादिके फाडी फाडी चुथी नाख्यो होय तो ते जोइने समस्त प्रकारे
परठवे एम यत्नकरवे थके अशठ सुद्ध ते सधाय करे तो प्रायश्चित्तनो विभागी न थाय

हवे तद्दिवसनोऽआइ ए गाथामां आदि शब्दथकी जे कह्या हता ते वखाणेछे
मूलः–मयहर पगए वहु पक्खिएयसत्तघरअंतरमयंमि ॥ निदुक्खत्तियगरिहा, नपढ
ति सणीयगवावि ॥ ४७७ ॥ अर्थ –महत्तर शब्दे जे गाममांहे प्रधान, प्राकृतके० जे
गामनो अधिकारी होय तथा बहुके० घणा जेने स्वजनादिक पक्षछे, ते बहु पाक्षिक
जाणवो तथा च शब्दथकी सघातरे अथवा बीजे कोइ सामान्य आपणी वस्ति आ
श्री सात घरमांहे मृतक थयेथके ते दिवस अहोरात्रीसुधी असधाइ थाय इहां का
रण कहेछे निदुखत्ति आए एटले निर्दुःखी एवी गर्हानो सनवछे ते कारणे सधाय क
रे नही, अने जो करे तो सणीयगंके० तेम करे जेम कोइ सांभले नही वली ज्यांसुधी
स्त्रीनुं रुदन सांभलिए त्यांसुधी पण सधा वर्जवो कह्योछे एटले विग्रह द्वार वखाण्यो,

हवे शारीरिकनो अवसर तेना बे भेदछे एक मनुष्यसबंधी बीजो तिर्यंचसबंधी.
तेमां तिर्यंचसबंधी ते वली जलजादिकना भेदथकी त्रण प्रकारेछे ते वली एक
एक द्रव्यादिकना भेद थकी चार चार प्रकारेछे ते सूत्रनो करनार पोतेज देखाडेछे

मूलः–तिरिपंचेंदियदव्वे, खेत्ते सट्ठिहत्थ पोग्गलाइन्नं ॥ तिकुरच्छमहंतेणा, नगरेवाई
तु गामस्स ॥४७८॥ अर्थः–विकलेंद्रियने जोही नथाय, माटे तिर्यंच पंचेंद्रिय तेनो
रुधिर प्रमुख पडे तेज द्रव्यथी वर्जवुं अने खेत्रे तो ज्यां पडयो त्यांथी साठ हा
थसुधी असधाइ करे ए खेत्रे अने ज्यां यति रहेछे त्यां तिर्यंचसंबंधि पुद्गलके०
मांस तेणेकरी आकीर्णके० व्याप्त थयोछे कुतरा प्रमुखे गामो गामे गाममां नाख्युंछे
तो ते तिकुरच्छके० त्रण कुरथ्या ते त्रण नानी शेरी ते ज्यां आंतरो होय ते स्थानके

सद्याय करिये. अने महंतेगाके० महंत महोटी शेरी होय तो एकज वर्जवी. प्रवाहे नगरनी शेरी महोटी थाय; केमके ज्यां थइने राजा चतुरंग सेना सहित जाय.
एवी एक शेरीने अंतरे सद्याय करवो. अने जो ते गाम सर्वत्र मांसे व्याप्त थयुं होय, अने शेरी त्रण पण न लाने तेवारे गामस्सबाहिंतुके० गामने बाहेर जइ सद्याय करे एटले इव्य अने खेत्रनी वात कही. ॥ ४७८ ॥

हवे काल अने नावनी वात कहेछे. मूलः—कालेति पोरिसिछव, नावे सुत्तं तु नंदिमाईयं ॥ सोणियमंसं चम्मं. अठीविय अहव चत्तारि ॥ ४७९ ॥ अर्थः—कालथकीतो लोही प्रमुख दीठा थका त्रण पहोर सुधी असद्याइ कह्योछे. ए अ ह्प लोही प्रमुखे जाणवुं. अने उंदर प्रमुख बिलाडीए मार्यो होय त्यां आठ पहोर असद्याइ थायछे. तथा नावथी तो नंदिप्रमुख सूत्र गुणिये नही. एम इव्यादि कना नेद थकी चार प्रकारनो असद्याइ कह्यो अथवा एम पण चार प्रकारेछे ते देखाडेछे. सोणिय एटले एक शोणित शब्दे लोही. वीजुं मांस त्रीजुं चम्म ए प्रसि ध्छे चोथुं अस्थि ते हाम. एवा नेदथकी पण चार प्रकारछे. एटले लोही, मांस चर्म ने हाम ए चारे पूर्वोक्त असद्याइमां लेवां, मात्र एक लोहीज लेवुं बीजां न लेवां एम समजवुंनही. ॥ ४७९ ॥

हवे विशेष देखाडेछे. मूलः—अंतोवहिंचधोयं, सठीहथाउ पोरिसी तिन्नि॥ मह काइअहोरत्तं, रत्ते वूढेयसुद्धंतु ॥ ४८० ॥ अर्थः—जे अंतोके० साठहाथमांहे कोइ पण स्थानके मांस धोयुं होय अने धोइने बाहेर नाख्युं पण तेना कोइएक अव यव पड्या होय तो त्रण पहोर सद्यायनेविषे परहरवा. एम मांस पकवे त्यां पण असद्याइछे; पण साठ हाथ थकी बाहेर मांस धोयुं रांध्युं पकव्युं होय तो असद्या इ न थाय. हवे आठ पहोर कह्या हता तेनी नावना देखाडियेछैये. महकाइ अहोर त्तं एनो अर्थ प्रथम कह्योछे. इहां एक आचार्य वली एम कहेछे के मार्जारे उंदर लीधो अने फाड्या विनाज तेने मात्र मारीनाखीने अन्य स्थानके लइगयो अथ वा त्यांज गलि गयो तो असद्याइ न थाय.

अनेरा वली ए वात मनमाने कहेछे के कोणजाणे कांइ फाड्यो अथवा न फा ड्यो लइगयो. एक वली एम कहेछेके, ज्यां मांजारादिक विना पोतानी मेलेज मरण पाम्यो अथवा कोइएके मार्यो परंतु अनिन्न रह्यो; ज्यांसुधी ते नेदाय नही अने तेनुं रुधिरादिक पृथ्वीउपर पडेनही त्यांसुधी असद्याइ नहोय एम कहेछे. परंतु ते पद्द

नलो नथी. केमके सोणियमंस इत्यादिक चार प्रकारनी असझाइ कही तेथी अभिन्न तोपण कलेवर पडे सझाय करवो नही

रत्थवूढेयके० ज्यां साठ हाथमांहे लोही पड्यु होय ते स्थानक उपर पाणी नो प्रवाह वह्यो होय तेणे करी ते लोही धोवाइ जाय पछी तो त्यां त्रण पहोरमां पण भूमिका शुद्धथई, माटे सझाय करिए ॥ ४७० ॥

इहां तिर्यंचनी असझाइनो प्रस्तावछे तेथी बीजीपण असझाइ देखाडेछे मूल — अंडगमुज्झियकप्पे, नयभूमि खणंति इयरहा तिन्नी ॥ असझाइयप्पमाणं, मच्छियपाया जहिंबुडे ॥ ४७१ ॥ अर्थ —साठ हाथमांहे इंडुं पडे ते इंडु हजी फुटयुं नथी तो उपाडी परठवीने सझाय करिये अने ते इंडुं जो पडतांवारज फुटयुं अने तेनुं कललं भूमिकाये पडयुं ने भूमिका खणी नही तो सझाय न करिये अने इयरहा त्ति त्ति के० अन्यथा प्रकारे भूमि खणी जे लाग्युंहतुं ते दूर कर्युं तो पछी त्रण प होर सीम असझाइ जाणवो

हवे कप्पे ए बोल वखाणेछे कप्पके० वस्त्र ते उपर पडयुं जे इंडुं ते पडताने फुटी पडयुं तेनुं कललके० बिंदु ते वस्त्रने लाग्युं ते साठ हाथ बाहेरे जइ धोइये तो असझाइ नथाय, अने साठ हाथनी मांहेली कोरे धोइये तो असझाइ जाणवो

इमाने बिंदुर्ड लोही केटलु पडेतो असझाइ थाय ? एवु प्रमाण कहेछे. मच्छि पके० माखीना पग ज्यां बुडे एटले पण असझाइ जाणवो ॥ ४७१ ॥

वली असझाइनो भेद देखाडेछे मूल —अजराउतिन्निपोरिसि, जराउआणजरे पडिएतिन्नि ॥ रायपहविंदुपडिए, कप्पेवूढेपुणोनत्थि ॥ ४७२ ॥ अर्थः—अजराउके० हाथणी प्रमुख तेने प्रसवे जरा पडे नही त्यां त्रण पहोर असझाइ जाणवो, अ ने जराउनी जरा पडी ए पण त्रण पहोरज जाणवा अने वली जो लागी र हेलो अहो रात्र छेदी पछी त्रण पहोरसुधी असझाइ जाणवो

रायपहके० राजमार्गनेविषे रक्तनुं बिंदु पडे तो पण सझाय करवो कल्पेछे इहां कार ण एछे जे आवता जता मनुष्यादिक तेने पगेकरी तत्काल उपडीजाय अने इहां नगव तनी आज्ञाये पण प्रमाण छे तेथी दोष नथी अने राजमार्गविना साठ हाथमां बिंदु पडे तो उपर वर्षादिकना योगेकरी धोवाइजाय. अथवा उपलक्षण थकी अग्निनायो गेकरी बले एटले सझायने माटे शुद्ध थाय एटले तिर्यंचसबंधी असझाइ वखाण्यो.

हवे मनुष्य सबंधी असझाइ वखाणेछे. मूल —माणुस्सयं चउद्धा, अट्ठिमुत्तूण सयमहोरत्ति ॥ परियावन्नविवन्ने, सेसे तिय सत्तअट्ठेव ॥ ४७३ ॥ अर्थः—मनुष्य

संबंधी असज्झाइ ते द्रव्य थकी तो पूर्वोक्त मांस चर्म लोही अने हाडना भेद थकी चार प्रकारेछे. त्यां अठिमोत्तूणके० अस्थि जे हाड ते मूकीने शेष त्रणने खेत्रथकी एकशोहाथ सुधीमां अने काल थकी एक अहोरात्रसीम सझाय करवो नही.

अने जो मनुष्य अथवा तिर्यंच संबंधी असज्झाइनुं कोइ कारण जो क्यां पड्युं होय ते परियावन्नके० परिणामांतर प्राप्तपणे करीने स्वभावेज विवरणभूत खेरना कांटानी परे वर्णांतरने प्राप्त थयो तो त्यां असज्झाइ न थाय. अने ए परियावन्नमूकी शेष त्रण दिवस सात दिवस आठ दिवस असज्झाइछे. ॥ ४७३ ॥

एहज वात सूत्रकार देखाडेछे. मूलः—रत्तूक्कडाउ इत्थी, अठदिणे तेण सत्तसुक्क हिए ॥ तिन्निदिणा नपरेणं, अणुउगंतं महोरत्तं ॥ ४७४ ॥ अर्थः—गर्भना आधानना कालनेविषे जो कदाचित् स्त्री रक्तोत्कट थाय तो ते स्त्रीये पुत्रिका प्रसवे छते आठदिवस असज्झाइ जाणवी; पण नवमे दिवसे सझाय करवो अने दारक जे स्त्री ते शुक्रादिकपणे होय ने ते पुत्र प्रसव करे तेवारे त्यां सात दिवस असज्झाइ जाणवो अने आठमे दिवसे सझाय करिए.

स्त्रीने महीने महीने रुतुआवे ते संबंधी लोही दीठा पछी त्रण दिवससुधी असज्झाइ जाणवो अने त्रणदिवस उपरांत लोही न रहे तो त्यां असज्झाइ न थाय. जे कारणे ते अणउगके० रुतुनुं लोही केवाय नही. किंतु ते महारक्त कहिये. त्रण दिवस जेवुं लोही थाय तेवुं लोही पछी न थाय. ते पोताने स्वभावेज परियावन्नविवन्न होय ते माटे सझाय कालने न हणे. ॥ ४७४ ॥

हवे प्रथम जे अठिमुत्तूण एटले हाड मूक्युं होय एम कह्युं हतुं तेनी वात कहेछे. मूलः—दंतेदिठिविगिंचण, सेसठीवारिसेववरिसाइं ॥ दड्ढठीसुनचेवइ, कीरइ सझायपरिहारो ॥ ४७५ ॥ अर्थः—दांतदीठे एटले बालकादिकने दांतपडे ते दांत सो हाथथकी बाहेर विगिंचणके० परठवनो अथवा दांत पड्यो अने दीठोनही तो ए स्थानक रुडीरीते जोइए तेम जोता थकां दांत लाभे नही तो, ए स्थानक शुद्ध छे एवी कल्पनाए करी सझाय करिये. अन्य वली एम कहेछे के तेनो काउसग्ग करीने पछी सझाय करवो. हवे दांत टालीने शेष अस्थिनी वात कहेछे. शेष वी जां हाड शो हाथमां पड्यां थकां त्यां बार वर्षनो असज्झाइ जाणवो अने ते हाड जो बल्यां होय तो त्यां असज्झाइ थाय नही. ॥ ४७५ ॥ इति गाथार्थ ॥

अवतरणः—नंदीसर दीवठिइत्ति एटले नंदीश्वर द्वीपनी स्थितिनुं वर्णने उगणो तेरमुं द्वार कहेछे. मूलः—विरकंभेकोमिसयं, तिसठकोडीउ लरकचुलसीइ ॥ नंदीसरो

पमाण, गुलेणइयनोयणपमाण ॥ ४७६ ॥ अर्थः—नंदि शब्दे समृद्धि ते उदार जिनमंदिर उद्यान पुष्करणी पर्वत प्रमुख जे घणा पदार्थ तेना सार्थने अद्भुतप णेकरी ईश्वर तेने नंदीश्वर कहिए ते नंदीश्वर द्वीप आ जंबुद्वीपथकी आठमो छे पढे ते वलयने आकारेछे विष्कंभे एनुं प्रमाण एकशो त्रेसठ कोडी चोराशी ला ख योजन एटला योजन प्रमाणांगुले करी एनुं प्रमाण छे ॥ ४७६ ॥

हवे इहां अंजनगिरि प्रमुखनी वक्तव्यता कहेछे. मूल.—एयंतोअंजणरयण सामकरपसरपूरियंवता ॥ बालतमालवणावलि, घणघणपमलकलियव. ॥४७७॥ अर्थः—एयके० ए नंदीश्वरद्वीपमांहे जे अंजनगिरि छे ते केवाछे? तो के श्या मवर्णे जे रत्नना विशेष तेनांजे करपसरके० किरणना समुह तेणेकरी पू रियके० पूर्याछे उपांतके० छेहेडा जेना वली बालके० नवां एवां जे तमाल ना मा वृक्ष तेना वननी आवलीके० श्रेणी तेणेकरीने सहित वली घनके० मेघ ते नां पटल तेणे करी कलितके० सहितनीपरे सहितछे ॥ ४७७ ॥

मूल—चउरो अंजणगिरिणो, पुव्वाइदिसासु ताणमेक्केके॥चुलसीसहस्स उच्चो, उ गाढो जोयण सहस्स ॥४७८॥ अर्थः—पूर्वली गाथाए जे विशेषण कह्यां ते विशेष णेकरीने विशेषित एवा चार अंजनगिरि एवे नामे पर्वतछे ते पूर्वादिक चारदिशि नेविषेछे ताणके० ते अंजनपर्वतोनुं एकेकनेविषे प्रमाण चोराशीहजार योजन उंचपणे छे अने अवगाढ भूमिकाने विषे एक हजार योजनछे ॥ ४७८ ॥

मूल—मूलेसहस्सदसग, विरकंभेतस्सउवरिसयदसगं ॥ तेसु घणमणिमयाइ, सिद्धाययणा इयचारि ॥४७९॥ अर्थः—मूलमां दश हजार योजन प्रमाण विष्कंभ छे अने तेना उपर दश सय योजन छे वली त्यां अंजनगिरिने विषे घणमणिके० घणां नाना प्रकारनां रत्न तेणे करी नीपजाव्याएवा सिद्धायतन चार प्रासाद छे

हवे ए सिद्धायतननुं प्रमाण कहेछे. मूल—जोयण सयदीहाइ, बावत्तरि'ऊ सियाइ रम्माई ॥ पन्नास वित्थडाई, चउद्धाराई सधयाइ ॥ ४८० ॥ अर्थः—ते प्रासाद एकशो योजन दीर्घके० लांबपणे अने बहोंतेर योजन ऊसियके० उंचपणे वली रम्मके० महा' मनोहर अने पन्नासके० पचाश योजन विस्तारेछे वली जेनेविषे चार बारणांछे तथा सधयाइके० ते प्रासादो ध्वजाएकरी सहित छे ४८०

मूलः—पइदारं मणि तोरण, पेहा मंडव चिराय माणाई ॥ पंचधणुस्सय ते सिद्ध, अठोत्तर सयजिण मुआइ॥४८१॥ अर्थ—ते एकेका प्रासादनां चार चार बार णांजे ते एकेकुं बारणुं सोल योजन उंचुंछे, अने आठ योजन पहोलुंछे ते प्रति द्वार एट

ले बारणा बारणाप्रत्ये मणीचंद्रकांत प्रमुख तेनां तोरणछे अने प्रेक्षामंम्प नाटक करवाने अर्थे जे मंम्प तेणेकरी विराजमान एटले शोभनिक, एवां प्रासाद वली जेनुं पांचसे धनुष्य उंचपणुं देहमाननुंछे, एवा एकशोने आठ जिन तेणेकरी युक्तछे. इहां जिन अने जिनप्रतिमाने भेद समजवो नही. तेमाटेज सूत्रकारे मूल पाठमां जिनयुक्त कह्याछे. ॥ ४९१ ॥

मूलः—मणिपेढिया महिंदज्झ यायपुरकरिणि यायपासेसु ॥ कंकेल्लि सत्तवन्नय, चंपय चुअवन्नजुत्ताउ ॥ ४९२ ॥ अर्थः— वली ते सिद्धायतन मणिपेढियाके० रत्नमय वेदिका तेणेकरी मांहेलीकोरे सहित छे, अने प्रासाद उपर महाइंद्रध्वजो छे तेणे करी सहित छे. वली पुष्करणी वापि ते पसवाडानेविषे कंकल्लिके०अशोक सप्तपर्ण, सहकारनी जाति,चांपो प्रसिद्धछे, तथा च्यूत ते आंबा तेनां वन तेणेकरी प्रयुक्तके० सहित एवी वापिओछे तेनां नाम कहेछे. ॥ ४९२॥

मूलः—नंदुत्तरायनंदा, आणंदानंदिवद्धणानामा ॥ पुरकरिणीउ चउरो, पुव्वंजण चउदिसीसंति ॥ ४९३ ॥ अर्थ—हवे चारदिशिने विषे चार वापिछे तेमनां नाम कहेछे. पूर्वदिशिये नंदोत्तरानामे वापीछे, तेमज दक्षिणे नंदा, पश्चिमे आनंदा अने उत्तरदिशिए नंदिवर्द्धना. ए चार पुष्करणी ते इहां पूर्वदिशिनो जे अंजनगिरिछे तेनी चारे दिशाए जाणवी. वली ए वापिनुं विशेष कहेछे. ॥ ४९३ ॥

मूलः—विरकंभायामेहिं, जोयणलरकपमाणजुत्ताउ ॥ दस जोयणू सियाउ, चउदिसि तोरण वणजुयाउ॥ ४९४ ॥ अर्थः—विष्कंभे अने आयामे लाख योजन प्रमाण युक्तछे अने दश योजन उंमपणेछे. चार दिशिए तोरण अने वन तेणेकरी सहितछे.

हवे वापिमांहे दधिमुखछे तेनी वात कहेछे. मूलः— तासिंमझे दहिमुह, मही हरा डुद्ध दहि असियवन्ना ॥ पुरकरिणी कल्लोला, हणणुब्भवफेण पिंडुव ॥ ॥ ४९५ ॥ अर्थः—ते वापिनीमांहे दधिमुख एवे नामे करी पर्वतछे ते स्फटिकना छे. तेणे कारणेज कहेछे,डुद्ध अने दहीनीपरे सितके०धवले वर्णे छे इहां उपमा देखाडे छे. ए पुष्करणी वापि संबंधी जे पाणीना कल्लोल तेना आहणवा थकी उपन्यां जे फीण तेना पिंमनीपरे. ॥ ४९५ ॥

मूलः—चउसठि सहस्सुच्चा, दसजोयण सहस्सविछमा सव्वे ॥ सहस्स महोउगाढा, उवरि अहो पल्लया गारो ॥ ४९६ ॥ अर्थः—चोसठ हजार योजन उंचा अने दश सहस्र योजन प्रमाण विस्तारे सघला दधिमुख एक हजार योजन पृथ्वीमां

छे. उवगाढके० रह्याछे तथा उपर अने नीचे सरखा, तेणे कारणे पल्लगके०पालो जे धान्य नाखवानुं ठाम विशेप, तेने आकारेछे ॥ ४९६ ॥

- हवे प्रासादनी वक्तव्यता अने रतिकरनी वक्तव्यता कहेछे मूल —अंजणगिरि सिहरेसुय, ते सुविजिण मंदिराइ रुंदाइ ॥ वावीणमंतराळेसु पवयरूग स्रग अत्थि ॥४९७॥ अर्थः—प्रथम कह्या जे अंजनगिरि पर्वतो, तेमना शिखरोनेविपे अने ते सुविके० दधिमुख पर्वतोनेविपे जिणके०श्रीवीतरागनां मंदिरके० प्रासाद ते रुंदके० विस्तीर्ण, ते आम जे एकशो योजन लांवां अने पचाश योजन पहोळां तथा बहोंतेर योजन उंचां वळी तेनां चार बारणांछे,ते एकेक बारणुं सोळ सोळ योजन कर्युं अने आठ आठ योजन पहोळुं,एनुं घणुं कथन शास्त्रांतरथकीजाणवुं ॥४९७॥

हवे वावि वाविना आंतरानेविपे बे बे पर्वतोछे तेमनां नाम अने स्वरूप कहेछे मूल —से रइकरानिहाणा, विदिसिविठ्या अठ पउमरायाभा ॥ उवरि ठियजिण वसिण्हाण घुसिणरस संगपिंगव्व॥ ४९८ ॥ तेरतिकर एवेनामे पर्वतो वाविने आंतरे दिशि विदिशिनेविपे रह्या एकेक दिशि आश्रयी बे बे करतां आठनी संख्या थाय छे. पण ते केवाछे? तोके पद्मरागशब्दे राते वर्णे जे मणी तेनीपरे छे आभाके० कांति जेमनी इहां उपमा कहेछे उवरिठियके० ते रतिकरनामा बत्रीश पर्वतोनी उपर रह्याछे जे शाश्वत जिनेंद्र, तेनुं जे स्नान, तेणेकरी कुंकुम जळ तेने संगे करी जाणे गुलाबी रंगना थयाछे ॥ ४९८ ॥

- वळी ते केहेवाछे? मूलः—अइमतमसिणफासा, अमरेसरविंदविहियआवासा ॥ दसजोयणसहस्सुचा, अहिगाउअसहस्सं ॥ ४९९ ॥ अर्थ—अत्यंत मसृणके० सुकुमाळछे स्पर्श जेनो अने अमरेसरके० देवोना ईश्वर एवा जे इंद्र तेने विहित के० कर्युंछे आवासके० रहेवापणुं ज्यां, एटले अनेक इंद्र ते देवना समुदाये पर्वताश्रयको त्यां आवी प्रासादनी वंदनाकरी क्रीडा करेछे तेनुं प्रमाण ते दश हजार योजन उंचा अने एक हजार गाऊ भूमिमांहे छेदि६ ॥ ४९९ ॥

- हवे तेनु संस्थान कहेछे मूलः—झल्लरिसंठाणठिया, उवचसमाणविछ्हासवे॥तेसुवि जिणनयणाइ, नेयाइ जहुत्तमाणाइ ॥५००॥ अर्थ —जालरने संस्थाने ठिआके० रह्याछे. ते सर्वेनो विस्तार उंचपणे करी सरखोछे अने तेनेविपे पण श्रीवीतरागनां भुवनछे तेनुं यथोक्त जेवुं पूर्वे मान कर्युं तेवुज मान इहां पण जाणवुं

हवे जेम पूर्वदिशिना अंजनगिरिनी वाव्य नंदोत्तरादिक नामे कही, तेम शेप त्रणदिशिना अंजनगिरिनी वाविनां नाम पण कहेनार थको दक्षिणनी चार वा

व्यनां नाम कहेछे. मूलः—दाहिण दिसाइ नद्दा, विसालवावीअ कुमुयपुरकरणी ॥ तह पुंमरीगणीमणि, तोरणआरामरमणीआ ॥ ५०१ ॥ अर्थः—दक्षिणदिशिए पूर्वनी बाजुए नद्दानामे वाव्यछे, एम अनुक्रमे दक्षिणनी दक्षिणे विसाल नामे वाव्यछे, अने दक्षिणनी पश्चिमे कुमुदानामे वाव्यछे, अने दक्षिणनी उत्तरदिशिए पुंमरिगणी नामे वाव्यछे. परंतु ए समस्त वाव्य मणिमय, तोरण, आराम, वन—तेणे करी रमणीय महामनोहर छे. ॥ ५०१ ॥

पश्चिमदिशिना अंजनगिरिनी वाविनां नाम पूर्वादिक चार दिशिना क्रमे करी देखाडेछे. मूलः—पुरकरिणिनंदिसेणा, तहाअमोहायवाविगोथूना ॥ तहयसुदंसणवावी, पछिमअंजणचउदिसासु ॥ ५०२ ॥ अर्थः—पश्चिमदिशिनो जे अंजनगिरिछे तेनी पूर्वदिशिए नंदिसेना नामे पुष्करणी वाव्यछे, दक्षिणे अमोघानामे वाव्यछे, पश्चिमे गोथूभानामे वाव्यछे तेमज उत्तरदिशिए सुदर्शना नामे वाव्यछे. ए पश्चिमदिशिनो जे अंजनगिरि—तेनी चारेदिशिने विषे वापिउछे तेमनां नाम कह्यां.॥५०२॥

हवे उत्तरदिशिना अंजनगिरिनी चारेदिशानी वापिनां नामो कहेछे. मूलः—विजयायवेजयंती, जयंतिअपराजिआउवावीउ ॥ उत्तरदिसाइपुवत्त वाविमाणाउवारसवि ॥ ५०३ ॥ अर्थः—पूर्वदिशिए विजयानामे वापिछे, दक्षिणदिशिए वैजयंती, पश्चिम दिशिए जयंती अने उत्तर दिशिए अपराजिता. एरीते उत्तरदिशिनो अंजनगिरि—तेनेविषे ए पूर्वोक्त वापिने प्रमाणे ए सर्वमली बार थइ. ॥ ५०३ ॥

हवे समस्त वापिउनुं सरखुं विशेषण कहेछे. मूलः—सवाउवावीउ, दहिमुहसेलाणठाणजूयाउ अंजणपमुहंगिरिते, रसगंविक्षइचउदिसंपि ॥ ५०४ ॥ अर्थः—सर्व वापिउ ते दधिमुख प्रमुख जे पर्वतो तेमने स्थानकभूत छे. ए एकेक दिशिए एक एक अंजनगिरि, चार चार दधिमुख अने आठ आठ रतिकर मली तेर छे. अंजनपर्वत प्रमुख विक्षइके० वर्त्तेछे; ते सुद्धां तेर तेर पर्वतो चारेदिशाए छे.॥५०४

हवे सर्व उपसंहार देखाडेछे. मूलः—इय बावन्नगिरीसर, सिहरठिअवीयरायबिंबाण ॥ पूयणकएचउविह, देवनिकाउ समेइसया ॥५०५॥ अर्थः—एम तेरने चार दिशिएकरी चार गुणा करिए तेवारे बावन्न पर्वतो थाय. तेमनां जे शिखर—त्यां स्थिर रह्यांछे जे श्री वीतरागनां बिंब तेनी पूजाने अर्थे भुवनपति प्रमुख चतुर्विध देवनिकायना देवो ते समेइके०आवेछे, सयाके० सदा सर्वदा आवेछे एम जाणवुं.

इहां जीवाभिगम दीवसागरपन्नत्ति अने संघयण प्रमुख ग्रंथ साथे अन्यथा पणु देखायछे. ते मतांतर जाणवुं. यडुक्तं ॥ अंजणगिरीसुदोसुं,सोलससुंदहिमुहेसु

क्षेसेसु ॥ बत्तीसरइकरेसु, नंदीसरदीवमज्झंमि ॥ १ ॥ जोयणसयदीहाइ, पन्नासंवि छराइसयाइ ॥ बावन्नरूसियाइ, बावन्नोहोंतिजिणजवणा ॥ २ ए बे गाथा शास्त्रो क्त सोपयोग जणी लखीछे. ॥ ५०५ ॥ इति गाथा विंशतिकार्थ

अवतरण —लद्धीठत्ति एटले अठावीश लब्धीनुं बशेने सीतेरमुं द्वार वखाणेछे मूलः—आमोसहिविप्पोसहि, खेलोसहिजल्लओसहीचेव॥ सबोसहि संभिन्ने उंही रि उविउलमइलद्धी ॥५०६॥ चारणआसीविसकेवलीयगणधारिणोयपुवधरा ॥ अरहंत चक्कवट्टी, बलदेवावासुदेवाय ॥५०७॥ खीरमहुसप्पिआसव, कोठयबुद्धी पयाणुसारी य ॥ तह बीयबुद्धितेयग, आहारगसीयलेसाय ॥५०८॥ वेउवियदेहलद्धी, अरकीणम हाणसीपुलायाय ॥ परिणामतववसेणं, एमाइ हुंति लद्धीउ ॥ ५०९ ॥ इत्यादिक ए चारे गाथा सुगम छे, नवरं एटलु विशेष जे, एमाइके० इत्यादिक शब्द थकी अने री पण शुज, शुजतर, शुजतम परिणामना विशेष थकी अने तपना प्रजावे करी ल ब्धीउ थायछे एना नाम मात्र गाथाए करीकहीने हवे एनुं स्वरूप वखाणनार बतो

प्रथम पांच लब्धीनुं स्वरूप बे गाथाये करी कहेछे ॥५०९॥ मूल.—सफरिसणमा मोसु सुत्तपुरीसाणविप्पुसोवावि ॥अन्नेविडिविवित्ता, जासंतिपइतिपासवण॥५१०॥ एएअन्नेअथवा जेसिं सबेवि सुरहिणोवयवा ॥ रोगोवसमसमत्था, ते हुंति लउसहिंपत्ता ॥५११॥अर्थ —संस्पर्शना शब्दे करीआमर्ष हाथ प्रमुखनुं स्पर्शवु तेहज उसह,ते आम र्षोषधि एहज लब्धि जाणवी इहां लब्धि अने लब्धिवंतने मांहो मांहे नेद जाणवो नही अनेलब्धिशब्द प्रत्येके जोडिए ए आमर्षोषधि ए सपदा यतिनीछे, एम सर्वत्र जाणवुं इहां ए जाव छे के ज्यां यतिने हाथने स्पर्शवे करीने अनेक प्रकारना रोग उपशमे एम मूत्रने पुरीस ते वडीनीति कहिये,तेना विप्पुसोके० अवयव,ते पण रोग हरवाने समर्थ होय, ते विप्पोषधि नामा बीजी लब्धि जाणवी हवे आगलाबे पद ते पांगतरछे, तेनो ए अर्थ जे अन्नेके०अनेरा वली एम कहेछे विडत्तिके०विष्टा कहेछे अने पइत्तिके० प्रश्रवण ते मूत्र कहेछे एएके० जेम ए बेकह्यां तेम त्रीजी अनेरा पण खेल शब्दे श्लेष्म तेहज छे जेनु औषध ते त्रीजी खेलौषधि लब्धि जाणवी चोथी जलशब्दे मल ते दांत, कान, नासिका, नेत्र,जीन तथा शरीरनो मल ते सुरजीसुक होइने रोग उपशमावेछे ए जेनु औषध ते चोथीजलौषधिलब्धि जाणवी एमज पांचमी नख केश प्रमुख शरीरना कहेला अणकहेला जे अवयव ते पण जेना उसहके०औषध समानछे, ते पांचमी सर्वौषधि नामा लब्धि जाणवी. एम ते सर्वौषधि प्राप्त कहिये वलीएनु ए विशेषछे जे वरसातथुं पाणी तथा जेना अंग

ना संग थकी नदीनुं पाणी पण समस्त रोग हरण करे, तेमज विषेकरी मूर्छागत थयां एवां जे प्राणी तेना अंग ते पण तेना वायरे करी निर्विष थाय, तथा विष संयुक्त अन्न पण तेमना मुखमां पेठुं थकुं विषरहित थाय, वळी विषम व्याधिए पीडया एवा जे प्राणी तेवा प्राणी पण जेना वचनने सांभळवे करी अथवा दर्शन एटले देखवे करी व्याधिरहित थइ जाय. ए सर्व सर्वौषधि लब्धिनो प्रभाव जाणवो.

हवे छठी लब्धि कहेछे. मूलः—जोसुणइसव्वउमुण, इसव्वविसए उसव्वसो एहिं ॥ सुणइबहुएविसद्दे ,भिन्नेसंभिन्नसोएसो ॥ ५१२ ॥ अर्थः—छठी जेकोइ सर्व इंद्रिए सांभळे, सर्व इंद्रिउनो विषय गमेते एक इंद्रिए करी जाणे, सांभळे. चक्रवर्त्तिना कटकनो कोलाहल छतां पण शंख भेरी. पणव पट्टहादि एकठा करी वजाव्यां छतां पण ते सर्वना जूदा जूदा शब्द ने जाणे; ए छठी संभिन्नश्रोतलब्धि जाणवी. अने सातमी अवधिज्ञानी लब्धि ते मुहूर्त्त इव्य विषयिक ज्यां ज्ञान ते अवधिज्ञा नलब्धि सूत्रकारे सुगम अने प्रसिद्धपणाने लीधे कही नथी. ॥ ५१२ ॥

आठमी मनःपर्यवलब्धि कहेछे. मूलः—रिउसामन्नंतम्मत्त गाहिणीरिउमईम णोनाणं ॥ पायं विसेसविमुहं, घडमेत्तं चिंतियं मुणइ ॥५१३॥ अर्थः—अढी आंगुळे हीन जे मनुष्यक्षेत्र—तेने विषे रह्या जे संज्ञीपंचेंद्रियजीवो—तेमना मनमां चिंतवे ली वातने सामान्यपणे जाणे ते रुजुमतिनुं ज्ञान कहिए. पण ते ज्ञान केवुंछे ? तोके पायंके०प्रवाहे विशेषथकी विमुखके० उपरांतुंछे. केमके जेवारे कोइ घडो चिंतवे तेवारे एवुं कहेके एणे घडो चिंतव्योछे; एटलुं जाणे. पण तेना देश कालादिकना कर्या जे विशेष ते नजाणे. एटले आ घट अमुकदेशनो करेलोछे. इत्यादिक विशेष नजाणे.

हवे मनपर्यवना बीजा भेदनी नवमी लब्धि कहेछे. मूलः—वउलं वत्थुविसेसण, नाणंतग्गाहिणीमईविउला॥ चिंतअमणुसरइघडं. पसंगउपयवलएहिं ॥५१४॥अर्थः— विपुलके० विस्तीर्ण संपूर्ण मनुष्यक्षेत्रमांहे वस्तु जे घटादिक तेनुं विशेष ज्ञान जे देश कालना प्रमाण संख्यानुं स्वरूप तग्गाहिणीके० तेनी ग्रहण करनार मति, ते विपुलमति कहिये. एनुं ए विशेषछे जे विशुद्धतरपणाये करीने चिंतव्यो जे घट तेने अनुसरे, जाणे अने प्रसंगथको ते घट संबंधी पर्यायना सइकडा तेणेकरी सहित एटले अमुक घट इव्यथकी सोनानो रूपानो अथवा त्रांबानो माटीनो, एम काल थकी उसकालादिकनो, क्षेत्रथकी पाटलीपुरादिकनो अने भाव थकी नवपुराणादिक पर्याय ते सर्व जाणे. एरीते आठमी रुजुमतिलब्धि अने नवमी विपुलमतिलब्धि

कही अने वशमी चारणलब्धि छे तेनुं स्वरूप प्रथम जंघाचारण ने वियाधारणना द्वारमां वखाण्युंछे माटे इहां वखाणता नथी ए वशमी जंघाचारणलब्धि थई ५१४॥

हवे अग्यारमी आसीविष लब्धि कहेछे मूलः—असीदाढातग्गय, महाविसासीविसाडुविहनेपा ॥ ते कम्मजाइनेपण पोगहाधठविहविगप्पा ॥ ५१५ ॥ अर्थ —आसी शब्दे दाढ कहिये, तग्गयके० ते दाढने विषे जेने गतके० रह्युंछे विष ते आसीविष, ते कर्म अने जातिना भेदेकरी बे प्रकारेछे त्यां पेहलु कर्मेकरी ते पंचेंद्रिय, तिर्यंच, मनुष्य अने सहस्रार देवलोकसुधीना देवता तेमने ए तपश्चर्यादिक अनुष्ठाने करीने अथवा अनेरे गुणे करीने आसीविषादिक साध्य क्रिया करे, शापे करी मारे, देवता अपर्याप्तावस्थाये ते लब्धिए सहित होय केमके पहेला मनुष्यना जनवेविषे आसीविषलब्धिवत होय, पछी तेना संस्कार लगीने ते लब्धिमतज कहिए, परंतु पर्याप्तावस्थाए तेने ते लब्धि न कहिए यद्यपि देवता शापेकरी, बीजानेमारे छे तो पण ते लब्धि न कहेवय ए तो स्वनावे नवप्रत्येक समर्थाइ समस्त देवोने छेस, परंतु गुणप्रत्येक समर्थाइ थाय ते विशेष जाणवी तेनेज शास्त्रमां लब्धि कहिये

हवे बीजो जातिना नेद थकी कहियेछे वेए ते अनेक प्रकारेछे, पण तेना चउविहके० चार प्रकारना विकल्प नेद होय ते आवीरीते. एक वृश्चिक, बीजो मेंडुर त्रीजो सर्प ने चोथु मनुष्य एना नेद थकी ते बहु,बहुतर,बहुतम अने अतिबहुतम तेनुं वली विशेष आमछे वीछीनुं विष अर्द्ध नरत क्षेत्र प्रमाण शरीर व्यापे, बीजु मेंडुकनु विष संपूर्ण नरतक्षेत्र प्रमाण व्यापे, सापनुं विष जंबुद्वीप प्रमाण व्यापे अने मनुष्यनुं विष सर्व मनुष्यक्षेत्रसुधी व्यापे ए अग्यारमी लब्धी कही॥५१५

हवे बारमी केवलीनी लब्धि, तेरमी गणधरनी लब्धि, चउदमी पूर्वधरनी लब्धि, पन्नरमी अरिहंतनी लब्धि, सोलमी चक्रवर्त्तिनी लब्धि, सत्तरमी बलदेवनी लब्धि, अने अढारमी वासुदेवनी लब्धि एटली लब्धिउ प्रसिद्धछे

हवे खीराश्रवादिक लब्धि कहियेछेए मूलः—खीरमहुसप्पिसाउ, वमाणवयणा तयासवा हुंति ॥ कोठ्यधन्नसुनिग्गल, सुयलाकोसबुद्धीया ॥ ५१६ ॥ अर्थ—खीर शब्दे दूध ते इहां चक्रवर्त्तिनी लाख गायने अर्द्ध अर्द्ध अनुक्रमे जे एक गाय संबंधी दूध ते सर्करा ने चतुर्जातक साथे मिश्रित ते जेम जमतां थका मनने अने शरीरने सुख उपजावे,तेम ए खीराश्रवलब्धिवतनुं वचन पण खीरनीपरे आके०समस्त प्रकारे श्रवे ते खीराश्रवलब्धि कहिए एमजे मधुके०साकर प्रमुख मधुर द्रव्यनीपरे श्रवे ते मध्वाश्रवलब्धि जाणवी, तथा जे चक्रवर्त्तिनी गाय तेनु घृत तेनीपरे व

चन श्रवे ते सर्प्पिराश्रव, उपलक्षणथी इक्षुरस जेवुं वचन श्रवे ते इक्षुरसाश्रव. एमज अमृताश्रव एवीरीते जेना शब्दने पूर्वोक्त खीरादिकनी उपमा छे; ते तदा श्रव साधु होय. ए उंगणीशमी लब्धि कही. कोठयके० जेम कोठाने विषे सुनिर्गि लके० घणा धान्य नलीपरे थका रहेछे; तेम जेनेविषे सूत्र अने अर्थ परोपदेशा दिके अवधार्याछे तेनुं जेने विषे अविसारवेकरी रहेवुंछे ते कोष्टबुद्धिलब्धि कहिए. ए वीशमी लब्धि जाणवी. ॥ ५१६ ॥

हवे एकवीशमी पदानुसारिणी लब्धि कहेछे. मूलः—जो सुत्तपएणं बहु, सुयम णुधावइपयाणुसारीसो॥जोअत्थपएणहं,अणुसरइसवीयबुद्धीउ॥५१७॥ अर्थः—इहां पदानुसारिणीलब्धि त्रण प्रकारेछे, एक अनुश्रोतपदानुसारिणी, वीजी प्रतिश्रोत पदानुसारिणी अने त्रीजी उभयपदानुसारिणी. त्यांजे धुरापदनो अर्थ अथवा पद सांभलीने अनेरायकी छेहेला पदने अर्थनी विचारणानेविषे जेमनी महा महोटी बुद्धि होयछे ते अनुश्रोतपदानुसारिणीलब्धि कहिये. एमज जे छेलापदना अ र्थने सांभलवे करी प्रतिकूलपदे करी धुरलापदसुधी विचारणाए चतुर होयछे ते प्रतिश्रोतपदानुसारिणी लब्धिजाणवी. एमज जे मध्यपद तेविचाले एक पद सांभ ले पछी पहेलाने छेहेलासुधी सर्व पद पदार्थनुं परिज्ञान जेने थाय ते उभयपदानु सारिणीलब्धि कहिये. हवे सूत्रार्थ एमछे जे कोइ सूत्रना एक पदे करी घणा श्रु त प्रत्ये अनुधावे प्रवर्त्ते ते पदानुसारणीनामा एकवीशमी लब्धि जाणवी,

हवे वीजबुद्धि कहेछे. जेम भलो कर्षणी घणीज रुडीरीते कमायली भूमि नेविषे समस्त भूमिना गुण पाणिए सहित एवा खेत्रनेविषे वीज वावे, पछी ते बीज अनेक वीजनुं आपनार थाय, तेम ज्ञानावरणियादिक क्षयोपशमना अतिशय थकी एक अर्थ रूप वीजने सांभलवे करी अनेक अर्थरूपीआ वीजोनो पडिवज ण हार थाय; ते वावीशमी वीजबुद्धिनामा लब्धि जाणवी. जेम भगवंतना गण धर ते उत्पाद, व्यय ने ध्रुवलक्षणत्रिपदानुसारी त्रिपदि पामीने द्वादशांगीरूप प्रवचन रचनामां चतुर होयछे; तेम इहां एक पदने जाणपणे अनेरा पदांतरनुं जाणपणु होय ते पदानुसारिणीलब्धि कहेवाय. अने एक पदार्थने जाणपणे अ नेक अर्थ जाणे ते वीजबुद्धिलब्धि कहेवाय. एनुं मांहोमांहे एटलुं विशेषछे ते कह्युं.

हवे तेजोलेश्यादिक चार लब्धि सुगमपणा थकी सूत्र कारे कही नथी; तो पण एनुं कांइक स्वरूप लखिये छैए. त्यां तेजोलेश्यालब्धि ते क्रोधना अधिकपणा थकी पोताना शत्रुने सुखे वालवाने समर्थ एवी अग्निनी ज्वाल मूकवानी जे श

कि, अनेक योजनने आश्रीत वस्तुविशिष्टने बाळे ए षष्ट तपे करी पारणे वसनख कुल्मासना बाकुलानी एक मुठी अने बचुजर पाणीने लीए तेने ० महीनामां तेजो लेश्या लब्धि उपजे, ते त्रेवीशमी तेजोलेश्यालब्धि कहिए

चोवीशमी आहारकलब्धि ते आहारक शरीर करवानी शक्ति, एक हाथ प्रमाण शरीर तीर्थंकरनी ऋद्धि देखवाखारु चउद पूर्वधर करे ते आहारकलब्धि जाणवी

पच्चीशमी शीतलेश्यालब्धि ते पुण्यना वशथकी जे प्रसावन्नुं स्थानक ते प्रत्ये शीत एवुंजे तेजनुं विशेष ते तेजोलेश्याने हणवाने अर्थे मूकवानी शक्ति

छवीशमी वैक्रियलब्धि ते वैक्रिय शरीर करवानी शक्ति, ते अनेक प्रकारेछे एक अणुत्व, बीजुं महत्व, त्रीजुं लघुत्व, चोथु गुरुत्व, पांचमी प्राप्ति, छठी प्रकाम्य, सातमी ईशित्व, आठमी वशित्व, नवमी अप्रतिघातित्व, दशमी अंतरधान, अग्यारमी कामरूप त्वादिकना नेदथकी अनेक प्रकारेछे. तेमां अणुत्व ते न्हानु शरीर करे जेणेकरी कमळना तंतुछेना छिद्रमांहे प्रवेशकरी त्यां चक्रवर्तिनानोग पण नोगवे, एवी शक्ति ते अणुत्वशक्ति कहिए, बीजी मेरुपर्वतथकी पण महोटु शरीर करवानी समर्थाइ ते महत्व जाणवी त्रीजी वायुथकी पण अत्यंत न्हाना शरीरनुं करवुं ते लघुत्व जाणवी चोथी वज्रादिकथकी पण नारी शरीरने करवे करीने इंद्रादिक जे प्रकृष्ट बलवान तेने पण दुस्सह ते गुरुत्व पांचमी नूमिकाए बेठाथकां पण मेरुपर्वतना अग्रने सूर्यना मांमलाने स्पर्शवानी शक्ति ते प्राप्ति जाणवी छठी ज्यां पाणीने विषे नूमिकानी परे जे गमनकरवानी शक्ति अने नूमिकाने विषे पाणीनी परे उन्मज्जन निमज्जन करे ते प्राकाम्य जाणवी सातमी त्रण लोकनुं प्रभुतापणु श्रीतीर्थंकर चक्रवर्ति इंद्रादिकनी ऋद्धिनुं विस्तारवुं ते ईशित्व जाणवी आठमी समस्त जीवोने वश करवानी जे शक्ति ते वशित्व जाणवी नवमी पर्वतनेविषे निःसंगपणे जवुं ते अप्रतिघातित्व जाणवी दशमी पोताना रूपना अदृश्यपणानुं करवुं ते अतर्धान जाणवी अग्यारमी समकाळे अनेक प्रकारनां रूप करवानी जे समर्थाइ ते कामरूपत्व शक्ति जाणवी ॥ ५१७ ॥

हवे सत्तावीशमी अखीणमहाणसी लब्धि कहेछे मूलः—अक्खीण महाणसिया, निक्खं जेणाणियं पुणो तेण ॥ परिभुत्तविय खिज्जइ, बहुएहिविन उण अ ओहि ॥ ५१८ ॥ अर्थः—महान शब्देकरी ज्यां अन्न रांधीए ते रसोडुं तेहने विषे आश्रीतपणाए करीने अन्नने पण महानश कहिए हवे जेणे अतराय कर्मना क्षयोपशमथकी थोडुं पण अन्न कोइए निक्षाए करी आप्यु छता ते पोते जमे तो सू

टीपडे पण अन्य घणा जणो जो ते अन्न जमवा बेसे तोपण खूटे नही ते अखी णमहाणसिकालब्धि कहिए. ए श्रीगौतमादिकने प्रसिद्धपणे हती.

हवे अठावीशमी पुलाकलब्धि तेणे करी युक्त जे यति होय, ते यति संघ प्र मुखनुं कार्य उपन्ये थके चक्रवर्त्तिने पण चूर्णकरे ते पुलाकलब्धि कहिए.

एमाईके० इत्यादि ए अठावीश लब्धि कही, अने आदिशब्दथकी मन वचन अने कायने बलेकरी प्राणीने शुभ, शुभतर अने शुभतम परिणामना वशथकी अने असाधारण तपना प्रभावथकी बीजी पण अनेकप्रकारनी लब्धि थायछे. त्यां प्रकृष्ट ज्ञानावरण वीर्यांतरायना क्षयोपशमने विशेषे करीने समस्त श्रुत समुद्र एक अंतरमुहूर्त्तमांहे अवगाहवो, तेने विषे जेनुं मन होय ते मनोबलीलब्धि कहि ए. तेमज अंतरमुहूर्तमां सर्व श्रुतने उच्चार करवानी जे शक्ति तेणेकरी जे सहित होय, वली पद वचन अलंकारे सहित वचनने उंचेस्वरे निरंतर बोलतांथकां पण तेनो घांटो रहीजाय नही ते बीजी वाग्बली लब्धि कहिए. तेमज त्रीजी वीर्यांतरायना क्षयोपशमथकी प्रगटपणे थयुं जे असमान काय बलेकरीने बाहुबलनी पेरे जे काउसग्गे रहेतां वर्षाकाले पण श्रमे रहित होय ते त्रीजी कायबली लब्धिजाणवी. तेमज घणा कर्मना क्षयोपशमथकी प्रगटथयो जे प्रज्ञानो प्रकर्ष तेणेकरी द्वादशां गी चउदपूर्वादिक श्रुत तेने भण्याविनाज एटले अणभण्योथको पण जेरीते च उदपूर्वना धारक मुनिउ अर्थनी प्ररूपणा करे तेनीपरे महा कठिण विचारोनेविषे पण जेनी अति निपुण प्रज्ञाके० बुद्धि होय, ते प्राज्ञश्रमण कहिए. एकवली दशपूर्व श्रुत भण्याछे अने रोहणी प्रज्ञप्ति इत्यादिक महाविद्यायेकरी आरीसामां हे अंगुठिए भीते षड्गमांहे देवोने अवतारी पछी तेने पूछी समस्त कालनो निर्णय करे. धणी ऋद्धिना अवशवर्त्ती विद्याने वेगना धरणहार ते विद्याधरश्रमण क हिए. इत्यादि योगशास्त्रांतरनी वृत्तिमांहे आदि शब्दथकी लब्धिना विशेष कह्यां छे. एटले ए लब्धिउ कही. ॥ ५१७ ॥

हवे भव्यपुरुषने अने स्त्रीने ए पूर्वोक्त लब्धिउ मांहेली जेटली लब्धिउ होय ते कहेछे. मूलः—भवसिद्धि अपुरिसाणं, एयाउ हुंति भणिय लद्धीउ ॥ भवसिद्धिय महिलाणवि, जत्तिय जायंति तंवोछं ॥५१८॥ अर्थः—भवके० सिद्धपणु जेने थवानुं छे ते भवसिद्धिक जाणवा. ते भवसिद्धिक पुरुषोने ए पूर्वोक्त समस्त लब्धिउ होय.

हवे भव सिद्धिक स्त्रीने जेटली लब्धिउ होय तेटली कहेछे. मूलः—अरहंत च क्कि केसव, बलसंभिन्नेय चारणे पुवा ॥ गणहर पुलाय आहारगं च नहु भविय

महिलाणं ॥ ५२० ॥ अर्थः—एक अरिहंत, बीजी चक्रवर्त्ति, त्रीजी वासुदेव, चोथी बलदेव, पांचमी संभिन्नश्रोता, छठी विद्याचारणादिक, सातमी पूर्वना धरणहार, आठमी गणधर, नवमी पुलाक, दशमी आहारक शरीर करवानी लब्धि. ए दश लब्धि भव्य स्त्रीने नथाय शेष अढार लब्धि थाय अने श्रीमल्लिनाथने स्त्रीपणे तीर्थ करपणुं जेप्रास थयुं ते तो अछेरु जाणवुं ॥ ५२० ॥ -

हवे अभव्य पुरुष तथा स्त्रीने जे लब्धि थाय ते बे गाथाए करी कहेछे मूलः—अभविय पुरिसाण पुण, दसपुव्विल्लिय केवलित्तंच ॥ उज्जुमई विउलमइ, तेरस एयाउ न हु हुंति॥५२१॥ अभविय महिलाण पुण, एयाउ न हुंति भणीय लद्धीउ॥ महुखीरासवलद्धी, विनेय सेसाउ अविरुद्धा॥५२२॥ अर्थः—अभव्य पुरुषोने दश तो पूर्वोक्त अरिहंतादिक जे कही ते, अने अग्यारमी केवली लब्धि, बारमी ऋजुमतिलब्धि तेरमी विपुलमति लब्धि ए तेर लब्धि नथाय ॥५२१॥ अने अभव्य स्त्रीने पण, एहज तेर लब्धि नथाय, तथा मधुआश्रव अने खीराश्रव ए पण नथाय अने शेष लब्धिउ ते अविरुद्धछे पामतो थाय ॥ ५२२ ॥ इति गाथा सप्तदशकार्थ ॥

अवतरणः—तवत्ति एटले तपनुं बशेने एकोतेरमुं द्वार कहेछे. मूलः—पुरिमड्ढे कासण निव्विगइय आयंबिलोववासेहिं ॥ एगलया इय पंचहिं, होइ तवो इंदियजउत्ति ॥ ५२३ ॥ अर्थ.—तपावेके० अशुभकर्मने बाले तेने तप कहीए. ते अनेक प्रकारे छे; तथापि तेमां मूल इंद्रियजय नामा तपछे केमके श्रीवीतरागनो धर्म पण एवेज नामेछे, तेथी ए तप पण एज नामे जाणवुं ते कहेछे पेहेला दिवसे पुरिमड्ढ, बीजे दिवसे एकासणु, त्रीजेदिवसे नीवी, चोथेदिवसे आंबिल अने पांचमेदिवसे उपवास ए पांचे पञ्चक्खाणे करी एकलता श्रेणी परिपाटी ए सर्व शब्दो एकार्थिकछे एवी पांचेलताए पांच इंद्रियोने दमन करवुं माटे इंद्रियजय नामा तप थाय इहां ए भाव जे पांच दिवसे एक इंद्रियनो जय करनार होय, तेमाटे एम पच्चीश दिवसे पांच इंद्रियोनो जय थाय इहां श्री जिनशासननेविषे जे तप करीए ते सर्व इंद्रियना-जयनुं करनार थाय छे; परंतु पूर्वाचार्ये एने एज नामे कह्युं छे ॥ ५२३ ॥

हवे इंद्रियजय कह्या उपरांते योगशुद्धि करवी जोइए तेज तप कहेछे मूलः—निव्विगइयमायामं, उपवासो इय लयाइ तिहिं भणिउं॥ नामेण जोगसुद्धी नवदिणमाणो तवो एसो ॥ ५२४ ॥ अर्थ —पेहेले दिवसे नीवी, बीजे दिवसे आंबिल, त्रीजे दिवसे उपवास, ए एकलता एवी त्रण लताए योग शुद्धिनामा तप भणिउंके० कह्युंछे त्यां

योग ते मनोयोगादिक त्रण तेनो व्यापार विशेष, तेनी जे शुद्धि निरवद्यपणुं जे थकी थाय ते योगशुद्धि जाणवी. एनुं तप नव दिवस मान होय छे. ॥ ५२४ ॥

हवे योगशुद्धि थइ छतां ज्ञानादिक त्रणनी प्राप्ति थाय तो जली जाणवी. तेथी ते ज्ञानादिक त्रणनुं तप कहेछे. मूलः—नाणंमि दंसणंमिअ, चरणंमिअ तिन्नि तिन्निपत्तेयं ॥ उववासातप्पूआ, पुवंतन्नामग तवंमि ॥ ५२५ ॥ अर्थः—ज्ञाननेविषे, दर्शननेविषे अने चारित्रनेविषे प्रत्येके त्रण त्रण उपवास करवा; अने तेनी पूजा पूर्वक करतां तेवेज नामे तप थाय छे. ते आवी रीते. पेहेलुं ए त्रणमां मुख्य ज्ञानछे; तेने आराधवाने अर्थे त्रण उपवास अने तेनी पूजा पूर्वक करतां ज्ञान नामे तप थाय. तेमां सिद्धांतनी पूजा. पुस्तकने पहेरामणी वीटणा प्रमुख ज्ञान साधनोपाय चडाविए अने ज्ञानवंत पुरुषने एषणीय वस्त्र, पात्र, अन्न, पानादिके पूजा करवी, एमज दर्शन आराधवाने अर्थे त्रण उपवास करवा. त्यां दर्शन प्रजावक जे संमत्यादिक ग्रंथ अने सद्गुरुनी पूजा करवी. एमज चारित्रनेविषे पण चारित्रवंतनी पूजा करीए. एरीते करतां ज्ञानतप, दर्शनतप ने चारित्रतप थाय. ॥ ५२५ ॥

ज्ञानादिक त्रिकनो धणी कषाय जय करे तो जलुं. तेमाटे कषायजय नामा तप कहेछे. मूलः—एक्कासणगं तह, निव्विगइयमायंबिलं अजत्तठो ॥ इय होइ लयचउक्कं, कषायविजये तवे चरणे ॥ ५२६ ॥ अर्थः—एकासणु, नीवी, आंबिल ने उपवास, ए चार एकलताए थायः एम क्रोधादिक चार कषायना जयनेअर्थे चार लता एकरी चार चोक सोल दिवस पर्यंत कषायविजयनामा तपश्चरण करीए. हवे ज्ञानादिकना धणी कषायनो जय करी पछी विविध प्रकारनां तप करे, तेथी तेना प्रकार देखाडतो थको ग्रंथकार प्रथम चारगाथाये करी कर्मसूदन नामा तप कहेछे. ॥ ५२६॥

मूलः—खमणं एक्कासणगं, एक्कगसिठंच एगठाणंच॥एक्कगदत्ति निव्विअ, मायंबिलमठकवलंच ॥ ५२७ ॥ एसा एगालइआ, अठहिंलईयाहिं दिवसचउसठी ॥ इय अठकम्मसूमण, तवंमि जणिया जिणिंदेहिं ॥५२८॥ अर्थः—पहेले दिवसे उपवास, बीजे दिवसे एकासणुं, त्रीजे दिवसे एकलसिठो, चोथे दिवसे एकठाणुं, पांचमे दिवसे एकदाति, छठेदिवसे नीवी, सातमे दिवसे आंबिल, आठमे दिवसे आठ कवल. ए आठ पच्चखाणे एकलता थइ. एवी आठे लताए एटले आठो अठियुं चोसठ दिवसे थाय एम आठ पच्चखाण कर्मसूदन नामा तपनेविषे श्रीजिनवरेंद्रे कह्या. एरीते ए तपकरी छेहेले स्नात्रपूजा श्रीजिनवरेंद्रने पहेरामणी प्रमुख आपीए. आगले

वळी विशिष्ट वळीमांहे सुवर्णमय कुहाडी ते कर्मरूपीया तरुवर छेदवाने अर्थे ढोइवो एरीते कर्मनुं सूक्ष्मके० विनाश थायछे ॥ ५२७ ॥ ५२० ॥

हवे न्हानु सिंहनि क्रीडितनामा तप कहेछे मूल —इगदुगइगतिगदुगचउ, तिगपणचउछक्कपंचसत्तगं ॥ अछगसत्तगनवर्ग, अट्ठगनवसत्तअट्ठेव ॥ ५२९ ॥ छगसत्तपणछक्कं, चउपणतिगचउदुगतिगएग ॥ दुगएक्कगउववासा, लहुसीहनिकीलिय तवम्मि ॥ ५३० ॥ अर्थ —एक उपवास करी पारणु करे, एम बे उपवास करी पारणु करे, एम सर्व उपवासे आगळ पारणु जाणवुं पछी एक उपवास, त्रण, बे, चार, त्रण, पांच, चार, छ, पांच, सात, छ, आठ, सात, नव, आठ, नव, सात, आठ, छ, सात, पांच, छ, चार, पांच, त्रण, चार, बे, त्रण, एक, बे, एक, उपवास, ए आगळे जे कहेछे तेनी अपेक्षाए न्हानुं, अने सिंहना नि क्रीडितके० गमननी परे ए होय, तेथी ए तपपण सिंहनि क्रीडित जाणवुं, जेम सिंह जतो थको दूर जइने वळी पाछो ते प्रदेशे जुएछे, तेनी पेरे जे तपने विषे पच्चखाण कर्यो तेहज वळी पण करीने पारणु करी वळी आगळा तपनु आसेवन करे तेथी ए न्हानु सिंहनि क्रीडिततप—तेने विषे हवे उपवासना दिवसो अने पारणाना दिवसोनी संख्या कहेछे,

मूल —चउपन्नं खमणसयं, दिणाणि तह पारणाणि तेत्तीसं ॥ इह परिवाडिचउक्के, वरिसदुग दिवसअडवीसा ॥ ५३१ ॥ अर्थ —एकशोनेचोपन उपवासना दिवस अने तेत्रीश पारणो, एम ए एक परिपाटी एटले श्रेणी थइ, एवी जेवारे चार परिपाटी थाय तेवारे तेनेविषे बे वर्ष अने अठ्ठावीश दिवस थायछे ॥ ५३१ ॥

हवे ए चार परिपाटीने विषे पारणानुं स्वरूप कहेछे मूल —विगईइ निव्विगइं तह अलेवाडयं च आयाम ॥ परिवाडिचउक्कमिय, पारणएसु विहेयव्वं ॥ ५३२ ॥ अर्थ—पहेली श्रेणीए विगइ जमे ते दिवशे सर्व कामगुणित रसोपेत जमे बीजी श्रेणीएनीवी अने त्रीजी श्रेणीए अलेपकारी वाल चणादिक जे जमतां थकां हस्त पात्र प्रमुखने लेप लागे नही चोथी श्रेणीए आंबिल करे एम चारे श्रेणीनेविषे पारणाने दिवसे करवु एटले लघुसिंहनिक्रीडित तप कह्युं ॥ ५३२ ॥

हवे महासिंहनि क्रीडितनुं स्वरूप कहेछे मूल —इगदुगइगतिगदुगचउ, तिगपणचउछक्कपंचसत्तछगं ॥ अडसत्तनवट्ठदसनव, एक्कारसदसयबारसग ॥ ५३३ ॥ अर्थ —इहां पण एकादिक उपवासनी संख्या कहेछे. एक उपवास, बे उपवास, एक उपवास, त्रण उपवास, बे उपवास, चार उपवास, त्रण उपवास, पांच उपवास, चार उपवास, छ उपवास, पांच उपवास, सात उपवास, छ उपवास, आठ उप

वास, सात उपवास, नव उपवास, आठ उपवास, दश उपवास, नव उपवास, अग्यार उपवास, दश उपवास अने बार उपवास. ॥ ५३३ ॥

मूलः—एक्कार तेर बारस, चउदस तेरसय पनर चउदसगं ॥ सोलस पन्नर सोला, होइ विवरीयमिक्कत्तं ॥५३४॥ अर्थः—अग्यार उपवास, तेर उपवास, बार उपवास, चउद उपवास, तेर उपवास, पन्नर उपवास, चउद उपवास, सोल उपवास, पन्नर उपवास, सोल उपवास, एनेज वली विपरीत करवा एटले जेम चडता कर्या तेम वली पूर्वली रीते पाछा वलता करवा, एम करतां छेहेडे एक उपवास थायछे. ॥ ५३४ ॥ इहां एकथी चडता तथा सोलथी वलता करतां वधा आंक चार चार वखत आवे छे, पण मात्र शोलना आंक बे वखत तथा पन्नरना आंक त्रण वखत आवे छे; ते वधा मली बशे वहोतेर दिवस उपवासना थाय तथा एकसठ दिवस पारणा नाथाय तेवारे एक परिपाटी थायछे. ॥ ५३४ ॥

मूलः—एएउ अजत्तछा, इगसठीपारणाए मिह होइ ॥ एसा एगा लइया, चउग्गुणा ए पुण इमाए ॥ ५३५ ॥ अर्थः—एटला ए पूर्वोक्त अनक्तार्थके० उपवास जाणवा, अने इहां एकशठ पारणां थाय ते जाणवां, एटले एक लता एक उली थइ, अने एवी चार लताउ करिए माटे एनेचारगुणी करतां जे दिवसोनी संख्या थाय ते कहेछे.

मूलः—वरिसछगंमासडुमं, दिवसाइ तहेव बारस हवंति ॥ एडमहासीहनिकी, लि यंमि तिव्वे तवच्चरणे ॥५३६॥ अर्थः—छ वर्ष बे महीना ने बार दिवस थाय. इहां महा सिंहनिःक्रीमितनामे तीव्र जे आसेवतां डुर्लन एवा तपश्चरणनेविषे एटला दिवसोनी संख्या छे ते जाणवी. एटले महासिंहनिःक्रीडित नामा तप कह्युं.॥५३६॥

हवे बे गाथाये करी मुक्तावलीनामे तप कहेछे. मूलः—एगो डुगाइ एक्कग, अंतरिया जाव सोलस हवंति ॥ पुण सोलस एगंता, एगंतरिआ अप्पत्तछा ॥५३७॥ पारणयाणं सठी, परिवाडिचउक्कगंमि चत्तारि ॥ वरिसाए हुंति मुत्ता, वली तवे दिवससंखाए ॥ ५३८ ॥ अर्थः—एक उपवास करी वली पारणु करीए, बे उपवास करी पारणु करीए, वली एक उपवास करी पारणु करीए. पछी त्रण उपवास करी पारणु करीए, वली एक उपवास करी पारणु करीए एम चढतां चढतां एकेकने आंतरे यावत् सोल उपवास सुधी करीए. एरीते छेला सोल उपवासनुं पारणु करी वली पाछा फरीए, ते आवीरीते के सोल उपवास करी पारणु करीए, फरी एक उपवासने पारणु करीए, तेमल, पन्नर उपवास करी पारणु करीए, फरी एक उपवास करी पारणु करीए वली चउद उपवास करी पारणु करीए, पछी एक उपवास ने पार

णु। एम पाछा आवर्तां करेछे एक उपवास ने उपर पारणु करीए, एम एक उप वासने आंतरे वधता उतरता उपवास थाय ते सोळ सुधी थमतां अर्द्ध मुकाव ली थाय, अने प्रतिलोमे पूरण मुक्तावली थाय त्यारे सर्व मळी त्रणशे उपवास थायछे ॥ ५३७ ॥ हवे बीजी गाथाए पारणाना दिवसोनी सख्या अने सर्व दिव सोनी संख्या कहेछे पारणयाणसट्ठीके० साठ पारणां एक परिपाटीनेविषे थायछे, एरीते चार परिपाटीनेविषे चार वर्ष संपूर्ण थाय. एटले ए मोतीना हारनी परे मुक्तावली तप छे ते कर्युं. ॥ ५३८ ॥

हवे रत्नावली तप कहेछे मूलः—इग छु तिकाहलियाऊं, दाडिमपुप्फेसु कुंति अठ तिगा ॥ एगाइसोलसंता, सरियाजुअलंमि उववासा ॥ ५३९ ॥ अतम्मि तस्स पय गं, सठ कस्स पणिक मसपंच ॥ सत्तयसत्तयपणपण, तिन्निक्कतेसुतिगरयणा ॥५४०॥ पारणय दिणछसी, परिवाडिचउक्कगे वरिसपणगं ॥ नवमासा अ छरस, दिणाण रय णावलितवम्मि ॥५४१॥ अर्थः—जेम रत्नावलिने आजरण विशेष कहेछे, तेम रत्ननी पंक्ति सरखुं जे तप ते रत्नावलीतप कहीये. जेवी रत्ननीपंक्ति ते बंने नणीनी बाजूए प्रथम सूक्ष्म अनेपछी स्थूल एवा विजागे करी काहलिका नामे सुवर्णना बे अवयवे क री युक्त होयछे, तेमज ते दाडमनां पुष्पोए करी बने बाजुए शोजित त्यारपछी सरळ बंने तरफनी बाजुनी जे सेरो तेपोकरी शोजनारी अने नीचेना जागनेविषे स्थापन करे ला पदके करी अत्यंत अलंकृत होयछे एवुं जे तप, पट्टाविकनेविषे बतावेला आकारने धारण करेछे, तेने रत्नावली कहेछे त्यां एक, बे, त्रण एनीमध्ये अधो जागना अनुक्रमे काहलिका स्थापन थायछे त्यारपछी बंने दाडिम पुष्पना नणी नी बाजुए प्रत्येके आठ त्रिक अने ते बंने नणीनी बाजुए रेखा चतुष्टे करी नव नव कोष्ठक करवा, मध्ये शून्य करी नीचे नीचे अंक स्थापन करेछे त्यारपछी पंक्तिनेविषे सरिकायुगलने विषे एक छे आदिजेमां, अने सोळ जेमां छेवटे छे एवां स्थान कर वां, ते सरिकायुगलनेनीचे पदक ते आठ पंक्तिए चोतरीश अंकना स्थान एवुं कोष्ठक थायछे तेमां पहेली पंक्तिनेविषे एक अंकस्थान, बीजी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्था नो, त्रीजी पंक्तिनेविषे सातअंकस्थानो, चोथी पंक्तिनेविषे पण सात अंकस्थानो, पांचमी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, छठी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, सातमी पंक्तिनेविषे त्रण अंकस्थानो, आठमी पंक्तिनेविषे एकज अंकस्थान, एवां ए चोतरी शो कोष्ठकनेविषे त्रण त्रण अंक स्थापन करवा हवे स्थापन कहेछे

अहींयां आ नावार्थछे के रत्नावली तपनेविषे प्रथम एक उपवास करेछे त्यारप

ठी वे उपवास करेठे, त्यारपठी त्रण उपवास करेठे. ए एक काहलिका ए मध्ये स र्व ठेकाणे पारणां जाणवां. त्यारपठी आठ ठेकाणे वंने तरफनी वाजुए त्रण त्रण उपवास करेठे, एणे करी काहलिकानी नीचे दाडिमपुष्प उत्पन्न थायठे. त्यार पठी एक उपवास करेठे. त्यार पठी वे उपवास करेठे, त्यारपठी त्रण उपवास करेठे, त्यारपठी चार उपवास करेठे, त्यारपठी पांच उपवास करेठे, त्यारपठी ठ, सात, आठ, नव, दश, अग्यार, वार, तेर, चौद, पंदर, सोल उपवास करेठे. एवी दाडमनापुष्पनी नीचे एक सरिका थायठे, त्यारपठी चोत्तरीश अष्टम करेठे. ए एणेकरी पदकउत्पन्न थाय ठे. त्यारपठी सोल उपवास करेठे. त्यारपठी पंदर, चौद, तेर, वार, अगीआर, दश, नव, आठ, सात, ठ, पांच, चार, त्रण, वे अने एक पर्यंत उपवास करेठे. ए वीजी सरिका (सेर) थायठे. त्यारपठी वली आठ अष्टम थायठे. एणेकरीने पण वीजा दाडमनां पुष्प उत्पन्न थायठे. त्यारपठी त्र ण उपवास करेठे, त्यारपठी वे उपवास करेठे अने त्यारपठी एक उपवास क रेठे, एणेकरी वीजी काहलिका उत्पन्न थायठे. एवुं थयुं ठतां परिपूर्ण रत्नावली सिद्ध थायठे. आ रत्नावलीतपनेविषे काहलिकाना तपना दिवसो वार अने दा डमना पुष्पना वंने नणीनी वाजुना मली अडतालीश दिवस तथा वंने सेरने विषे वे वाजुना सोलनी संकलनाए दिवस वसें वोतेर अने पदकनेविषे चोत्तरीश अष्ट मोना दिवस एकसोने वे थायठे. ए सर्व एकत्रकरवा ठतां चारसे चोत्तरीश दिवस था यठे. अने अठ्यासी पारणाना दिवस थायठे. वंनेने एकत्र करवा ठतां पांचसें वावी स दिवस थायठे. एनी वर्षसंख्या करीए तो एक वर्ष पांच मास वार दिवस था यठे. ए तप पण पूर्व सरखा चोपट्टे करी युक्त थायठे. ते चारे गुण्या ठतां पांच वर्ष नव मास अने अढार दिवस थायठे. ॥ ५३९ ॥ ५४० ॥ ५४१ ॥

हवे कनकावली तप देखाडेठे. मूलः—रयणावलीकमेणं, कीरइ कणगावलीतवो नवरं ॥ कज्जा डुगाइ तिगपए दाडिमपुप्फेसु पयगेय ॥५४२॥ अर्थः—कनकावली एट ले सुवर्णमय मणीउंथी उत्पन्न थएलुं नूषण ते कनकावली, तेना आकारनी स्था पनाए करी जे तप तेने कनकावली एवुं कहेठे. ए कनकावली तप, रत्नावली तपना क्र मेकरीने करेठे; परंतु केवल दाडमपुष्पना अने पदकनेविषे त्रिकोनी स्थापनाने विषे वे उपवासनी सूचना करनारा द्विक करवा. वाकी संपूर्ण रत्नावली सरखुंज जाणवुं.

हवे पारणा संवंधी विधि कहेठे. मूलः—परिवाडिचउक्के वरि, सपंचगंदिणडुगूणमास तिगं॥ पढमतिवुत्तो कज्जो, पारणयविहीतवप्पणगे ॥५४३॥ अर्थः—परिवाडिके० श्रेणी

तेना चोकहाने विषे पांच वरस अने उपर बे दिवसेकरी उणा त्रण महीना थाय ते, प छमके० प्रथम कह्यु जे लघुसिंहनिःक्रिडित तथा महासिंहनि क्रीडित नामा तप तेने विषे कह्योछे जे पारणानो विधि, तेमज मुक्तावली, रत्नावली कनकावली एने विषे पण जाणवी. ए पांचेने ए सरखोज पारणानो विधि जाणवो - ए रत्नावली कनकावली कही

हवे नद्दादिक तप कहेछे मूलः—नद्दाइलवेसु तहा, उपालपा इगडुगतिन्निचउपंच ॥ तह तिचउपंचइगदो, तह पणइगदोन्नितिचउक्क ॥५४४॥ अर्थः—नद्दा आदेदेइ ने तपनेविषे लतादिक एमज थाय प्रथम एक उपवास एमज बे, त्रण, चार, पांच, एटले एकलता थइ, ते थकी बीजी लता ते त्रण, चार, पांच, एक, बे ए बीजी उं ली थइ, वली पांच, एक, बे, त्रण, चार, ए त्रीजी उली जाणवी ॥ ५४४ ॥

मूलः—तह दुतिचउपणगेग, तह चउपणगेगदुन्नितिन्नेव ॥ पणहत्तरिउववासा, पारणगाणतु पणवीसा ॥५४५॥ अर्थः—तहके० तेथकी वली चोथी पंक्ति बे, त्रण, चार, पांच ने एक, वली ते थकी पांचमी पंक्ति ते चार, पांच, एक, बे ने त्रण, ए पांच उली कही ते एकेकी उलीनेविषे पन्नर पन्नर उपवास थायछे. एम पंचोतेर उ पवास अने एक ओलीए पांच पारणां करतां पचीश पारणाना दिवसो थायछे ॥५४५॥

हवे महाजद्रप्रतिमा कहेछे मूल—पनणामि महाजद्द, इगडुगतिगचउपण छ सत्तेव ॥ तह चउपणछगसत्तय, इगडुति तह सत्तइगदो ॥ ५४६ ॥ तिन्निचउपंचछ क्कं, तह तिगचउपणछसत्तगेगदो ॥ तह छगसत्तगइगदो, तिगिचउपणतहडुगतिचउ ॥ ५४७ ॥ पणछगसत्तिक्कतह, पणछगसक्किदोन्नितियचउरो ॥ पारणयाणिगुणव न्ना, छन्नउअसयंचउवहाए ॥५४८॥ अर्थः—एक, बे, त्रण, चार, पांच, छ ने सात, तथा शब्द थकी इहां पण उलीनुं धुर जाणवुं ए प्रथम उली चार, पांच, छ, सात, एक बे, त्रण ए बीजी उली. सात, एक, बे, त्रण, चार, पांच, छ, ए त्रीजीउं ली त्रण, चार, पांच, छ, सात एक, बे, ए चोथी उली छ, सात, एक, बे, त्रण, चार ने पांच ए पांचमी उली. बे, त्रण, चार, पांच, छ, सात ने एक ए छठी उली तेम ज पांच, छ, सात, एक, बे, त्रण ने चार ए सातमी उली थइ एरीते सात उली त पनी करीए. ते साते उलीमां उंगणपचाश पारणांना दिवसो थायछे अने एके की उलीमां अठावीस अठावीस उपवास थाय छे. साते उलिमां एकठोने छनुं चउ छके० उपवास थाय छे. ॥ ५४६ ॥ ५४७ ॥ ५४८ ॥

हवे जद्रोत्तर प्रतिमा कहेछे मूलः—जद्दोत्तरपडिमाए, पणछगसत्तट्ठनव तहा सत्त॥ अडनवपंचछ तहा, नवपणछगसत्तअट्ठेव ॥५४९॥ तह छगसत्तठनव पण, तह ठन

वपणछसत्तनत्तहा ॥ पणहत्तरिसयसंखा, पारणगाणं तु पणवीसा ॥५५०॥ अर्थः— पांच, छ, सात, आठ ने नव; एटला उपवासे प्रथम ओली जाणवी. इहां पण तथा शब्दथकी ओलीनो प्रारंभ जाणवो. सात, आठ, नव, पांच ने छ; ए बीजी ओली जाणवी. तथा नव, पांच, छ, सात ने आठ; ए त्रीजी ओली जाणवी. छ सात आठ नवने पांच; ए चोथी ओली जाणवी. आठ, नव, पांच, छ ने सात ए; पांचमी ओली थायछे. इहां एकेकी ओलीए पांत्रीश उपवास थायछे, तेवी पांच ओली करवी; तेवारे अभक्तार्थके० उपवास ते एकशोने पंचोतेरनी संख्या थायछे. तथा एकेकी ओलीए पांच पांच पारणां करतां पांचे ओलीए पच्चीश पारणांनी संख्या थायछे.॥५४९॥५५०॥

हवे सर्वतोभद्र प्रतिमा कहेछे. मूलः—पडिमाइसव्वभद्दाए पणछसत्तट्ठनवदसिक्कारा ॥ तहअडनवदसइक्कारस पणछसत्तयतहिक्कारा ॥ ५५१ ॥ पणछगसत्तगअड नव, दस तह सत्तट्ठनवदसेक्कारा ॥ पणछ तहा दसइक्कार पणछसत्तट्ठनवयतहा ॥ ॥५५२॥ छगसत्तडनवदसगं, इक्कारसपंचतहनवगदसगं ॥ इक्कारसपणछक्कं, सत्तट्ठय

भद्र तपनुं यंत्र.

१	२	३	४	५
३	४	५	१	२
५	१	२	३	४
२	३	४	५	१
४	५	१	२	३

भद्रोत्तर प्रतिमानुं यंत्र.

५	६	७	८	९
७	८	९	५	६
९	५	६	७	८
६	७	८	९	५
८	९	५	६	७

महाभद्रप्रतिमा स्थापना.

१	२	३	४	५	६	७
४	५	६	७	१	२	३
७	१	२	३	४	५	६
३	४	५	६	७	१	२
६	७	१	२	३	४	५
२	३	४	५	६	७	१
५	६	७	१	२	३	४

सर्वतोभद्रप्रतिमानुं यंत्र.

५	६	७	८	९	१०	११
८	९	१०	११	५	६	७
११	५	६	७	८	९	१०
७	८	९	१०	११	५	६
१०	११	५	६	७	८	९
६	७	८	९	१०	११	५
९	१०	११	५	६	७	८

रत्नावली नामा तपनु यंत्र

काहलिका दाडिमपुष्प सरिका

१	२	३	३	३	३	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

३	•	३
३	३	३
३	३	३
३	•	३

ए रत्नावली तपनी स्थापना, एम कनकावली तप नेविषे पदके त्रणने ठेकाणे बगडा करवा अने अंत गडदशामादे रत्नावलीनु पदक बगडे अने कनकावलीनुं त्रगडे कह्युंछे ए रत्नावलीनी स्थापनाछे

१	२	३	३	३	३	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

काहलिका दाडिमपुष्प सरिका

पदक

		३	३				
	३	३	३	३	३		
	३	३	३	३	३	३	
३	३	३	३	३	३	३	३
	३	३	३	३	३	३	
	३	३	३	३	३		
		३	३				

इह तवे होंति ॥५५३॥ तिन्निसया बाणउआ, उववासाण होंति संखाए॥ पारण याणुणवन्नाण नद्दाऽतवा इमे नणिया ॥५५४॥ अर्थः—सर्वतोनद्रनामा प्रतिमाने विषे पण पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश ने अग्यार ए एक पंक्ति, इहां सर्वत्र तह शब्दथकी पंक्तिनुं धुर जाणवुं. तथा आठ, नव, दश, अग्यार, पांच, ठ, सात ए बीजी पंक्ति जाणवी. तथा अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश, ए त्रीजी पंक्ति जाणवी. तथा सात, आठ, नव, दश, अग्यार, पांच ने ठ ए चोथी पंक्ति जाणवी, तथा दश, अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ ने नव ए पांचमी पंक्ति जाणवी. तथा ठ, सात, आठ, नव, दश, अग्यार ने पांच ए ठठी पंक्ति जाणवी. तथा नव, दश, अग्या र, पांच, ठ, सात ने आठ ए सातमी श्रेणी जाणवी. इहां एकेकी श्रेणीए ठपन्न ठपन्न उपवास करतां सात श्रेणीमां त्रणसेने बाणु उपवासनी संख्या थाय ठे. अने एकेकी श्रेणीए सात सात पारणां करतां उगणपच्चाश पारणां थायठे. ए नद्रादिकतप श्रीतीर्थंकरदेवे नणियाके० कह्यांठे. परंतु ए नद्रादिकतपनेविषे पार णां पूर्वोक्त पांचे तपनी परे प्रत्येके जाणवां; अने चतुर्विधपणु पण प्रत्येके जाणवुं.

हवे जेथकी समस्त सुखनी संपदाउ थाय अथवा ए तपना आसेववाथकी एवी वस्तु कोइपण नथी के जे एनुं सेवन कखाथी न संपजे. अर्थात् सर्व वस्तुनी सं पत्ति थाय, ते कारणे एनुं नाम पण सर्वसंपत्तिसुख नामा तप ठे. तेज कहेठे. मूलः— पडिवइयाएकव्विय, डुगं डुइक्काण जाव पन्नरस ॥ खमणेहमावसाउ, होइ तवो सव्वसं पत्ती ॥ ५५५ ॥ अर्थः—ए तप पखवाथकी आरंजीने पडवानो एक उपवास करीए. बीजना दिवसथी बे उपवास करीए, बीजा पक्षना त्रीजना दिवसथी त्रण उपवा स करीए; ते ज्यां सुधी ठेहेला पुनेमना अथवा अमावास्याना दिवसथी पन्नर उ पवास करीए त्यांसुधी पन्नर पक्ष थायठे अने एकशोने वीश उपवास थाय. ए त प कृष्णपक्षमां अथवा शुक्लपक्षमां करायठे. एमकरतां सर्वसंपत्तिनामा तप थायठे.

हवे रोहिणीतप कहेठे. मूलः—रोहिणिरिक्खदिणेरो, हिणीतवे सत्तमासवरिसा ई॥ सिरिवासुपुज्जपूआ, पुव्वं कीरइ अनत्तठो ॥५५६॥ अर्थः—सत्तावीश नक्षत्रठे तेमां प्रथम अश्विनीनक्षत्रथकी रोहिणी नामा नक्षत्र चोथुंठे; ते नक्षत्र जे दिवसे आवे ते दिवसे रोहिणीनामक देवताविशेष, तेना आराधवाने अर्थे सात व र्ष ने सात महिना सुधी श्रीवासुपूज्यजिनेश्वरनी प्रतिमानी प्रतिष्ठा पूजापूर्वक रोहिणी नक्षत्रना दिवसे उपवास करीने ए तप करीए. ॥ ५५६ ॥

हवे मौनएकादशीतप कहेठे. मूलः—एक्कारसस्सुअदेवी, तवम्मि इक्कारसीइ मोणे

णं ॥ कीरंति चउछेहिं सुअदेवीपूअणापुव्वं ॥५५७ ॥ अर्थः—अग्यार एकादशीसुधी श्रुतदेवीनी पूजापूर्वक मौनपणुं धारण करी चउछ तपे करी श्रुतदेवी आराधवाने अर्थे शुक्ल एकादशीए निरंतर ए तप करीए. उजमणे रुपाना घंट अगीयार तथा जातजातनां फल आपीए ॥ ५५७ ॥

हवे सर्वांगसुंदर नामा तप कहेछे मूल —सव्वंगसुंदरतवे, कुणंति जिणपूअखंतिनियमपरा ॥ अहुववासे एगंतरं बिलेधवलपक्खंमि ॥५५८॥ अर्थः—ए तपना करवायकी समस्त अंगनेविषे प्रधान सुंदरपणुं होय, ते कारणे एनुं नाम पण सर्वांगसुंदरनामा तप छे, अने एनेविषे आठ उपवास अने एकांतरे आंबिल ते धवलके०चांदरणापक्षनेविषे श्रीवीतरागनी पूजापूर्वक करे, अने क्षांतिके० क्षमा मार्दव आर्जवादिक नियमनेविषे पण परिचय करे ॥ ५५८ ॥

हवे निरुजसिख तप कहेछे मूल —एव निरुजसिहोविहु, नवरं सो होइ सामले पक्खे ॥ तम्मिय अहिंठंकीरइ, गिलाणपडिजागरणनियमा ॥५५९॥ अर्थ —एम निरुजसिह एटले निरोगपणानेविषे शिखा समान, एटले ज्यां ए तप होय त्यां रोग नहोय, अथवा निरुज एटले निरोगपणुं तेहज छे प्रधान फलनी विवक्षाए शिखा के०चोटलीनी परे ज्यां, ते निरुजशिख एवे नामे तप जाणवुं ए तपनेविषे पण पूर्वोक्त सर्वांगसुंदर नामा तपनी परे आंबिल अने उपवास एकांतरे करीए नवरंके० एटलुं विशेषजे ए तप सामलेके०अंधारे पखवाडीए थाय,अने वली एने विषे ग्लाननी प्रतिजागरणा वैयावच्च लक्षण, तेनुं अनिग्रह होय एटलुं अधिक जाणवुं ॥ ५५९ ॥

हवे परमभूषणतप कहेछे मूलः—सो परमभूसणो होइ जस्स आयंबिलाणि बत्तीसं ॥ अंतरपारणयाइ,भूसणदाणंच देवस्स ॥५६०॥ अर्थः—ए तपना करवायकी शक्र चक्रवर्त्ति आदिकनेविषे योग्य जे भूपण एवा हार कुंमल केयूरादिक अनेक आनरण पामीए, तेथी ए तपनुं नाम पण परमभूपणछे एनेविषे बत्रीश आंबिल करवा, ते जो लागट करवानी समर्थाइ नथाय तो एकांतरितपणे पारणा करीए एम संपूर्ण तप करी पोतानी शक्तिने अनुसारे श्रीवीतरागदेवने योग्य मुगट तिलकादिक भूपण चढावीए ॥ ५६० ॥

हवे आयतिजनकतप कहेछे मूल —आयइजणगो चेव, नवरंसव्वासु धम्मकिरियासु ॥ अणिगूहियबलवीरिय, पवित्तिजुत्तेहिं सो कज्जो ॥ ५६१ ॥ अर्थः—आयति शब्दे करी परभव जाणवो त्यां जे विशिष्टफलनो जनकके० उपजावणहार तेथी एनुं नाम आयतिजनक कहीए एमां पण पूर्वोक्त रीते बत्रीश आंबिल लागट की

री शके नही तो एक दिवस आंबिल करी पारणु करीए. नवरंके० एटलुं विशेष जे समस्त जे वंदनक, प्रतिक्रमण, स्वाध्याय, साधु साध्वीनुं वैयावच्च, ते धर्मक्रिया नेविषे बल अने वीर्यनी प्रवृत्तिने जेणे अणिगूहियके० गोपवी नथी, पण तेणे करी सहितछे. एरीते ए तप करवुं. ॥ ५६१ ॥

हवे सौभाग्यकल्पवृक्ष नामा तप कहेछे. मूलः–एगंतरोववासा, सवरसं पारणंच चित्तंमि ॥ सोहग्गकप्परुक्खो, होइ तहादिज्जए दाणं ॥५६२॥ अर्थः–कल्पवृक्षनीपरे कल्पवृक्ष सौभाग्य फलनादाननेविषे कल्पवृक्ष समान ते सौभाग्यकल्पवृक्ष कहीए.ए कांतर उपवास, एकाशणाने दिवसे सर्व रस पारणु कामगुणित जमवुं. ए चैत्र महिनानेविषे सौभाग्यकल्पवृक्ष एवे नामे तप होय छे. त्यां साधु साध्वीने दान आपवुं.

वली कहेछे. मूलः–तवचरणसमत्तीए, कप्पतरू जिणपरोससत्तीए ॥ कायव्वो नाणाविह, फलविलसिरसाहियासहिउ ॥ ५६३ ॥ अर्थः–ए तपनुं चरणके० आसेववुं तेने समाप्ते एटले ए तप पूर्ण थये थके पोतानी शक्तिने अनुसारे एक थालमां चोखानुं कल्पवृक्ष करीने श्रीवीतराग आगल मूकीए, पण ते केहेवुं के नाणाविहके० नानाप्रकारनां फल तेणेकरीने विलसति जे शाखा तेणे युक्त होय॥५६३॥

हवे तीर्थंकर मातृतपनी विधि कहेछे. मूलः–तिछयरजणणिपूआ, पुव्वं इक्कासणाइ सत्तेव॥ तिछयरजणणिनामग, तवंमि कीरंति भद्दवए॥५६४॥ अर्थः–तीर्थंकरनी माता-तेनी पूजापूर्वक भाद्रवाशुद सातमथकी मांमीने तेरश सुधी सात एकाशणां करवां ते सात वरस सुधी,कोइक कहेछे के त्रण वरस लागट सात सात एकाशणांकरवां, पछी उजमणु करवुं; तेमां प्रधान चोवीश पकवानना थाल आपवा; सपुत्र एटले जे पुत्र सहित होए तेवी चोवीश श्रावकाने जमाडवुं; पीलां वस्त्र करी आपीए, उत्सव करीए ए जिनमातानामा तप ते भाद्रवा महीनामां करीए. ॥५६४॥

हवे समवसरण तप कहेछे. द्वारकाइति प्रसिद्धनाम छे मूलः–एक्कासणाइएहिं, भद्दवयचउक्कगंमिसोलसहिं ॥ होइ समोसरणतवो, तप्पूआपुव्वविहिएहिं ॥ ५६५॥ अर्थः–ए तप एकाशणादिके करीने एटले चार एकाशणां, चारनिवी, चार आंबिल, चार उपवास अने त्यां एक ओलीए एक एकाशणुं, उपर निवी, उपर आंबिल, पछी उपवास करवो. एम एक श्रेणी थाय. एवी चार ओली करीए तेवारे सोल दिवस थाय. तेमां छेल्लो उपवास पर्यूषणाने दिवसे आवे तेवीरीते ए तप करवुं. एवीरीते समवसरण तप होयछे. तप्पूआके० ते समवसरणनी पूजापूर्वक चारवर्षपर्यंत कीधे छते ए तपनेविषे सर्व मली चोशठ दिवस थाय. ए तप ते समवसरणना

एकेका द्वारनो आश्रय करीने प्रत्येक द्वारने स्थानके चारचार दिवसनुं तप करे छे, तेथी द्वारका एवी एनी प्रसिद्धि छे ॥ ५६५ ॥

हवे नंदीश्वरतप कहेछे मूल —नदीसरपडपूआ, नियसामथ्थसरिसतवचरणा होइ अमावस्सतवो, अमावसावासरुद्दिठ्ठे ॥५६६॥ अर्थ —नंदीश्वर द्वीपसबंधी जे प्रासाद ते पट उपर लखीने नंदीश्वरना पटनी पूजापूर्वक नियपके० पोतानी समर्थाइ सरखुं तप करवुं, अने दीवाळीनी अमावास्याथकी आरंभी उपवास करीए, ए अमावास्याए तप उपवास लक्षण करवुं, तेथी ए अमावासी लक्षण तप कहेवाय छे ए तप सातवर्षपर्यंत थायछे अमावास्यानो वासरके० दिवस तेनेविषे उद्दिष्टके० कह्युंछे एनेविषे बावन उपवास, उजमणे बावन वस्तु फल देवां, नंदीश्वर द्वीपनी पूजा करवी. ॥ ५६६ ॥

हवे पुण्डरीकतप कहेछे मूल —सिरिपुण्डरीयनामग, तवमि एकासणाइ कायव्वा॥ चित्तस्स पुन्निमाए, पूएअव्वातप्पडिमा ॥ ५६७ ॥ अर्थ —श्री पुण्डरीक नामे जे तप तेनेविषे एकाशणादिक तप करीए ते चैत्री पूनेमना दिवसे करीए एम एकाशणु आदेइने उपवासपर्यंत बारवर्ष लगण लागट करीए एक कहे छे के सात वरस करीए, ते वरसो वरस बार उपवास अने तिहां पुण्डरीकने केवलज्ञान उपन्यु, ते कारणे तेनी प्रतिमा पूजवी ॥५६७॥

हवे अक्षयनिधितप कहेछे मूल —देवग्गठविअकलसो, जो पुन्नो अक्कपाणमु ठीय ॥ जो तद्दससरिखो, तवो तमरकयनिर्हिचिंति ॥ ५६८ ॥ अर्थ —श्रीजिनदेव आगळे शुभ मुहूर्ते कलश थापी दर दिवसे मूठीजर चोखा नाखतां जे दिवसे कलश पूराणो, ते दिवसे पोतानी शक्तिने अनुसारे एकाशणु व्याशणु करीए ए तपने अक्षयनिधितप, एवु गीतार्थ कहेछे इहां ए आम्नायछे के पर्युषणाथकी पन्नर दिवस आगळ ए तप मांमीए, पछी अथवा अधिके दिवसे मुहूर्त जोइने पारणां करवां, पछी वासक्षेपादिक विधिपूर्वक अविच्छिन्नधाराए संपूर्ण कलश करी उपाडीए, अने जिन आगळ धरीए ॥५६८॥

हवे चंद्रायणतप ते यवमध्य वज्रमध्यना भेदे करी बे प्रकारे कहेछे मूल —चढ इजहाकलाए, एकाका एणुवासरं चदो॥ सपुन्नोसंपुन्नइ, नासयलकलाइ पवंमि ५६९ अर्थ —जेम चंद्रमा एकेक कळाए करीने वृद्धि पामेछे, पडवाए बीजे, त्रीजे, एम कलाए वधतो जाय, ते ज्यांसुधी समस्त कलाए करी पूर्ण पूनेमने दिवसे थाय

मूल —तह पडिवपायइको, कवलो निइआइसुसिमा जाव॥ इक्किककवलवुट्ठी, जा

तेसिं होइ पन्नरसगं ॥५७०॥ अर्थः—पूर्वोक्त चंद्रमानी वृद्धि पामती कलानी पेरे पडवाए एक कवल, बीजना दिवसे वे कवल, एम वधारतां पूनेमना दिवसे पन्नर कवल, एरीते चांद्रणे पखवाडीए एकेका कवलनी वृद्धि करतां ज्यांसुधी पन्नर कवल थाय.

मूलः—एक्केक्कंकिएहंमिय, परकंमि कलं जहा ससी मुयइ ॥ कवलोवि तहा मुच्चइ, जामावस्साइसोएक्को ॥ ५७१ ॥ अर्थः—अंधारा पखवाडीआनेविषे चंद्रमा एकेक कलाए दररोज हीन थतो जाय छे, तेम अंधारा पक्षमांहे पडवाना दिवसे पन्नर कवल लेइ बीजनादिवसे चउद कवल लीए, एम त्रीजे तेर कवल, एरीते दररोज एकेक कवल मूकतां अमावास्याए एक कवलनो आहार करे. ॥५७१॥

मूलः—एसा चंदप्पडिमा, जवमज्झा मासमित्तपरिमाणा ॥ एत्तिंहतु वज्झमज्झं, मासप्पमिमं पवरकामि ॥ ५७२ ॥ ए चंद्रनामे प्रतिमा जे यवमध्य, ते मात्र एक मास प्रमाण कही. एत्तिंहके० हवे वज्रमध्य मास प्रतिमा कहीशुं. यवमध्य चंद्रायणने उजमणे रूपानो चंद्रमा अने सोनाना बत्रीश यव आपीए. ॥५७२॥

हवे वज्रमध्य चंद्रायण ते आवी रीते. मूलः—पन्नरसपक्खिवयाए, एकगहाणीइ जावमावस्सा॥एकेणं कवलेणं, जाया तह पडिवयावि सिद्धा॥५७३॥ अर्थः—अंधारे पखवाडे पडवाना दिवसे पन्नर कवल, पछी बीजना दिवसे चउद कवल, त्रीजना तेर कवल. एम एकेकनी हाणी करतां ज्यां अमावास्या थाय त्यां एक कवल होय. तेम आगल चांदरणे पखवाडे पडवाने दिवसे एक कवल होय. ॥ ५७३ ॥

मूलः—बीयाइयासु इक्कग, वुड्ढी जा पुंन्निमाइपन्नरस॥ जवमज्झवमज्झाउ, दोविपडिमाउन्नणियाउ ॥ ५७४ ॥ अर्थः—पछी बीज आदेदेइने जे तिथीउ आवे त्यां एकेक कवलनी वृद्धि करतां जवुं, ते जेवारे पूनेमनो दिवस आवे तेवारे पन्नर कवलनो आहार थाय. एटले यवमध्य ने वज्रमध्य ए वेउ प्रतिमा नणियाके० कही. ए वज्रमध्यने उजमणे रूपानो चंद्रमा अने वज्र आपवां. ॥५७४॥

हवे दाति संख्या प्रतिमा त्रण गाथाए करी कहेछे. मूलः—दिवसे दिवसे एगा दत्ती पढमंमि सत्तगे गिज्झा ॥ वड्ढइ दत्तीसहस त्तगेण जा सत्तसत्तमए॥५७५॥ अर्थः—दिवस दिवसनेविषे एकेक दाती ते पढमके० पहेला सातकाने विषे गिज्झाके० लेवी. एम अन्नना ग्रहणथकी पाणीनी दाती पण एकेकज सात दिवस सुधी लेवी, पछी सातका सातकासाथे दातीनी पण वड्ढइके० वृद्धि करवी. एटले बीजे सातके दिवसे दिवसे वे वे दाती लेवी. एम त्रीजे सात के सातदिवससुधी त्रण त्रण दा

ती लेवी, ते ज्यांसुधी सातमे सातके सात सात दाती दिवसे दिवसे लेवाय, त्यांसुधी जाणवी ॥ ५४५ ॥

मूल—इगुणवन्नवासरेहिं, होइ इमा सत्तसत्तमीपडिमा ॥ अट्ठमियानवनव मियायदसदसमिया चेव ॥ ५४६ ॥ अर्थ—सातो सत्तीयुं उगणपचाश दिवसे सप्तमी प्रतिमा होय हवे आगल अट्ठमअट्ठमिया, नवमनवमिया अने दसमदसमिया एवेनामे त्रण प्रतिमानेविषे जे होय ते कहेछे ॥५४६॥

मूल—नवरं वड्ढइ दत्ती, सहअट्टगनवगदसगवुड्ढीहिं ॥ चउसट्ठीइकासी, सयंचदिवसाणिमासुकमा ॥ ५४७ ॥ अर्थ—नवरंके० एटलुं विशेष जे इहां दाती ते वड्ढइके० वधे ते आवीरीते के सहअट्टगके० आठका नवका ने दशका साथे जेम एनी वृद्धि तेम दातीनी पण वृद्धि थाय, तेमां आठमी प्रतिमाए ठेला आठे दिवसे आठ आठ दाती लेवी, एम नवमनवमिकाए ठेला नवे दिवस सुधी नव नव दाती लेवी तथा दसमदसमिकाए ठेला दश दिवससुधी दश दश दाती लेवी. ॥५४७॥

हवे एनेविषे दिवसनी संख्या केटली थाय? ते कहेछे आगो अर्थुं चोसठ दिवस अट्टअट्टमी प्रतिमानेविषे थाय एम नवे नवे एक्याशी दिवस नवम नवमिका प्रतिमानेविषे थाय, अने दशम दशमिकाना एकशो दिवस पूर्ण अनुक्रमे थाय. ए दातीनी संख्या सूत्रकारे अंतगडदशांगने अभिप्राये कहीछे त्यां पण एमज कह्युंछे, अने व्यवहार भाष्यना न्यायथी तो सिवेर प्रमुख दिवस थायछे, अने दातीनी संख्या वृत्तिकारे एम कहीछे सत्तसत्तमिआ ए पहेली प्रतिमाए एकशोने छन्नु दाती थाय, एम बीजीए बशोने अठ्याशी थाय, त्रीजीए चारशोने पांच थाय, चोथीए पांचशोने पचाश थायछे अने ए चारे प्रतिमाना मली नवमास ने चोवीश दिवसनी संख्या थायछे, अने चवदशोने उगणचालीश दातीनी संख्या थायछे यडुक्तं॥चउवीसदिवस अहिआ, नवमासासदइगदिवसाणि॥चउदसयाऊणयाला, दत्तीए हवइ इदसंखा॥१

हवे वर्द्धमानआंबिल नामा तप बे गाथाए करी कहेछे मूलः—एगाइयाणिआयंबिलाणि इक्किकवुड्ढिमताणि ॥ पयंतअभत्तंताणि जाव पुन्नं सयं तेसिं ॥५४८॥ एयं आयंबिलवद्धमाण नाम महा तवचरण ॥ वरिसाणि इत्थ चउदस, मासतिगं वीसदिवसाणि ॥ ५४९ ॥ अर्थः—एक आदेदेइने आंबिल एकेक वृद्धिमतके० वधता होय इहां ए भावछे जे प्रथम एक आंबिल, पछी एक उपवास, पछी बे आंबिल वली एक उपवास, पछी त्रण आंबिल वली एक उपवास, एम वधतां छेहेले एकसो आंबिल करीने तेने पारणे एक उपवास करे, एम सर्वमली एकशो उपवास थाय

अने पांच हजार ने पचाश आंबिल थाय. ए वर्द्धमानआंबिल नामा महातपनुं आसेवन करवुं; ते चउदवर्ष त्रण मास ने उपर वीश दिवसे पूर्ण थायछे.॥५७७॥

हवे गुणरत्नसंवत्सरनामा तप ते सात गाथाए करी कहेछे. मूलः—गुणरयण वछरंमि सोलसमासा हवंति तवचरणे ॥ एगंतरोववासा, पढमे मासंमि कायवा ॥ ५७८ अर्थः—गुणरत्नसंवत्सर नामा तप ते सोल माससुधी आसेववुं, त्यां पहेला महीनानेविषे एकांतरे उपवास करवा. ॥५७८॥

मूलः—गायवं उक्कडआसणेण दिवसे निसाइ पुण निच्चं॥ वीरासणिएण तहा, होअव मवावडेणंच ॥५७१॥ अर्थः—गायवंके०रहेवुं, उकडू आसणे दिवसनेविषे अने वली रात्रीने विषे तो सदाइ वीरासणिके०वीरासने रहेवुं अने अप्रावृतके०वस्त्ररहित थवुं.

मूलः—बीयाइसुमासेसुं, कुज्जाएगुत्तराइवुड्ढीए ॥ जा सोलसमेसोलस, उपवासा हुंति मासम्मि ॥ ५७२ ॥ अर्थः—हवे बीजा महीना प्रमुखनेविषे जे करवुं ते कहे छे. एकोत्तरादिकनी वृद्धिए उपवास करवा ते ज्यांसुधी सोलमे महीने सोल उपवास थाय त्यांसुधी करवा. इहां ए नावार्थ छे के पहेलामासे एक एक उपवास करीने उपर पारणु करीए, बीजा मासे बे बे उपवास ने पारणु, त्रीजा मासे त्रण त्रण उपवास ने पारणु करीए, चोथा मासे चार चार उपवासने पारणु करीए. तेवारे चोथा आखा महीनामां चोवीश उपवास ने छ दिवस पारणांना थायछे, एम मासेमासे चढताचढता उपवासने उपपारणु ते यावत् सोल मासपर्यंत करवा.

हवे उपवासनी संख्या अने दिवसनी संख्या ते अन्य कर्तृकी गाथाये देखाडे छे. उक्तंच ॥ पन्नरस वीस चउवीस चेव चउवीसपन्नवीसाय ॥ चउवीसएगवीसा, चउवीसासत्तवीसाय ॥ १ ॥ अर्थः—पन्नर, वीश, चोवीश, चोवीश, पचीश चोवीश, एकवीश चोवीश, सत्तावीश, ॥ १ ॥ उक्तंच ॥ तीसात्तित्तीसावय, चउवीसछवीसअछवीसाय ॥ तीसाबत्तीसाविय, सोल समासेसु तवदिवसा ॥ २ ॥ अर्थः—त्रीश, तेत्रीश, चउवीश, छवीश, अछावीश, त्रीश, ने बत्रीश. ए अनुक्रमे सोल महीनानेविषे एटला तपना दिवसो थायछे. ॥२॥ हवे पारणाना दिवसो महीना महीना आश्री कहेछे. उक्तंच ॥ पन्नरसदसछप्पं चचउरपंचसुयतिन्निन्नित्ति ॥ पंचसु दो दोय तहा, सोलसमासेसुं पारणगा ॥३॥ अर्थः—पन्नर, दश, आठ, छ, पांच, चार, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, बे, बे, बे, बे, बे, ए सोल महीनानां पारणां जाणवां. जे महिने अष्टमादिक तपना दिवस पूराय नही तेवारे आगला महीनाना दिवसो लेवा. ॥ ३ ॥

हवे अनुष्टान प्रकारे सर्व दिनमान कहेछे मूलः—म पढमगमि मासे, तमणुहा ण समग्गमासेसु ॥ पंचसयाइदिणाण, वीसूणाईमम्मि तवे ॥५७३॥ अर्थ —जे प्रथ ममासनेविषे अनुष्टान कयु तेहन अनुष्टान समग्रमासनेविषे थाय पांचशे दि वस वीशे उणा, तेवारे चारशे एंसी दिवस ए गुणरयणसवत्सरतपनेविषे थायछे इहां गुणरत्न एवु नामसार्थकज छे परंतु निरर्थक नथी, केमके निर्जरादिक जे गुण—तद्रूप जे रत्न—ते जेनेविषेछे, माटे गुणरत्नसवत्सर ते सत्रिहाइ सवत्सरे एट ले एक संवत्सरने तेना उपर वली एक सवत्सरनो त्रीजो नाग एटले वधा मली सोल महीने पूर्ण थाय तेथी गुणरयणसवत्सर कहीए ॥ ५७३ ॥

हवे प्रवचनरूप समुद्र ते अपारछे, त्यां जे तप कह्याछे तेपण घणां कह्याछे, अने तेना आसेवनार पण खंदक प्रमुख पुरुष विशेष घणा सांजलीए छइए, ते जुदा जुदा केटला कहिए? परंतु दिशि मात्र देखाडीने हवे शेष तपो विशेषनु अतिदेश कहीएछइए

मूलः—तह अगोवगाण, चिइवदणपंचमंगलाईण ॥ उवहाणाइ जहाविहि, ह वंति नेयाणि तह समया ॥५७४॥ अर्थ —तथा शब्द समुच्चयने अर्थेछे, अंग जे आ चारांगादिक अने उपांग जे उववाई प्रमुख, चैत्यवदना, इरियावहि, शक्रस्तव, स्था पना, अरिहंतनी स्तवना, नामार्हंतनी स्तवना, श्रुतस्तव, सिद्धस्तव रूप पंचमगला दिकना उपधानादिक, आदि शब्द थकी अनेरा पण तपना विशेष जे छे ते जे वि धिए होय ते सर्व सिद्धांत थकी जाणवा एम त्रेसठ गाथाए करी तपना नेद वखाण्या, तथा विधिप्रपाते योगविधि तपोरत्नमाज़िका, इत्यादिक शास्त्रांतरथकी अनेरां तपो जाणवां ॥ ५७४ ॥ इति गाथा त्रिपदिकार्थ ॥

अवतरणः—पायालकलसत्ति एटले पाताल कलशनी वक्तव्यतानु घशोने बहोते रमुं द्वार कहेछे मूल —पण नउइ सहस्साइं, उगाहित्ताचउद्दिसिं लवण ॥ चउरो लिंजरसंठाण संठिया हुति पायाला ॥ ५७५ ॥ अर्थः—लवणसमुद्र बे लाख योज न विस्तारेछे, ते लवणसमुद्रनी चारेदिशाए जंबुद्वीपनी जगतिथकी पंचाणु हजार योजन अवगाहिए, त्यां बहु मध्यदेशे चार अलिंजरके० महोटुं मटकुं—तेना संस्थाने संस्थितके० रह्याछे, एवा चार पातालकलश होयछे ॥ ५७५ ॥

हवे ए चारेना नाम ने ठीकरी एनु जाडपणु कहेछे मूल —वलयामुहकेयूरे जुयगे तह ईसरेय बोधवे ॥ सघवइरायाण, कुड्डाएएसिदससइया ॥५७६॥ जोयण सहस्सदसगं, मूले उवरिंच होइ विच्छिन्ना ॥ मझेयसयसहस्स, तित्तियमित्तच उगाता ॥५७७॥ अर्थ —एक वलयमुख अथवा वडवामुख, बीजु केयूर, त्रीजु युतक, तेम

चोथुं इश्वर एवे नामे चार कलशछे. ते बोधव्वा के० जाणवा. सर्व वज्ररत्नमय एवी एनी ठीकरी ते हजार योजन जाडी छे; एनुं प्रमाण कहेछे. एक प्रदेशनी श्रेणीयकी विष्कंभे वधतां वधतां मूलमां अने उपरे दश हजार योजन, एम वधतां वधतां मध्यविचाले शतसहस्र एटले लाख योजन प्रमाण, अने तित्तियमित्तंके० तेटली मात्राए लाख योजन प्रमाण भूमिकामांहे उगाढके० खूत्याछे. उपरे पण दश ह जार योजनने विस्तारे छे. ॥५७६॥५७७॥

हवे एने आश्रित देवो जे छे तेमनी स्थिति अने तेमनां नाम कहेछे. मूलः—पलि उवमठिईआ, एएसिं अ हवईसुराइणमो ॥ कालेयमहाकाले, वेलंवपभंजणेचेव ॥ ॥५७८॥ अर्थः—एक पल्योपमनी स्थितिना धरनार एना अधिपति ते इणमोके० हवे कहीए छेए. तेमां पूर्वदिशाए काल, दक्षिणदिशाए महाकाल, पश्चिमे वेलंव, अने उत्तरे प्रभंजन. ए पाताल कलशाना धणी जे चार देवता छे तेमनां नाम कह्यां

हवे लघुपाताल कलशानी वक्तव्यता कहेछे. मूलः—अन्ने विय पायाला, खुड्डालिं. जरगसंतिआ लवणे ॥ अडसया चुलसीआ, सत्तसहस्साय सव्वेसिं ॥५७९॥ अर्थः—अ नेरा पण पाताल कलशछे ते खुड्डके० न्हाना आलिंजरके० मटका तेना संस्थाने लव ण समुद्रनेविषे छे. इहां ए भावजे जेम पंचाणुहजार योजन जंबुद्वीपनी जगती थकी आघा जइये तेम लवणसमुद्रनी जगतिथकी पण पंचाणुहजार योजन उ रहां आवीए; त्यां वचमां दशहजार योजन विस्तारे चक्रवाल प्रदेशे महोटा क लश कह्या. ते वेहुने आंतरे वली न्हाना कलशछे एटले ए चारे कलशाए जेटली भूमिका रुंधी छे ते मूकीने वचमां सर्व सातहजार आठशेने चोराशी कलशा छे. हवे एनी नव पंक्ति महोटा कलशाना मुखथकी बीजा मुखसुधी छे, तेमां पहे ली पंक्तिए वशेने पन्नर, बीजी पंक्तिए वशेने शोल. एम परिधि जेम जेम वधे ते म तेम एकेक कलश पण पंक्तिए वधे; ते ज्यांसुधी नवमी पंक्ति त्यांसुधी वसेंने त्रे वीश थया. ए नवे पंक्तिनो सरवालो करतां एकेक महोटा कलशनेविषे उगणीशे ने एकोत्तेर कलश थायछे. ए चार कलशे करी चउगुणा कस्याथी पूर्वोक्त सात ह जार आठसेने चोराशी थाय.ए न्हाना कलशोना अधिपति जे देवता, तेमनी आयु स्थिति अर्द्ध पल्योपम होयछे. ॥ ५७९ ॥

हवे एना विस्तारनुं प्रमाण कहेछे. मूलः—जोयणसयविच्छिन्ना, मूलुवरिं दससया णिमज्झंमि ॥ उगाढायसहस्सं, दसजोयणियायसिंकुड्डो ॥५८०॥ अर्थः—महोटा जे चार कलशा कह्या तेथकी ए न्हाना कलशा शोमा अंशे होय,तेवारे शो योजन

ने विस्तारे मूले अने उपरे छे, तथा एक हजार योजन विचाले, एम भूमिमांहे ह जार योजन अवगाढ छे, अने दश योजननी कुड्डोके० ठीकरी जाणीछे ॥५५०॥

हवे समस्त कलशनेविषे वायुप्रमुखनी स्थिति कहेछे. मूल —पायालाणविभागा, सवाणवि तिन्नितिन्नि बोधव्वा ॥ हिठिमभागे वाऊ मझेवाऊंय उदगंच ॥५५१॥ उव रिं उदगं भणिअं, पढमगबीएसु वाउसखुभिओ ॥ उड्ढंवामे उदगं, परिवड्ढइ जलनि ही खुभिअं ॥५५२॥ अर्थ— सर्व पाताल कलशाना त्रण त्रण विभाग बोधवाके० जाणवा त्यां महोटा पाताल कलशा तेने एकने भागे तेत्रीश हजार त्रणसे ते त्रीश योजन अने एक योजननो त्रीजो भाग उपर, अने न्हाना कलशने त्रणसे तेत्रीश योजन अने उपर एक योजननो त्रीजो भाग, एटली जग्यामां समस्त कल शोनेविषे अनेक प्रकारना वायु समूर्छाएछे, अने क्षोभ पण पामेछे जेम मनुष्या दिकना उदरमां श्वास वात समूर्छेछे अने क्षोभ पण पामेछे, तेम त्यांपण जे वारे महोटा कलशानेविषे वायु क्षोभ पामे तेवारे जगना स्वभावथकी न्हाना कल शानेविषे पण वायु क्षोभ पामे, अने ते वारे वेली, गाढ गाढ ऊंची वधे एम समस्त कलशानेविषे पूर्वोक्त त्रण भागमांहेला हेठला भागनेविषे वायु होय अने मझे के० विचला भागमां पूर्वोक्त योजनना प्रमाणनेविषे वायु अने जल होय, तथा उ परला त्रीजा भागनेविषे केवल पाणी भणियंके०कह्युं छे पहेला भाग अने बीजा भागनो वायु जेवारे खोभ्यो एटले उछल्यो थको उढ्ढके० ऊंचो चाले तेवारे पाणीने वमेके० नाखे तेथी जलनिधिके०समुद्र पण क्षोभ्यो थको समुद्रनुं जल पण वधे ५५२

हवे उपशमे वाये जे थाय ते कहेछे. मूल—परिसंठिअंमि पवणे, पुणरवि उदग तमेव संठाण ॥ वड्ढेइ तेण उवही, परिहा यणु कमेणवा ॥५५३॥ अर्थः—परिसंठि सके० वली समस्त प्रकारे वायु उपशमे तेवारे वली तेहीन उदक तेज स्थाने ते फरी कलशामांहे पाछुं प्रवेश करे, ते कारण माटे अनुक्रमे करी हियमान तथा वधे त्यारे जल क्षोभ पामे ते अहोरात्रे नियत काले बे वखत अने पक्षमांहे चतुर्दशी प्रमुख तिथीनेविषे पण अनुक्रमेकरीने वृद्धि हानी थाय ॥५५३॥ इति गाथा सप्तकार्थ

अवतरण—आहारगसरूवत्ति एटले आहारक शरीर करे तेना स्वरूपनुं बशो ने सहोतेरमुं द्वार कहेछे मूल —समयं जहन्नमंतर, सुक्कोसेण उ जावछम्मासा ॥ आहारसरीराण, उक्कोसेण नवसहस्सा ॥५५४॥ अर्थ —आहारक शरीर एकवार की धुं अने वली कार्यना वशथकी करे तो जघन्यथी एक समयनो आंतरो पडे, अ ने उत्कृष्ट तो ज्यां लगे छमहीना अने जीवसमासमांहे वरस पृथक्त्व कह्यु

छे ते मतांतर जाणवुं. आहारक शरीरवाला करनार उत्कृष्टे सम काले नव हजार लन्यमान थाय. अने जघन्यथी एक बे त्रण होय; ॥ ५०४ ॥

हवे संसारमां वसतो जीव जेटला वखत आहारक शरीर करे ते कहेछे. मूलः चत्तारिय वाराउ, चउदस पुव्वीकरेइ आहारे ॥ संसारंमि वसंतो, एगजवे इन्निवाराउ ५०५ अर्थः—चार वखत चउदपूर्वनो धारक मुनिराज आहारक शरीर करे. शेष श्रुतना धरनारने ए आहारक शरीर करवानी शक्ति न होय, तेथी चउदपूर्वधरनुं ग्रहण कर्युं, अने संसारमां वसतो एक जवनेविषे बे वखत आहारक शरीर करे. हवे आह्रियतेके० प्रयोजनना वशथकी करीए, नवुं शरीर नीपजावीए ते आहारक कहीए.

तेथी तेज प्रयोजन देखाडेछे. मूलः—तित्थयररिद्धिदंसणछमहोवगहणहेउंवा संसयवुछेयछं, गमणं जिणपायमूलंमि ॥ ५०६ ॥ अर्थः—समस्त लोकने आश्चर्यनी उपजावणहार अष्ट महाप्रतिहार्य प्रमुख श्री तीर्थंकरनी ऋद्धि ते जोवाने अर्थे आश्चर्य उपन्याथका अथवा तेवा तेवा नवा अर्थ तेना लेवाने कारणे अथवा कोइ एक अति गहनार्थनो संदेह उपन्ये थके तेनो निश्चे करवाने अर्थे कोइएक महाविदेहनो वासी श्री वीतरागना चरणकमलने आगल आहारक शरीर करी पहोंचे, पछी जगवंतने देखी समस्त पोतानुं कार्य कीधे छते वली ते पूर्व प्रदेशे जे औदारीक शरीर थापणनीपरे मूक्युं हतुं ते, पोताना प्रदेशनी जालीबद्ध तेज अवस्थाए थको मागी लीधेला उपकरणनीपरे आहारक शरीर मूकी मूलगा प्रदेशना समूहनेविषे प्रवेश करे. एना प्रारंज अने मूकवाना कालसुधी अंतरमुहूर्त्त जाणवुं, ॥५०६॥ इति गाथा त्रयार्थ ॥

अवतरणः—देसाअणारियत्ति एटले अनार्यदेशोना नामोनुं बसें ने चुमोत्तेरमुं द्वार कहेछे. मूलः—सगजवणसबरबब्बर, कायमुरुंडुडुगोणपक्कणया ॥ अरवागहोणरोमय, पारसखसखासिआ चेव ॥ ५०७ ॥ डुंबिलयलउसबुक्कस, जिल्लंधपुलिंदकुंचजमररूआ ॥ कोपावचीणचंचुअ, मालवदविडाकुलछाय ॥५०८॥ केक्कयकिरायहयमुह, खरमुहगयतुरयमिंढयमुहाय ॥ हयकन्नागयकन्ना, अन्नेवि अणारिया बहवे ॥ ५०९ ॥ पावायचंमकम्मा, अणारियानिग्घिणा निरणुतावि ॥ धम्मुत्तिअरकराइ, सुइणेविनजक्षएताण ॥ ६०० ॥ अर्थः—शकदेश, यवनदेश, शबरदेश, बाबरदेश, काय, मुरुंम, उड्ड, गोण, आख्यानक, हुण, रोमक, पारस, खस, कौशीक, डुबिल, लकुश, बुकस, जिल्ल, अंध्र, पुलिंद, कौंच, ज्रमररुची, कपोत, चीण, चंचुक, मालव, इविम, कुलार्थ, कैकेय, किरात, हयमुख, खरमुख, गजमुख, तुरंगमु

ख, सिंहमुख, हयकर्ण, गजकर्ण, ए सिवाय बीजा पण अनार्य आयातके० पय एटले धर्म थकी जे दूर थया एटले आर्य थकी विपरीत ते अनार्य जाणवा ए. अपेय वस्तुना पान करनार, अनक्ष्यना नक्ष करनार, अगम्य गमनना करनार शास्त्रमांहे जे निषेध एवी वेष नावा आधारादिकना करनार एवा अनार्य देश ते बहुवेके०, घणाछे, वली ते केवाछे ? तोके महा पापना करनार, प्रचंम रौद्रकर्मने विषे तत्पर एवा अनार्य निग्घणाके० अत्यंत निर्दय, पाप करीने पछी अनुताप न करे, जेने धर्म एवा अक्षर पण सांजल्यामां आव्या नथी इतिगाथाचतुष्टयार्थः ॥

अवतरण —आयरियदेसत्ति एटले आर्य देशोना नामोनुं बसेने पंचोतेरमुं द्वार कहेछे मूल —रायगिहमगह चंपा, अंगा तह तामलित्तवगाया ॥ कंचणपुरं कलिंगा, वाणारसिचेवकासीआ ॥६०१॥ अर्थ —एक राजगृहनगर ने मगधदेश, बीजी च पानगरी ने अंगदेश, तेमज त्रीजी तामलिप्तानगरी ने बंगदेश, चोथुं कांचनपुरनगर ने कलिंग देश, पांचमुं वाणारसीनगर ने काशीदेश. ॥६०१॥

मूल —साकेय कोसलागय, पुरंच कुरुसोरियं कुसट्टाय ॥ कंपिल्लपंचालं, अहित्ता जंगला चेव ॥ ६०२ ॥ अर्थ —छठी साकेतनगरी ने कोशलदेश सातमुं गजपुरनगर ने कुरुदेश, आठमुं सौरीपुरनगर ने कुशावर्त्तदेश, नवमी कंपिल्लनगरी ने पंचा लदेश, दशमी अहित्ता नगरी ने जंगलदेश ॥६०२॥

मूल —बारवईय सुरट्ठा, महिल विदेहाय वच्छकोसंबी ॥ नंदिपुरं संमिल्ला, नद्दिल पुरमेव मलयाय ॥ ६०३ ॥ अर्थः —अग्यारमी द्वारावतिनगरी ने सोरठदेश, बारमी मिथुलानगरी विदेहदेश, तेरमी कोसंबीनगरी ने वच्छदेश. चउदमुं नंदनपुरनगर ने शांडिल्यदेश, पन्नरमुं नद्दिलपुरनगर ने मलयदेश ॥ ६०३ ॥

मूलः—वइराड मच्छ वरुणा, मच्छा तह मुत्तियावइदसन्ना ॥ सुत्तीमईयचेई, वीयभयं सिंधुसोवीरा ॥६०४॥ अर्थ —सोलमुं मच्छनगर ने वैराटदेश, सत्तरमी वरुणनगरी ने अच्छदेश, अढारमी मृत्तिकावतीनगरी ने दशार्णदेश, ओगणीशमी शुक्तिमतिनगरी ने चेदिदेश, वीशमुं वीतभयनगर ने सिंधुसौवीरदेश ॥ ६०४ ॥

मूलः—महुराय सूरसेणा, पावा भंगीयमासपुरिवट्टा ॥ सावत्थी अकुणाला, कोडी वरिसं च लाटाय ॥६०५॥ अर्थ —एकवीशमी मथुरानगरी ने सूरसेनदेश, बावीशमी पापानगरी ने भंगीदेश, त्रेवीशमी मासपुरीनगरी ने वर्त्तदेश, चोवीशमी श्रावस्तिन गरी ने कुणालादेश, पचीशमुं कोटीवर्धनगर ने लाटदेश ॥ ६०५ ॥

मूलः—सेयंबियाविनयरी, केइय अद्धं च आयरियं भणियं ॥ जत्थुप्पत्तिजिणाणं,

चक्कीणं रामकिण्हाणं ॥ ६०६ ॥ अर्थः—पछी श्वेतंबिकानगरी ने केकयदेश, ए अर्द्धो आर्यदेश कह्योछे, ज्यां जिनके० तीर्थंकर, चक्रवर्त्ति, बलदेव, वासुदेव प्रमुख उत्तम पुरुषोनुं उपजवुंछे ते आर्यदेश जाणवा. ते साडीपचीश देशछे तेमनां नाम कह्यां. ए बहुश्रुत संपदाए प्रमाणछे, अने आवश्यकनी चूर्णिमां एवी व्यवस्था कहीछे के जे जुगलीआना खेत्रे हकारादि नीतिथाय ते आर्य, एटले नरतखेत्रवर्त्ति तेहज आर्य अने उपलक्षणथकी महाविदेहना अंतवर्त्ति विजय मध्य खंडादिकनेविषे छे ते पण आर्य जाणवा. ॥ ६०६ ॥ इति गाथा षट्कार्थ ॥

अवतरणः—सिद्धएगतीसगुणात्ति एटले सिद्धना एकत्रीशगुणोनुं बशोने छोतेरमुं द्वार कहेछे. मूत्रः—नवदरसणंमि चत्तारिआउए पंचआइमे अंते ॥ सेसे दोदो भेया खीणनिलावेणइगतीसं ॥ ६०७ ॥ अर्थः—नवदर्शनावरणीयना भेद, चार प्रकारनुं आयु, पांच प्रकार ज्ञानावरणीयना, पांच प्रकार अंतके० छेल्लुं जे अंतरायकर्मछे तेना जाणवा. शेष थाकता चारकर्म. तेमां वेदनीयना बे भेद, अने मोहनीय ते दर्शन तथा चारित्र मोहनीयरूप बे प्रकारे, अने नामकर्म ते शुभ अशुभ नाम रूप, तथा गोत्रकर्म ते उंच नीच गोत्ररूप. ए सर्व मली एकत्रीश भेद थाय. ते जेवारे क्षीण अभिलाप ए वधाने क्षीण शब्द धुरे आपीने बोलीए एटले क्षीण चक्षुदर्शनावरणीय, क्षीण अचक्षुदर्शनावरणीय एम सर्वत्र कहेवुं. ते ज्यांसुधी क्षीण नीच गोत्र कहिए त्यांसुधी एकत्रीश गुण सिद्धना थायछे. ॥ ६०७ ॥

अथवा प्रकारांतरे वली बीजा पण सिद्धना एकत्रीश गुण कहेछे. मूत्रः—पडिसेहणसंगणेयवन्न गंध रस फास वेएय ॥ पणपण दुपणछतिहा, एगत्तीसमकाय संग रुहा॥६०८॥अर्थः—एटलानो प्रतिषेध करवा थकी एटले तेमां एक लांबो, बीजो वाटलो, त्रीजो पहोलो, चोथुं त्रिखुणु, पांचमु चउखुणु ए पांचतो संस्थान जाणवां अने गंध बे, कृष्णादिक वर्ण पांच, रस पांच, स्पर्श आठ, वेद त्रण. ए अठावीशनो निषेध करवाथी अठावीश गुण उपन्या. उंगणत्रीशमुं अकाय ते शरीररहितपणु, त्रीशमु असंग ते स्वजनादिके रहितपणु, एकत्रीशमुं अरु के० जन्मेकरी रहित, ए एकत्रीशगुण श्री आचारांगमांहे संस्थानादिक एमज कह्यांछे. यदुक्तं सेनदीहे न वट्टे नतंसे इत्यादिक एटले ए सिद्धना एकत्रीशगुण कह्या.ए सिद्धना एकत्रीश गुणोनुं प्रतिपादक द्वार कहेवा थकी अत्यंत मंगल शिष्य प्रशिष्यादिकने अविछेदादिकनुं कारण कह्युं. ए अंत मंगलिक कहीने बशोने बहोतेरमुं द्वार समाप्त कर्युं. ॥६०८॥

हवे ए प्रकरणनो करनार पोताना यश प्रकटन पूर्वक पोतानुं नाम देखामतो वली ए प्रकरणनेविषे कारण अने पोताने अनुद्धतपणुं कहेनार थको एवु कहेडे मूल.—धम्मधरुद्धरणमहा,वराह जिणचंदसूरिसीसाण ॥ सिरिअम्म एवसूरीण पाय पंकयपराएहिं ॥६०७॥ सिरिविजयसेनगणहर, कणिह जसदेवसूरिजिद्देहिं ॥ सिरिने मिचंदसूरिहिं सविणयंसिस्सजणिएहिं ॥६१०॥ अर्थ —धर्म जे श्री वीतराग देवनो नावित तेज जीवा जीवादिकना परथायकी धरा जे पृथ्वी तेनुं उद्धरणके० विना शने परिहारे यथावस्थितपणे राखवुं त्यां महावराह समान श्री जिनचंदसूरि तेना शिष्य श्री अम्रादेवसूरि तेना चरणकमलना पराग समान ॥ ६०७॥ श्री विजयसेन नामा गणधर ने न्हाना श्रीयशोदेवसूरि तेना महोटा गुरुनाइ एवा श्रीनेमिचंद्र सूरि तेणे सविनयपणे पोताना शिष्यना कथन थकी ॥६१०॥

मूल —समयरयणायराउ, रयणाणिवसमुद्धराइ ॥ निउणनिहालणपुव्वं, ग हिउं संजत्तएहिंवा ॥ ६११ ॥ अर्थ —समय जे सिद्धांत तेज अलब्धपारपणा थकी रत्नाकरके० समुद्र कहीए, ते सिद्धांतरूप समुद्र थकी रत्ननीपरे जेम समु द्रमांथी रत्न लइए तेम सिद्धांतरूप समुद्रथकी अर्थे करी सहित बशोने गोतेर द्वार निपुणमतिपूर्वक लेइने संयात्रिकके० नाखुदानी परे ॥ ६११ ॥

मूल —पवयण सारुद्धारो, रइउ सपरा विबोह कज्जमि ॥ जं कंचि इह अजुत्तं बहुस्सुआ तं वि सोहंतु ॥ ६१२ ॥ अर्थ —ए प्रवचन सारोद्धार रच्यो सारके० प्रधान पद तेनो उद्धारके० एकठा करीने रचना कीधी पोताने तथा बीजाने अ वबोधने अर्थे द्वारने अनुक्रमे करी प्रवचनना प्रधान पदने एकठा कर्याछे. इहां जे कांइ अयुक्त कहेवाणु होय ते बहुश्रुत गीतार्थ विसोहंतुके० शोधजो शो धीने निर्दोष करजो ॥ ६१२ ॥

हवे जे वात जेम थवानी होय ते तेमज थाय तोपण नला आशयथकी फल छे तेथी नला अर्थने विषे आशसा करवी एवुं देखामवाने अर्थे आशंसाकहेछे.

मूलः—जावजइ ज्ञुयणमय, मेयरवि ससिसुमेरुगिरिजुत्ता। पवयणसारुद्धारो, तावनंद उ बहु पढिज्जंतो ॥ ६१३ ॥ अर्थ.—ज्यांलगे स्वर्ग मृत्यु ने पाताल लक्षण ए त्रण भुवन जयवंत वर्ते, एने केवे सूर्य चंद्रमा ने सुमेरु पर्वत समस्त ने मध्यवर्त्ति सुदर्शननामे मेरुपर्वत तेणेकरी सहित ते ज्यांलगे जयवंता वर्त्ते त्यां लगे ए प्रवचन सारोद्धार प्रकरण ते नंदउके० सर्व समृद्धि पामो बहु घणा एवा

जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका तेमणे भणतो थको उपलक्षणथकी भणाव तो थको चिंतवतो थको सांभलतो थको समृद्धि पामो. ॥ ६१३ ॥ इतिगाथार्थ.

अथ प्रशस्ति.

अर्हं॥विनिहितदोषः सततं, भव्यव्रजवारिजातकृतबोधः॥ गोभिःसकलपदार्थप्रकट यिता जयति वीररविः ॥ १ ॥ गौतमसुधर्ममुख्याः प्रख्या आसन्गणाधिपा गुरवः ॥ तत्क्रमवर्ती श्रीजिनचंद्रश्चंद्रइतियुगप्रवरः॥२॥तस्मिन् गणपे विजयिनि विलीनाथप्रबो धतपनिष्ठे ॥ श्रीमति जिनसिंहाभिध सूरिवरे जयति युवराज्ये ॥ ३ ॥ श्रीमत्सागर चंद्रसूरयइतिख्याताः क्षितौ धीधनाः पंचानां परमेष्ठिनामिह चये प्राप्तास्तृतीये पदे॥ दत्तं श्रीजिनभद्रसूरिसुगुरोः सूरेः पदं यैरभूत्तेषां शुद्धगुणान्वये विजयिनो व्यक्ता इमेल क्षिरे.॥ ४ ॥ श्रीमद्धिराजःसुदयो दयोदयासागरावराविदुरां ॥ श्रीज्ञानमंदिराव्हास्त्र योप्यमी वाचकवतंसाः ॥ ५ ॥ श्रीदेवदेवतिलकोपाध्यायाश्चक्रवर्तिनोऽज्ञानां ॥ त च्छिष्यानूचानाः श्रीमंतो विजयराजाव्हाः ॥ ६ ॥ वाचंयमजननिकरे कोटीरसमाः स मागमार्थज्ञाः त–च्छिष्यपद्ममंदिरगणिरर्थप्रदीपमिमं ॥ ७ ॥ बालावबोधमकरोदवि बुधबोधाय निजकविवृध्यै ॥ यदशुद्धमत्रकिंचित्तज्ज्ञःशोध्यं घृणावद्भिः ॥ ८ ॥ सुगुण गणिकनकसारोमेहाजलसाधुसाधुरिणमल्लौ ॥ लिखनसुशोधनकर्मण्येते साहाय्यक र्तारः ॥९॥ विषमपदार्थः पूर्वं साहमीरोपरोधतश्चक्रे ॥ ततएतार्हि समग्रोव्यर्थनया लेखि साध्वीनां ॥ १० ॥ वर्षेशशिबाणरसात्रिदृग्जमाने सहःसिते पक्षे ; लक्ष्मीवस्ते वारेगुरौ च पूर्णीकृतोग्रंथः ॥ ११ ॥

